

Den Klassiska Ridkonsten
En ridlära från början till fulländning.

Alois Podhajsky

Svensk översättning
Wivi Olby

Innehåll

Till läsaren	v
1 Historisk återblick och grundsatser	1
1.1 Historisk återblick	1
1.2 Utbildningens grundsatser	3
1.3 Utbildningens källor	4
2 Ridkonstens begrepp	11
2.1 Gångarterna	12
2.2 Parader och halvparader	16
2.3 Jämvikten	16
2.4 Stödet	17
2.5 Huvudställningen	18
2.6 Rakriktning	19
2.7 Samling	20
2.8 Eftergiften	20
2.9 Uppresningen	21
2.10 Böjningen	22
2.11 Hjälperna	23
2.12 Straffen	30
2.13 Belöningen	34
3 Hästens utbildning	35
3.1 Den unga hästen under första utbildningsåret	37
3.1.1 Arbeta på linan	38
3.1.2 Inridningen av den unga hästen	45
3.2 Den unga hästens andra utbildningsår	52
3.3 Skolhästen	86
3.4 Arbetet vid handen	113
4 Ryttarens utbildning	119
4.1 Utbildningen på linan	120
4.2 Utbildningen på skolhästen	127

5	Den Spanska Hovridskolan	139
5.1	Ridskoleordningen	141
5.2	Ridskolefigurerna	144
5.3	Pelrarbetet	152
5.4	Skolorna över marken	155
5.5	Uppvisningen	162
	Efterskrift	165

Till läsaren

Observera att i denna bok är hästens inre sida alltid den sida som är inåt ridbanan, oavsett åt vilket håll hästen skall vara ställd.

Motsvarande även för yttersidan.

1

Historisk återblick och grundsatser

1.1 Historisk återblick

Redan under antiken stod ridkonsten högt och hade nått en betydande grad av utveckling. Detta kan än idag ses av den grekiska stadsmannen och fältherren Xenophons (ca 400 f.Kr.) skrifter. Redan före honom hade greken Simon från Aten skrivit en utomordentligt grundlig och utförlig bok om ridkonsten, vilken även upprepade gånger citerades av Xenophon. Tyvärr har Simon från Athens skrifter liksom den "gamle" Plinius förstörts.

Xenophons betydande verk, som blev skrivna för nära 2.400 år sedan, gör genom sin inlevelse i den andra varelsens väsen och genom sitt exakta uttrycksätt ett djupt intryck på varje hästkännare och får oss att inse den höga utvecklingsnivån på grekernas ridkonst.

Utbildningen av hästen var hos detta folk uppbyggd på inlevelse och god behandling—ett förhållande som vi tyvärr inte alltid kan finna vid de senare, yngre generationerna inom den ädla ridkonsten. Bäst belyses denna inställning av följande underbara mening, skriven av den store greken: "Tvång och oförståelse är aldrig vackert och det vore—som redan Simon sade—just så, som om man med piska och nålar ville tvinga en dansare att hoppa omkring; snarare ful än skön."

Med det grekiska rikets undergång och senare med folkvandringen gick mycket av värde oåterkalleligt förlorat. Även ridkonsten förföll allt mer och upphörde till slut att alls vara konst. Att alltså begreppet ridkonst blivit bevarat för oss från antiken är Xenophons förtjänst eftersom det är hans verk som bildade återfödelsen av denna ädla konst.

Nästan 2000 år senare på 1500 talet fick den i glömska vilande ridkonsten sin förnyelse i och med återuppståndelsen av de sköna konsterna. Under Italiens strålande sol i den evigt varma södern, växte jämte måleriets och bildhuggeri-

ets stora mästare även den första mästaren i den nyupptäckt ridkonsten upp; den neapolitanske ädlingen Fredrigo Grisone, vilken de samtida gav namnet Ridkonstens Fader.

Grisone hade noga studerat Xenophons verk. Framför allt hade han nära nog ordagrant övertagit grekernas sits och hjälpgivning. Hans arbete kulminerade dock mer eller mindre i den våldsamma underkastelsen av hästen, vilket de talrika bett han har upfunnit kan bevisa.

Av Grisons många elever var Pignatelli den mest betydelsefulle. Han ledde den berömda ridakademin i Neapel, vid vilken även fransmannen Pluvinel blev undervisad. Pluvinel, senare stallmästare hos Ludvig XIII, tog snart Pignatellis läror till riktlinje och utvecklade dem senare genom sin egen stora erfarenhet. Han ställde den individuella behandlingen av hästen i förgrunden—en väsentlig skillnad mot sin lärare och sina föregångare.

Pluvinels avståndstagande från de fram tills dess utövade våldsmetoderna, vilket han speciellt gav uttryck åt i sitt verk "Manège du Roi" (1623), sågs till en början med löje av hans landsmän. Under tidens lopp vann han dock anseende och jämnade vägen för Frankrikes störste mästare inom ridkonsten, Françoise Robichon de la Guérinière.

Denna utveckling var motsatsen till de av Herzog von Newcastle uppnådda. Han kunde, trots sitt år 1657 utgivna praktverk om Englands pånyttfödda ridkonst, inte säkra några varaktiga resultat, troligen på grund av sina råa metoder. Inte heller tysken Georg Engelhart von Löhneysen, som år 1586 skrivit sin stora bok "Den nyöppnade Hov-, Krigs- och Ridskolan" kunde hoppas på någon varaktighet för sina metoder. Hans läror fick ge vika för de utländska ridprofeternas teser. Även de italienska ryttmästarna förlorade snart sitt inflytande på övriga Europa, som de haft efter det glansfulla uppträdet av såväl Grisone och Pignatelli, som av deras elever.

Vid 1700 talets början var den europeiska ridkonsten nästan enbart influerad av den franska. Den stora ryttmästaren de la Guérinière skrev på den tiden en för framtiden grundläggande ridlära, vilken hade en nära nog revolutionerande verkan på ridkonsten. Guérinières verk skilde sig från hand föregångares framförallt genom att det hade en speciell klarhet. Han betonar själv att han inskränker sig till det sanna och enkla för att göra sina läror enkla och lättförstådda. Det är överflödigt att här närmare gå in på Guérinières läror, inte för att de är ointressanta, utan därför att de än idag lever kvar oförfalskade vid den Spanska Ridskolan och vi därför ser dem utövas i praktiken vid arbetet i denna skola. Guérinières läror trängdes undan i hans eget hemland av den franska revolutionen som orsakade att institutionerna för klassisk ridkonst upphörde att fungera i de olika furstendömena. Även Napoleons fälttåg bidrog till detta. Men den stor franske mästarens metoder lever vidare vid den Spanska Hovridskolan i Wien ända fram i vår tid. För detta skall en genial man tackas: Överberridare Max Ritter von Weyrother. Hans personlighet nådde långt ut över hans hemlands gränser, han påverkade speciellt ridkonstens utveckling i Tyskland, hans idéer hade där fått en värdig representant i Seidler. Ännu starkare var emellertid Weyrothers inverkan på Seeger och Oyenhausen. Dessa hade bestämt sig

för att motverka Bauchers läror och att förankra sina åsikter så fast att Plizner, Fillis och andra sällsamma "förnyare" inte skulle kunna få fotfäste i landet. Även grunden i Steinbrechts verk "Das Gymnasium des Pferdes" (1885) går tillbaka till deras teorier.

Plinzer, verksam från 1874 i Berlins hovstall, tenderade liksom Baucher att förböja sin häst i halsen och förstöra all framåtbjudning. Hans försvarare urskuldade denna metod med att han var tvungen att rida till hästarna så för att kejsaren, Wilhelm II, lätt skulle kunna föra dem med en hand.

James Fillis besökte Bauchers skola i Frankrike, han var då sedan 12 år ridlärare vid militärhögskolan i Petersburg och uppträdde år 1892 för första gången på en cirkus i Tyskland. Det lyckades honom inte bara att begeistra cirkuspubliken, utan även att vinna anhängare i ryttarkretsar inom vilka man helst ville se sina metoder användas för utbildning av militärhästar. Utan tvivel var Fillis en konstnär, men inte i den klassiska ridkonstens anda, som ju ständigt bygger upp alla rörelser och språng ur hästens naturliga rörelser. Hans konster hörde just hemma inom cirkusrytteriet t.ex. galopp på tre ben, galopp bakåt, marschsteg och mycket annat. Fillis dog 1913 i Paris lika bortglömd som sin lärare Baucher. Men lärorna i den wienska skolan har hävdats sig ända fram till våra dagar. Även kavalleriskolan i Hannover stod ända fram till första världskriget direkt under Wiens inflytande genom den dåvarande överberidaren vid Spanska Hovridskolan, Gebhart.

Den historiska utvecklingen av ridkonsten visar att denna konst inte är bunden till något speciellt land. Den gror och blommar överallt där det finns människor som älskar den och lever för den och därmed införstått i praktiken visar att den fungerar. Detta är människor som kan framföra denna konst på ett sådant sätt att de på samma gång begestrar skönhetsälskaren och intresserar fackmannen. Ridkonsten är i ordets rätta bemärkelse internationell, den är den civiliserade världens gemensamma egendom. Att vårda den och hålla den som kulturskatt är en stor uppgift att uppfylla för varje nation som omhuldar ridporten.

1.2 Utbildningens grundsatser

En lärobok kan inte ge utbildning genom några allmänna råd, vilket ofta är fallet de moderna ridhandböckerna. Det viktiga är hur det utförs och det måste man beskriva noga, även om detta medför utförliga beskrivningar. I den absoluta tydlighetens intresse måste detta tas med i beräkningen, för bara genom stor noggrannhet kan utbildningsmetoder teoretiskt presenteras så att inga falska föreställningar uppstår och inga missförstånd uppkommer. Uppfattningen om betydelsen av den inbördes betydelsen av teori och praktik kan vara hur olika som helst den kommer alltid att leda till samma slutsats: Att båda kompletterar varandra. Den bästa teori har inget värde om den inte genom praktiskt genomförande bevisar sin riktighet. Å andra sidan är det den teoretiska kunskapen som skall visa vägen till fulländningen. Teorin är vetenskapen, prak-

tiken kunnandet. Vetenskapen skall alltid föregå handlandet. Korrektheten i denna sats är speciellt tydlig i ridkonsten. Den självlärde kommer alltid att mer eller mindre förbli vid hantverk, trots skenbara framsteg i ridningen. Bara där teoretiska fundament finns kan ridningen lyfta sig från hantverk till konst.

Mer än någon annan konst är den hippologiska förbunden med visheten i livet. Flera av dess grundsatser kan samtidigt tjäna som riktlinjer för livet i övrigt. Detta visar tydligt på ridsportens uppfostrande värde. Så som ryttaren bara kan bli framgångsrik genom kroppslig och själslig balans, så behöver människan denna själsliga jämvikt för att, dana sin karaktär och klara sig genom livet.

Hästen lär människan självbehärskning, konsekvens och förmåga att sätta sig in i en annan varelses sätt att tänka och känna—vilket befrämjar egenskaper som är mycket viktiga för vårt sätt att leva. En sann anhängare av ridkonsten kommer dessutom att genom umgänget med sin häst att lära sig, att bara kärlek till den andra varelsen och det ömsesidiga förtroendet möjliggör uppnåendet av topprestationer.

Exakt kännedom om mål och medel är i livet som i ridkonsten utslagsgivande för framgång. Vägarna till ett mål kan vara olika—frågan är bara vilken som är den bästa, lättaste och kortaste. Att genom teoretiskt vetande och praktiskt kunnande finna ut detta hör till ridandets konst. Men även att konsekvent följa vägen hör till ridandets viktigaste dygder. Visserligen leder många vägar till Rom—rakt eller krokigt, kortare eller längre dock måste man alltid bibehålla den från början inslagna vägen. Den som byter riktning kan lätt missa målet eller komma in på irrvägar.

Viktigt för resultatet är även att kunna skilja på orsak och verkan. Verkan är inte svår att fastställa men däremot orsaken. Orsaken kan bara urskiljas med hjälp av kunskaper och dessa kunskaper ger oss teorin.

1.3 Utbildningens källor

Bäst finner man de vid utbildning i klassisk ridkonst användbara källorna om man följer utbildningsmetoderna vid Spanska Hovridsolan. Tyvärr är dessa ända fram till idag huvudsakligen byggda på muntlig tradition och de skriftliga uppteckningarna som finns är ofullständiga.

De värdefullaste anvisningarna ges i en liten bok innehållande "direktiven". Denna är utgiven år 1898-1899 av fältmarskalk löjtnant von Holbien. På grund av deras korthet så skisseras bara utbildningen i stora drag, trots detta så avslöjar de en ovanlig sak- och fackkunnskap hos författaren. I dessa "direktiv" har excellens von Holbein entydigt fastställt utbildningsförloppet vid Spanska Hovridskolan:

"Utgående från grundsatsen att ensidighet och schablonarbete inskränker och skadar all konst, kommer härmed inga bestämda föreskrifter att meddelas. Men väl skall, till hjälp att bibehålla ett metodiskt förfarande vid utbildning och dressyr av ryttare och häst nedanstående verk inom ridkonsten rekommenderas."

deras. Dessa motsäger inte varandra på någon enda punkt utan kompletterar varandra och utgör en ledtråd till att, med undantag för enstaka mindre avvikelser, utgöra vid den konungsliga och kejsarliga Spanska Hovridskolan gällande ridsystemet.”

M. de la Guérinière (1751)

Max ritter von Weyrother (1814)

Louise Seeger (1844)

Freiherr von Oyenhausen (1845-1865)

samt det kungliga och kejsarliga exercisreglementet för kavalleriet, med kravet att eleverna och de tillfälliga rideleverna ur det civila, från början helt skall rätta sig efter föreskrifterna ide k. o. k. exercisreglementet.

För att förstå denna litteraturhänvisning är det nödvändigt med en kort genomgång av de av excellens von Holbein anvisade verken.

Francois Robichon de la Guérinière, vilkens betydelse redan förts på tal, var kung Ludvig XV's hovstallmästare. Första gången vi får höra talas om hans verksamhet är då han 1716 övertar ledningen av den berömda ridakademin i Paris, vilken innan dess leddes av hans lärare Françoise Anne de Vendeuil. Från 1730 och fram till sin död år 1751 ledde han det kungliga ridstallet i Tuilerien, vilket grundats av Pluvinel som 100 år tidigare var Ludvig XIII's lärare.

1733 utgavs den första upplagan av Guérinières ridlära undertiteln "Ecol de Cavalerie, contentant la connoissance, l'instruction et lag conversation du cheval". Ytterligare upplagor följde, delvis med andra titlar som "Eléments de Cavalerie", 1740, 1741, 1757, 1768; "Manuel de Cavalerie" 1742 samt utgåvor under åren 1736, 1751, 1756, 1759, 1769 och 1792.

Guérinières verk blev tack vare sin klarhet och grundläggande betydelse, av excellens von Holbein utsedda till den främsta riktlinjen vid Spanska Hovridskolan. I inledningen till sin bok skriver Guérinière, att han inte bara sätter upp sina egna läror och grundsatser, utan även kompletterar med verken av de bästa författarna genom att diskutera deras kunskaper med fackmän—som sin lärare de Vendeuil och hans föregångare Plessis och de la Vallée—och därefter jämför dem med sina egna erfarenheter.

"Ecole de Cavalerie" omfattar tre kapitel:

1. Kännedom om hästen och utrustningen.
2. Ridutbildningen.
3. Behandlingen av sjukdomar.

Redan denna indelning visar tydligt på de kunskaper som krävs av en ryttare och vilka än i dag varje beridare vid Spanska Ridskolan, ja varje framgångsrik ryttare, måste behärska. Tyvärr kan man under det senaste årtiondet fastställa en beklaglig slarvighet med de teoretiska kunskaperna. I alla ridsportens grenar tilltar ytligheten på ett förskräckligt sätt.

Guérinière ser som målet med utbildningsmetoden, att genom ett systematiskt arbete fostra en ridhäst som är lugn, smidig och lydig, angenäm i sina rörelser och bekväm för ryttaren. Dessa fordringar gäller på samma sätt för

en skol-, jakt- och soldathäst. Den berömda ryttmästarens metoder har hållits levande vid den Spanska Hovridskolan.

Max Ritter von Weyrother härstammade från en gammal österrikisk ryttarfamilj. En förfader till honom, Adam von Weyrother eller Weyreuther, var kavaleriofficer och känd som en mycket stor hästkännare. Senare blev han akademisk beridare i Brüssel och slutligen, under tiden 1729 till 1749, överberidare vid Spanska Ridskolan. År 1733 upptogs han i riksriddarståndet. Han efterlämnade två verk, ett på franska om utbildningen av hästen och ett på tyska, om behandlingen av hästens sjukdomar. Han son, Franz von Weyrother, var från 1754 till 1766, överberidare vid Spanska Hovridskolan. Han lär därefter ha gått in vid kejserliga armén och är förmodligen identiskt med den äldre generalfältmarsalken med samma namn.

Gottlieb Ritter von Weyrother anställdes i maj år 1819 som överberidare, men om hans tidigare liv är ingenting känt. År 1815 var han fortfarande överberidare vid stadsridskolan och år 1815 utnämndes han till inspektör vid båda hovridskolorna. År 1818 gjorde han, tillsammans med överstallmästaren, en utlandsresa för att besöka andra ridskolor. I februari eller mars år 1829 avled Gottlieb von Weyrother.

Den mest betydande medlem i denna ryttarfamilj var emellertid Max Ritter von Weyrother (förmodligen bror till Gottlieb). Om honom är det känt att han från 1810 till 1:a juli 1813 verkade som överberidare vid den kungliga och kejserliga militärryttaranstalten i Wien–Neustadt. Därifrån avgick han på egen begäran och fick på rekommendation av fältmarskalk Radetzky en odefinierad anställning vid kejsarhovet. Redan i november arbetade han den blacka hästen Confitera vid Spanska Hovridskolan. År 1815 anställdes han, i anslutning till Gottlieb von Weyrothers utnämning till k.o.k. hovridskoleinspektör, som underberidare vid Spanska Hovridskolan, vid den tiden ofta kallad Stadsridskolan. 1830 blev han utnämnd till överberidare vid båda ridskolorna (den Spanska Hovridskolan och Campagne hovridskolan) och fick troligen 1831 titeln k.o.k. hovridskoleinspektör. I december år 1833 dog Max Ritter von Weyrother, allt för tidigt, klagade hans vänner. Om hans ålder har man tyvärr inte funnit några noteringar.

Uppmuntrad av överstallmästare riksgreven av Trautmannsdorf–Weinsperg, gav Max Ritter von Weyrother år 1814 ut en liten bok "Handledning i hur man provar ut en lämplig tränsning med stång". Efter hans död utgavs boken "Brottstycken ur de efterlämnade skrifterna av den k.o.k. österrikiske överberidaren Max Ritter von Weyrother, samlade av hans vänner".

Den år 1836 publicerade "Brottstycken ur de efterlämnade skrifterna" ger en bild av storheten hos denne man, vars rykte var så betydande att han blev ombedd att sätta upp en läroplan för den österrikiska militärryttaranstalten. Han hade också en avvikande uppfattning i många frågor angående ridningen vid det österrikiska–ungerska kavalleriet. Då man återfinner de utbildningsgrundsatser som än i dag användes vid Spanska Hovridskolan fastställda i denna, för över hundra år sedan publicerade lilla bok så är det väl det bästa betyg man

kan ge Weyrothers läror och samtidigt även de överberidare i denna gamla skola som för dessa läror vidare i generation efter generation.

Weyrother, som strängt håller sig till Guérinières läror, behandlar i sina anteckningar främst ryttarens utbildning—hästens berör han bara. Han har präglat det ännu i dag vid Spanska Hovridskolan använda uttrycket "tänkande ryttare". Därmed betonar han nödvändigheten av att understödja de praktiska kunskaperna med teoretiskt vetande.

Weyrothers anseende gick långt ut över Österrikes gränser. I sin år 1830 i Dresden publicerade bok, "Något om den ädla hästen", skrev baron G Biel, att det på nästan alla tysklands ridbanor rådde ett bedrövt tillstånd. Hästarna blev böjda och förböjda på ett onaturligt sätt och man glömde att söka den verkliga ridkonsten. Vidare skrev han: "Jag kom till Wien, såg där på den Spanska Hovridskolan och märkte att här behandlades ridkonsten med helt andra principer än på de övriga, av mig besökta, ridbanorna. Först genom den k.o.k. överberidaren Max Ritter von Weyrothers läror har den sanna ridkonstens begrepp blivit klara för mig. De är en värdefull, ja nödvändig, bundsförvant till varje hästdressör. Jag skulle skatta mig lycklig om jag kunde dressera hästar vid en skola som den under herr von Weyrothers ledning. Då skulle snart inte någon våga påstå att den ädla engelska hästen inte skulle passa till ridkonsten."

Detta är ett erkännande av Weyrother och hans läror och det återspeglar hans storhet och betydelse.

Louise Seeger, som härstammade från en stallmästarfamilj, ledde det första privata ridinstitutet i Berlin-Seegerhof. 1844 publicerades hans "Ridkonstens system"—vilken prins Wilhelm av Preussen, senare kejsare, rekommenderade. För denna utmärkta, översiktliga ridhandbok erhöll Seeger förtjänstmedalj i guld. Dessutom gav han år 1852 ut "Herr Baucher och hans konster, ett allvarsord till tysklands ryttare". En bok i vilken han energiskt tog ställning mot de franska ryttmästarnas irrläror, vilka ställde till med så mycket skada.

Seeger var elev till Max von Weyrother. Han "Ridkonstens system" står helt under inflytande av den store mästarens och den Spanska Hovridskolans grundsatser. Dessa grundsatser utmynnar i att en skolphäst samtidigt även måste vara en perfekt brukshäst. Man återfinner i Seegers verk hela satser ur Weyrothers "Brottstycken", men Seegers verk är mer omfångsrikt och kompletterat med hans egna erfarenheter. Verket ställer de gamla läroarna från Guérinière och Weyrother i en välordnad rang. Stor plats ger Seeger frågan om jämvikten och bevisar sina antaganden med fysikaliska formler. Tyvärr blev hans instruktion om hästens uppresande och användandet av sporrar ofta missförstått—vilket inte blev till ridkonstens fromma.

Seegers största förtjänst är att han i motsats till sina samtida, skapat ett lättfattligt verk, vilket än i dag kan ge värdefulla kunskaper.

Friherre von Oeynhausen kom från en gammal adlig ryttarfamilj i Nordtyskland. Han fick sin utbildning vid olika tyska ridskolor och var många år verksam vid det k.o.k. centralridinstitutet i Salzburg.

Oeynhausen skrev flera ridhandböcker i vilka han delvis hade sina vid centralinstitutet hållna teoretiska föredrag till grund.

Han gav ut följande böcker:

- 1845:** "Salzburgs ridinstitut, teoretiska föredrag över ridkonsten" av ryttmästare von Oeynhausen.
- 1848:** "Ledtrådar vid dressyr av ryttare och hästar"
- 1849:** "Något om ridkonst och hästkännedom, speciellt ägna för behovet och förkunskaperna hos den beridna infanteriofficeraren" av, k.o.k. prem. ryttmästare och vicekommendant vid det militära centralinstitutet i Salzburg, von Oeynhausen.
- 1865:** "Hästvännen" av, k.o.k. överstlöjtnanten och ridläraren vid den centrala kavalleriskolan, von Oeynhausen.
- 1865:** "Frågor och svar vid dressyr av hästar och ryttare för militärbruk."
- 1869:** "Hästens gång och ryttarens sits" av, k.o.k. överste och förste ridlärare vid den k.o.k. centralkavalleriskolan, von Oeynhausen.

Oeynhausen säger själv i sitt förord till "Ledtrådar" att läsarna kan komma att återfinna sådant som de tidigare lärt sig i andra böcker om ridkonsten. Ändamålet med hans skrift ligger emellertid i att samla alla brukbara grundsatser vid hästdressyr och att göra dem ändamålsenliga. Även i Oeynhausens skrifter kan man tydligt känna Weyrothers inflytande, han anger även ordagrant uttalanden av den store ryttmästaren. Om Oeynhausen var elev till Weyrother eller elev vid Spanska Hovridskolan kan man i dag inte fastställa. I varje fall kända han mycket väl till denna skola, vilket speciellt framgår ur hans förklaringar till skolsprången.

Som sista anvisning för utbildningen vid Spanska Hovridskolan förslår excellens von Holbein exercisreglementet vid det k.o.k. kavalleriet, vilket kompletterar Weyrothers, Seegers och Oeynhausens verk till nära nog fullkomlighet. Den utgör ett utmärkt hjälpmedel men förutsätter—p.g.a. sin koncentrerade form—en kompletterande, praktisk ridundervisning. En likvärdig utgåva av exercisreglementet för det k.o.k. kavalleriet av 1873 och 1898 finns, med undantag av några få ändrade uttryck är den oförändrad. Sista utgåvan var i bruk ända till 1918 och i efterkrigstidens Österrike.

Nu till excellens von Holbein själv. Han kan helt göra anspråk på att skriftligt fastställt den första handledningen för den Spanska Hovridskolan. Den 20 oktober år 1898 gav han ut sin redan ofta omnämnda "Direktiv för genomförandet av den metodiska utbildningen av häst och ryttare vid den k.o.k. Spanska Hovridskolan". Samma år blev han, efter överberidare Gebharts pensionering, anförtrodd ledningen av den Spanska Hovridskolan. Denna post innehade han fram till oktober år 1901.

I inledningen till sina "Direktiv" visar han på, att den snabbare utbildningen av män och hästar och de stegrade kraven på snabbhet hade medfört att ridkonsten vårdades mindre väl vid vissa arméer. Därför blev det än viktigare

att bibehålla ett institut som Spanska Hovridskolan, vid vilken den vårdades i sin högsta fulländning.

Om den djupare meningen i den högra skolan säger excellens von Holbein, att den utan att haka upp sig på föråldrat pedanteri eller onyttiga ytterligheter, alltid måste bestå i att bevara grundsatserna och erfarenheterna i ridkonsten. Därigenom skall den förbli medel och väg för att på snabbaste sätt utbilda ryttaren och att göra hästen foglig för ryttarens vilja. Varje i tjänst vid den Spanska Hovridskolan stående överberidare, beridare och elev skulle därför göra sig en klar bild över meningen och ändamålet med Spanska Hovridskolan och följa denna med uppjudandet av alla sina till förfogande stående själsliga anlag och fysiska krafter. Om detta mål skall kunna nås i full utsträckning, måste de vid Spanska Hovridskolan verksamma alltid ha för ögonen, att ridskolan inte ensidigt får bedrivas som den högre skolan, utan desto mer måste omfatta tre ridsätt:

1. Ridandet med hästen i naturlig hållning i icke samlade gångarter på raka spår—det så kallade ridandet rakt fram. Detta ridsätt kan utföras helt för sig självt, som självändamål.
2. Ridandet med hästen samlad i alla gångarter, vändningar och volter i fullständig jämvikt—Campagneskolan. Detta befrämjar hästens framåtbjudning, utvecklar dess naturliga anlag i hållningen och gången, stärker hästen i alla dess leder och gör den böjlig och smidig i ledbanden, senorna och lederna. Därigenom förstärks hästens skicklighet och uthållighet, hans intellekt och förmåga att förstå och ger samtidigt ryttaren måttstocken för såväl arbetet som för den metodiska gången i den vidare dressyren. I Campagneskolan utvecklas bara de vanlig, naturliga gångarterna och sprången, för att ge hästen den härför nödvändiga böjningen i bålen och ganascherna och för att kräva den för tillfället lämpliga ställningen. Först då allt detta är uppnått får man övergå till konsten, d.v.s. den högre skolan, då man kan tänka sig natur utan konst men aldrig konst utan natur. Detta andra ridsätt, som kommer som en följd av det första, utgör den enda riktiga förberedelsen till den högre skolan.
3. Ridandet av hästen i en konstfull, uppräta hållning, med kraftigt böjda hasleder såväl taktmässigt, skickligt som smidigt i alla vanliga och även de av naturen uppträdande ovanliga och konstfulla gångarter och språng. Allt detta erhållet på metodisk väg och utvecklat till högsta fulländning kallas : "Den högre skolan".

Detta ridsätt är helt enkelt inte tänkbart utan de två föregående och då speciellt inte utan Campagneskolan. I princip skall alltså den fullständigt utbildade skolhästen som kommit till den utbildningsståndpunkten, då den genom skicklighet och uthållighet kan visas fram i förkortade och upplyfta gångarter, även kunna användas vid snabbare gångarter och alltid vara en användbar Champagnehäst."

Excellens von Holbein visar ånyo på att bara genom en förkonstling av skolridningen kommer en så skarp åtskillnad mellan skol- och Campagneridning att uppkomma, att detta blir till nackdel för båda ridsätten. Det är alltid helt ogrundat att skilja rörelserna ur Campagneskolan från någon ur den högra skolan. Hela strävandet måste inriktas på att rätta till och förklara de, mestadels bara genom muntlig tradition uppkomna felaktigheter, begrepp och åsikter, för att, naturligtvis alltid under ledning av pålitliga mästare, även i den högre skolan på ett naturligt, *enkelt, otvunget*, dvs. *metodiskt* sätt, utbilda hästen till högsta fullkomlighet.

Varje beridare vid spanska Hovridskolan skall därför ha som ideal, att allt mer förbinda skol- och Campagneridande med varandra, men med full aktning för de båda skolornas självständighet.

Varje beridare måste alltid vara på det klara över vilka dressyrnivå hans häst befinner sig samt även över målet, som han lektion för lektion skall sträva mot och slutligen nå. Beridaren måste inte bara kunna rida utan även tänka, ty bara en tänkande ryttare kan nå det uppställda målet på förhållandevis kortare tid och samtidigt skona hästen så mycket som möjligt.

Avslutningsvis säger excellens von Holbein i sina "Direktiv" att ridkonsten genom enkelhet och sanning måste befrias från mystikens bann. På detta sätt skall återförandet ur de många irrläror och medeltida föreställningar om den högre skolan börja, så att denna konst åter skall erkännas som en sådan av var och en.

Så långt källorna på vilka dagens utbildningsmetoder vid den Spanska Hovridskolan går tillbaka. Av två skäl tycks det nödvändigt att hänvisa till detta källmaterial: Först för att understryka riktigheten i utbildningsmetoderna, och för det andra för att visa på att, trots att huvudsakligen den muntliga traditionen fört dessa läror från generation till generation, grundmeningen med den Spanska Hovridskolan inte kunnat förblekna. Tvärtom, ett noggrant studium av källorna visare entydigt att, trots alla omvälvningar som Europa under vårt århundrade har genomgått, i oförfalskad form vårdat den klassiska ridkonsten och bemödat sig om att visa sig värdig den stora traditionen. Och ännu något låter de omnämnda verken bevisa; Att konsten att dressera en häst, säkert genom naturens lagar, inte blivit föråldrat, inte trängts undan av modernare metoder, utan förblivit levande och kommer att så förbli.

2

Ridkonstens begrepp

Precis som ett ideal måste föresväva konstnären och hantverkaren måste känna sina verktyg, just så måste också ryttaren vara klar över målet och de tillbuds stående medlen.

Den klassiska ridkonstens mål är utbildning av skolhästar, som inte bara glänser med gångarter och språng ur den högre skolan, utan även är lugna, smidiga, lydiga och genom angenäma rörelser gör ridandet till en sann fröjd. Dessa fordringar visar klart att det är fråga om samma mål vid all sorts ridning. Likgiltigt om det rör sig om en bra dressyr-, hopp-, jakt- eller brukshäst, den skall alltid vara lugn, smidig och lydig. Dessa egenskaper är grunden för all sorts ridning och bara med den grunden kan man nå topp prestationer.

Varje framgångsrik utbildare måste känna sin skydsling ingående. Också ryttaren måste känna sin häst, såväl kroppslig som psykisk läggning. Han måste alltså inte bara behärska hästens anatomi och ha förstått varje enskild muskels och leds funktion, utan även vara psykolog för att kunna sätt sig in i sin fyrbente partners reaktioner. Bara när han klarar av detta är ryttaren kapabel att vid utbildningen förhindra att hästen blir grinig och olustig. Det skulle ta för lång tid att här närmare gå in på hippologin, men varje ryttare blir på det varmaste rekommenderad att studera kroppsbyggnaden på den varelse han vill göra till sin tjänare.

Det dagliga arbetet delas upp i olika långa arbetsrepriser som avbryts av vilopausar. De enstaka arbetsrepriserna får inte vara för långa, hästen skall vara lika livlig i stegen vid slutet som den är vid början. Ryttaren måste avsluta övningarna vid rätt tid och inte först då hästens svaghet tvingar honom till det. Hästens goda minne kan därvid utnyttjas, man belönar djuret för en lyckad övning genom att sitta av och ställa in. Å andra sidan måste man emellertid förhindra att hästen förekommer ryttarens hjälper. Därför är det lämpligt att under arbetet flitigt växla plats och ordningsföljd för övningarna. För övrigt

måste man låta hästen få tid att lära sig förstå sin ryttare och för att få den skicklighet som krävs för att lydigt utföra ryttarens önskan.

Grundsatzerna för ridkonsten står fast, men det finns inga absolut giltiga regler för hur utbildningen skall genomföras. Ett grundligt studium av dessa grundsatser har under århundraden samlat erfarenheter som kan vara dagens ryttare till ledning så att onödigt tidsspill med försök med odugliga metoder förhindras. Däremot finns det inga föreskrifter om hur man skall bete sig med uppkommande svårigheter, medel som visat sig verksamma på en häst kan vara odugliga på en annan. Man kan inte lära sig rida, som med så mycket annat i livet, enbart genom att studera böcker. Det är desto mer ett ständigt utprovande av de olika möjligheterna som leder till resultat.

Förutom kunskap om hästens psykologi måste ryttaren även ha en klar föreställning om rörelselära och jämvikt. Till rörelseläran hör den exakta kännedomen om i vilken följd fötterna förflyttas, till jämvikten kännedomen om hur stegen måste tas och i vilken form hästen måste röra sig för att kunna förflytta sig i jämvikt. Här är den exakta definitionen på de olika begreppen nödvändig, vilket man inte kan förutsätta att alla ryttare känner till.

2.1 Gångarterna

De vanliga, naturliga gångarterna är skritt, trav och galopp. De ovanliga är sidvärtsrörlser, ryggning, piaff och passage. Medan gångarterna betecknas av olika fotförflyttningar, bestämmer tempot tidsmättet på rörelsen i de olika gångarterna. Tempot kan vara ökat eller förkortat. Att få hästen att gå i ett jämnt tempo måste vara ett av huvudmålen i utbildningen.

I skritt sätter hästen benen efter varandra diagonalt så att fyra hovslag hörs. T.ex. 1-vänster fram, 2- höger bak, 3- höger fram, 4- vänster bak osv. I denna gångart har hästen alltid två eller tre ben i marken och går alltså kontinuerligt med en fot efter den andra, så att inget svävningsmoment uppstår. Ryttaren kan därför bäst behärska sin sits i skritt. Fotförflyttningen blir den samma vare sig det rör sig om vanlig, samlad eller ökad skritt. Bara benlyft och steglängd ändrar sig. I vanlig eller normal skritt tillryggalägger hästen en sträcka på 140 steg eller 100 m per minut.

Från den naturliga skritten avvikande är passgång, en felaktig gångart i vilken hästen lyfter samma sidas benpar samtidigt, det hörs då bara två hovslag. En annan felaktighet i skritten är då fötterna inte flyttas i samma takt och med samma längd, vilket gör att hästen överilar sig och snubblar. Till en bra skritt hör, som i varje annan gångart, jämnhet i rörelsen.

En skolhäst får aldrig röra sig i skritten med släpande steg. Den måste lyfta benen från marken och återsätt ned dem, alltså skrida.

I trav stöter de diagonala benparen samtidigt av från marken och sätts samtidigt ned i marken så att två hovslag blir hörbara.

Efter avtrampet med t.ex. höger fram- vänster bakfot följer avtrampet med vänster fram- och höger bakfot redan innan det första benparet rör marken så

att hästen för ett ögonblick befinner sig med alla fyra fötterna i luften. Detta moment kallas svävning. Eftersom det inte är lätt att bibehålla den rätta sitsen under svävningmomentet ställs mycket högre krav på ryttarens balans än i skritten. I trav bär alltså hästen sin och ryttarens vikt omväxlande med två diagonala benpar eller under svävning.

Även vid kort, vanlig och vid ökad trav blir fotförflyttningen den samma, det som ändras är längden i stegen och svävningmomentets längd. Svävningmomentet är kortast i kort trav och längst i ökad trav, därför kan den orutinerade ryttaren lättare sitta ned i kort trav än i ökad.

Det taktmässiga avtrampet med de diagonala benparen, avbrutet genom svävningmomentet, skänker rytm åt rörelsen och därmed ridandets musik. Det är alltså särskilt viktigt att ge akt på att takten blir densamma i alla tempon och att bara steglängden ändras. En förkortning av steglängden med bibehållen takt medför naturligtvis ett högre benlyft. Detta lyfta, energiska steg kallas för kadens. Meningen med samlingen är förfelad om stegen blir långsammare och därmed mer svävande.

Här måste fastställas att rytm och kadens inte har samma betydelse. Även en häst med uttryckslöst och stelt steg kan trava med rytm, men trots det utan kadens. Däremot är kadens utan regelbundenhet, alltså utan rytm, otänkbar. Går rytmen förlorad så blir inte bara traven oren, utan hästen förlorar också uttryck och skönhet.

Ökad trav rids med övergående eftergift av tempot på ridbanan, för att pröva eller befrämja hästens schvung. Ökad trav, som skapar den kraftigaste sträckningen av hästens ben, reds tidigare i Österrike enbart på den stora fyrkanten (75x150 m). Att rida denna s.k. paradtrav på gator är synnerligen skadligt för hästens ben, och detta är alltså förbjudet.

Till de vanligaste felen hör överilning med frambenen, dvs. det diagonala frambenet når marken tidigare än bakbenet, så att istället för ett hovslag hörs två, tätt på varandra följande. Sådana hästar bär sin egen och ryttarens vikt mer på frambenen. Trampar däremot bakbenet av tidigare än det diagonala frambenet talar man om överilad bakdel. Detta fel inträffar även då hästen sänker bakdelen för lite och släpar efter med bakbenen.

Ett annat fel är då hästen inte sätter under sig bakbenen ordentligt och alltså tar längre steg fram än bak och därigenom måste flytta tillbaka frambenen före upplyftandet. Man säger då att den trippar. Uttryckt på ryttarspråk: Den bjuder mer fram än den kan hinna med bak. Även det s.k. anträdandet, då en bakfot sätts under mer än den andra, betecknas som fel.

För utbildning av häst och ryttare är trav den viktigaste gångarten. Här insmugna fel verkar också menligt på de andra gångarterna.

Galoppen är sammansatt av en serie språng. Vid korrekt galopp skall alltid tre hovslag höras. Man skiljer på höger- och vänstergalopp efter vilket frambenet som griper före. I högergaloppen trampar vänster bakfot (1 hovslag) sen höger bakfot och vänster framfot samtidigt (2 hovslag) och till sist den högra framfoten (3 hovslag) av. I den fortsatta fotförflyttningen trampar vänster bakfot av redan innan höger frambenet lyfts upp, sedan följer de diagonala—höger bakfot

och vänster framfot—och till slut höger framfot så att hästen svävar. Vid korrekt galopp bärs alltså totalvikten antingen av en bakfot eller av två bakfötter och den diagonala framfoten eller av en bakfot och två framfötter resp. alla fyra fötterna i luften under svävningsmomentet.

Denna fotförflyttning skall vara korrekt i alla tempon. En galopp är felaktig när fyra hovslag hörs för då berör den inre bakfoten marken tidigare än den diagonala yttre framfoten. Detta fel uppkommer huvudsakligen då hästen genom en felaktig samling förlorar sväng och inte galopperar tillräckligt upprest. Den många gånger framförda åsikten att den förkortade galoppen består av fyra takter är absolut felaktig. När så är fallet utför hästen inte längre korrekta galoppsprång utan linkar, därför är den s.k. fyrtaktsgaloppen ett gravt fel. Enbart vid kapplöpningsgalopp får fyra hovslag höras. I arbetsgalopp (i Österrike kallad kort galopp)—ett tempo mellan kort galopp och normalgalopp—tillryggalägger hästen en sträcka på ca 300 steg eller 335 m per minut. Detta tempo rids enbart på ridbanan. I normalgalopp (i Österrike kallad galopp) tillryggalägger hästen ca 500 steg eller 375 m per minut. Detta tempo rids vanligen ute i terrängen. En ytterligare stegring av tempot ger ökad galopp. Den reds i Österrike tidigare bara på den stora fyrkanten och på kortare sträckor i terrängen. Karriär, den mest vägvinnande gångarten, användes förr vid kavalleriattacker och ses i dag på galoppbanor under spurten.

Galoppen är fulländad och speciellt skön att se på först då åskådaren får ett intryck av att hästen studsar som en gummiboll upp från marken och tar mark lika fjädrande.

Ett vanligt uppträdande fel, speciellt hos svaga hästar, är korsgaloppen, då hästen går i ex.vis höger galopp med frambenen och vänster galopp med bakbenen. Rytaren märker detta ögonblickligen genom en obekväm ryggrörelse hos hästen. Dessutom finns det "fel galopp", t.ex. när hästen går i höger galopp i vänster varv. Rids den felaktiga galoppen avsiktligt talar man om förvänd galopp. Från den förvända galoppen skiljer sig sluta i galopp genom att hästen då går på två spår.

Vid sidvärtsrörelser blir fotförflyttningen i skritt, trav och galopp oförändrad. Skillnaden ligger däri att det ben som befinner sig i rörelse träder över benet som hästen står på, dvs. korsas.

Vid ryggnig rör sig benen inte i samma ordning som i skritt utan som i trav, alltså diagonalt och samtidigt bakåt. T.ex. höger bakfot och väster framfot samtidigt, därefter de två andra diagonala benen, så att bara två hovslag hörs. Ryggnigen är bara felfri hos en skolhäst då den lyfter upp benen från marken och åter sätter ned dem. Den får inte släpa fötterna i marken så att det bildas spår i sanden.

Piaff är en kadenserad trav på stället. Den har samma fotförflyttning som traven. Hästen går från ett diagonalt benpar till det andra och befinner sig däremellan för bråkdelen av en sekund i svävning. Den piaff verkar oriktig och stel när hästen lyfter ett benpar först när det andra satts ned. I detta fall går det dansande intrycket av denna gångart förlorat.

Tidigare och även då och då idag, betecknas piaffen som en "passage på stället". Denna definition understryker svävningmomentet. Enligt min åsikt är denna förklaring av piaffen oriktig, då svävningmomentet är som kortast i denna gångart. Från kort trav över vanlig trav och ökad trav blir svävningmomentet allt längre för att kulminera i passagen.

Vid den ideala piaffen lyfts frambenet så högt att överarmen bildar en i det närmaste vågrät linje. Bakbenet trampar av så mycket från marken att hoven på det lyftade benet kommer i höjd med karleden på det benet som står kvar i marken.

Piaffen är felaktig om benen inte lyfts taktmässigt och diagonalt eller då bara frambenen lyfts medan bakbenen är som klistrade vid marken. Det är också fel om bakbenen trampar av för kraftigt från marken medan frambenen knappt lyfts alls. Vid alla dessa beskrivna felaktigheter är hästen inte i stånd att fortsätta framåt i trav, vilket är det säkraste kriteriet på att piaffen är korrekt. Den korrekta piaffen är nämligen utvecklad ur ett förhindrat framåträdande, vilket även kan ses i naturen, speciellt hos temperamentsfulla hästar. Om förhindrandet upphör kommer hästen alltså att sluta piaffera och fortsätta trav framåt.

Vidare är piaffen felaktig om benparen inte sätts ned i rörelseriktningen utan viker ut åt sidan. Detta kallas ibland Piaffé Balancée och används vid cirkus. Helt otillfredsställande måste den piaff betecknas där frambenen korsas och hästen vinglar mer eller mindre fram och tillbaka. Denna rörelse kan inte ens kallas Piaffé Balancée, då det dessutom ofta brister i den dansande rytmen vid en sådan, felaktig, rörelse.

I passagen, vid Spanska Ridskolan kallat spanskt steg, svingar hästen sig från ett diagonalt benbar till det andra och håller dessutom ut det lyftade benparet längre och högre än i trav, allt efter anlag och kroppsbyggnad. I denna gångart är svävningmomentet som längst.

Vid den ideala passagen ger hästen intryck av att vara fri från tyngdkraften, buren av osynliga vingar svävande över marken. Den klassiska passagen kräver en kraftig, väl genomgymnastiserad häst, som utan spänning helt behärskar sin jämvikt. Om inte så är fallet kommer en mängd avarter att uppkomma. Exempelvis förekommer det att bakbenen inte sätts under ordentligt och därmed inte bär ordentligt. Till följd av detta trampar de av tidigare än de diagonala frambenen. Därigenom går glansen i denna uttrycksfulla gångart förlorad. En sådan passage ser man mest på cirkus. Eller också trampar hästen oregelbundet med bakbenen eller lyfter ett ben högre än det andra, ett fel som kallas "kickning" vid Spanska Ridskolan. Man får aldrig förväxla en s.k. svävtrav, som förhållna hästar kan åstadkomma, med passage.

Då det hör till vår tids ryttares vana att kräva verkningsfulla rörelser som passage av hästarna innan de, genom en systematisk grundutbildning gjorts färdiga för detta, kan lätt begreppet klassisk passage gå förlorat. Vid den klassiska passagen skall hästens rörelser se ut som trav i ultrarapid.

2.2 Parader och halvparader

Med parad menar man vanligen en förhållning av hästen. Men även en minskning i gångarten, alltså övergång från galopp till trav osv. kallas parad. Varje parad skall göras i rörelseriktningen och utan att störa jämvikten, då kommer hästen i halten att bära sin och ryttarens vikt jämt fördelad på alla benen, med bakdelen tillräckligt undertrampad. Hästen skall stå på tygeln för att vara istånd att genast fortsätta framåt i den gångart som ryttaren kräver. Övergången till kortare gångart skall vara mjuk, flytande och jämn, vilket enbart är möjligt om hästens jämvikt inte går förlorad i paraden. För att åstadkomma detta måste den rätta samverkan av ryttarens skänkel, tygel och kors sörja.

Rätt utförda parader befrämjar böjningen i hasorna och kan tjäna som prov på den uppnådda graden av jämvikt, eftergift och smidighet. Halvparaden tjänar till att förkorta gångarten, förbättra stödet och samlingen samt slutligen som förberedelse för alla övningar, som kräver större skicklighet av hästen. Vid halvparaden används samma hjälper som vid paraden, men de skall genast upphöra så snart den önskade effekten uppnåtts. Halvparaden kommer att förbättra hästens hållning och därmed ge ett lättare stöd. Halvparader är därför ett bra hjälpmedel för hästar som lägger sig på tygeln.

2.3 Jämvikten

Hästen kan bara behärska de olika gångarterna i full balans om den har anlag för det och befinner sig i jämvikt. Den fullkomliga jämvikten är egentligen en del av anlaget, båda kan befrämmas genom systematiskt arbete.

Även människor behöver en längre skolning för att kunna röra sig i fullständig jämvikt, fast människa har lättare för det än hästen, då människans lodlinje löper rätt ned till fötterna. Trots det förefaller inte bara barnets första försök att gå svårt, utan även den vuxne kan först genom gymnastiska övningar lära sig att gå vackert och att dansa. Bara ett fåtal, gudabenådade, har utan gymnastik en underbar gång. Detta gäller för människor, och i än högre grad för hästen.

Hos den sistnämnde bärs viken av fyra ben, varvid tyngdpunkten inte blir direkt understödd, utan tyngden fördelar sig mellan fram- och bakdelen. Därigenom blir av naturen framdelen mer belastad än bakdelen genom huvudet och halsen. Det är alltså mycket svårare att finna och behålla jämvikten hos hästen. Jämvikten är grundförutsättningen för en schvungfull och korrekt gång. Här till kommer dessutom ryttarens vikt, som även den belastar framdelen mer.

Att bringa de båda varelsernas tyngdpunkter i samklang, så att hästen inte blir störd i sin rörelse hör till ridandets konst.

Frågan om jämvikten hos hästen är alltså betydligt svårare än hos människan. Varje ryttare som haft möjligheten att rida in unga remonter känner till den hjälplösa gången hos sådana hästar vid första uppsittningen. Detta kommer sig av att hästen vid denna ovana belastning först måste finna tillbaka sin jämvikt. Det torde finnas ett fåtal hästar som av naturen befinner sig i jäm-

vikt, alltså som fördelar sin vikt lika mellan fram- och bakdelen. Sådana hästar underlättar väsentligt arbetet för ryttaren. De flesta hästar, däremot, bär den största vikten på frambenen, en vana som förstärks genom uppsittning av ryttare. Då kommer bakbenen, på grund av den på frambenen vilande vikten, att skjutas ifrån och tar mindre del i uppbärandet av vikten. Därvid verkar inte gången så lätt och schvungfull som man väntar sig av en skolhäst. Huvudintresset vid utbildningen inriktar sig alltså på att få hästen i jämvikt genom att med ett kraftigare undertramp med bakdelen avlasta frambenen. Först sker detta genom samling, senare genom uppresning. Bådadera är emellertid först möjligt att genomföra när hästen går med ett ordentligt stöd och är rakriktad.

2.4 Stödet

Förbindelsen mellan ryttarens hand och hästens mun kallas stödet. Stödet möjliggör att hästen kan styras och samlas.

Uttrycket kommer av att hästen genom ett mjukt tryck av bettet i lanerna ska söka ett stöd i detta. Det riktiga stödet ska vara jämnt. Det ska ge ryttaren känslan av att vara förbunden med hästens mun genom ett gummiband. Eftersom tygeln består av läder och inte är töjbar kan denna elasticitet bara uppstå genom att hästen å sin sida ger efter i halsen, bakom ganascherna, och å andra sidan genom att ryttarens handled är mjukt fjädrande och känslig. Detta perfekta stöd kan bara erhållas då hästen befinner sig i absolut jämvikt och bär sig själv även när den inte stöttar sig på tygeln, som även kallas det femte benet.

Man säger även: Hästen är på tygeln.

De olika begreppen inom ridningen är alltid i ömsesidigt samspel med varandra. Stödet blir bättre ju mer i jämvikt hästen befinner sig, å andra sidan befrämjar det riktiga stödet jämvikt och böjlighet hos hästen.

Stödet är beroende av hästens byggnad och temperament. Hästar med svag bakdel, vilka utvecklar mer skjut- än bärkraft, har för det mesta ett allt för fast, hårt och emellanåt segt stöd, då de har en tendens att lägga sig på tygeln (pulla). Segt är stödet då varken en eftergift eller uppsträckning av tygeln påverkar förbindelsen med hästens mun. Det sega stödet kan delvis hänföras till en avtrubning, till följd av felaktig behandling, och dels till en allmän stelhet hos hästen. Mestadels har hästen i dessa fall en "död" mun. Denna felaktighet är svårare att korrigera än ett alltför fast stöd, som kan förbättras genom ett ökat undertramp med bakbenen och upprepade förhållningar och eftergifter.

Många hästar undandrar sig tygelns verkan genom att antingen gå över tygeln, höja huvudet (s.k. stjärnkikare), eller bakom hand. Det första förekommer ofta hos hästar med svag rygg, hos vilka ryttarens vikt förorsakar obehag eller smärta. Nervösa hästar och hästar med känslig mun tenderar att gå bakom hand. Dessa båda felaktigheter i stödet kan också bero på felaktigheter i utbildningen, eller framhävas därav. Att hästen går över tygeln inträffar huvudsakligen när unga hästar, speciellt sådana med svaga ryggar, inte getts tillräcklig tid att bära ryttarens vikt med välvd rygg och låg hals, eller om de rests upp för

tidigt och felaktigt. Att hästar går bakom hand förorsakas ofta av att ryttaren samlar hästen för tidigt utan ordenligt schvung eller genom en för hård hand vid känslig mun. Det ojämna eller växlande stödet, ibland över tygeln ibland bakom hand, förekommer hos temperamentsfulla hästar och det kommer man bäst tillrätta med genom ett lugnt framåtridande med uppsträckta tyglar och en mjuk hand.

Frånsett de ovan beskrivna typerna av stöd tar så gott som alla hästar tygel olika i de båda sidorna. Den gör sig stel i ena sidan och låter den andra sidans huvud följa med det lättaste tygeltag. Gör sig stum eller följer tygeltagen endast motvilligt gör hästen i den sidan i vilken den är stel. I den andra däremot, förekommer den tygeltagen och böjer hela halsen åt det hållet och buktar in halsen. Vid lika sträckta tyglar kommer hästen alltid att böja halsen åt det håll på vilken sida den inte vill ta tygeln. Det märker ryttaren säkrast på att tygeln inte ligger an mot halsen, eftersom den är böjd, men ligger fast an mot den andra sidan, i vilken hästen gör sig stel och inte följer tygeltagen. Ryttarens uppgift är nu att få hästen att ta lika stöd på båda tyglarna. Han måste därvid försöka få till stånd en utjämning så att stödet ökar i den buktade sidan och minskar i den stela.

Förbättrat stöd går hand i hand med det allmänna framåtskridandet. Utbildningen är bra endast då hästen genom ökad smidighet och skicklighet gör framsteg i sitt kunnande. I detta sammanhang måste ett ofta förekommande fel uppmärksammas: Ryttaren får inte söka stöd i hästens mun genom att ta åt sig tyglarna och därmed hämma hästens framåtbjudning. Precis tvärtom skall det vara, hästen skall söka stöd i ryttarens hand.

2.5 Huvudställningen

Den omedelbara följderna av stödet är huvudställningen. Hästens huvudställning i kombination med halsens hållning är av stor betydelse för jämvikten. Detta förtjänar därför en noggrann genomgång.

Huvudställningen är beroende såväl av utbildningsgraden som av hastigheten i rörelsen. Den är även beroende av hästens kroppsbyggnad, då hästar med kraftiga halsmuskler och trånga ganascher måste övervinna vissa svårigheter och först efter ombildning av muskulaturen kan efterkomma ryttarens vilja. Dessa hästar måste ges mer tid i sin utbildning.

Huvudställningen kommer alltså att vara friare hos hästar under det första utbildningsstadiet och vid snabbare framåtridning, dvs. halsen låg sig, den sträcker längre fram och djupare ned. Hos hästar som kommit längre i utbildningen och i samlade gångarter närmar sig noslinjen lodplanet genom välvning i halsen. Nosen får dock aldrig komma bakom lodplanet, ty därigenom hindras hästens framåtbjudning. Den unga hästen skall tillåtas den huvud- och halsställning i vilken den lättast finner stödet och bär ryttarens vikt utan upphetsning, lugnt och villigt. Först med tilltagande kraft och skicklighet hos hästen kan man genom uppresning erhålla den huvudställning i vilken nos-

spetsen befinner sig ungefär i höjd med hästens höfter och nacken utgör den högsta punkten på den välvda halsen. Dessa hänvisningar är ingen regel utan en riktlinje, ty graden av uppresning kommer i första hand att bestämmas av hästens kroppsbyggnad, längd och ansats på halsen samt ryggens längd.

Oberoende av hästens kroppsbyggnad är dock fordringen att nacken alltid skall vara den högsta punkten. En gammal erfarenhet ger vid handen att hos en i jämvikt gående häst kan frambenen bara gripa så långt framför sig som förlängningslinjen från hästnosen till marken. Därav den friare hållningen vid förlängda steg.

På raka linjer måste huvud och hals vara rakställda. På böjda linjer, som vid vändningar och volter, är hästen däremot så mycket böjd från nacke till svans som cirkeln eller cirkelbågen den skall beskriva. Huvudet är tydligt ställt inåt så att ryttaren kan skönja hästens inre ögonbåge. Därvid måste man noga ge akt på att inte halsen är mer böjd än kroppen i övrigt och att hästen verkligen ger efter bakom ganascherna och inte i halsen. Dessutom måste öronen befinna sig i jämnhöjd, så att huvudet inte hålls snett.

På ridbanan krävs att ridna hästar skall vara ställda inåt på de raka linjerna. Det måste särskilt betonas att huvudställningen aldrig får tilltvingas genom hårda tygeltag, ty därigenom pressas halsen samman. Huvudställningen är medlet, gången målet vid dressyren. En riktig huvudställning är det naturliga resultatet av stöd och jämvikt, vilka båda utvecklas ur en schvungfull framåtbjudning och genom den uppnås en bättre vändbarhet.

2.6 Rakriktning

Hästens jämvikt kan bara garanteras och samling är bara möjlig då hästen är rakriktad. De flesta råa hästar, speciellt de som är harmoniska i alla sina rörelser, går rakt. Dvs. deras bakfötter sätts ned i rak linje med framfötterna. Först under ryttares vikt och speciellt under arbete på ridbanan, särskilt vid felaktig samling, uppkommer tendensen till snedhet, bakbenen följer inte längre exakt frambenen utan sätts ned åt sidan. Hästen har därmed inte jämnt stöd på båda sidorna.

Den ofta framförda teorin att snedheten skulle bero på fölets läge i stoet kan inte helt avvisas. Tvärtom bör man ta i beaktande att framdelen är smalare än bakdelen och att hästen därför måste gå snett på ridbanan om bogarna kommer för nära väggen. Framförallt hos unga hästar kan man vid arbete på ridbanan lägga märke till att de alltid tenderar att gå lika långt från väggen med både fram- och bakdel, ja en del försöker t.o.m. att tränga bogarna mot väggen för att få stöd av den för att kunna gå på en rak linje. Följden därav blir att de blir tvungna att gå snett. Därför måste alltid framdelen rätas in på bakdelen, så att den förstnämnda kommer längre från väggen. Bara då hästen är rakriktad kan bakbenen genom en korrekt samling, fås att sättas under bättre och därmed bära upp mer av vikten samt genom ökad böjning bli motsvarande gymnastiserad. Detta befrämjar jämvikten och smidigheten samt förstärker bakdelen

motsvarande de ökade kraven. Rakritningens stora betydelse avspeglas klart i en i ridkonstens fundamental grundsats: Rakrikta din häst och rid den rakt fram!

2.7 Samling

Med begreppet samling menas ett ökat undertramp med bakbenen så att dessa trampar i frambenens spår. Därigenom blir hästen kortare med en riktigt välvd rygg och högre burens hals.

Samlingen är nödvändig för arbete i samlade gångarter och för utförandet av snäva svängar och smidiga, mjuka parader. Den möjliggör även en kraftigare böjning av bakdelen och medverkar därigenom till en bättre genomgymnastisering av hästen. Samlingen är förberedande för varje högre skolning. Bakdelen kommer att bära upp mer av vikten varigenom framdelen avlastas motsvarande. På detta sätt förebyggs en för tidig förslitning av hästen. Den riktiga samlingen är bara möjlig vid jämvikt, ett korrekt stöd och en rakriktad häst. Å andra sidan förhöjer samlingen jämvikten, förbättrar stödet och hästens gång samt fostrar den till lydnad.

I samlingen måste bakbenen drivas fram mot den förhållande tygeln. Alltså förkortas hästen genom ökad drivning bakifrån och framåt och inte genom dragande i tygeln framifrån och bakåt. Vid felaktig samling av hästen genom att dra ihop den med tygeln kommer aldrig bakbenen att nå till frambenens spår. Bara genom att samling bakifrån och framåt kommer hästen att trampa under sig så att ryttaren formligen känner det i samma sidas tygel. Man säger: Hästen tar tygeln.

Samlingen genomförs vanligen under rörelse. I halt genomförs den bara för att göra hjälperna begripliga för hästen eller för att i samband med den högre skolan genomföra ett prov.

2.8 Eftergiften

Eftergiften uppkommer då tygeltaget genom nacke, hals och rygg verkar böjande och belastande på samma sidas bakben. Detta är emellertid bara möjligt då hästen är rakställd och har ett jämt stöd. Då kan tygelns verkan överföras via hand, skuldra och kors hos ryttaren till hästryggen. Hästen trampar ned bakbenen med fjädrande rygg och elastisk nacke. För att uppnå detta är en korrekt sits hos ryttaren mycket viktig. Kommer överkroppen bakom lodlinjen skjuts hästen mer framåt och bakdelen används mer till att skjuta på med än till att bära upp vikten. Överkroppen framför lodlinjen kommer enbart att verka förhållande och inte på något sätt befrämja böjning av bakdelen.

Går hästen bakom hand kan inte tygeltagen gå igenom kroppen utan lämnar denna genom nacken. Går den över tygeln så stannar tygeltagen i ganascherna

eller halsen. Har hästen bara stöd i ena sidan så går tygeltagen ut genom den motsatta sidan och förlorar därmed naturligtvis all verkan.

2.9 Uppresningen

Med begreppet uppresning menas en högre hållning av hästhalsen med bibehållen huvudställning. Uppresningen är absolut nödvändig för förbättring av jämvikten. Den infinner sig som regel av sig självt vid stegring av den korrekta samlingen och får aldrig tvingas fram genom att man reser upp hals och huvud med tygeln. Riktig uppresning uppstår genom en kombination av höjning av halsen och sänkning av bakdelen. Därigenom blir hästen högre i framdelen och blir friare i sina rörelser. Baktill blir den lägre genom böjning av hasorna och kommer att använda bakdelen mer impulsivt och energiskt. Just de uttrycksfulla gångarterna är beroende av bakdelens aktivitet, jämför med motorns roll för framåtdrivningen av ett fordon.

Uppresningen hör, jämte huvudställningen, till de mest missförstådda begreppen inom ridkonsten. Felaktiga uppfattningar förvandlar dess fördelaktiga verkningar till raka motsatsen. Åter och åter låter sig ridkonstens utveckling fastställa detta fenomen, så än i dag. Uppresningen är liksom huvudställningen och samlingen, bara ett medel för att erhålla schvungfull gång, dressyrens mål. Dessa erfarenheter kan inte nog ofta upprepas. De måste gå som en röd tråd genom hela utbildningen! Uppresningen står i nära samband med resultatet av hästens totala utbildning, den hänger samman med utbildningsgraden och går hand i hand med de övriga framstegen. Graden av uppresning bestäms av hästens kroppsbyggnad. Hästar med vekare ryggar och svagare bakdelar reses upp mindre än normalt byggda, annars skulle ryggen tryckas ned och bakdelen inte kunna sättas under tillräckligt. Ofta ser man hästar med svag rygg reser upp sig för mycket då ryggen trycks ned under ryttarens tyngd, vilket är till skada för dem, och förorsakar obehag. Ytterligare följer av detta är tendens till felaktiga gångarter och upphetsning. Först måste hästen lära sig att bära ryttare med rak rygg. Den skall då få ta med sig tygeln nedåt med lång, rak hals. Först därefter förmås bakdelen till ökat undertramp genom ökad drivning och genom en mothållande tygel reses hästens hals upp så att mankammen kommer närmare ryttaren, men strupranden ska förbli konkav och inte konvex ("svanhals") som ofta uppträder vid felaktig uppresning.

Missförstådd eller genom oriktiga medel erhållen uppresning har i alla tider skapat stor förvirring inom ridkonsten. Den korrekta uppresningen är emellertid resultatet av den systematiska utbildningen av hästen. För den samvetsgranne ryttaren, som är de klassiska lärorna trogen är den samtidigt lönen för mödan. En ryttare som rider sin häst framåt på tygeln och uppfordrar den till ökat undertramp med bakbenen kommer att uppnå en riktigare form för uppresningen än den som bara krampaktigt tänker på en höjning av hästens hals och huvud.

Naturligtvis blir uppresningen högre vid samlade gångarter och vid längre framskriden utbildning än i ökade gångarter och hos unga hästar.

2.10 Böjningen

Böjningen ökar hästens smidighet och därigenom skicklighet och bekämpar stelheter. Den kan utföras antingen åt sidan eller i längdriktningen. Böjning i sidled är den som är lättast för hästen att utföra och utgör därför det första steget i böjningen. Böjningen i sidled består av en konstant böjning från nacke till svansrot. Revbenen i innersidan blir därvid något sammanpressade och bålen välver sig åt den yttre sidan. Denna böjning krävs i olika grad vid ridning av volter och vändningar mm. För att hästen skall kunna utföra dessa övningar, inte bara smidigt och med rätt understödd tyngdpunkt, utan även i fullkomlig jämvikt krävs emellertid att hästen även vid ridning på de raka linjerna på ridbanan är lite böjda i inre sidan, så att hästen går "rakt böjd" på ridbanan.

Vid böjning i sidled utgör den inre skänkeln en stödpunkt runt vilken hästen böjs. Som regel ska hästen bara böjas under rörelse, böjning i sidled kan dock utföras under halt på unga remonter för att klargöra detta för dem. Böjningen sidwärts är korrekt först då hästen inte är mer böjd i halsen än i kroppen för övrigt och först då hästen ger efter ordentligt bakom ganascherna. Varje häst låter sig böjas lättare i ena sidan och till och med överdriva böjningen i denna sida. Målet för varje meningsfull utbildning måste emellertid vara att arbeta igenom hästen på samma sätt i båda sidorna och att få den lika smidig i båda.

Böjningen i längdriktningen är utslagsgivande för smidighet och elasticitet i hästens gång. Den krävs först då hästen behärskar böjningen i sidled. Den består i en böjning i lederna och eftergift i båda sidornas ganascher.

Lederna omfattar höft-, knä- och hasleden. Vid en korrekt böjning måste alla lederna böjas lika mycket. Utförs en böjning med haslederna överdrivet böjda, vilket man ofta ser, så uteblir effekten av denna böjning. Hästen kan t.o.m. slitas ut i förtid. Spatt och hasledsgallor är inga ovanligheter i sådana fall. Denna häst är, trots den skenbara mäktiga aktionen i bakdelen, bara spänd och stel och gör det svårt för ryttaren att sitta korrekt.

Den riktiga ledböjningen stöter inte på några speciella svårigheter hos normalbyggda hästar. Däremot tenderar hästar med kraftigt vinklade hasleder (sabelben) att få större böjning i dessa leder varvid den eftersträlvade elasticiteten inte blir tillräcklig, utan gången blir mindre vägvinnande. Dessutom förslits haslederna kraftigt. Hos sådana hästar får man börja med det ökade böjningsarbetet först efter en allmän förstärkning av muskler och senor. Men också hos hästar med raka (öppna) hasor, hos vilka böjningsarbetet bereder större svårigheter, får man endast gradvis öka böjningen. Senorna måste först bli smidiga så att dessa möjliggör en vinkling av hasorna. Skulle man tvinga sådana hästar till en böjning dessförinnan blir följden bara motsättningar.

Precis så hårt och stötigt som en bil med dålig fjädring rullar över vägen kommer rörelsen hos en häst med för liten eller ingen ledböjning att bli. Är

däremot all tre lederna lika böjda så kan de utveckla en skjut- och bärkraft som är nödvändig så väl för en schvungfull gång som för en regelbunden rörelse. Ledböjningen befrämjar en smidighet i alla gångarter som fortplantar sig till ryttaren genom hästens angenäma rörelser. Ett grundkrav på en bra dressyrhäst är därmed uppfyllt.

Böjningen, speciellt ledböjningen, medför genom den ökade smidigheten en tilltagande skicklighet, som framförallt visar sig i en markant förbättring av jämvikten. Detta ger sig, i sin tur, känna i ett mer elastiskt stöd och en högre samlingsgrad. Så kompletterar de olika begreppen varandra. Man får aldrig vänta sig ensidiga framsteg av den korrekta utbildningen, de kan bara inställa sig i ett sammanhang. Detta måste vara ett rättesnöre för varje ryttare, så att han inte, allt erkännande av finslipning, förlorar sig så i enstaka övningar att han förlorar kopplingen till helheten och sammanhanget mellan de olika begreppen. Också målaren stiger ständigt bakåt från sin duk vid detaljmålning för att få ett helhetsintryck. Detta gäller även för ryttaren.

Liksom varje idrottsman lägger särskild vikt vid uppmjukning av alla muskler och leder innan det egentliga arbetet börjar, så skall även ryttaren genom böjningar först lösgöra hästen innan han kräver svårare övningar av den. Detta är än viktigare för hästen än för idrottsmannen, då den i strävan efter att komma tillrätta med ryttarens vikt ofta stelnar till. Detta faktum får man inte overse med för att inte smidighet, skicklighet och jämvikt skall påverkas ogynnsamt. Stelhet kan ofta förorsaka kroppsliga skador, då kraftiga rörelser hos hästen vid bristande smidighet och skicklighet inte fjädrar tillräckligt och därför lätt leder till stötighet. Vid hästens utbildning ges särskild betydelse åt lösgörandet. Därför är böjningen—märk väl: inte förböjningen!—så viktig.

2.11 Hjälperna

Utbildningens grundsatser blir bara brottstycken om inte möjligheten till förståelse mellan häst och ryttare behandlas ingående.

Två varelser, vilkas strävan består i harmoniskt samarbete, måste förstå varandra för att nå resultat. Det gäller såväl för den bestämmande, ledande delen—ryttaren, som för den utförande parten—hästen. Varje ryttare måste vara psykolog för att genom det allra minsta tecken kunna bilda sig en korrekt bild av hästens beteende och ta konsekvensen av det. Den framgångsrike ryttaren ska ha samma förmåga som en god uppfostrare. Dessutom måste han bemöda sig om att förstå sig på den honom anförtrödda varelsen—hästen—och komma överens med den.

Dessa möjligheter till förståelse mellan häst och ryttare—språket mellan det ledande och det utförande väsendet—har ridmästarna i alla tider försökt sammanfatta. Redan Xenophon skriver i ridkonstens äldsta verk, som blivit bevarat till vår tid, om hjälper och straff.

Jag skulle vilja bifoga ännu ett medel till dessa båda, belöningen, och till och med ge det rangen före straffet. Också Pluvinel ställde i sin bok (1623)

upp denna grundsats, att "på belöning och straff beror ridkonsten". Det har en djupare mening när man i ryttarspråket präglar begreppet hjälper: rytaren ska hjälpa hästen att förstå honom. Det betyder att hästen aldrig får bli rädd för hjälperna och att rytaren måste uppbringa tillräckligt med tålmod tills hästen förstår honom riktigt. Han måste exakt känna till hjälpernas art och verkan och använda dem konsekvent utan att visa sitt ev. dåliga humör. Att konsekvent kunna följa dessa fordringar hör till de dygder en bra och framgångsrik ryttare måste besitta.

Mellan de tre begreppen hjälper, straff och belöning finns ett nära samband. Om de används riktigt i växelspel står de sig som uppfostringsmetod—under utbildningens gång kompletterar de varandra. Därvid kan de för hjälper och straff befintliga medlen överlappa varandra, ty varje hjälp rytaren använder kan genom stegring av graden bli ett straff. Här ska därför först de olika hjälperna och sedan straffen behandlas, varvid än en gång betonas att belöningen tillerkänns större betydelse än straffet.

Utbildaren måste inte bara exakt känna till de till buds stående medlen, utan även vara kapabel att skapa sig en fullgod bild över tidpunkten och måttet av deras användning.

Ryttarens hjälper är torftiga och anspråkslösa. De blir heller inte rikhaltigare när de ur olika aspekter sammanfattas i enstaka grupper. Hjälperna vänder sig till följande sinnen hos hästen: synen, hörseln och känseln. Synen har den minsta betydelsen vid hjälpgivningen. Den inskränkes till att förvandla hästens medfödda misstroende mot främmande omgivningar—däribland även människan—till förtroende. En väsentligt större roll än synen spelar hörseln. Hästens hörsel är utomordentligt välutvecklad och mycket känsligare för varje nyans i röstläget än vad vi människor ofta tror. De gamla mästarna utnyttjade denna egenskap på så sätt att de använde olika bestämda tonlägen för de olika kraven. Även om denna metod i dag förefaller allt för vittgående, kvarstår dock att hästen reagerar utsökt fint på tonen i den mänskliga stämman. Mjuka, lugnande tonfall kommer den nästan alltid att uppfatta som lugnande och belönande, medan korta, skarpa ord verkar som hot eller t.o.m. straff. Som uppiggande verkar tungslag, ljudet av spöslag, som när man låter piskslängen falla eller smäller med piskan. Hjälpgivningen utnyttjar mest hästens känsel, så mycket att hos en färdigutbildad skolhäst endast känseln förmedlar ryttares vilja till hästen. Alltså rör det sig om att bibehålla hästens känslighet i munnen och vidareutveckla den samt att renodla och utnyttja hästkroppens känslighet för ryttares skänkel. Men även viktfördelningen väcker hästens uppmärksamhet, därför har ryttares överliv en viktig del i hjälpgivningen.

Man skiljer på hörbara och kännbara hjälper. De senare kan även delas in i synliga och osynliga. Slutresultatet vid varje riktigt arbete är att kunna leda hästen med osynliga hjälper.

Två varelser, av vilka den ena tänker och den andra utför dessa tankar, båda sammansmälta med varandra: Detta är den klassiska ridkonstens ideal. En följd därav är kravet vid de olympiska dressyrproven att rytaren skall rida utan spö och hålla inne med varje hörbar hjälp (som tungslag). Trots det, och

oaktat att det vid varje passande och opassande tillfälle talas om "klassisk ridkonst", är idag många ryttare ännu långt ifrån de osynliga hjälperna. Alltför ofta ser man hur ryttare arbetar sina hästar med händer, fötter och överliv i alla tänkbara ställningar.

Med hänsyn till deras verkan skiljer man på framåtdrivande hjälper (skänkel- och viktshjälper, sporrar, spö och långpisk) och förhållande hjälper (tygel- och viktshjälper) samt mothållande hjälper (skänkel- och tygelhjälp, när de används på endast en sida).

Styrkan av hjälperna anpassas såväl efter temperament och känslighet hos hästen som efter dess utbildningsnivå. En och samma hjälp kan på en godmodig eller till lathet tenderande häst, verka som hjälp, medan den på en känslig häst verkar som ett straff.

Också efter graden av deras användning skiljer man på hjälperna, i grova, ökade och fina. Därvid får man inte förbise med behovet av de olika hjälperna. Grova hjälper kan, om överhuvudtaget, användas på oridna, avtrubbade eller svårartade hästar. De får bara träda i aktion övergående och måste så snart som möjligt ersättas med ökade hjälper. De senare börjar med en lätt verkan som stegras, utan häftighet, tills det önskade resultatet uppnår. Denna form är början till de fina hjälperna, vid vilka hästen reagerar för den lättaste inverkan.

Detta är vägen till målet; de osynliga hjälperna.

Precis som en bildhuggare först med kraftiga, grova slag mejslar ut sitt konstverks kommande omfång ur den råa stenklossen, för att sedan med allt finare detaljarbete låta det uppstå i full skönhet, just så måste ryttaren låta hjälperna bli allt finare under arbetets gång. Detta bör varje ryttare beakta och särskilt akta sig för att av otålighet eller andra orsaker förstöra det som han tidigare under arbetets gång byggt upp. För att återvända till exemplet med bildhuggaren: Det vore detsamma som, att, även omedvetet genom ett grovt slag med mejseln skada det nästan fulländade verket.

Hästens framåtbjudning är A och O i all utbildning. Skänkeln måste ligga an mot hästen från höften och nedåt. Underskänkeln skall verka vid eller strax bakom sadeljorden och därigenom förmå bakbenen till ökat undertramp och därmed få hästen att energiskt gå framåt.

Naturligtvis måste även här inverkan bli allt finare. På råa hästar ges dessa hjälper till en början tydligt genom ett kort slag med underskänkeln. Så snart hästen efterkommer ryttarens vilja återgår skänkeln till det normalläge som förskrivs vid skolsits, intill hästkroppen. Inget är skadligare och mer hämmande vid utbildningen än en ständigt hackande skänkel. Följden av en sådan felaktig hjälpgivning är att ju mer skänkeln hackar desto mindre går hästen fram. Men även ett ständigt pressande med skänkeln är felaktigt, ty ryttaren tröttnas ut och hästen trubbas av. Trycket med skänkeln måste genast upphöra så snart hästen efterkommit ryttarens vilja.

Vid ett riktigt bruk av skänkeln är hälen nedtryckt, vadmuskeln spänd, så att hästen, om den är i rätt form, med korrekt välvd kropp själv hämtar stimulans till livlig framåtbjudning ur en anliggande överskänkel, ur knät och ur vadmuskeln. Skänkelhjälperna måste med tiden bli så fina att hästen känner redan ett

kraftigare tramp i stigbygeln som en hjälp. De gamla mästarna kallade denna hjälp "stigbygeltramp".

Båda skänklarna använda vid gjorden verkar framåtdrivande. En bakom gjorden verkar mothållande eller vid ökat tryck sidförande. Den mothållande, bakom gjorden verkande skänkel, förhindrar att bakdelen faller ut. En, med kraftigt tryck bakom gjorden verkande skänkel påverkar däremot hästen att vika av med bakdelen mot motsatta sidan. Verkar en skänkel vid gjorde framåtdrivande och en bakom gjorden sidförande så förmår de hästen att gå framåt åt sidan, s.k. skänkelvikning. De framåtdrivande hjälperna kan understödjas av vikhjälperna. Vikthjälper spelar en mer betydande roll än vad som ofta antas. Det bakom lodlinjen tillbakaförda överlivet på en ryttare vars säte blir fast i sadeln, stimulerar hästen att gå framåt. Det tillbakaförda överlivet tillsammans med framåtdrivande skänkel vid samtidig eftergift på tygeln kan åstadkomma underverk. Speciellt då hästen inte vill närma sig föremål som skrämmer den. Dessa synliga vikhjälper är bara ett övergångsstadium, efter en kort tid kommer den väl ridna hästen att gå framåt redan då ryttaren sätter sig fastare i sadeln.

Vid sidvärtsrörelse infört överliv understöder den yttre skänkels verkans eftersom hästen alltid strävar efter att gå mitt under ryttarens tyngdpunkt. Även en människa som bär en annan på sina axlar kommer att tränga åt vänster, och inte åt höger, om den andra lutar sig åt vänster.

Redan en ökad nedsittning på det ena sittbenet kommer att uppfattas som en hjälp av en skolhäst. Denna kännedom är viktig för utbildningen. Däremot måste det varnas för böjning av överlivet, vilket många ryttare tenderar till då de skall lära hästen något nytt. En sådan hjälpgivning är felaktig. Varför lära hästen något med medel som senare måste ersättas med andra och som dessutom verkar fula, t.o.m. fränstötande? Ryttare och häst ska alltid erbjuda en estetisk anblick.

Hästen som, vilket tidigare nämnts, har en utomordentligt god hörsel kommer redan att uppfatta ett kort tungslag, tillsammans med andra framåtdrivande hjälper, som uppfordrande att ökar trampet framåt. Även här måste ett ofta förekommande fel påpekas: Ryttare som ständigt smacker uppnår samma resultat som de som ständigt hackar med skänkeln, hästen trubbas av. Avtrubning är den största faran för all framgångsrik utbildning. Hästen reagerar till slut bara svagt eller inte alls ens på kraftiga tungslag. Dessutom ska tungslagen bara höras av hästen och inte av hela omgivningen. Hästens hörsel får inte ständigt tas i anspråk för förståelse mellan häst och ryttare. Den ska vara ett medel på vägen till målet, omärkbara hjälper. Det står inte i samklang med den klassiska ridkonsten att använda högljudda smackningar, skrik och annat oljud som tidigare användes av enklare kuskar, i stället för de föreskrivna hjälperna!

Sporre ska ryttaren bara använda på hästar som kommit längre i utbildningen och bar då han vill förstärka de tidigare beskrivna framåtdrivande hjälperna. Sporren är den sista reserven bland de framåtdrivande hjälperna och reserver ska man aldrig förbruka i förtid, varken i ridningen eller annars i livet.

Sporren trycks mot hästkroppen tillsammans med samtidigt ökad användning av skänkeln och ska återföras till sitt ursprungliga läge så snart det första resultatet av denna hjälp har visat sig. Sporren, som hjälp, får aldrig användas stötande, ty då är det ingen hjälp längre, utan ett straff. Man kan inte nog akta sig för att använda sporren för flitigt. Alltför lätt blir hästen avtrubbad och ryttaren blir ganska hjälplös. Dessutom blir följderna av felaktigt använd sporre ofta kantiga rörelser, oro och svansviftning.

Till de framåt drivande hjälperna kommer på unga hästar, och på ridna hästar vid stegrade fordringar, spöet. Användandet av spöet stegras från beröring till lätta knackningar men får aldrig urarta till ihållandes slående. Spöet används på det stället där skänkeln ska verka, på helt unga remonter eventuellt på bogen. Det kan också läggas bakom gjorden för att understödja den sidförande skänkeln eller för att få hästen att respektera mothållande skänkel. Man ska dock låta bli att beröra bakkdelen med spöet, då detta speciellt hos unga hästar kan leda till olater som att den slår.

Då hästen gjorts förtrogen med denna typ av hjälper, som emellertid bara får vara medel för att göra skänkelhjälperna begripliga, kommer redan ljudet av spöet att ge resultat.

Speciellt noggrant och överlagt måste man handskas med långpiskan. Den används av läraren eller en annan erfaren man till att understödja ryttarens skänkelhjälp för att hjälpa till med unga hästar eller då övningarna blir svårare. Denna noggrannhet är viktig för vid bruket av långpisk är gränsen mellan hjälp och straff flytande. Hästen får aldrig bli rädd för piskan, ty då förlorar den sin användbarhet som hjälp. Långpiskan ska förmå hästen att röra sig med livligare och mer energiska steg, inte att ängsligt springa ifrån den eller att hoppa. Redan detta krav visar på nödvändigheten av nyansering vid användandet!

Ofta räcker det med att bara visa piskan för att hästen ska gå fram eller vika ut. Vill utbildaren driva hästen framåt måste han gå mer bakom än bredvid den. Vill han däremot att hästen ska vika ut åt sidan, så förblir han mer vid sidan av den än bakom. Räcker det inte bara med att visa piskan så uppnås ett bättre resultat om piskan höjs och man låter slängen falla till marken. Slutligen stegras denna hjälpgivning ytterligare till att beröra hästkroppen på det ställe där skänkelhjälpen skulle sats in. Piskslängen får aldrig föras viftande mot hästens kropp, bogar eller ben. Med så använda hjälper kommer man ingen stans. Tvärt om—det gör hästen orolig och föranleder den till oregelbundna steg samt leder ofta till att den börjar slå. Långpiskens användning som understöd av ryttarens hjälper får bara effekt om ryttaren samtidigt själv sätter in sina hjälper, så att ha inom en snar framtid ska klara sig med bara dessa. Efter ett framgångsrikt användande av långpiskan måste man visa den för hästen samtidigt som man belönar hästen. Man kan t.o.m. beröra hästens kropp med piskslängen, så att hästen inte i något fall blir rädd för detta moment i utbildningen. Vid all hjälpgivning måste man ta med hästens känslighet, temperament och utbildningsståndpunkt i beräkningen så att man aldrig skrämmer hästen för en hjälp.

Tygelhjälperna är, kan man säga, motvikten till de hitintills nämnda hjälperna. De håller hästens framåtbjudning inom bestämda ramar. Genom noggrant avstämmd samverkan med de framåt drivande hjälperna förbättras hästens hållning och uppresning. Därigenom uppnås en genomgymnastisering av hästen. Dessutom tjänar de till att rikta hästens uppmärksamhet i den riktning som ryttaren strävar efter.

Med tygelhjälper menar man korta förhållningar, men aldrig ett dragande, ryckande eller slitande i tygeln. Bettets tryck mot hästens laner måste långsamt stegras. Tygeln får inte heller plötsligt slängas till hästen, utan måste ges efter genom ett mjukt minskande av trycket.

Tygelhjälperna består alltså av en förhållande och en eftergivande, varvid den sista ges en stor betydelse. En korrekt tygelhjälper ska vara sammansatt av många små tygeltag, som upprepar förhållande och ger efter, så att hjälpen går igenom kroppen och inte låser fast sig någonstans, vilket ofta förekommer då hästen spänner sig emot ett för långvarigt förhållande i tygeln. Det ideala tygeltaget på en fullt utbildad häst ska genomföras med en omvridning av handen utan att över- eller underarmen deltar och utan ianspråktagande av axel- och armbågsled. Tygelverkan genom omvridning av handen är slutmålet i utbildningen, alltså resultatet av långt, meningsfullt och metodiskt arbete.

Vid arbetet med unga hästar deltar till en början hela armen i tygeltaget, för att successivt utföras allt finare och allt mer med enbart handen. En välriden häst ska känna redan när handen sluter sig fastare kring tygeln, som när man kramar en svamp, som en hjälper.

Allt efter deras verkan skiljer man på ledande, eftergivande och förhållande tygeltag.

De ledande, ställande tygeltagen förmår hästen att ställa hals och huvud samt att vända i tygeltagets riktning. Taget ska vara så kort som möjligt, så att hästen inte bli seg. När inte målet med det första tygeltaget hos den unga hästen så ges en kort eftergift. Därefter upprepas tygeltaget till dess att önskat resultat uppnås. Tygeltaget får aldrig övergå till att bli dragande. Då uppstår en kraftmätning mellan häst och ryttare i vilken hästen snart p.g.a. sin större vikt naturligtvis får övertaga. Tygeltaget får bara tas med uppsträckt tygel, aldrig med slapp, då detta lätt leder till ett ryck i tygeln.

Det ensidiga tygeltaget förmår inte bara hästen att vända, utan inverkar även, vid motsvarande förhållning i motsatta tygeln, på samma sidas bakben och understöder så samma sidas mothållande eller sidförande skänkel. Tygeltag i innertygeln understöder alltså innerskänkeln och förhindrar att bogen faller in, precis så verkar även yttertygeln på det yttre bakbenet, så att bogen kommer före. Dessutom understödjer den skänkeln, som ligger an bakom gjorden, sidförande verkan. Den förhållande yttertygeln bestämmer alltid graden av ställning och böjning i sidan och även storleken på vändningen. Om yttertygeln inte är uppsträckt så frö hästen bara in huvud och hals men utför ingen vändning. Här ska påpekas att vid ridning på ridbanan, eller annat avgränsat område, är innersidan alltid den som är vänd mot mitten och den yttre är den

som är vänd mot väggen eller avgränsningen. Det är den sida som är vänd mot mitten som avgör vilket varv man rider i.

Tygelhjälperna når sin fulla verkan först i samspel med vikthjälperna. Bara då ett tygeltag tas samtidigt med att ryttaren spänner korset kommer tempot att saktas av och graden av samling ökas. Utan spänt kors lägger sig hästen bara på tygeln och rusar från ryttaren. Tygeltag med spänt kors verkar däremot från hästens mun via hand, axlar och ryttarens ryggrad på hästens rygg och bakdel. Alltså får överlivet den viktiga förmedlarrollen mellan skänkel och bakdel. Överlivet måste kunna balanseras oberoende av dessa båda hjälper för att kunna utföra sin uppgift. Om så inte är fallet kan alltför lätt en felaktig ställning i överlivet kraftigt minska verkan av hjälperna. Ett framåtlutat överliv vid fast sits i sadeln verkar alltid förhållande och gör att hästen håller ut bakdelen.

På en rakriktad häst kommer alltid tygeltaget att verka hämmande på samma sidas bakfot. Förhållning på båda tyglarna kommer alltså att få hästen att skata in sin rörelse framåt. Utomordentligt viktigt är hjälpernas amverkan och speciellt den korrekta avstämningen mellan drivande och förhållande hjälper. En gammal erfarenhet lär att man aldrig ska driva mer med skänkeln än vad man kan hålla in med tygeln och aldrig förhålla mer med tygeln än vad man är istånd att driva på. Därav ger sig med automatik det individuella måttet för styrkan av hjälperna. Då de flesta ryttare tenderar att förhålla mer med handen än vad de kan driva på med skänkeln är det viktigt att alltid ge akt på att man inte får ett för kraftigt stöd på tygeln och att hästen arbetas bakifrån och framåt.

Vid ridning av hästar med ojämnt stöd på tyglarna eller som är stela i ena sidan läggs vid Spanska Ridskolan stor vikt vid den s.k. avtryckningen (ensidig halvhalt). Detta innebär att tygeln som hästen inte vill ta sträcks upp och den då uppkomna ökade ställningen åt denna sida utjämnas genom en kort förhållning på den motsatta tygeln, varigenom hals och huvud åter rakställs. Detta korta tygeltag, avtryckningen, tillsammans med den framåt drivande skänkeln åtföljs genast av en eftergift. Avtryckningen upprepas så ofta som krävs för att lika stöd på båda tyglarna skall erhållas. Självfallet får den regelbundna framåtbjudningen inte avbrytas genom dessa tygeltag

Precis som vid alla andra grundsatser inom ridningen förhåller det sig även vid hjälperna så: Bara genom samverkan leder de till önskat resultat. Speciellt måste man vara noga med att de alltid används på samma sätt så att hästen inte känner sig villrådig.

Alla varelser vänjer sig mer eller mindre vid en ständigt återkommande behandling. Hos hästar är detta särskilt utpräglat. Ofta lägger de märke till den allra minsta förändring som inte ryttaren alls noterar. De märker t.ex. den allra minsta förändring på ridbanan, upplever en främmande ridbana eller främmande plats som obehaglig och lägget t.o.m. märke till om andra hästar än vanligt infinner sig till arbetet. Detta yttrar sig genast i ouppmärksamhet gentemot ryttaren. Därför tilldelas hjälperna även uppgiften att förhindra varje ouppmärksamhet från hästens sida p.g.a. främmande inflytande och ta hästen så i anspråk både kroppsligt och själsligt att den helt koncentrerar sig på arbetet. Den får inte p.g.a. långtråkighet komma på tanken att bereda ryttaren obehag

och sig själv skoj och omväxling genom omotiverad rädsla eller sid- och bocksprång.

Avslutningsvis ska särskilt betonas att de framåt drivande hjälperna har betydligt större betydelse än de förhållande. Redan de till ryttarens förfogande stående medlen visar tydligt på detta. I hjälperna märks även den röda tråd som löper genom hela ridkonsten och som kan sammanfattas i följande enkla mening: I framåt ridningen ligger hela hemligheten med framgången av en riktig utbildning.

2.12 Straffen

Bestrafningen av hästen bildar ett av de mest omstridda kapitlen i ridkonstens tusenåriga historia.

Medan grekerna under antiken ägnade sig åt att förstå sina hästars psykologi och uppfostra dem med kärlek (Xenophon talar i sin bok (400 f.Kr.) om att "den unga hästen ska fostras så att den inte bara älskar människan utan också längtar efter henne") så använde sig medeltidens mästare av mycket råa metoder. De höll de olika bestraffningsmetoderna för den bästa uppfostringsmetoden och gjorde sig alls ingen möda med att genom riktig behandling underordna hästen deras vilja. Målet för deras utbildning var underkastelse. Smärta av alla sorter skulle göra hästen foglig, oaktat det därvid erhållna resultatet. Ännu idag bär fruktansvärda bett och andra hjälpmedel, bättre sagt pinoredskap, sitt vittnesbörd om varje epok.

Pluvinel var den förste av mästarna som vände sig mot dessa metoder och han förde en lång kamp, som först verkade resultatlös, mot alla samtida, speciellt mot de la Broue. Pluvinels humanare metoder trängde igenom ordentligt först efter hans död. De bildade senare grunden till Guérinères läror. När man idag läser de la Broues råd om hur man får en häst som tenderar att skena att ta reson, så reser sig säkert håret på varje djurvän! Och ändå triumferade de la Broue över Pluvniel under dennes livstid!

Till ridkonstens lycka och ära vann Pluvinel och Guérinère en stor skara anhängare. Över århundraden därefter har psykologiska metoder inverkat på ridandet till hästarnas väl.

Vid den allmänna kulturella förflackningen i vår tid, som även inbegriper ridkonsten, träder tyvärr åter bestraffningen av hästen i förgrunden. Det finns ryttare för vilka betydelsen av straffen tillmäts större vikt än hjälperna! Vad man kan se inom detta område, även offentligt, är avskräckande. Ovillkorligen uppstår hos en fackman frågan, vilka medel använder sig dessa ryttare då av då de arbetar enskilt. Otvivelaktigt är varje straff obefogat om den fackligt skolade åskådaren inte kan avgöra vad som föranlett det. Hur ska i sådana fall hästen veta varför den straffas?

Men även en annan orsak kan fastställas: Ryttaren umgås grövre med sin häst ju större äregirighet han besitter och ju mindre hans kunnande är. Då

försöker han med våldsmetoder bibringa hästen det, som han inte kan uppnå med de i den klassiska grundsatsen tillbuds stående medlen.

Därmed inte sagt att straffen ska fråntas all betydelse vid uppfostran, ty man kan inte vara nöjd med en ouppfostrad ridhäst, vilken aldrig kan komma speciellt långt i sin utbildning. De ska bara till hästens väl och ridkonstens är förvisas till den plats där de hör hemma vid uppfostran. Betydelsen av straffen får aldrig tillmätas större betydelse än hjälperna, vilket tyvärr ofta sker.

Före varje användande av straff har ryttaren att ställa sig följande tre kardinalfrågor:

1. Är straffet verkligen nödvändigt? I tvivelaktiga fall är det bättre att låta straffet utebli än att obefogat straffa hästen!
2. Vilken art av straff är lämpligt och i vilken grad sak det utmätas?
3. När ska bestraffningen följa?

Till pkt.1: Före varje bestraffning måste ryttaren överväga om hästen verkligen vägrade att lyda, eller om den inte förstod honom, eller kanske inte alls var i stånd att efterkomma ryttarens vilja. Lugnt övervägande är nödvändigt i detta fall, oförstånd eller oförmåga utesluter nämligen all bestraffning, då hästens utbildning inte får hämmas av rädsla och dess förtroende för människan inte får skadas. Ett orättvist och oförstått straff kan allt för lätt leda till motsättningar. När hästen kommer underfund med sin styrka uppkommer en kraftmätning mellan häst och ryttare, vilket man i möjligaste mån ska undvika. Hästen får på inte sätt bestraffas för sin rädsla, för då kommer till rädslan även fruktan för straff.

Till pkt.2: Ryttaren måste exakt känna till temperamentet och graden av känslighet på sin häst. Likaså måste han vara på det klara över hästens förmåga att förstå och dess uppnådda utbildningsgrad. Först då han är klar över detta kan han bestämma hur hästen bäst ska bestraffas. Likgiltiga hästar som tenderar till lathet måste bestraffas hårdare än eldiga, överambitiösa och flitiga hästar. De sistnämnda uppfattar redan en kraftigare hjälp som ett straff.

Det rätt avstämde straffet kommer att befrämja utbildningen, alltså uppfylla dess mål. En allt för sträng, grov eller orättvis bestraffning kommer att ha rakt motsatt verkan.

Till pkt.3: Det kan inte betonas nog ofta att straffet måste komma omedelbart efter anledningen till det. Om inte så är fallet så är dess verkan förfelad. Ett barn, som först på kvällen bestraffas för en förseelse på morgonen kan inte längre förstå varför man tuktar det. Det samma gäller för en häst som bestraffas för sent. Om inte ryttaren är i stånd att utdela straffet omedelbart så måste han avstå helt, ty en försummad bestraffning åstadkommer aldrig så mycket skada som en orättvis. Inte på några villkor för man förfara så, som man ofta kan se: En häst har kastat av sin ryttare genom bockning eller andra olater, ryttaren sätter sig omständligt till rätta, tar sedan spöet och ger hästen några rapp. Detta straff kommer allt för sent och hästen kan inte längre avgöra varför den straffas.

Till ryttarens förfogande står ett otal bestraffningsmedel så att han vid varje tillfälle kan finna det mest verkningsfulla straffet. Vid bristande framåtbjudning träder skänkel, sporre, spö och långpisk i aktion vid motspänstighet i avsakning, tygeln.

Dessa bestraffningsmedel fastställer den översta gränsen. Dessa ska ryttaren endast tillgripa då inga andra medel gett resultat. Som redan nämnts kan de flesta hjälper stegras tills de utgör ett straff, även skänkelhjälpen. Lyder inte hästen skänkeltrycket eller en lätt knackning med skänkeln så ska ryttaren inverka kraftigare med skänkeln och sätta in sporren som hjälp. Därvid måste ryttaren akta sig för att för ut skänkeln så långt att knäet lossas från sadeln för då förlorar han lätt balansen vid en häftig rörelse hos hästen. Då blir han ur stånd att låta straffet övergå till hjälp efter önskat resultat och då är straffets verkan förfelat. Hästen kommer då formligen att triumfera över ryttare.

Sporren som straff sätts in med en stöt strax bakom gjorden, annars kan den lätt få till följd att hästen börjar slå eller lägger sig till med andra olater. Slår den verkligen så är tiden kommen att ge hästen en andra kort sporrstöt på samma ställe. Svarar den även denna gång med att slå, så upprepas förfarandet tills hästen tar bestraffningen utan motstånd. Erfarenhetsmässigt vet man att sådana hästar efter en tid inte längre tänker på att slå åt sporren. Viktigt vid användande av sporre är att ryttaren känner till så väl deras skärpa som hästens känslighet och anpassar sporrstöten därefter. Sporren får aldrig användas så hårt att blodiga märken uppstår på hästkroppen. Slutligen måste användandet av sporre—liksom alla straff och även de flesta hjälper—genast upphöra så snart det önskade resultatet infinner sig. Varje ryttare ska alltid komma ihåg att sporren, såväl som hjälp som till straff, utgör den sista reserven.

Också vid användandet av spö är gränsen mellan hjälp och straff flytande. Ett pålagt och lätt knackande spö räknas som hjälp, medan redan ett kort slag efter upplyftande av spöet räknas som straff.

Spöstraffet sätts vanligen in på det stället på kroppen där även hjälpen skulle satts in, alltså strax bakom ryttarens skänkel och bara undantagsvis på bogen, däremot aldrig på hals eller huvud.

Följer straffet på ett speciellt uppfostrat uppförande fattar ryttaren tyglarna fast i vänstra handen, lyfter spöet med den högra och riktar ett kraftigt slag bakom skänkeln. Det är emellertid den högsta stegringen av denna typ av straff. Det ska användas så sällan som möjligt och bara i verkligt nödvändiga fall för att inte göra hästen ängslig eller avtrubbad. Dessutom utgör denna bestraffning inte någon vacker anblick—och ridning ska alltid verka vackert. Förutsatt nödvändigheten är dock ett enda kraftigt slag verksammare än ett upprepat slående med halv kraft. Allt halvhjärtat blir utan intryck och mer eller mindre verkningslöst—vid ridning som i livet i övrigt.

På samma sätt som vid bruket av spö förhåller det sig med långpiskan. Bara i sällsynta fall ska ridläraren använda den bestraffande. T.ex. om hästen vid användande av långpiskan istället för att gå fram, motspänstigt strå stilla eller slår mot lären. Då är ögonblicket kommet att använda piskan bestraffande. Blir hästen alltså stående trots framåt drivande piskhjälp och slår mot piskan

med bakbenen så får den några rapp med änden på piskslängen, men bara till dess den slutar slå och böjar gå fram. Än en gång: Användandet av långpiskan till bestraffning måste inskränkas till yttersta nödfall, ty mer än sporren utgör den yttersta reserven. Bruket av den utgör så att säga krigsförklaringen till hästen. Ryttaren ska bara börja denna kamp när ha är övertygad om att han kan genomföra den framgångsrikt. Har han däremot börjat måste han hålla ut till ett framgångsrikt slut.

Piskslagen får aldrig riktas mot framdelen eller mot huvud och hals. De får heller inte riktas uppifrån och nedåt mot korset, för då hetsas hästen att slå. Hästen ska straffas med piskslängen nedifrån och uppåt. Efter bestraffningen måste genast skräcken för piskan tas ur hästen. Lämpligen snärtar läraren några gånger med piskan utan att träffa hästen, närmar sig den med piskan bakom ryggen, smeker och klappar hästen, visar fram piskan och berör den slutligen under lugnande tilltal med piskskafvet. En häst som behandlas så kommer att få förtroende för piskan, medan en häst som vid anblicken av piskan blir förskräckt och försöker fly därifrån genom sitt beteende visar att piskens använts felaktigt.

Likaså ska ryck i tygeln höra till de sällan förekommande straffen. Det används bara då omväxlande förhållande och eftergivande tygeltag och till och med ett kraftigt avtryck blir verkningslöst, när hästen hänger på tygeln med hela sin tyngd och försöker skena. Bara i dessa fall är ett kraftigt, ensidigt ryck i tygeln motiverat. Man måste dock beakta att detta straff alltför lätt förstör ett redan uppnått stöd samt stör och verkar utomordentligt skadligt på bakdelen.

Ett måttfullt straff är på den intelligenta hästen redan ett upprepande av misslyckade övningar till dess att de lyckas. Även ett upprepande paraderande om hästen försöker springa från ryttarens hjälper räknas till straffen. Dessa parader får dock inte utföras för grovt, ty därigenom kan den unga hästen lätt ådra sig skador.

Ryggning av hästen kan också användas som ett verksamt straff. Dessa får emellertid inte vara allt för ihållande, då detta kan förorsaka smärta i bakdelen, varvid hästen försöker sätta sig till motvärn.

Redan ett skarpt tilltal kan ofta verka tillrättavisande på hästen. Viktigt vid alla straff är att de genast måste upphöra så snart det första resultatet uppnåtts. En anslutande belöning kommer att befrämja hästens förtroende.

Att bestraffningen används konsekvent och aldrig p.g.a. dåligt humör eller utdelas i vrede, behöver väl inte särskilt betonas. Ty man får aldrig glömma bort att hästens goda minne och dess lätt uppkomna fruktan. Strävan att vinna hästens förtroende måste alltid vara en av huvudparollerna i utbildningen.

Det är ingen tillfällighet att Xenophon i sin bok om ridkonsten säger: "Du skall aldrig behandla din häst i vrede ty det är något obetänksamt i vreden, så att den ofta åstadkommer något, som man senare måste ångra." Nästan 2400 år senare erinrar exercisreglementet för det kungliga och kejsrerliga kavalleriet med spärrade bokstäver om, att "i vrede eller lynnighet får aldrig bestraffas."

Ryttaren måste alltid vara hästen överlägsen i intellekt och behärskning, ty den ska inte underkastas med våld utan med klokhet ska man underordna den sin vilja.

2.13 Belöningen

Av någon underlig anledning behandlas i alla ridläror straffen mer ingående än de olika slagen av belöning. Och ändå har ryttaren just i belöningen en stor skala av möjligheter—från smekning till bjudandet på godsaker. Mångfalden är vägen till att via hästens förtroende och kärlek befrämja dess glädje i arbetet.

Den tänkande ryttaren kan snabbt fastställa att hästen inte bara är tacksam för varje belöning, utan därigenom också blir ivrig att bemöda sig om att göra ryttaren belåten.

Även belöningen ska följa omedelbart på anledningen om den ska ha något värde. Tyvärr kan man notera att många ryttare är snabba att bestraffa men glömmor bort belöningen och tar den goda prestationen av sin fyrbente partner som en självklarhet. Ett stort fel!

Det enklaste sättet att belöna hästen är klappar och lovord med varm röst. Klapparna får inte utföras, så som man förr kunde se vid det militära: Ett högt och taktmässigt klappande på hästen med handflatan—vilket man inte kunde avhålla sig från att anta att det skedde mer för åskådaren än för att belöna hästen. Mjukt smekande skall hästhalsen eller kroppen klappas. Mycket verksamt är att avbryta speciellt bra utförda lektioner med en skrittpaus på långa tyglar. Hästen kommer snart att uppfatta denna gest från ryttare, det tillfälliga avbrottet i arbetet, som belöning och nästa gång skynda sig att förtjäna denna utmärkelse. Intressant är att redan Xenophon har rekommenderat att ryttaren som belöning efter en lyckad övning, genast, på stället för övningen, skulle sitta av och därifrån skicka hästen till stallet, inte rida den dit.

Foder och socker kommer hästen även att uppfatta som belöning, förutsett att det utdelas genast efter en lyckad övning.

Temat "belöningar" kan inte avslutas innan det påpekats att arten av belöning måste anpassas efter hästens karaktär. Speciellt sensibla och ömma varelser är tillfredställda bara genom en smekning, medan andra, mer materialistiska individer föredrar gunster i form av socker eller andra godsaker framför ömhet.

Av sätten att använda straff och belöning kan man även sluta sig till ryttarens själsliga läggning och karaktär.

3

Hästens utbildning

Varje ryttare som börjar med utbildningen av en ung, ännu oriden häst, måste vara klar över vad han vill med sin häst och hur han snabbast ska nå detta mål. Ju rikhaltigare ryttarens kännedom och erfarenhet är—grundkravet på varje lärare—desto snabbare når man det eftersträvade resultatet. Emellertid får aldrig grundligheten i utbildningen falla offer för önskan att förkorta utbildningstiden. Framför allt måste ryttaren ta avstånd från allt schablonarbete och ställa den individuella fostran i förgrunden. Bara då kommer han att lägga märke till den mångfald fina nyanser som visar hästens styrka och läggning och som hjälper honom att göra utbildningen så lätt och rolig som möjligt för hästen. Utbildaren måste—från remonten till den längre framskridna adepten—alltid sträva efter att göra hästen så skicklig att den kan lyda honom och också till gränsen av sin förmåga vill lyda honom. Förutsättningen är hästens absoluta förtroende för ryttaren, som å sin sida måste sträva efter att genom planmässigt arbete befrämja sin skyddslings utveckling och att göra honom smidig och skicklig. Denna tankegång måste ligga till grund för hästens hela utbildning.

Liksom man kan utjämna kroppsliga svagheter hos människan genom planmässiga gymnastiska övningar, kan man också hos hästen hjälpa naturen! Den Spanska Hovridskolan med sin speciella, planmässiga och målmedvetna utbildning intar därvid rollen som en högskola för ridning.

Den unga hästen måste kännas till riktigt såväl kroppsligt som själsligt och behandlas efter sin läggning. Går man in för det enskilda djurets individualitet så når man snabbast målet, att få hästen att utveckla sin högsta kapacitet utan att få den på dåligt humör. Dessutom kommer man då även att utjämna eller åtminstone minska fel, såväl kroppsliga fel som lynnesfel. För övrigt—man kommer lättare till rätta med kroppsliga fel än med lynnesfel. Som grundsats måste man vid utbildning av den unga hästen beakta: Ju ädlare, ju bättre själsligt utvecklat detta djur är, desto förståndigare, men även känsligare är det. Därför

måste man vara noggrannare vid behandlingen av sådana hästar. Fullblod och andra rashästar är mindre tåliga för grov eller orättvis behandling än vad hästar som är lägra i blod är. De begriper också mycket snabbare, men tenderar å andra sidan att sätta sig emot oförnuftiga fordringar.

Utslagsgivande är hästens det första intryck av utbildningen som människa ger den. Dessa intryck är av grundläggande betydelse för hästens framtida förhållande till människan. Med största säkerhet kan man säga att merparten av så kallade svåra hästar inte är födda elaka, utan har blivit det p.g.a. felaktig behandling. Det är inte troligt att hästar ur vissa familjer är svåra—men vem har provat om inte dessa hästar p.g.a. förutfattade meningar får en annan hantering? Säkert är hästar ur vissa familjer känsligare och blir lättare upprörda och till följd av detta svårare att handha. När dessa hästar fått rykte om sig att vara svåra så närmar sig människan dem med omedveten misstänksamhet, intar från början en avvärjande ställning, detta irriterar hästen och föranleder kanske att den därigenom blir elak. De flesta motspänstigheter kan härledas antingen till fruktan för människan eller till att hästen inte förstår vad människan kräver av den, det är kanske för tidigt och hästen är inte kapabel att utföra vad man kräver av den. Ryttaren måste först få hästen att förstå vad han vill för att kunna fostra den till lydnad och genom riktigt arbete befrämja dess kroppsliga utveckling.

Men den unga hästens första intryck kommer inte bara från ryttaren, utan även av hur den behandlas av skötaren. Inte nog ofta kan vikten av en riktig skötsel av hästen betonas—oavsett om det handlar om unga remonter eller om utbildade skolhästar. Rå eller oförnuftig behandling i stallet kan göra en häst ovillig vid utbildningen, speciellt om det rör sig om unga folkskygga och mycket känsliga djur, till vilka ofta fullbloden hör. T.o.m. med redan ridna hästar kan resultatet förstöras för en skicklig ryttare genom dålig behandling i stallet. Det är oerhört viktigt för ryttaren att han iakttar hästens förhållanden i stallet och gentemot skötaren om han vill fordra ett perfekt resultat av hästen.

Denna ständiga iakttagelse av hästen vid ridningen och i stallet är också nödvändig för att ryttaren när det uppkommer svårigheter ska kunna bilda sig en uppfattning om anledningen, om orsaken är bristande förståelse eller medveten olydnad, eller om det beror på för snabb stegring av kraven. Då hästen som regel har en godmodig läggning är motspänstighet som regel en följd av för stora krav eller smärta, sällan olydnad. Det bästa beviset på ett rätt utfört arbete utgör den gamla regeln att hästen ska återvända till stallet lika glad som den lämnade det. Står den ännu timmar efter arbetet med hängande huvud, trött och sur i sin box så är det ett första varningstecken för ryttaren och detta måste han gå till grunden med.

När ryttaren börjar arbeta med den unga hästen kan han inte nog ofta tänka på, att förutom att den är ett vanedjur så har den ett mycket gott minne. Därför kommer den redan efter en kort tid att försöka förekomma ryttaren i övningarna, speciellt om dessa av tanklöshet eller bekvämlighet ofta utförs på samma plats och i samma ordningsföljd. Redan Xenophon varnade för att utföra övningarna på samma plats, för då väntar inte hästen längre på ryttarens hjälper

utan så snart den når den bestämda platsen utför de övningar som tidigare krävdes av den där.

3.1 Den unga hästen under första utbildningsåret (Den unga remonten)

Hästens första utbildning påbörjas redan i stallen där den vänjs vid de ändrade levnadsvillkoren och görs förtrolig med sadel och trän. De första remtygen måste läggas på extra försiktigt. Lugnande tilltal skall förhindra att hästen blir rädd och därmed kanske för längre tid bereda svårigheter vid tränning. Rösterna som lugnande medel kan inte användas nog ofta. Lika fel som det är att skrämja hästen genom att skrika åt den lika mycket kan ryttare och skötare vinna hästens förtroende genom att tala lugnande och vänligt till den,

I stallen passas också sadeln till och den unga hästen vänjer sig vid gjorden. Härvid ska man noga beakta att gjorden kommer att ligga tillräckligt långt fram—på revbenen. Till att börja med måste man nöja sig med att bara ha gjorden löst spänd, så att den håller fast sadeln så pass att den ligger still och inte kanar av. En allt för hårt spänd gjord åstadkommer ångestkänslor och den unga hästen försöker befria sig från trycket, blåser upp sig vid fastspänningen av gjorden och inte sällan förekommer det att den kastar sig på marken eller slår över. På så sätt kommer hästen på ett tidigt stadium underfund med sin stryka och förleds att prova den mot människans vilja. Till att börja med ska varje kamp med hästen undvikas.

Innan nu det egentliga arbetet börjar måste ryttaren göra sig en klar bild över sin hästs utveckling och tidigare arbetsprestationer. Dessa kunskaper är mycket viktiga för utbildningens fortskridande eftersom det är stor skillnad på den första behandlingen av en häst som kommer direkt från stuteriet och som man hitintills inte krävt något arbete av och en remont som redan utfört något arbete. I dessa båda fall är utbildningens början olika!

Den unga Lipizzanern kommer till Spanska Ridskolan under sitt fjärde levnadsår. Det är en exceptionellt sent utvecklad häst, som är fullt utvecklad först under sjätte året, alltså mycket senare än ett fullblod. Detta faktum måste tas med i bilden vid utbildningen, ty trots höga fordringar får hästens hälsa aldrig bli lidande. Livslängden på för tidigt och forcerat arbetade hästar blir förkortad, liksom hos människor som får arbeta för hårt som barn. Målet för en systematisk skolning måste, även vid höga fordringar på en ridhäst, vara att inte bara att bibehålla deras hälsa utan också att åtminstone inte förkorta hans livslängd. Den unga Lipizzanern är t.o.m. sitt tredje levnadsår betesgångare och kommer sedan, mot tidigare bruk, direkt till Spanska Ridskolan för sitt första arbete. Tidigare kördes den unga hingsten in och longerades på stuteriet, en metod som inte hade någon fördel utan ofta hade till följd att unghingstarna tenderade till alla möjliga tungfel.

Under första tiden efter ankomsten från stuteriet leds bara den unga hingsten, för att underlätta omställningen till de nya levnadsförhållandena och för

att vänja honom vid de nya omgivningarna. Därvid bär han under de första dagarna ingen sadel.

Senare leds han med pålagd sadel och endast löst spänd gjord. Har hingsten lugnat sig i alla avseenden och gjorts förtrogen med de nya förhållandena—vilket ofta är fallet efter åtta till tio dagar—så börjar man logneringen. Målet med den första utbildningen av varje häst är—oavsett om det börjar omedelbart under ryttare eller först med longering—att göra den förtrogen med det nya arbetet. Börjar detta arbete genast under ryttare så måste denna ständigt ha hästens ungdom och oerfarenhet för ögonen och visa motsvarande vidsynhet. Överseende och utan uppseende måste han finna sig i eventuellt uppkommande störningar genom krumsprång som uttrycker ett befogat ungdomligt övermod och bara försöka att inte bli avkastad. Hästen får aldrig straffas för detta.

3.1.1 Arbete på linan

Om ryttaren har tillräcklig erfarenhet—men bara då—så underlättas det första arbetet genom riktig longering.

Målet med arbetet på linan är:

Att vinna hästens förtroende

Att vänja den vid att underordna sig ryttarens vilja

Att öka dess skicklighet och göra den vändbar

Genom ett vunnet förtroende är den bästa grunden för lydnad lagd. Samtidigt ska hästen genom detta arbete långsamt lära känna ryttarens språk—hjälporna.

Riktig longering är en konst. Den består inte i att hålla hästen i linan och låta den springa runt i en ring. Detta slag av longering är i bästa fall en hantverksmässig sysselsättning. Här tycks en kort definition av begreppet longering nödvändig för beskrivningen av den unga hästens arbete på linan.

Det finns tre slag av longering:

1. Motionering av hästen på lina
2. Longering för utbildning av ryttare
3. Longering för utbildning av hästen

Den första varianten används istället för s.k. avrastning och uppvärmning före det egentliga arbetet. Därvid spänns inspänningstygglarna bara så lätt att hästen håller sig på en så stor volt som möjligt och inte springer därifrån. Å andra sidan måste man förhindra att hästen med släpande steg tränger inåt. Målet är att hästen, fri från alla spänningar, med regelbundna steg går på volten—jämförbart med joggningen hos en idrottsman. Vid denna typ av longering är gångarten trav att föredra.

Den andra typen av longering tjänar till att utbilda ryttaren, såväl sits som hjälper. För att lära en korrekt sits blir hästen mer inspänd. Här krävs kadenserad trav och uttrycksfull galopp liksom tempoväxlingar—fordringarna stegras

med ryttarens tilltagande skicklighet och visade framsteg. Det fyller ingen funktion att utbilda ryttaren på en häst som går uttryckslös släpande på linan. Då skulle sitsen aldrig få den fasthet som rörelserna hos en skolhäst kräver av ryttaren.

Under longeringen lärs ryttaren att rätt använda hjälperna—en utbildningsmetod som förr ofta användas vid Spanska Hovridskolan särskild under överberidare Niedermeyer—bara det att inspänningstygarna är borta och långpiskan används för att vid behov understödja ryttarens hjälper.

Den tredje typen av longering, utbildning av den unga hästen, är den viktigaste och måste därför beskrivas ingående. Just på detta område begås många fel som hämmar den fortsatta utbildningen. Speciellt kan inte nog varnas för att jaga runt hästen på en liten, liten volt. Detta befrämjar inte utbildningen utan hästen löper risk att ådra sig alla möjliga kroppsliga skador.

Genom longering läggs grunden till lydnaden. Än mer: Genom den ständiga vändande rörelsen, som hästen måste utföra för att följa linan, lär den sig grunden till att följa ryttarens ledande tygeltag.

Till longeringen kommer hästen iförd trän, kapson och med pålagd sadel med helt löst spänd gjord. Kapsonen ska vara påsatt så att nosremmen ligger på näsbenet och inte på brosket som utgör näsbenets förlängning. Då kommer inte linan att inverka på ett allt för känsligt ställe och hästens andning kommer heller inte att försvåras. Å andra sidan får remmen inte spännas så löst att den glider hit och dit på nosen och gör att hästen blir öm.

Kinnremmen, i vilken nosremmen fortsätter, knäpps innanför tränsets sidstycke. Men hästen måste alltid ha möjlighet att kunna öppna munnen för att ta emot foder. Kapsonens sidstycke måste alltid vara ordenligt åtspant så att det inte skadar hästens yttre öga, som linföraren inte kan se. Av denna anledning är det fördelaktigt att avpassa kapsonen så att sidremmen är fastsydd på sidstycket i höjd med ögonvinkeln. Sadelgjorden ska bara vara så spänd att sadeln inte glider. Först efter en tid spänns gjorden så hårt som man brukar ha den vid ridning. Då sadeln som regel kanar för långt fram på unga hästar är det nödvändigt att sadla om ofta för att få det rätta sadelläget. Inspänningstygelns fästes antingen i longergjorden, som ligger över sadeln, eller i sadeln, t.ex. i de främre sadelgjordstropparna. Därvid förhindras att sadeln kanar fram, vilket skulle ske om man spände fast i alla tre stropparna. Dessutom ska inspänningstygelns till att börja med vara så lång att den blir utan inverkan.

Första tiden ska det alltid vara två man med vid longeringen—en linförare och en piskförare. Senare räcker det med en man. Den unga hästen ställs upp i mitten av den plats där den ska longeras. Linan fästes i lugn och ro i ringen på kapsonen och inspänningstygelns fästes på tidigare beskrivna sätt. Sedan för piskföraren med höger hand, medan han håller piskan i vänster, hästen ut i vänster varv. Erfarenhetsmässigt vet man att hästen mycket snabbare förstår hur han ska gå på linan i vänster varv. Linan förs alltid med motsvarande hand som det varv hästen går i, medan den andra handen, om det finns en piskförare, håller i änden på linan, annars i piskan.

Medelpunkten på cirkeln som longeringsarbetet utförs på, bildas alltid av linförarens innerfot, alltså vänster fot i vänster varv. Runt denna fot måste linföraren vrida sig runt sin egen axel, vilken löper längs en från axlarna dragen förlängningslinje, parallellt med linan.

Efter en kort stunds ledande rund volten avlägsnar sig piskföraren från hästen, långsamt längs linan, Han ställer sig bredvid linföraren och ta piskan i den mot hästen vända handen, i detta fall den högra. Skulle hästen följa efter honom eller stanna så leds den lugnt ut igen, under inga omständigheter får man försöka driva den framåt med piskslag. Snart har den förstått och börjar lugnt gå på linan. Man börjar i skritt. Skulle hästen lugnt falla i trav så låter man den tillsvidare fortsätta i denna gångart och försöker efterhand får ned den i skritt igen. Därvid talar man med den, vilket inger förtroende.

När hästen lugnt går i vänster varv så börjar man så småningom även att arbeta i det andra varvet.

Här blir det till att börja med mestadels svårigheter. Det beror inte bara på att hästen lättare finner sig tillrätta i vänster varv, utan även i att piskföraren lättare och skickligare kan handskas med piskan i höger hand. I höger varv förfars nu på samma sätt som i vänster. Därvid får utbildaren inte föranledas att straffa hästen om den inte går lika bra som i vänster varv.

Redan vid det första arbetet på linan måste man passa sig så att hästen inte blir överansträngd. Den måste gradvis finna sig tillrätta med det nya arbetet för att alltid vara på gott humör. Volten på vilken hästen går ska vara så stor som möjligt. Man får aldrig vara kvar för länge i ett varv. Arbetets längd måste avpassas till hästens kondition, det märker man på hästen hållning. Visar den sig sprallig så kan man förlänga arbetsreperiserna något. Dock måste man akta sig för att ta ett av rädsla uppkommet hoppande för övermod. Det är t.ex. möjligt att hästen av rädsla börjar rusa runt i linan. Helt fel är det då att låta en sådan häst trava eller t.o.m. galoppa så länge att den "gått av sig". Nästa gång kommer då fruktan för de stegrade fordringarna på arbetet till. Under första tiden räcker det som regel att efter tre till fem minuter i trav återgå till skritt och efter det att hästen vilat sig upprepa detta arbetsmoment. På detta sätt kan ingen överansträngning uppkomma och fräschheten i gången bibehålls.

Under denna tid ska man även göra hästen förtrogen med långpiskan. Hästen får inte vara rädd för den, då den senare kan komma att användas som hjälp. Därför ska man visa hästen piskan samtidigt som man smeker och klappar honom. Slutligen berör man hästkroppen med piskskafet och stryker det längs korset. Hästen får under inga omständigheter ta avstånd från denna beröring av fruktan och t.ex. slå.

Piskan är en framåt drivande hjälp. Man ska aldrig för den mot korset eller bakbenen, för då tenderar hästen ofta att slå. Piskhjälpen ska föras mot det ställe där skänkelhjälpen senare kommer att sättas in, i trakten av sadelgjorden. Man bör observera att piskslängen aldrig får vara snärtande. Piskföraren ska före den med dess egen tyngd mot stället för hjälpen. Ofta verkar den framåt drivande redan om piskföraren låter slängen falla mot marken bakom hästen

eller om han närmare sig hästen lite snabbare. Piskan får aldrig föras mot hästens huvud! Bortsett från risken att skada djurets öga kan hästen för all framtid bli ängslig och folkskygg. Tränger hästen på linan inåt mot mitten så håller man piskskaftet mot den, med spetsen riktad mot dess nos. Derigenom får man mestadels att stanna ute på voltspåret. Med begreppet "vara på linan" förstår man det jämna stödet på longerlinan varigenom linföraren får möjlighet att bestämma voltens storlek. Man väljer, som tidigare nämnts, en så stor volt som möjligt. Hästen, som tidigare varit van att gå fri i naturen och bara gick på raka linjer, kommer på detta sätt lättare att vänja sig vid att utföra det begärda arbetet. Den föranleds till mindre motspänstighet än om man tvingar den att gå på en mindre volt och därmed att böja sig mer.

Så går nu hästen några dagar med långa inspänningstyglar—alltså utan tyglar—på linan. Dressören nöjer sig med att hästen rör sig lugnt på ett voltspår. När detta mål nåtts börjar den gradvisa uppkortningen av inspänningstyglarna. Den ska bara kortas upp så mycket att hästen får ett lätt stöd och att halsen inte blir onaturligt hopdragen, för då blir gången lidande.

Förkortningen av inspänningstyglarna sker till att börja med lämpligen av linföraren, varvid först den inre och sedan den yttre tyglarna spänns. Under detta moment måste piskföraren driva hästen framåt för att förhindra att den blir stående under uppkortningen. På detta sätt förhindras bäst att hästen slår över, vilket kan inträffa om utbildaren inte bär sig åt på rätt sätt. Vad längden på inspänningstyglarna beträffar så ska vanligtvis båda tyglarna vara lika långa. I sparsamt förekommande fall kan den inre spännas något kortare än den yttre, aldrig den yttre kortare än den inre. Förkortningen av den inre tyglarna befrämjar nämligen lätt att hästen ställer in huvudet för mycket inåt volten, till tyglens verkan kommer även linans, och då faller bakdelen ut. Vid hästar som tenderar att gå över tyglarna spänner man tyglarna djupare, dvs. mellan stropsspännena till högst i höjd med sadelfickan. Hos andra, som bär huvudet och halsen lägre, spänner man högre, antingen över gjordspännena eller t.o.m. i ringen på sadelns framstycke.

Som regel ska den unga hästen ej spännas in för djupt eftersom det lätt leder till motspänstigheter och överslagning om den för ångestkänslor. Inspänningstyglarna ska spännas fast i tränringen, ovanför tränstyglarna. Det måste eftersträvas att hästen med lång hals söker stödet djupt ned då den på det sättet kan välva ryggen riktigt. Under inga omständigheter får man låta den gå med för hög uppresning då den då låter ryggen falla ned.

Vad den slutliga längden på inspänningstyglarna beträffar så får den bara spännas så kort, att hästen i bästa fall kan inta den ställning som man eftersträvar hos en skolhäst. Denna hållning får dock uppnås efter successiv förkortning under månadslång utbildning. Bara i undantagsfall kommer inspänningstyglarnas rätta längd att erhållas efter förlängning och inte genom förkortning, detta kan gälla hos hästar som tenderar att rusa iväg på linan. I detta fall spänner man in kortare under longeringsarbetets början, för att få bättre kontroll på hästen. Först då den börjar gå i det tempo som utbildaren begär av den, förlängs inspänningstyglarna till den rätta längden.

Vid longering är det, som tidigare betonats, av stor vikt att hästen är på linan, det vill säga tar ett lätt fjädrande stöd. Erfarenhetsmässig kommer hästen att söka samma stöd på tygeln som den vant sig vid på linan. Därför ska linan varken slaka eller vara för spänd om den ska komma till rätt användning vid utbildningen. Ty så som piskan ersätter ryttarens skänkel, så tar linan tygelns roll. En häst ska varken lägga sig på linan, så att man bara med största ansträngning kan hålla den på volten, eller förminska volten så att den tappar förbindelsen med linan. Tränger hästen utåt så får man inte förledas till att hålla den på volten genom att dra i linan utan måste förmå den att gå på voltspåret genom upprepade, på varandra följande, förhållningar. Tränger den däremot inåt så förs den, som tidigare beskrivits, ut på spåret igen av den i boghöjd befintliga piskföraren.

Först då hästen är på linan har linföraren möjlighet att utbilda den ordentligt. Genom lätta skakningar på linan kommer den att resa sig lite under bibehållet tempo för att senare kunna förkorta sig. Börjar den rusa hämmas den i sin framstormning genom lugna skakningar eller kretsformade svängningar med linan, mot rörelseriktningen och lugnas samtidigt genom tillrop. Därvid är tonfallet viktigt. Hästen har en utmärkt, fint avstämd hörsel och reagerar olika på skrällande toner och på godmodiga, låga. Ofta kan en ung häst ta sitt förnuft till fånga genom att man ryter åt den. Men även på andra sätt kan man använda hästens goda hörsel vid utbildningen. T.ex. genom att alltid använda samma ord vid byte av gångart, vid inkallning till linföraren o.s.v. så kommer hästen ihåg vad orden betyder.

Hopkrulling av hästens hals förhindras med liknande kretsande svängningar med linan, men den här gången i rörelseriktningen, vid samtidig framåtdrivning. I detta fall håller sig piskföraren mer i höjd med hästens kors.

Det egentliga utbildningsförloppet utspelas så att man till att börja med överlåter val av tempo till hästen själv, alltså försöker låta bli att ingripa—naturligtvis så länge hästen inte börjar rusa, för då kan den skada sig. Skulle den falla i galopp så hindrar man den inte med det samma, utan försöker gradvis åter få ned den i trav. Men den av bekvämlighet oupphörligt fattar galopp på de framåtdrivande hjälperna istället för att gå i en snabbare trav, drivs den så länge i galopp att den av sig själv faller in i trav och slutar med detta uppförande.

Även vid hästens ställning läggs mindre vikt. Huvudsaken är att den unga hästen finner sin jämvikt vid rörelse på volten, att den blir lydig och att den blir musklad av arbetet. Så snart den genom den gradvisa uppkortningen av inspänningstygeln kommit att gå på tygeln är tidpunkten inne att kräva den rätta ställningen. Hals och huvud ska ställas lätt inåt. Denna ställning genomförs huvudsakligen genom motsvarande ledning med linan. Linan sträcks därvid upp och ges genast efter igen vis samtidig drivning med piskan och på så sätt förmås hästen att gå i rätt ställning.

Med detta arbete får man inte börja för tidigt för då kan hästen till en börja dra sig undan den obekväma ställningen genom att falla ut med bakdelen. På detta sätt viker den ut från sidböjningen, ett fel som är mycket svårt att

avhjälpa på linan. Vid för tidig samling kommer hästen även att försöka dra sig undan det obekväma undersättandet av bakbenen och långsböjningen genom att falla ut med korset.

Även andra fel kan infinna sig vid för kraftig samling (strävan efter livliga steg) speciellt hos Lipizzanern: Hästen blir för snabb i fotförflyttningen. Den förlorar därmed den nödvändiga rytmen, så att den vid försök till ökade tempot inte går med längre steg utan med snabbare steg. I detta fall är ett tillfälligt avkall på kadenserade steg det bästa medlet för att förhindra den felaktiga, på traven ogynnsamma rörelsen.

Först då hästen är absolut lugn på tygel och lina och har tagit den rätta ställningen är tidpunkten kommen att börja med tempoväxlingar för att befrämja smidigheten. Samtidigt kommer täta framdrivningar i trav och avsaktningar till skritt inte bara att befrämja hästens rörlighet utan även att genom omväxlingen stimulera hästen, alltså förhindra att den blir avtrubbad. För att få hästen att börja trava drivs den i skritt framåt med piskan samtidigt som linan förs fram något. Samma förfarande används även för att öka tempot för att få hästen att långa steget.

Till den framåt drivande hjälpen, piskan, och den ledande stundom förhållande hjälpen, linan, kommer ett flitigt användande av rösten. Mycket snart lägger man märke till att hästen förstår rösten snabbare än de andra hjälperna. Ryttaren ska alltid använda sig av det medlet som hästen lättast förstår.

Har hästen förstått arbetet och hjälperna så långt, så är den mogen för att genom samverkan av förhållande och drivande hjälper samlas mer och fås att använda sina muskler mer energiskt.

Nu är också rätt tillfälle att börja med galoppen, om inte den unga hästen redan fattat galopp av sig själv.

Vid galoppfattningen tas hästen först in något med linan och drivs fram med piskan vid sadelgjorden vid samtidig ökning av volten till det ursprungliga spåret. På det sättet underlättas fattningen och hästen kommer alltid i rätt galopp. Minskningen av volten medför automatiskt en ökad samling vilket förbereder galoppen och genom ökning av volten och eftergift på linan får innerbenen mer frihet vid övergång till galopp. En sträckt lina verkar hämmande på hästens innerben, de måste ta kortare steg än de yttre för att hästen ska kunna gå på en volt. Linan ger i detta fall inte de yttre benen den frihet att sträcka ut som hästen behöver i galoppfattningen. Därav förekommer det ofta att den unga hästen går i fel galopp även fast detta är obekvämare för dem, detta för att linföraren inte underlättat galoppfattningen på det sätt som beskrivits ovan. Faller hästen från galoppen åter in i trav så upprepas galoppfattningen i lugn och ro tills hästen funnit så mycket jämvikt att den kan bibehålla galoppen.

Redan vid denna tidpunkt kan galoppen på linan, genom gradvis förkortning av tempot och ökat undertramp med bakbenen, fås mer uttrycksfull. Galoppen förkortas bäst genom att linföraren i det ögonblick då hästen lyfter framfötterna reser upp den lite grann genom en kort förhållning på linan och därigenom får bakdelen att trampa under bättre. Naturligtvis måste långpiskan

samtidigt driva framåt så att hästen inte bryter av galoppen Ett typiskt exempel på hjälpernas samverkan!

Vid allt arbete på linan måste man noga beakta att hästen går i en lugn och ren skritt. Först då kallas den in till linföraren för avslutande av arbetet. Piskföraren står då bakom linföraren, som är mitt framför hästen. Denne förmår hästen att komma till sig genom att förkorta linan och samtidigt locka "kom hit" på den, klappar den, knäpper loss inspänningstyglarna och linan samt för den till stallet. Påpekas bör att såväl linföraren som piskföraren alltid ska uppträda så att de inte stör hästen: Linan får aldrig vara snodd och piskan måste hållas så att den alltid kan träda i funktion som framåtdrivande hjälp.

Längden på utbildningen på linan beror på hästens kroppsliga konstitution. Längre longering har emellertid alltid visat sig inverka gynnsamt på den fortsatta utbildningen. Den unga Lipizzanerhingsten longeras vanligen två till tre månader innan arbetet under ryttare påbörjas.

Innan arbetet på linan avslutas börjar man med uppsittningen. Därvid får man aldrig låta hästen komma underfund med sin kraft och därmed sin möjlighet att värja sig, det måste förhindras att han lyckas kasta av sin ryttare. En ung remont som lyckas bli av med sin ryttare kommer alltid att återigen försöka kasta av ryttaren. När det dessutom gäller en hingst, som ju besitter än mera kraft, vilket å andra sidan behövs för den högre skolan, utgör detta en än större risk. Å andra sidan får inte ryttaren tvinga sig på hästen med några våldsmetoder, för en sådan häst kommer alltid att bereda svårigheter vid uppsittningen och försöka kasta av ryttaren. Till att börja med vänjs hästen vid ryttarens vikt, efter föregående longering, på följande sätt: Piskföraren, eller en annan medhjälpare, klappar några gånger med handflatan på sadeln så att hästen inte blir rädd för rörelser och ljud i den trakten. Därefter lyfts ryttaren upp och stannar där en stund med stöd. Om hästen lugnt finner sig i detta och efter ett tag inte längre visar några tecken på rädsla, så svänger ryttaren lugnt över benet för att inta ryttarsits. Linföraren står ansikte mot ansikte med hästen och håller fast linan, men inte krampaktigt och utan att dra i den och därmed göra hästen ängslig. Han ingriper med korta förhållningar i linan om hästen försöker vika undan eller krypa bakåt, men bara då, eller om hästen blir uppstudsigt. För övrigt lugnar han den genom att tala lugnt till den och stryka den på halsen. Piskföraren ställer sig vid hästens högra bakben för att förhindra att hästen viker ut eller träder bakåt vid uppsittningen.

Under de första uppsittningarna sysselsätter man hästen med havre eller andra godsaker för att avleda uppmärksamheten och för att lugna den. Man bör dock kontrollera att hästen inte efter intagande av fodret håller det kvar i munnen och spänt står stilla. Ofta förekommer det då att den plötsligt avskräck eller ängslan stegrar sig och slår över eller gör bocksprång för att befria sig från det obehag som den obekante ryttaren utgör. Lyckas den första uppsittningen med hästen stillastående så upprepas det i skritt, på samma sätt dvs. först med stöd och först därefter i ryttarsits.

Är hästen förtrogen med att lugnt bära ryttaren i halt och skritt så kan den vänjas vid den regelrätta uppsittningen. Bäst är om man håller i tränsets sid-

stycke med högerhanden och med den vänstra trycker ned den högra stigbygeln i det ögonblick som ryttaren sätter foten i den vänstra stigbygeln för att sitta upp. Därigenom förhindras en förskjutning av sadeln. Dessförinnan ska emellertid ryttaren och medhjälparen utföra ett belastningsprov, detta innebär att på ett uppgjort tecken samtidigt hänga med hela sin vikt i varsin stigbygel för att fastställa om hästen lugnt står stilla. Efter det att hästen vant sig vid ryttarens vikt tar denne tyglarna. En tid rider man hästen på linan innan man börjar rida på hela banan. Huvudsakligen rids i skritt och något i trav med täta parader så att hästen vänjer sig vid ryttarens vikt, lär sig följa ryttarens hjälper och börjar bli lydig. Linföraren understödjer därvid ryttarens tygeltag med korta förhållningar i linan tills hästen enbart följer tygeltagen. Piskföraren driver på samtidigt med ryttarens skänkelhjälp, på det sättet erhålls den bästa lydningen för skänkeln.

Att fortsätta med arbetet på ovan beskrivna sätt har den fördelen att man bättre behärskar hästen och lättare kan förhindra ev. uppstudsighet och därigenom skyddar såväl häst som ryttare för skador.

Det beskrivna arbetet på linan kan vid flyktigt betraktande verka långt och tidsödande, vilket alls inte är fallet. Man får inte glömma att den unga lipizanzanern med sina tre och ett halvt år inte är fullt utvecklad. För den senare kapacitetens skull måste därför allt arbete vara så skonsamt som möjligt. Skulle detta skonande arbete ske under ryttare så blir inte framstegen större än utan ryttare. En av en erfaren utbildare longerad häst blir däremot förtrogen med hjälperna och så stark att den därefter vid arbete under ryttare går snabbare framåt i sin utbildning. Av denna orsak lämpar sig även förberedelsen på linan vid utbildning av varje annan remont.

Efter det att den unga hästen genom arbetet på linan blivit tillräckligt förberedd och förtrogen med ryttaren börjar man med det fria arbetet på hela ridbanan.

3.1.2 Inridningen av den unga hästen

Det är vanligt att man under den första tiden upplever svårigheter med att hålla hästen exakt vid väggen vid ridning rakt fram utan att den börjar pendla. Orsaken till detta ligger i att hästen, om än svårare, funnit sin jämvikt på volten genom det systematiska arbetet på linan och att den till en början är ovan vid att gå på hela banan. Också flockinstinkten som varje häst har inverkar här. Den kommer alltid att försöka tränga mot den vid andra väggen gående kamraten, vilket ryttaren naturligtvis vill förhindra. Då ryttarens hjälper ännu ej kan vara så verksamma blir ett avvikande från den rätta linjen följd. Barnsjukdomar av detta slag går emellertid snart över. Det är bra om en medhjälpare håller i tränsets inre sidostycke under de första dagarnas fria ridning av de unga hästarna och att man låter dem gå efter varandra med kort avstånd. Den lugnaste av dem, eller en äldre häst, utses till ledarhäst. Efterhand ökas avståndet mellan hästarna successivt tills det att hästarna fördelats jämt över hela banan och inte längre följer flockinstinkten utan ryttarens hjälper. Efter det föreberedande

arbetet på linan nås detta resultat redan efter några dagar. Skulle hästen bli stående stilla och inte låta sig drivas framåt av sin ryttare måste den lugnt ledas av en man, den får på inga villkor drivas framåt med piskan.

Under den första tiden nöjer sig ryttaren med att hästen villigt går framåt längs väggarna. Det rids inga vändningar, hörnen rundas av och varvbyte sker genom vändning snett igenom över hela banan, till att börja med i skritt och utan något möte på diagonalen. Vid longeringen understöddes ryttarens framåt-drivande hjälper av långpiskan, nu är det nödvändigt att, vid behov, förstärka de framåt-drivande hjälperna med hjälp av ett ridspö, i detta stadium genom att lägga det eller knacka lätt med det på bogen. Senare används spöet i läge med sadelgjorden, strax bakom skänkeln. Ryttaren måste emellertid alltid, oavsett om det rör sig om en remont eller en riden skolhäst, noga passa sig för att samtidigt med användande av spöet av oskicklighet störa hästen i munnen genom tygelryck. För då kommer spöet aldrig att få någon verkan utan hästen blir vilseledd och orolig. Hästen arbetas nu i skritt och trav. Precis som vid arbetet på linan läggs en skrittpaus in efter ett kort travarbete för att förhindra att hästen blir överansträngd och uttröttad. Bara på det sättet är det möjligt att bibehålla hästens fräscha gång och att förebygga att den rör sig med släpande steg.

Att fastställa den rätta arbetsmängden är, liksom vid hela utbildningen av hästen, just i detta utbildningsstadium av stor betydelse. Överansträngning av muskler och leder hos den unga hästen som ännu ej är färdigutvecklad påverkar dess gång ogynnsamt och leder även till motspänstighet. Därför är det nödvändigt att noga se upp med arbetet av remonter. Det har visat sig lämpligt att sätta samman dem till en grupp och utbilda dem under en erfaren ledare. Lämpligen väljer man unga ryttare till detta arbete då dessa, förutom att de har en lägre vikt, kräver mindre av den unga hästen än vad den äldre ryttaren gör. En erfaren ryttare kommer p.g.a. långtråklighet att försöka få ut mer av den unga hästen än vad dess kropps-konstitution tillåter. Dessutom ska just den unga ryttaren få möjlighet att skaffa sig erfarenheter genom tillridning av unga remonter.

Ridläraren, som på detta stadium är ansvarig för utbildningen, måste skapa sig en exakt bild av varje enskild unghästs kroppsliga som karaktärs- och själsliga anlag. Bara då kan han åstadkomma den riktiga uppbyggnaden av arbetet och den lämpliga stegringen av fordringarna, vilka huvudsakligen är beroende av den förmåga som hästen av naturen är utrustad med. Individuell behandling leder till det snabbaste resultatet: Svagare hästar, som lättare tröttnas ut—vilket ger sig till känna i släpande gång och att hästen slår i sko—arbetas i kortare repriser, hästar som har tendens att visa överskottshumör i längre. Ridläraren får dock aldrig bortse från att även hästar som ser kraftiga ut kan ha kroppsliga svagheter. Varje fordring som överstiger kroppskrafterna för med sig arbetsovilja och hästens förtroende för ryttaren skadas.

Förtroendet för ryttaren måste grundläggas redan hos den unga hästen. Ständig iakttagelse efter avsittningen och i stallet kommer att fördjupa det goda för-

hållandet och dessutom kan ryttaren med hjälp av insikt i hästens förhållanden komma underfund med den rätta längden på arbetspassen.

Till den individuella utbildningen hör att tröga hästar måste ridas fram livligare medan hästar som rusar rids i ett måttligare tempo och lugnas ned för att nå målet med alla hästar: ett regelbundet, jämt tempo—ett av huvudkraven på en skolhäst.

Vid hela hästens utbildning, också när de är unga, tillmätas travarbetet den största betydelsen. Den är bättre än andra gångarter, lämpad till att göra den unga hästen böjlig och smidig, taktmässig och regelbunden i gången och att fostra hästen till lydnad.

I detta stadium rids främst lätt i traven. Alltid på den yttre foten—d.v.s. ryttaren reser sig i sadeln samtidigt som den inre bakfoten stöter ifrån och sätter sig åter när den inre bakfoten lyfts. (Man sitter alltså alltid ner då yttre framfoten sätts i marken. Översättarens anm.)

Ryttaren sitter dock alltid ned de första stegen i traven och börjar med lätt-ridningen först då hästen kommit in i denna gångart. Likaså sitter ryttaren åter ned de siste stegen före avsaktningen. Under första tidens fria ridning på banan ska tygeln hållas så lång som möjligt, men utan att förlora förbindelsen med hästens mun. Den långa tygeln får däremot aldrig missförstås. Den ska inte leda till att hästen springer omkring hur som helst eller bara rastas av utan förbindelse med munnen. Ett sådant arbete skadar senor och ledband liksom hållningen och hela den kroppsliga och själsliga utvecklingen. Ryttaren måste alltid ha den stora skillnaden mellan "långa tyglar" och "hängande tyglar" för ögonen.

För att leda genom de avrundade hörnen eller för att utföra de allra nödvändigaste vändningarna används till att börja med ensidiga tygelhjälp. Bara den inre tygeln utan mothållande ytterygel. Så snart hästen är förtrogen med sitt nya arbete försöker man uppnå ett riktigt stöd.

Korrekt är varje ställning av huvud och hals i vilken hästen tar ett lugnt stöd, villigt bär ryttarens vikt och kan röra sig med en schvungfull gång. Vid denna tidpunkt motsvarar vanligen lågt hållen hals och huvud, utan att vara hopkrullad, fordringarna mycket bättre än en för tidig uppresning. Detta gäller speciellt för hästar med svag rygg, vilket gäller de flesta remonter.

Genom sänkning av huvud och hals underlättas välvningen av ryggen och undertrampet med bakbenen och därigenom bärandet av ryttarens vikt väsentligt. En felaktig uppresning, däremot, försvårar det riktiga undertrampet med bakbenen även för den bäst byggda häst och förstör därmed schvungen i gången. Varje hållning som erhålls på bekostnad av gången är dålig, ett bevis för felaktig uppfattning av ridkonsten.

I början av utbildningen strävar den unga hästen efter att motverka brettets tryck. Den lägger sig antingen på handen eller går över tygeln, varigenom bettet inte kan verka riktigt i lanerna på grund av att hästen sticker upp huvudet, eller att den drar sig undan tygeltaget genom att krypa ned bakom hand. Bakom handen eller över tygeln går vanligtvis hästar med känslig mun som ryttaren tagit i med oskicklig eller hård hand och som därför försöker fly un-

dan brettets tryck. Även hästar med svag rygg och nervöst temperament försöker att gå emot tygeln och låter till följd därav ryggen falla ned. Hos sådana hästar måste ryttaren lägga sig vinn om att få hästen förtrogen med bettet. Han kan t.o.m. tillfälligt tillåta hästen att ta ett fastare stöd. På inga villkor får utbildningen gå vidare förrän det felaktiga stödet övervunnits. Förbättring och fullkommandet av stödet går för övrigt hand i hand med framstegen i utbildningen i övrigt.

Vid temat tygeltag bör även påpekas att varje ensidigt tygeltag, utan mot-hållning i den andra tygeln, bara ställer hals och huvud åt detta håll samt verkar snett på det diagonala bakbenet. På grund av detta faller korset ut vid en vändning som bara utförs med en tygel. Däremot kommer samma tygeltag vid mothållande tag på andra tygeln att verka på hela sidan och speciellt på samma sidas bakben och få till stånd en hoptryckning av denna sida. Däremot får man, som tidigare nämnts, under den första tidens fria ridning på banan bara vända den unga hästen för ensidiga tygelhjälp för att inte förvirra den i början. Så snart den vant sig vid det nya arbets sättet ges i det fortsatta arbetet akt på att vändningar alltid utförs med båda tyglarna.

Efter en kort travreprise ska den unga hästen alltid saktas av till skritt för att vila sig. I denna gångart rids den med så långa tyglar som möjligt, helst helt givna. Ryttaren måste bara ge akt på att hästen går i en flott skritt. En för tidig samling i skritten är av största fara för den fortsatta utbildningen, ty allt för lätt förlorar då hästen schvungen och lägger sig till med en oren fotförflyttning. Det kan inte påpekas nog ofta hur viktigt det är att fostra en ung häst att gå i en flott skritt och att aldrig tillåta en lat eller sömnig skritt, inte ens då den rids för att hästen ska få pusta ut. Det förekommer att hästar efter intensivt, psykiskt arbete så att säga ilar från ryttarens vikt med oregelbundna steg vid skritt på lång tygel, en företeelse som även kan uppträda hos skolhästar och då alltid kastar ett ogynnsamt sken över deras grundutbildning. I detta fall får man på inga villkor driva hästen framåt med skänklarna, ty då kan den lägga sig till med en oren skritt. Den måste däremot lugnas av ryttaren, som rider med skänklarna intill hästen och något lättad sits, ryttaren förhåller på tygeln och ger sedan efter igen för att vid de första skyndande stegen åter förhålla. Detta upprepas till dess att hästen går på långa tyglar i en lugn skritt. Har man uppnått detta kan de framåt drivande skänklarna försiktigt tas i bruk för att erhålla en vägvinnande skritt. För att de unga hästarna ska förbli uppmärksamma och pigga låter man dem skritta mot varandra och sedan vika av, en övning som är lämplig för att bekämpa flockinstinkten.

Senare kan man allt emellanåt rida vändningar och stora volter i skritt, göra halt och driva fram hästen igen. Vid halten ska man särskilt ge akt på att hästen står lugnt på alla fyra benen. Med tiden förlänger man halten för att vänja hästen vid att villigt bära ryttarens vikt även i stillaståendet. På samma sätt måste ryttaren nu ge akt på att hästen står stilla efter uppsittningen tills hjälper ges för framridning. Inget är för båda parter otrevligare och skadligare för hästens fostran än om djuret nervöst trampar omkring.

Naturligtvis måste stillaståndet efter uppsittning på den unga hästen endast gradvis förlängas. Den bästa metoden att lära hästen stå lugnt är att dagligen efter avslutat arbete ställa upp hästen ordentligt på alla fyra benen och först sitta av då hästen lugnt stått stilla ett tag. Då kommer hästen nämligen att uppfatta avsittningen som en belöning och efter en kort tid vänja sig vid att lugnt stå stilla och vänta på denna belöning.

Så snart hästen går fram villigt och låter sig ledas av ryttaren längs väggarna och genom hörnen är tiden kommen att börja med rakriktningen. Hos alla unga hästar, och ett flertal äldre hästar, kan man konstatera att bakfötterna inte trampar i framfötternas spår utan är lite inåtställda, med andra ord, hästen går snett. Det beror till en del på att hästen är smalare fram än bak. Om nu den yttre kroppssidan är parallell med väggen så vill den föra bakdelen längre in i banan än framdelen.

Genom att tränga med bogarna mot väggen undandrar sig hästen å ena sidan de ledande tygeltagen något och blir svårare att vända. Å andra sidan emellertid—och det är utslagsgivande—rätar den genom snedställningen ut böjningen i hasorna och förhindrar därmed den för jämvikten och den kroppsliga styrkan så viktiga gymnastiseringen av bakdelen. Vid rakriktningen måste ryggraden vara parallell med väggen, avståndet mellan väggen och bogarna måste då bli större än mellan väggen och korset. Ur denna kunskap ger sig medlet för rakriktningen av hästen: Framdelen riktas in på bakdelen, d.v.s. hästens bogar förs in så långt i banan att bakbenen inte trampar bredvid utan i frambenens spår. Bara då bakdelen följer framdelen på detta sätt, alltså då hästen går rakt, blir det möjligt att böja hasorna, få fram bakbenen mer för att bära vikten och därmed uppnå den fullkomliga jämvikten. Införandet av framdelen från väggen uppnås alltid bara med båda tyglarna vid samtidig framåtdrivning med skänklarna. Ett tygeltag utan samtidig drivning skulle bara föranleda hästen att minska tempot och därmed missar man målet med övningen. Rakriktad kan bara en häst bli om den vid denna korrektion förblir i en oförändrat regelbunden fotförflyttning. Speciellt noga sak man ge akt på att ryttaren inte försöker föra in bogarna med den inre tygeln utan motverkan i den yttre. I detta fall uppnås kanske en ökad ställning, däremot inte en rakriktad häst.

Då hästen tränger med bogarna mot väggen och därmed undandrar sig den inre tygeln är i detta stadium övningen från vägg till vägg mycket lämplig. Efter hörnpasseringsen efter kortsidan leds hästen på en rak linje mot ridbanans mitt. Där ställs den om och förs åter på en rak linje tillbaka till samma vägg. Denna övning ökar hästens lydnad och motverkar bäst ovanan att tränga mot väggen.

Den riktiga utbildningen av det unga djuret till skolhäst kräver i första hand att bakbenen utvecklas till att bättre utnyttja sin kraft till att bära än till att skjuta på med. Skall bakbenet bära samma del av vikten som det diagonala frambenet—även då samma sidas framben trampar av från marken—så måste det sättas i detta frambens hovspår, alltså nära under hästens tyngdpunkt. En häst kan bara utveckla en bra gång i jämvikt om bakbenen träder i samma sidas spår efter frambenen. Vid normalt byggda hästar kan detta uppnås utan

större svårigheter. Hästar med svag (sänkt) rygg eller med svag bakdel har betydligt svårare att trampa under med bakbenen. Detta faktum måste tas med i beräkningen vid utbildningen. Ryttaren måste vara fullt klar över hur han ska underlätta för sådana hästar att nå detta mål.

Som redan nämnts är det som regel utomordentligt fördelaktigt om unga hästar först tillåts söka tygeln lågt ned och först från det så erhållna stödet gradvis övergå till en riktig hållning. Hästar med svag rygg eller svag bakdel skall man än mer tillåta detta för att underlätta undertrampet för dem och inte försvåra arbetet genom missförstånd och för tidig uppresning. Hästar som reser upp sig mer än deras utbildningsgrad eller kroppsbyggnad tillåter kommer att besvara ryttarens försök att genom framåtdrivande hjälper få grepp om de utsträckta bakbenen med att springa från hjälperna eller med motspänstighet. Redan i detta utbildningsstadium måste hästens kroppsbyggnad tas i beaktande, även vid de lägsta kraven, så att man inte kräver något av hästen som den inte kan utföra. Det är allt för tidigt att vid denna tidpunkt tänka på en uppresning och än mer att kräva det.

Så snart arbetet i skritt och trav är något så när befäst, men inte förrän då, kan man börja med galoppen. Till att börja med fattas galoppen från trav, då detta är lättare för hästen. Till att börja med fattas galoppen på volten eller i ett hörn då man därigenom väsentligt underlättar för hästen att göra en korrekt fattning. Fördelaktigt är att välja hörnet före kortsidan, lyckas inte fattningen genast så kan försöket upprepas i hörnet vid nästa kortsida. I detta utbildningsstadium drivs hästen framåt med båda skänklarna tills den genom vändningen fattar galopp. Ett lätt spöslag på bogen och samtidiga tungslag kan användas för att understödja skänkelhjälperna i galoppfattningen. Speciellt tungslagen är särskilt effektiva då man efter en tid upphör med spöslaget. När hästen befinner sig i galoppen, om fattningen utförts på volten, fortsätter man i lugn och ro ut på fyrkantspåret, eftersom galopp på volten är allt för ansträngande för remonten. Vidare ska man tänka på att bryta av galoppen i tid för att förebygga att hästen faller i trav av sig själv p.g.a. uttröttnings. Fattar remonten fel galopp så låter man den lugnt gå vidare några galoppsteg innan man skatar av till trav igen för att göra en ny fattning. På inga villkor får man genast parera den unga hästen vid fel galoppfattning. Oro och förvirring och slutligen rädsla skulle då bli följden. Bl.a. däri ligger skillnaden i behandlingen av en unghäst och en utbildad skolhäst, som genast ska pareras som straff för en felaktig galoppfattning. Skulle unghästen i stället för att fatta galopp rusa i väg i snabbare trav får man inte fatta galopp ur detta tempo. Den måste tas upp och lugnas ned innan man får ge hjälperna till galopp igen.

Då galoppen frestar på inner- och ytterbenen mer olika än traven måste ryttaren noga ge akt på att hästen utbildas lika i båda varven. Nödvändigheten av lika utbildning i båda varven måste speciellt betonas då det ofta förekommer att ryttaren bara arbetar sin häst i det varvet som den villigt fattar galopp. På grund av denna ensidighet uppstår stora svårigheter under utbildningen.

Den fortsatta utbildningen gäller nu förbättring av jämvikten och skickligheten såväl som fostran till större lydnad och uppmärksamhet gentemot ryttaren.

Jämnheten i tempot och taktmässigheten i stegen återspeglar bäst hästen jämvikt. Även fast den fullkomliga jämvikten, och därmed uppfyllandet av dessa båda fordringar, först uppnås vid en senare tidpunkt så måste man redan under hästens första utbildningsår ge akt på att den vänjer sig vid ett regelbundet tempo och livfulla steg. Därför ska den bara arbetas i korta repriser och utan att tröttnas ut. För att uppnå ett jämnt tempo är det likaså nödvändigt att gå individuellt tillväga. Grundsatsen måste emellertid vara framåtbedjudningen. Detta får inte missförstås. Framåtbedjudning är inte att rusa därifrån med oregelbundna steg utan vägvinnande steg i lugnt och jämnt tempo. Det är därvid nödvändigt att driva på flegmatiska till tröghet tenderande hästar med skänkel och spö för att väcka deras framåtsträvan. Dessförinnan är det nödvändigt att fastställa om det verkligen är tröghet eller om det handlar om någon svaghet. I det senare fallet måste ryttaren nöja sig med mycket korta repriser så att hästen inte blir nedstämd av för stora fordringar. Det kan inte nog ofta betonas att det största fel en ryttare kan begå är att kräva mer av hästen än vad denna kroppsligen och själsligen tillåter. Å andra sidan finns det hästar vilka tenderar att röra sig med för sabba steg. Hos dessa vore det fel att försöka förbättra framåtbedjudningen genom ökad drivning, ty då kommer stegen bara att bli än snabbare och deras gång förstörs helt. Bara genom att lugna dem kan man få sådana hästar att finna sin jämvikt och därefter kan man genom svagt framåtdrivande hjälper gradvis få dem mer vägvinnande i steget.

Den önskade taktmässigheten i steget kommer att uppträda med tilltagande skicklighet. Den kan i detta utbildningsstadium bara grundläggas för att först uppnås hos den färdigutbildade skolhästen. Här måste åter påminnas om att man inte får förvänta sig någon fullkomlighet i rörelserna av en ung häst. Fullkomligheten är förbehållen den färdigutbildade skolhästen, just så som ballettdansören först efter flera års hårt arbete kan uppnå perfektionen i sina övningar.

Därmed är som regel hästens första utbildningsår avslutat, en utbildning som förutom att få hästens förtroende och fostra den till lydnad har till mål att stärka den kroppsligt, att befrämja dess skicklighet och att få den uthållig. Det synbara resultatet av denna utbildning är att hästen lärt att ovillkorligen gå framåt och att vara rakriktad. Om man trosvisst håller fast vid dessa grundsatser blir huvudmålet med dressyren, uppnåendet av bra och rena gångarter, aldrig förfelat. Ryttaren måste alltid ha för ögonen att dressyren inte få kulminera i att hästen villigt utför alla figurer ur den högre skolan i samlade gångarter, men att grundgångarterna åsidosätts. Än mer är kravet i den klassiska skolan att trots alla svåra övningar ska hästens ursprungliga gångarter inte bara behållas, utan genom ökad kroppslig styrka förbättras motsvarande. Därför är det nödvändigt att redan vid utbildningen av den unga remonten ge akt på bibehållandet och förbättrandet av bra gångarter.

Dessutom får man inte overse med att under remonttiden insmugna fel, även om de uppstår ur en olat, allt för lätt kan bli en vana. Även för en människa är det svårt att lägga av olater; så mycket svårare då för hästen med dess läggning! Sådana, inte helt borttagna fel kommer alltid, även hos skolhästar, att dyka

upp igen, särskilt vid svåra övningar. Denna kännedom understryker nödvändigheten av en ordentlig grundutbildning—ett väl placerat kapital som alltid kommer att ge ränta.

Utbildningen av Lipizzanerhingsten under första året motsvarar den av Exellenze von Holbein uppställda första ridtypen i höga skolan, nämligen "Ridning med så naturlig hållning som möjligt med hästen inte i samlade gångarter, på raka linjer—det så kallade rätt fram ridandet."

Denna grundutbildning kommer att komma varje ridhäst till godo och för den mot det av Guérinière uppställda huvudmålet: "Att erhålla en ridhäst som är lugn, vändbar och lydig, så att den är angenäm i sina rörelser och bekväm för sin ryttare."

Ännu en följd av den här beskrivna utbildningen under det första året kommer att framträda. Hästen blir genom riktig genomgymnastisering vackrare i utseende och rörelse, just så som den mänskliga kroppen blir vackrare genom riktig gymnastisering. Inträder detta förskönande, som även betonas av att kroppens muskulatur blir uttrycksfullare, så har ryttaren det bästa beviset för att hans arbete är riktigt. Detta är ett känt faktum sedan mer än två årtusenden. Redan Xenophon sade att genom en bra utbildning kan hästen bli vackrare, däremot aldrig fulare. Jag skulle till denna tes vilja tillägga att ett förfulande av hästen under loppet av detta arbete, och det senare, är ett entydigt bevis för att dressyrutbildningen är felaktigt utförd.

3.2 Den unga hästens andra utbildningsår (gamla remonter)

Utbildningen av den unga Lipizzanern under första året är mycket skonande och huvudsakligen till för att stärka den. Denna häst är senare utvecklad än andra. Fordringarna ställs därför lägre på den än på andra remonter, dock börjar för alla först i detta avsnitt—det 2:a utbildningsåret—det allvarliga arbetet. Vanligen är de flesta hingstar efter den ettåriga utbildningen nu mogna för följande arbete, dock ska man även här gå individuellt tillväga. Lipizzanern som genom sjukdom eller p.g.a. utvecklingen blivit efter lämnas kvar i utbildningen för unga remonter. Man ska under utbildningen inte bara räkna på tiden som åtgått utan låta anlag och konstitution bli utslagsgivande. Erfarenheten lär oss emellertid att de flesta unga hingstar är mogna för första och andra utbildningsavsnittets krav. Först i den vidare utbildningen till skolhäst kommer tiden att bli olika lång allt efter kroppslig och själslig begåvning.

Kunde hästen under första utbildningsåret handhas av unga ryttare, ja detta är t.o.m. ofta att föredra, som klargjorts i föregående avsnitt, så föredras nu under alla omständigheter goda ryttare med god teoretisk underbyggnad och fysisk skicklighet. Det andra utbildningsavsnittet är egentligen det viktigaste för hästen och fordrar det noggrannaste och mest konsekventa arbetet. Å andra sidan kommer aldrig ryttare som aldrig eller endast sällan haft tillfälle att visa

sin häst vägen genom denna period, utan bara ridit av andra utbildade hästar, att riktigt förstå den djupa meningen med den klassiska ridkonsten.

Då detta avsnitt är av så stor betydelse för utbildningen av en skolhäst så måste i grundlighetens intresse eventuella upprepningar accepteras. Dessutom kommer också först uppreparandet av övningarna med hästen att leda till perfektion. Å andra sidan får en lärobok först sitt fulla värde då allt—även med risk för långtråkighet—är klart fastställt och fritt från invändningar.

Ryttaren är ansvarig för sin hästs utbildning. Han måste ständigt kontrollera denna för att fastställa framstegen och för att rätt värdera dem. En tänkande ryttare kommer mycket lättare och snabbare att nå resultat än en schablonmässigt arbetande. Han kommer också alltid att ha livets vishet för ögonen. Att det är likvärdigt med tillbakagång att stå stilla på samma nivå och att även vid utbildningen av en häst varje rast betyder rast. Han kommer till övervägande del att kunna kontrollera sin skyddslings framsteg via känslan. Men också ryttarens känslor behöver ständig övervakning, antingen av hans lärare eller av någon annan fackmannamässig åskådare, ty även känslan kan ljuga. Så kan det även hända att den erfarnaste ryttare trots oklanderlig känslor först förs uppmärksam på oöverensstämmelse av en åskådare, för en häst kan, speciellt då den blivit smidig, lyckas med att lura sin ryttare. Detta leder till att fel hos hästen inte blir registrerade och därmed inte korrigerade, därför förstärks de och blir svårare eller omöjliga att korrigera.

Hos en bra ryttare måste känslan vara lika naturlig som gehöret hos en musiker. Hos båda förekommer naturligtvis olika grad av egenskaperna. Men säkerligen kan båda övas upp. Hos ryttare blir alltid så fallet om han låter en åskådare beskriva ändringen av hästens rörelse då han känner en förändring. Det kan ofta leda till ett positivt resultat, ty det är inte alltid som en ändrad känsla hos ryttaren orsakas av en felaktig rörelse hos hans häst. Men mestadels har det en negativ orsak. Hästens förmåga att vänja sig vid fel, speciellt om dessa har naturliga grunder, är mycket större än hos andra varelser. Och precis som försummelser hos människan i barndomen löper som en oangenäm röd tråd genom hela livet, just så kommer en gång insmugna fel, som blivit till en ovana, att alltid utgöra ett störande intryck. Detta är fallet ända till den högsta utbildningen eller kanske just under denna. Speciellt kommer det alltid att märkas t.ex. genom tendens att gå snett, ta ojämnt stöd och mycket annat vid upphetsning då hästens själsliga jämvikt berörs

För att göra utbildningen, som till en början verkar komplicerad, klar för den unga hästen måste det påpekas att ryttaren måste skapa ett solitt fundament. På detta kommer han sedan att som kronan på verket kunna bygga upp den högre skolan. Befästheten av den solida grunden fordrar den längst utbildningstiden—i det närmaste två tredjedelar av den totala tiden. Därefter kommer ryttaren relativt lätt att kunna ge sitt konstverk den sista slipningen. Det är därför som tiden som läggs ned på befästheten av grunderna—även om den blir aldrig så lång—aldrig kan betecknas som förlorad eller ens värderas som försummad.

Just så som den vackraste människa sänker sig till en betydelselös docka om hon inte kan röra sig riktigt, och framförallt estetiskt, så kommer också en häst först att kunna framhäva sin skönhet då den går korrekt och elastiskt. Alltså står den korrekta gången skriven med stora bokstäver i början av den verkliga utbildningen av hästen. Ty nu handlar det inte om att hästen ska lära sig att bära sin ryttare utan än mer om hur den bär honom i alla rörelser. Redan Weyrother sa, en häst måste först lära sig gå. Man borde kanske tillägga: Att lära sig gå under ryttare. Med sviktande rygg och fjädrande gång ska den röra sig så att ryttaren tycks vara en del av hästens kropp, alltså sammanvuxen med den. Varje dansare måste på samma sätt ha uppnått maximal smidighet och full jämvikt innan han beträder balettens scener. Hos hästen tillkommer en svårighet, ryttarens vikt, som den måste bära i alla rörelser och figurer. Alltså avtecknas nu tydligt det eftersträfvade målet med denna utbildningsperiod, och detta kan kort sammanfattas: "Att lära sig gå riktigt".

Framstegen under detta utbildningsstadium är på grund av detta mindre märkbara för lekmannen, men för den rättrogne ryttaren desto mer kännbara. Med rättrogen ryttare menas den som ser som sin uppgift att utbilda sin häst och som inte låter sig förledas till att genom alla möjliga tricks, som inte är bra för hans fyrbente elev, imponera på den som ser på vid arbetet.

I början av detta utbildningsstadium är det absolut nödvändigt att jämte alla andra fordringar uppnå ett korrekt stöd och vidare att i ökad grad förbättra samlingen. Båda delar siktar på ett mål längre fram, som ryttaren aldrig får släppa ur sikte eller glömma vid inlärandet av nya övningar. Varje häst kommer att vid uppsträckning av båda tyglarna att ta olika stöd på dem, på den ena sidan fastare och på den andra sidan ett lättare eller inget alls. Uttryckt på rytterspråk gör sig hästen stel i den ena sidan och mjuk i den andra. Samtidigt böjs bakbenen mindre i den stela sidan och trampas under mer i den mjuka sidan, men mer avvikande mot den mjuka sidan. Därmed uppkommer en snedhet hos hästen. Nära nog alla hästar tenderar till att gå snett, bara graden av denna snedhet är av naturen olika. Att utjämna detta fel och att uppnå ett jämt stöd åligger ryttaren under hela arbetet, ända till färdig skolhäst. Övervinnandet av snedheten är lättare hos den unga hästen än hos en skolhäst som inte redan under loppet av utbildningen blivit rakriktad. För att erhålla det jämna stödet sker utjämnandet av tygeltagen på följande sätt: Ryttaren sträcker upp båda tyglarna lika mycket och strävar efter att hästen söker stödet långt ned. Först då så är fallet kan man börja med utjämnningen av tygelverkan. Vanligen ställer hästen mer åt ena sidan vid uppsträckning av tyglarna—vanligen, men inte alltid, åt höger. Nu sträcker ryttaren tygeln på den mjuka sidan, alltså ex.vis. den högra, fastare och försöker genom korta tygeltag på vänstra sidan att ge hästen den rätta ställningen. Detta kallas vid den spanska Ridskolan för avtryckning (halv Arré'te). Den halva Arré'ten utförs alltid under rörelse. Bara i undantagsfall kan man göra det begripligt för hästen under halt. Före avtryckningen måste hästen hållas fram väl med sits och skänkel, så att schvungen inte går förlorad och så att hästen inte rör sig långsammare. Skulle den inte genast följa det korta tygeltaget i den stela sidan så måste det genast ges efter för att för att tas

på nytt. Under inga omständigheter får det uppkomma ett dragande i tygeln. Hörsammas däremot det korta eller de upprepade tygeltagen, vilket resulterar i att hästen ger efter i ganascherna och tar den önskade ställningen, samtidigt som den med huvudet nickar ett kort "ja", så upphör genast tygeltagen och de framåt drivande hjälperna och ryttaren leder för ett ögonblick bara med tygeln på den mjuka sidan. Vid avtryckning åt vänster måste hästen drivas fram med sätet och båda skänklarna, den vänstra så att den inte p.g.a. tygeltaget slutar att trampa under med vänster bakfot, den högra så att den inte försöker dra sig undan ryttarens obekväma krav genom att falla ut med korset åt denna sida. Härvid förblir den högra tygeln (den mjuka sidan) i fastare stöd med hästens mun. Detta är mycket viktigt! Det är ju denna tygel hästen ska ta. Stödet kan övergående bli fastare på den mjuka sidan. Håller däremot inte tygeln ut den mjuka sidan motsvarande, så förlorar avtryckningen allt värde, eftersom hästen då har tagits bort från stödet på den stela sidan men inte förmåtts ta tygeln på den mjuka sidan. Så snart avtryckningen gett resultat, vilket man bäst ser på att hästen efter t.ex. avtryckning åt vänster med stöd på höger tygel bibehåller ställningen åt vänster (prov på den riktiga eftergiften i väster sida), måste de ensidiga tygeltagen genast upphöra. Om så inte sker slutar detta underbara hjälpmedel med att tygeln filar hit och dit, ett av de största fel en ryttare kan begå.

Det kan även inträffa, antingen under loppet av den nu beskrivna utbildningen eller just i början av arbetet i samlade gångarter, att hästen lägger sig på båda tyglarna och tar ett allt för fast stöd. Detta är ett tecken på att den inte befinner sig i absolut jämvikt och att den går på bogarna. Orsaken till detta fel kan vara av olika art, men ligger mestadels däri att skänklarna driver för mycket och ryttarens kors inte förmår att fånga upp skänkeltrycket tillräckligt. Skänklarna befrämjar därför mer skjut- än bärkraft hos bakbenen. Tempoväxlingar med ökad inverkan av korset och täta förhållningar och eftergifter i tygeln liksom korta avtryckningar uppåt är det bästa botemedlet. Under inga omständigheter får ryttaren försöka att resa upp hästen med båda tyglarna eller t.o.m. genom tygelryck försöka minska stödet. Sammanfattningsvis: Till övervägande del befrämjas genom avtryckning en djupare ställning av huvud och hals. De korta tygeltagen utförs i detta fall med låg hand i riktning mot ryttarens motsatta höft. Vill man uppnå en högre hållning av huvud och hals så tas tygeltagen mot ryttarens motsatta bröstsidan.

Hästar som ex.vis. tenderar att göra sig mjuka i högern sidan, rids tillsvidare med så lite ställning som möjligt i höger varv och i vänster varv, i den sidan de försöker göra sig stela, med tydlig ställning. Detta gäller ända till utbildade skolhingstar, bara det att då får avtryckningen inte längre vara synlig för åskådaren.

Det kan ofta under utbildningens lopp förekomma att hästen växlar stel och mjuk sida, vilket betecknas som ett gott tecken, men ryttaren måste observera detta och genast sätt in sina hjälper på motsatt sätt. Märk väl: Avtryckningen är bara möjlig då hästen på ett ensidigt tygeltag ger efter nedåt. Skulle den trots det sträcka upp huvudet vid avtryckningen eller t.o.m. bukta ut i

halsen, så är den ännu ej mogen för denna hjälp eller också har fel insmugit sig under det första utbildningsavsnittet, vilket ryttaren lämnat obemärkt. Då finns det bara ett medel: Tillbaka till detta utbildningsavsnitt och lär in ett riktigt sökande av stödet i djupet, vilket är oerhört viktigt för en sviktande rygg och undertrampet med bakbenen. Hand i hand med genomförandet av det korrekta stödet går rakriktningen av hästen, ty först då blir den riktiga samlingen med alla dess fördelar möjlig.

Rakriktad blir—liksom redan i första utbildningsavsnittet hos den unga hästen—hästen alltid genom att man riktar in framdelen på bakdelen. Detta är lättare vid väggen, som fixerar hästen i en bestämd riktning, än på en linje utan vägg. Hästens framdel förs med båda tyglarna in så långt från väggen att bakfötterna kan trampa i framfötternas spår. Bara då bakbenen träder däri är hästen i jämvikt. Samtidigt måste framåtdrivande skänkel och ryttarens säte sörja för att rörelsen flyter och inte avbryts. Införandet av framdelen åt den sida i vilken hästen gör sig stel kommer alltid att vara lättare, eftersom den tar denna sidas tygel. I andra sidan kommer den däremot att försöka följa ryttarens tygeltag genom ökad böjning i halsen för att undandra sig den obekväma rakriktningen. På detta sätt spjärnar den emot att ge upp ett inbitet fel. Här måste den avtryckande ytterygeln få den att ta reson och förmå den till att ställa in framdelen och inte bara halsen. Förts den rakriktade hästen ger ryttaren möjlighet att gymnastisera och utbilda sin skyddsling till ridkonstens allra högsta fordringar. Därför finner man alltid i all seriösa ridhandböcker följande mening: "Rakrikta din häst och rid den framåt". Jag skulle vilja formulera om satsen på följande sätt: "Bara när din häst är rakriktad kan den gå framåt uttrycksfull och med schvung".

Har hästen kommit så långt i sin utbildning, här ska åter påpekas att fullkomlighet är förbehållet en senare tidpunkt, så måste den ökade graden av samling genomföras mer omsorgsfullt. Samlingen genomförs genom ett framåttryckande av hästen med båda skänklarna mot de av ryttarens sits understödda, på båda sidorna jämt uppsträckta, tyglarna. Hästen kommer att bli kortare genom ett ökat undertramp med bakbenen och halsen formar sig vackrare. Mestadels kommer den också, utan ryttares medverkan, att resa upp sig genom att bakdelen sänks. Därvid uppkommer jämvikten, förutsättningen för varje uttrycksfull gång. Bakbensaktiviteten ökar och den rätt välvda ryggen bringas i en harmonisk svängning. Ryttaren märker detta framsteg genom en angenämare sits på den rytmiskt svängande ryggen, vilket redan av Xenophon prisades som en godmilig känsla. Ryttaren måste ha känslan av att vara sammanvuxen med sin häst—den klassiska ridkonstens mål. Åskådaren blir fängslad av hästens mjuka rörelser som är som musik. Hela hästkroppen kommer att uppstå i sin fulla skönhet genom den utvecklade muskulaturen och bakdelen kommer att kunna utveckla den kraft som är absolut nödvändig för den harmoniska rörelsen.

Den uttrycksfulla traven är avhängig av att hästen förmår utföra en svävande rörelse. Detta svävande kan emellertid bara komma till stånd då bakdelen utvecklar en kraftig skjut- och bärkraft. Man kan lugnt säga att ju längre svävning som hästen kan uppnå desto skönare och mer uttrycksfull kommer gång-

en att bli. Ryttaren måste dock akta sig för den falska svävningen som kan uppträda då hästen går med långsamma och spända steg. Då kommer emellertid inte sammanväxandet mellan ryttare och hans häst att bli möjlig. Den schvungfulla elastiska gången är framförallt avhängig av smidighet och fjäderkraft i bakbenen. Den kan därför förbättras väsentligt genom motsvarande utbildning av bakdelen. Det måste vara en av huvuduppgifterna vid utbildningen av ridhästar, att förstärka bakdelen och göra den smidig för att den ska kunna delta i uppbärandet av hästens och ryttarens vikt. Den utgör, överfört till mekaniken, motorn som sörjer för förflyttningen och därför i första hand måste vara laddad med energi. Ty just som vid ett mekaniskt fordon styrning bara är möjlig då motorn åstadkommer framåtdrivning, just så kan hos hästen tygelhjälperna nå sin verkan först då framåtbjudningen utvecklas ur bakdelen. En av ridningens viktigaste grundsatsar är att hästen aldrig får arbetas frami-från och bakåt utan alltid bakifrån och framåt. Denna grundsats ska redan vid arbetet med den unga hästen och speciellt i det nuvarande utbildningsstadiet bli till en oomkullkastlig regel. Ryttaren måste akta sig för att åstadkomma en skenbart god hållning genom att huvudsakligen arbeta med tyglarna och därigenom åsidosätt schvung, elasticitet och framför allt hästens gång. En sådan, genom felaktigt arbete erhållen hållning kommer att leda till oangenäma överraskningar vid försök att rida i ett bättre tempo: Antingen slår sig hästen fri från tygeln och ger upp sitt stöd eller också förblir den i sin hållning man kommer inte framåt och ägnar sig i bästa fall åt snabba steg utan någon vägvinning. Enbart stödet och samlingen som erhållits under en schvungfull gång kommer att bli varaktigt och bibehållas även i de svåraste övningar.

Genom ett ökat tempo garanteras inte bara hästens arbete bakifrån och framåt utan man uppnår också den för det förkortade tempot så nödvändiga schvungen. Även här måste åter påpekas hur mycket jämvikt och stöd respektive samling står i nära relation till varandra. Resultatet av arbetet kommer aldrig att visa sig i ensidiga framsteg vid enstaka fordringar som ställs på hästen utan alltid i ett sammanhang. Å andra sidan ges ur detta konstaterande riktlinjen att oavsett erkännandet av nödvändigheten av ett grundligt detaljarbete får aldrig samverkan av alla krafter glömmas bort.

Medan man under det första utbildningsåret uteslutande red lätt så ska nu den unga hästen, förberedd genom det tidigare arbetet, vänjas vid nedsittningen. Ryttarens sitter därvid övergående helt lätt i sadeln. Man måste då noga ge akt på att hästen inte trycker ned ryggen och vänjer sig vid att gå utan att arbeta med ryggen, att den inte går mot tygeln och framför allt att den förblir i ett jämt tempo—alltså att gången varken blir överilad eller släpande eller t.o.m. går förlorad under nedsittningen. Skulle något av dessa fel infinna sig måste man omedelbart rida lätt igen. Först då traven åter är reglerad är det dags för en ny nedsittning. Efter en kort tid kommer hästen—naturligtvis om den är kraftig nog—att vänja sig vid nedsittningen. Detta är fallet då den bibehåller samma gång, schvung och hållning som vid lättridningen. Nedsittningen börjar på en stor volt, för att först senare övas omväxlande längs långsidan och på

en stor volt. På volten ska man som regel alltid sitta ned dock kan man i detta utbildningsstadium undantagsvis rida lätt även på volten.

Under den fortsatta utbildningen sitter man nära nog uteslutande ned eftersom ryttaren på detta sätt bättre kan inverka på sin häst och forma den motsvarande. Skulle emellertid, vilket förekommer vid ridning av unga hästar, under loppet av utbildningen framåtjudningen minska och en viss återhållsamhet inställa sig så måste man emellanåt åter rida fram i ett flott tempo under lätttridning för att återfå den nödvändiga schvungen. Detta är speciellt nödvändigt vid ridning av hästar som tenderar att krypa bakom hand—en ovana som ofta uppträder hos lipizzanern. Däremot ska man på hästar som lägger sig på tygeln sitta ned mer och genom samlade gångarter få det rätta stödet. Stor betydelse läggs i detta utbildningsavsnitt vid arbetet på volten.

Volten, som den unga hästen redan lärt känna genom longeringen, är en ständig vändning, i vilken hästen alltid ska vara så böjd att ryggraden bildare en del av cirkelbågen. Allt efter voltens storlek blir därför hästen mer eller mindre böjd. Därur ger sig naturligt hjälperna som ryttaren måste använda sig av: Den inre tygeln håller hästen på cirkeln och ger den ställningen, den yttre bestämmer såväl storleken på cirkeln som graden av ställning. Den yttre tygeln understödjer även, genom sin inverkan på samma sidas bakben, den yttre skänkeln, vilken hålls i beredskap bakom gjorden för att förhindra att korset faller ut och för att understödja hästkroppens böjning i den andra sidan. Den inre skänkeln, använd vid gjorden, förmår hästen att bjuda framåt och att böja det inre bakbenet, som blir mer belastat. Den förhindrar samtidigt att korset faller in och att hästen bli sned. För även på volten kommer den att genom att gå snett försöka dra sig undan den obekväma böjningen av det inre bakbenet.

Hästkroppen kommer alltså att böjas i längdriktningen runt den inre skänkeln så att böjningen motsvarar storleken på den cirkelbåge hästen går på. Detta innebär att denna skänkel har stor betydelse. Den är viktigare vid vändningen än den inre tygelhjälpen. Vid användandet av den inre tygeln måste speciellt varnas för att denna, vid otillräcklig motverkan av den yttre, böjer hästen mer i halsen än i kroppen i övrigt och därigenom förböjer hästen och förhindrar utvecklingen av gången. På volten måste man nu ge akt på att hästen verkligen beskriver en riktig cirkel och inte godtyckligt förstorar eller förminskar volten. Dessutom måste den bibehålla ett jämnt, av ryttaren bestämt tempo, speciellt vid övergång från fyrkantspåret till volten eller omvänt. Vanligen försöker hästen att minska tempot vid övergång till volten och vid ridning rakt fram blir den gärna något snabbare. Nu är emellertid tidpunkten kommen då de figurer som rids ska utföras i ett exakt och jämnt tempo.

Då arbetet på volten kräver en ökad böjning och därigenom anstränger den unga hästen mycket, så får man inte hålla på för länge. Arbetet måste avbrytas ofta genom skrittrepriser eller ridning rakt fram. Dessutom kommer täta byten av varv att gynnsamt påverka hästens liksidiga utbildning och bäst motverka all ensidighet som speciellt senare vid stegrade fordringar kommer att uppträda störande. Det måste visas på ett vanligt uppträdande fel vid arbetet på

volten, vilket uppträder då cirkeln berör ridbanans väggar. För att underlätta arbetet för sig försöker de flesta hästar att gå längs väggen en á två hästlängder och samtidigt tränga sig mot den i stället för att bara beröra den vid den punkt där den tangerar volten. Genom detta förhållande kommer inte bara volten att visa ett skönhetsfel—för i stället för en cirkel uppkommer en månghörning—utan det kommer även att avbryta genomgymnastiseringen av hästen och den efterstävade sekundlydnaden kommer inte att befrämjas. Har man hitintills ridit den unga hästen i normaltrav så kommer nu arbetet att till största delen utföra i kort trav. Skillnaden mellan de olika tempona—normaltrav, kort trav och ökad trav—får inte ligga i långsammare eller snabbare gång, utan uteslutande i vägvinning och upplyftande av stegen. Denna regel kan inte nog ofta understrykas, ty därigenom känns bäst det eftersträvade utbildningsmålet igen.

Hästen ska alltid förflytta sina fötter i en jämn och taktmässig följd. I kort trav blir denna mindre vägvinnande och därigenom mer upplyftad, i ökad trav längre och mer utsträckt. Man måste alltså ovillkorligen ge akt på att hästen inte i kort trav går utan schvung och med uttryckslösa steg, utan att den bibehålla ett livligt och jämnt tempo. Då den korrekt utförda korta traven är mycket ansträngande får den bara övas i korta repriser. Den ska avslutas innan hästen av trötthet förlorar livligheten i steget. Allt emellanåt ska man alltid, för att ge den korta traven schvung, öka tempot till normaltrav. Därvid aktiveras bakdelen motsvarande och förmås till undertramp, vilket kommer den korta traven till godo.

För att lättare göra den korta traven begriplig för den unga hästen rids den övergående i ett tempo mellan normal trav och kort trav—den så kallade arbetstraven. Denna travtyp får emellertid alltid bara vara ett hjälpmedel. Genom täta tempoväxlingar kommer hästen att börja trampa livligare. Dessutom vänjer den sig vid att koncentrera sig på ryttaren och att efterfölja allt finare hjälper—detta till synes hemlighetsfulla språk mellan de två varelserna. Samtidigt kommer en större böjlighet och skicklighet att uppträda hos hästen. Men även vid detta arbete måste man gå individuellt tillväga. Hästar som tenderar till att rusa eller bli hastiga—vare sig det är av iver eller nervositet—ska arbetas i längre repriser i samma tempo för att lugna ned sig. Tröga eller avtrubbade hästar däremot, kommer att bli mer uppmärksamma genom täta övergångar mellan normal och kort trav.

Med all respekt för de uppvisade fördelarna med täta tempoväxlingar måste dock hästen få tillfälle till längre repriser i samma tempo. Sådana repriser måste framförallt läggas in då ryttaren har känslan av att hästen förekommer hans vilja till tempoväxlingar. Låter man denna olat passera kan det komma att inträffa att hästen överhuvudtaget inte kan hålla ett jämnt tempo. Det vore ett fel i grundutbildningen som man bittert skulle få erfara vid den färdiga skolhästen.

Tempoväxlingar—rätt utförda—befrämjar stödet, eftergiften, schvungen och lydnaden. De ger å andra sidan också den bästa möjligheten att kontrollera

eftergiften—speciellt vid förkortning av gångarten. Vi ser här åter växelspelet mellan övning och resultat.

Travarbetet är och förblir grunden, såväl för den unga hästen som för skolhästen, vilken ska bibehålla det uppnådda resultatet. Det tillerkänns under hela skolhästens utbildning den största betydelsen. Denna gångart är bäst lämpad till att, jämte befrämjandet av lydningen, erhålla framåtbjudning. Ryttaren behärskar sin häst bättre i trav än i skritt, där den naturliga schvungen fattas, eller i galopp där hästen alltför lätt kan stelna till. Dessutom erbjuder traven den bästa möjligheten att prova regelbundenhet och taktmässighet i steget, då den känslige ryttaren i denna gångart genast känner den minsta oregelbundenhet och kan anpassa det nödvändiga arbetet därefter.

Regelbundenheten i tempot resp. i steget är A och O i utbildningen, då den uppnådda jämvikten bäst avspeglas däri. Att få hästen i jämvikt är å andra sidan huvudändamålet med utbildningen, ty därigenom förbättras inte bara gången, utan man uppnår även det rätta stödet. Ryttaren måste alltid ha för ögonen att hans arbete bara är riktigt då hans häst genom detta inte bara bibehåller den av naturen erhållna gången utan även förbättrar den. Denna viktiga grundsats kan inte nog ofta poängteras! Den riktiga jämvikten kommer även att förhindra en för tidig förslitning av frambenen och är därför eftersträvansvärd hos varje ridhäst. *Bara den uppnådda graden därav kommer att skilja skolhästen från brukshästen.* Nu är också ögonblicket kommet att lägga större vikt vid utförandet av korrekta enkla vändningar. Härnäst rids hästen förutom på volter noggrannare genom hörnen. De andra vändningarna, som från en långsida till den andra, inskränks till det allra nödvändigaste vändandet. Vid ridning rakt fram från volten måste ryttaren eftersträva att bibehålla den på volten erhållna ledböjningen och därmed fjädrandet undersättandet av bakbenen och inte låta hästen falla isär. Detta mål kan man som regel inte uppnå genast på unga hästar, däremot kan de exakta hörnpasseringarna underlätta detta väsentligt eftersom varje hörna på ridbanan ger ryttaren möjlighet att inverka på sin häst på samma sätt som på volten. Medan hästen hitintills har tillåtits gå genom mer eller mindre avrundade hörn kommer den nu att mer regelrätt föras genom hörnen och bågens storlek föreskrivs den. Ett hörn är rätt genomridet då hästen utför vändningen på ett kvarts cirkelvarv, vars radie utgör högst tre steg. Hästkroppen måste därvid vara så böjd att ryggraden utgör en del av cirkelbågen. Det ska därvid varnas för att redan från början rida genom hörnen så snävt eftersom hästen då lätt förlorar sin jämvikt och även förlorar taktmässigheten i steget. Den måste bibehålla ett jämnt tempo genom hörnen, alltså varken bli snabbare eller långsammare och får inte luta sig inåt cirkeln med kroppen. Bakbenen måste följa frambenen exakt och korset får varken falla ut eller in. En exakt hörnpassering är samtidigt ett prov på hästens riktiga genomgymnastisering och står därmed i ett nära samband med utbildningen i övrigt. Den riktiga hörnpasseringen har alltså inget med pedanteri att göra utan utgör ett viktigt hjälpmedel för hästens genomgymnastisering. Med denna övning uppnås följande mål:

1. Hästen blir mer böjd, såväl i sidan som i längdriktningen (ledböjning), och blir därigenom vigare.
2. Lydnaden för tygel och skänkel ökas och
3. kommer att effektivt bekämpa varje tendens till bekvämlighet och dåliga vanor hos hästen.

Den övade iakttagaren kan t.o.m. ur hörnpasseringen dra en riktig slutsats om hästens reella grundutbildning och den erhållna graden av lydnad hos hästen. Den yttre tygeln leder hästen in i hörnet och den inre ut ur hörnet. Därvid måste man huvudsakligen ge akt på att korset inte faller ut. Den unga hästen försöker ofta uppnå jämvikt genom att låta korset falla ut och därigenom undandra sig den obekväma böjningen av kroppen och den inre bakfoten. Då kommer den emellertid att gå igenom hörnet precis som en spårvagn som far genom en kurva. Ju noggrannare hörnpasseringen utförs desto mer måste hästen böja sig såväl i hela kroppen som i lederna och desto svårare blir denna övning. Därför ska till en början vändningarna genom hörnen hellre ridas större och exakt än mindre med sämre exakthet och störd takt. Redan hos den unga hästen måste man vid denna övning förhindra ett vanligt förekommande fel. När hästen förs in i hörnet med den yttre tygeln tenderar den att inta en felaktig huvudställning—alltså utåt. Denna tendens förstärks också av att den unga hästen, för att underlätta för sig, lägger vikten mer på den inre bogen. Därför trycker man mer uppåt med den inre än med den yttre tygeln i detta fall för att ge en ökad uppresning och därigenom avlasta framdelen. Innerskänkeln har den största betydelsen, förutom för framåtdrivning och för att förhindra att korset faller in (ett fel, precis som när korset faller ut), genom att böja hästen i hela dess längd runt denna och därigenom erhålla den rätta ställningen. Rytteren måste därvid speciellt ge akt på att han i hörnpasseringen inte blir efter med överlivet eller lutar sig framåt i sadeln. Dessutom måste han bli sittande mer på det inre sittbenet och får inte genom den förhållande ytterskänkeln förledas till att luta sig utåt med överlivet.

Så snart hästen passerat hörnet måste den genast rakställas med yttertygeln för att åter kunna gå längs väggen utan att vingla.

Också i detta utbildningsstadium avbryts travarbetet ofta av skrittrepriser. Men nu utförs avbrottet som en regelrätt skrittparad och inte längre genom ett fullständigt lössläppande, som vid den unga hästen. Den bästa förberedelsen till ett dylikt skrittpass är ett flitigt växlande av tempot. Vid eftergift drivs hästen framåt med båda skänklarna. Tygeln ges bara efter så mycket att hästen kan långa steget, utan att därvid ställningen går förlorad eller att hästen faller isär. Då tempot förkortas drivs samtidigt framåt med båda skänklarna och genom upprepade korta tygeltag—den s.k. halvparaden—med spänt kors får man hästen att förkorta stegen. Alltså ska man vid varje hel- och halvparad—hur paradoxalt det än kan låta—först driva och sedan förhålla. Först genom denna samverkan mellan de drivande och förhållande hjälperna kan man upp-

nå samling vid övergångarna. Samtidigt förmås hästen att utföra denna övergång med väl undersatt bakdel.

Under utbildningens första del kommer främst tygeltagen att åstadkomma denna övergång. Senare måste den följa på en spänning av ryttarens kors.

I skrittparaden fås hästen alltså att förkorta tempot genom framåtdrivning med båda skänklarna samtidigt som den tas upp med upprepade tygeltag med spänt kors till dess att den övergår till skritt. Hos den unga hästen kommer detta till att börja med att ta längre tid. Huvudsaken är att den inte lägger sig på tygeln och belastar framdelen för mycket. Det eftersträlvade målet måste dock alltid vara att genom att spänna korset och lägga an skänklarna åstadkomma en flytande övergång till skritt.

Genast efter skrittparaden måste skänklarna sörja för att hästen går framåt i den önskade samlingen och inte på några villkor förhålls eller går med tröga steg. Vid skrittparader utan motsvarande skänkel- och korshjälper kan olika fel uppträda. Då hästen slår sig fri från tygeln kommer mestadels ryggen att falla ned och hästen kan inte sätta under sig bakbenen ordentligt. Detta kommer även att bli fallet om den lägger sig på tygeln. Däremot kommer hästar som tenderar att gå bakom hand att förekomma ryttarens hjälper och uppvisa en brysk övergång till skritt. I sådana fall får man utföra skrittparaden vid sådana tillfällen då hästen minst väntar sig det. De korrekta skrittparaderna kommer hästen att utföra när det lyckas ryttaren att efter korrekt förberedelse genomföra denna övergång med den mjuka sidans tygel och spänt kors.

Tidpunkten för något längre arbete i samlad skritt är dock inte kommen ännu. Vid korrekt utbildning av hästen i trav och befästandet av den schvungfulla framåtbjudningen kommer den samlade skritten att falla som en mogen frukt som ett resultat av ryttarens planmässiga arbete. P.g.a. denna erfarenhet rids skritten vid spanska Ridskolan under en lång tid bara som belöning och för att låta hästen pusta ut och den rids då på långa tyglar. Arbetet i denna gångart kommer att bli intensivare nästan vid slutet av hingstarnas utbildning. Däremot utnyttjas alla gångarter som befrämjar hästens schvung och gymnastisering, så även galoppen. Hitintills har galoppen mest använts för att låta hästen röra sig i denna gångart, men nu är tiden mogen för ett regelrätt galopparbete på den unga hästen. Ryttaren ska inte längre nöja sig med att hästen fattar galopp för de framåtdrivande hjälperna utan nu kräva en korrekt galoppfattning. Genom denna övning får han samtidigt ett verksamt medel till en grundlig genomgymnastisering av sin häst. Den yttre skänkeln, anlagd bakom gjorden, gör hästen uppmärksam och den framför gjorden lagda framåtdrivande skänkeln förmår hästen att fatta galopp. Ryttaren sitter samtidigt till lite hårdare på det inre sittbenet. Den inre skänkeln för däremot inte åka fram i galoppfattningen, vilket ofta förekommer och därvid är till men för arbetet i denna gångart. Den inre tygeln ger hästen den rätta ställningen och förhindrar tillsammans med den inre skänkeln att bakdelen förs inåt—alltså en sned galoppfattning—ett grovt fel som man aldrig ska låta uppkomma hos den unga hästen. Skulle hästen försöka att lägga sig på innertygeln eller stelna till så görs en kort av-

tryckning med innertygeln vid insättning av skänkelhjälpen för galoppfattning. Då måste den fatta galopp i rätt form och kan inte rusa iväg.

Till att börja med bedrivs galopparbetet övervägande på en stor volt då hästen på denna är bäst förberedd för en högre gångart. Tills vidare fattas galoppen ur trav men man måste dock redan nu kräva att tempot före galoppfattningen varken ökas eller minskas och att hästen under inga villkor får övergå till en för snabb galopp. Detta är emellertid bara möjligt då hästen är tillräckligt lösgjord och befinner sig i såväl kroppslig som själslig jämvikt.

Hästens lösgörande före det egentliga arbetet ska emellertid ges stor uppmärksamhet inte bara vid galopparbetet utan i hela det nuvarande utbildningsavsnittet. Medan den under det första utbildningsavsnittet räckte med att den unga hästen förmådde bära sin ryttare i skritt, trav och galopp, så gäller det nu hur den rör sig under sin ryttare i alla de olika gångarterna.

Varje sportsman och varje dansare strävar först efter att mjuka upp sina muskler som under vilan blivit mindre elastiska eller stela, innan det egentliga arbetet börjar. I än större grad gäller detta för ridhästen, som dessutom måste följa en annan varelses handlingar och vilja i alla rörelser. Precis som man vid modellering behöver en mjuk, smidig massa så måste hästen avspänd stå till sin ryttares förfogande att formas. Den ska inte bara vara lösgjord kroppsligt utan även viljemässigt. Många ryttare använder ofta ett längre travarbete under lätttridning för att lösgöra hästen. Detta är ett medel vilketets verksamhet är mycket tvivelaktigt. En sportsman blir inte lösgjord av att springa några kilometer före det egentliga arbetet, däremot blir han fortare trött. Båda—människan och hästen—behöver däremot sina fulla krafter till de krävande prestationer de ska utföra. Av denna anledning måste hästens lösgörande—vilket måste föregå alla stegrade fordringar—utföras mycket målmedvetet och genomtänkt. Utan tvivel kommer skickliga och erfarna ryttare att snabbare lösa detta problem.

Unga hästar eller sådana som, efter längre tid i stallet, kommer till ridbanan utvilade och övermodiga, ska lugnas med en kort trav på så långa tyglar som möjligt. Genom att samtidigt småprata med lugn röst kommer man att befrämja detta arbete och öka djurets förtroende för människan. Felaktigt vore dock ett försök att få hästen avslappnad genom ett längre, forcerat travande. Ty hästar som är lätt upphetsade och temperamentsfulla kommer bara att hetta upp sig mer av detta förfarande och förutom att bli uttröttade bli mer spända istället för att slappna av. Framför allt kan man inte på detta sätt få dem att underordna sig ryttarens vilja. Mestadels kommer sådana hästar att utnyttja varje ljud eller varje annat skäl till att bocka eller till obefogat skyggande och därigenom bli obekväma för sin ryttare. Skyggande och stelhet har alltid ett omedelbart samband: Varje häst stelnar till vid skyggandet och varje icke lösgjord häst tenderar till att skygga. Vid skyggning måste ryttaren, speciellt hos unga hästar, gå mycket varsamt tillväga för att få hästens obegränsade förtroende. Han får under inga omständigheter förkorta tyglarna vid närmandet till det skräckinjagande föremålet—vilket ofta kan observeras—då han redan därigenom gör hästen uppmärksam på möjligheten till rädsla. För redan vid den uppmärksamheten spänner sig hästen. Däremot kommer ett förbridande

på nästan långs tyglar och framåt drivande av hästen mot det ställe som inger skräck att ta ur den ängslan och befrämja lydnaden till ryttaren. I speciellt besvärliga fall är det att rekommendera att först visa upp det farliga för hästen och låta den nosa på det medan man samtidigt klappar den. Aldrig får man av otålighet straffa den, för då kommer hästen att bli ännu ängsligare och samtidigt inte riktigt avspänd—vare sig kroppsligt eller själsligt—vilket är nödvändigt för ett meningsfullt arbete. Som bekant kan man inte komma någonstans med en upprörd häst liksom inte heller med en upprörd människa.

En häst lösgörs alltså bäst genom en lugn trav under nedsittning i förkortat tempo med så långs tyglar som möjligt. Denna typ av uppvärmning kan liknas vid joggning som en idrottsman använder sig av för att mjuka upp sina muskler. Denna övning fyller emellertid bara någon funktion så länge hästen verkligen travar med korta, lösgjorda steg. Skulle den av bekvämlighet börja släpa bakbenen, måste man genast rida fram energiskt i ett flott tempo för att försäkra sig om bakdelsaktivitet. Vid denna framridning får dock inte någon spänning uppkomma. Hästen kommer alltid att sträva efter att gå i ett bekvämare tempo än detta ansträngande, jämviktsbefrämjande, förkortade travtempo.

Den lösgörande traven ska ridas så kort som möjligt. Huvudsaken är att man bibehåller ett jämnt tempo och ett jämnt, lätt stöd på så långa tyglar som möjligt. Ja, hästen ska ge sig så hän åt sin ryttare att den villigt följer redan ett kort tag i tyglarna, vilka står i helt lätt förbindelse med hästmunnen. Om hästen rör sig så, så kommer den att tvingas att välva sig i ryggen och fjädra av regelbundet. Då detta förhållande också blir oförändrat vid ridning på volter och i vändningar, övergångar till skritt och till trav igen, så kommer den lösgjorda hästen att vid ökad inverkan med skänkel att gå framåt med mer energiska och livliga steg, utan att öka stödet eller bli snabbare i rytmen. Ur en så lösgjord trav kommer även galoppfattningen att ske mjukt och utan störning. Den vackraste formen på en häst kommer emellertid bara att uppnås om den—först frigjord från all stelhet genom det lösgörande arbetet och samtidigt därvid uppfordrad att gå schvungfullt—rör sig i fullständig balans, utan att ta ett hårdare stöd i tygeln. Det är givet att ryttaren måste behärska sin sits.

Följande grundelement framträder alltid, under hela hästens utbildning, och även vid ridning av en skolhäst: Lösgörande, schvung, rakriktning och samling. Bara tidsrymden, innan man verkligen uppnår dessa fordringar är olika lång hos remonten och skolhästen.

Vid galoppövningar på volten kommer man till en början att lägga störst vikt vid en mjuk, helt naturlig övergång från trav till galopp och omvänt. Uppreppet av denna övning—utan att glömma att ofta byta varv—kommer att befrämja hästens smidighet, jämvikt och framförallt bakdelsaktivitet. Därutöver kommer den att lära sig att reagera på de finaste hjälper och därmed bevisa sin lydighet. Dessutom hålls den genom de ständiga växlingarna sysselsatt och tvingas att koncentrera sig på sin ryttare i stället för att hitta på ofog p.g.a. långtråkighet. Långtråkighet är den största fienden till alla framgång. Så snart

ryttaren märker att hästen börjar fatta galopp och övergå till trav av gammal vana—alltså förekomma hjälperna—måste han ändra på arbetsmomenten.

Nu är också tiden kommen att kräva den korta galoppen. Tempot förkortas undan för undan genom halvparader. Vid denna övning gäller det redan början att denna förkortning inte åstadkommer att tempot blir långsammare utan en förkortning av galoppsprånget. För att uppnå detta och framför allt för att förhindra minskad bakdelsaktivitet, måste ryttaren vid inlärandet av förkortningen nöja sig med bara en liten förkortning och framförallt bara under en kort stund, då den förkortade galoppen är svårare för hästen än den korta traven.

Hästen ska röra sig med jämna galoppsprång som bara blir högre och mindre vägvinnande, dessutom ska hela kroppen bli kortare och mer slutet. För att utföra detta krävs emellertid mycket schvung, som ständigt måste återhämtas genom ökning av tempot. Bakdelen måste sättas under väl, så att stödet inte blir fastare vid förkortningen. Ryttarens spända kors ska fånga upp den, genom upprepade skänkelhjälp, insatta så som vid galoppfattning, erhållna schvungen. Fel kommer naturligtvis inte att utebli till en början. Hästen blir långsammare i sina rörelser men bakdelen släpar kraftlös efter. Eller också blir hela kroppen längre (hästen faller isär), eller galoppen blir fyrtaktig i stället för tretaktig. Åskådaren lägger märke till detta fel genom en haltande galopp och ryttaren känner det genom en hårdare rörelse i hästryggen. Så långt får det emellertid inte gå. Därför måste schvungen genast återhämtas genom en ökning av tempot. Alltså även här måste ryttaren ta sig tid att nå det uppsatta målet och får inte hänfalla åt att tvinga fram framsteg på bekostnad av korrektheten.

Vid utbildningen av sin häst kan den impulsive ryttaren inte nog ofta inpräglatsatsen: "Jag har tid"! Då kommer hästen att få tillräcklig tid för sin utveckling och få möjlighet att förstå fordringarna som ställs på den. Det är en erfarenhet som vi, just i vår hektiska och efter snabba resultat strävande tid, inte nog ofta kan påminnas om. För precis som en balettmästare avsätter en av erfarenhet utprovad tid till sina elevs utbildning, så behöver även hästen sin tid för att mogna till en stor, fybent dansör. Detta faktum kan inte heller vederläggas av skenbara framsteg, vilka skulle bevisa motsatsen. För om det också skulle lyckas att få fram en häst till den högre skolan vid en ålder av 8 år så är dock denna dressyrhäst totalt förbrukad vid 10 år. Därför kan inga enstaka undantag skaka den klassiska ridkonstens grundsatser. Tvärtom kommer de att bevisa att effektsökeri och speciellt utvecklade personliga fåfänga aldrig kan bli riktlinjer för utvecklandet av en konst.

En hänsynslöst hoppessad utbildningstid leder bara till en allmän förflackning, till irrbilder av rörelseformer och till för tidig förslitning av hästen. Man kan aldrig våldföra sig på naturen.

Självfallet får inte att man ger sig tid förväxlas med att man ingenting gör. Varje utbildning måste alltid visa tydliga framsteg och det får aldrig förekomma stillastående. Dessa ständiga framsteg är av utslagsgivande betydelse i hästens hela utbildning, ända till den högsta graden av dressyr. Däremot kan de

ofta vara svåra att observera under grundutbildningens första stadium. Även här står dock för den seriösa utbildaren ett otvivelaktigt tecken till förfogande: Att hästen blir vackrare, vilket kan fastställas av uppmärksamma och objektiva åskådare, är ett tydligt tecken på framsteg i utbildningen.

Tendensen att gå snett, som varje ridhäst har mer eller mindre inneboende, blir mer märkbar i galopp och speciellt i galoppfattningen. På volten kommer denna snedhet inte att framträda så starkt, eftersom hästen är böjd i hela kroppen efter cirkelns storlek och därigenom blir bakdelen från bålen och bakåt något mer inåtställd. Men även här kommer man att kunna fastställa tendensen till snedhet i galoppfattningen genom att hästen antingen ställer in korset mer än vad cirkelbågen på volten kräver, eller att den i fattningsögonblicket faller ut med bogarna och därigenom blir sned. Dessa fel, som än mer uppkommer vid galoppfattning på en rät linje, speciellt på en linje utan vägg, måste redan nu energiskt bekämpas. Den ökade inställningen av bakdelen motverkas av den vid jorden lagda energiskt framåt drivande innerskänkeln och att bogarna faller ut förhindras med den inre tygeln vid samtidigt mothållande yttertygel.

Har den unga hästen gjort framsteg i det variationsrika galopparbetet på volten—den ska bara tränas i korta galoppreiser avbrutna med kort trav—så galopperas den då och då ut på hela banan. Härvid använder man sig tillsvidare inta av den korta galoppen utan av arbetstempot, alltså en något förkortad vanlig galopp, för att underlätta det ovana och ännu svårt förefallande arbetet för hästen. Man kan alltid lägga märke till att den unga hästen, som kunde galoppa väl ihop hållen på volten, blir något längre och ofta också sned vid ridning rakt fram, att den inte kan hålla ett jämnt tempo och ofta reser upp sig för mycket eller förlorar samlingen. Orsaken ligger däri att ryttaren vid ridning på volten kan använda sina framåt drivande och förhållande hjälper effektivare än vid ridning rakt fram. Detta är också hemligheten med varför hästen är lättare att forma vid ridning på volter och varför detta arbete ges så stor betydelse.

Den korta galoppen måste ökas till arbetstempo redan på volten, innan ryttaren lämnar cirkeln. Skulle detta göras först vid ridning rakt fram skulle hästen vänja sig vid att öka tempot då den lämnar volten. Detta är just motsatsen till vad man måste kräva: Det absoluta bibehållandet av samma tempo vid varje ändring av riktningen från böjda linjer till raka. Ett mycket viktigt krav!

Hörnen blir, motsvarande tempo och utbildningsstadium, avrundade men inte efter hästens vilja, utan endast och allenast efter ryttarens, av vilken den måste låta sig ledas. Ryttaren måste dock vara klar över att de korrekta vändningarna är väsentligt svårare för hästen i galopp än i trav. Därför ska den bara successivt göras förtrogen med detta nya arbete. I detta utbildningsstadium är inte storleken på vändningarna utslagsgivande, utan att hästen är riktigt böjd—utan att vika sig inåt—och att den utförs i ett jämnt tempo. Ett för snävt igenomridet hörn är värdelöst, för då förlorar hästen takten i rörelsen. Alltså är det så att inte heller här får man begära fullkomlighet redan i början, detta kan uppnås först som resultat av en systematisk utbildning. Omväxlande galopperas på volten och på hela spåret, med täta tempoväxlingar, vilket slutligen leder till kort galopp på raka linjer och i vändningar. Dess korrekthet är alltid

beroende av hästens jämvikt. Man kommer bäst tillrätta med uppkommande svårigheter genom att lägga in repriser på volten. På de raka linjerna måste ryttaren som främsta riktmärke ha att hans häst inte vänjer sig vid att galoppa snett. Detta grova fel, som alltid kommer att störande göra sig märkbart, kan inte nog konsekvent bekämpas i grundutbildningen. Att hästen går snett måste vara en mardröm för varje ryttare! Det uppkommer vanligen vid tempoväxlingar i galoppen—såväl vid ökning som i än högre grad vid minskning—och alltid då ryttaren, helt fördjupad i sitt arbete, inte är tillräckligt uppmärksam på detta. För hästen utnyttjar genast varje ouppmärksamhet från ryttares sida! Därför räknas ridsporten som den sportgren som helt tar utövaren i anspråk, både kroppsligt och själsligt.

Har den unga hästen lärt sig att går korrekt genom hörnen så är tidpunkten kommen att stegra fordringarna till att kräva enklare vändningar. Vändningarna, som utförs i hörnen, begränsas utåt av de två rätvinkligt sammanträffande väggarna och dessutom reds hästen vid väggen. Precis som det är skillnad på att skriva med hjälplinjer och utan, så är det också skillnad på att rida med och utan vägg. Och precis på samma sätt som man försöker underlätta inlärandet av skrivning för barnet med hjälp av linjer, så ska man underlätta för den unga hästen att lära sig gå rakt fram med hjälp av väggen. Åtminstone så länge den ännu inte riktigt har funnit sin jämvikt och riktigt befäst den. Vid de enkla vändningarna—vare sig det sker från kort- eller långsidan—måste den yttre tygeln, understödd av den yttre skänkeln, sörja för att hästen efter riktningssändringen går vinkelrätt och rakt fram mot den motsatta väggen. Ytterhjälperna måste alltså ersätt väggen. Annars gäller samma sak som vid genomridande av hörnen. Vid denna övning kommer till en början—såväl i trav som än mer i galopp—följande fel att infinna sig: Korset faller ut under vändningen, bakdelen ställs in för mycket, hästen faller in med den inre bogen i vändningen. Till följd därav är den inte i stånd att nå den motsatta sidan vinkelrätt och rakt mot. Detta måste man alltså råda bot mot precis som vid hörnpasseringen. Dessutom måste ryttaren förhindra att hästen vid avlägsnandet från väggen börjar pendla åt båda sidorna av linjen. Uppträder detta fel speciellt markant så är det en bra övning att vända ofta och rida på några meters avstånd från väggen. Och övning gör mästaren! Återigen: Perfektionen i grundutbildningen underlättar det kommande arbetet med svårare övningar.

En sak till måste ryttaren ta i beaktande vid ridning av vändningar: Hästen ska gå vinkelrätt mot väggen tills det återstår ca tre steg och sedan låta sig ledas *av ryttaren* in i den nya vändningen. Mestadels tenderar hästar till att vända av sig själva när de närmar sig väggen. Hästen förekommer därvid ryttaren i utförandet av vändningarna bara för att den vill underlätta arbetet för sig. Detta fenomen kan man följa ända upp till den högre skolan. I föreliggande fall försöker hästen att beskriva en större båge för att undvika den ökade böjning som varje korrekt vändning kräver. Ofta kommer hästen att före vändningen från den vinkelräta linjen vika ut åt motsatt håll mot vändningen för att försäkra sig om en större båge. Den kommer t.ex. att före en vändning åt höger att vika ut åt vänster. Också här måste man åter observera följande: Detta är på inget sätt

en ovidkommande sak som man inte behöver skänka något större beaktande, utan tvärt om, orsaken till många andra fel. Ryttaren får aldrig glömma att söka orsaken till varje verkan. Å andra sidan får han heller inte glömma att alla övningar som krävs av hästen ska tjäna till att fullkomliga jämvikten. Därför kan de inte utföras nog korrekt om de ska fylla sin funktion. Om man fortsätter den i vändningen påbörjade cirkelformade rörelsen så uppkommer en liten volt. Denna lilla volt har lika stor betydelse för den fortsatta utbildningen som den stora volten hade för utbildningen av remonterna. Den utgör inta bara—naturligtvis korrekt utförd—en utmärkt övning, utan är dessutom ett utmärkt prov på smidighet, jämvikt och framförallt dressyrhästens eftergift. Av detta skäl ges volten en så viktig roll vid den Spanska Ridskolan att elever som kommer dit ofta måste öva volter i veckor då de trots riderfarenhet inte kan utföra korrekta volter. *En volt är nämligen en cirkel med 6 stegs diameter och under inga omständigheter en ellips eller någon sorts månghörning.*

Detta ska varje dressyryttare noga inpränta. Han kommer då till sin förvåning att fastställa vilket underbart medel han har till sitt förfogande vid utbildning av den unga hästen: Ridning av korrekta volter.

För att underlätta för hästen utförs de första volterna i hörnen. Då är den ena halvcirkeln fixerad av ridhusets väggar och det gäller nu att också utföra den andra halvcirkeln precis lika rund. Hästen leds in i volten med den inre tygeln och böjs runt den inre skänkeln som placeras vid gjorden, varvid denna skänkel även svarar för att rörelsen flyter och att takten bibehålls. Den yttre tygeln bestämmer voltens storlek och graden av ställning. Dessutom understöder den bakom gjorden lagda ytterskänkeln hästens böjning rund innerskänkeln och hjälper till att förhindra att bakdelen faller ut. Ryttaren sitter rätt upp på båda sittbenen och får varken luta sig inåt eller kana utåt med sätet. Om han lutar sig inåt kommer detta att leda till att hästen lägger vikten inåt volten och därigenom tillintetgöra den klassiska ridkonstens fordring: Hästens ben ska vid ridning av volter alltid vara vinkelräta mot marken. Om sätet kanar utåt medverkar detta till att korset kan falla ut och leder då lätt till en avvikelse från cirkellinjen. Som regel kommer hästen att utföra volten korrektare i den stela sidan—eller riktigare uttryckt, på den sida hästen tar tygeln—än på den mjuka sidan. Skulle den försöka att belasta den inre bogen så rätas den upp med en uppresning i samma sidas tygel varvid felet genast upphävs. I den mjuka sidan kommer hästen alltid att försöka att ställa för mycket inåt och därigenom böja sig mer i halsen än i kroppen för övrigt. Den inre tygeln kommer inte att ligga an mot halsen och den föreskrivna cirkelbågen kommer att få en elliptisk eller månghörning form, eftersom hästen samtidigt faller ut med bogarna ur volten. Här är åter ett bevis för hur begreppen faller in i varandra. Resultatet är ju alltid lätt att fastställa. Det gäller emellertid att finna orsaken och bekämpa det onda från roten. Därmed är den röda tråd som löper genom hela utbildningen given. Då kommer man att förhindra att uppträdande fel biter sig fast genom uppreandet av misslyckade övningar, utan man går istället tillbaka till grundutbildningen. Å andra sidan kommer inte bara varje övning att tjä-

na till att befrämja utbildningen utan även utgöra ett prov på den uppnådda utbildningsståndpunkten.

Som förberedelse till den lilla volten kan man—speciellt om ryttaren är mindre erfaren—rida på den stora volten. Den stora volten minskas spiralformigt till ca 8-10 steg i diameter. Ryttarens får därigenom en möjlighet att gradvis vänja hästen vid en mindre cirkelbåge. Den inre tygeln leder in hästen i volten, den yttre sørjer för den riktiga ställningen och bestämmer den spiralformade minskningens storlek. Den inre skänkeln, placerad vid jorden, har den största betydelsen. Den sørjer för att rörelsen flyter regelbundet och åstadkommer den riktiga böjningen av hästen. Den yttre skänkeln förhindrar—understödd av samma sidas tygel—att bakdelen faller ut och därmed tillintetgör böjningen i inre sidan. Hästen går högst 2 till 3 varv på den förminskade volten och förs sedan spiralformigt ut till den ursprungliga volten med den yttre tygeln. Därvid bibehåller den innertygeln den korrekta ställningen och skänkeln fyller samma funktion som vid förminskningen.

Vid minskningen kommer ställningen och böjningen, speciellt av det inre bakbenet, att gradvis stegras och därmed ökas även ansträngningen för hästen. Vid förstoringen, däremot, underlättas arbetet åter för den. Till att börja med låter man den unga hästen utföra den lilla volten inuti den stora, så att den från en bestämd punkt—vanligen väljer man beröringspunkten med kortsidan—beskriver en cirkellinje som leder genom den stora voltens medelpunkt och slutar vid utgångspunkten (vid kortsidan). Också här är det viktigt att noga följa linjen då övningen endast därigenom får någon betydelse.

På volten måste man noga ge akt på att byta varv ofta då belastningen här är olika på hästens inre och yttre sida. Detta kan t.ex. utföras genom att man "vänder igenom volten" på följande sätt: Hästen beskriver en halvcirkel till mittpunkten, ställs där om och förs genom en lika stor halvcirkel i det andra varvet ut till voltspåret på en punkt som ligger exakt mitt emot utgångspunkten. Fördelarna med denna övning är: Hästen blir smidigare genom omställningen på mittpunkten, uppmärksamheten ökar och lydnaden befästs samt man förebygger en vana hos hästen att efter några övningar självständigt genomför denna lilla volt i den stora. Hjälperna är de samma som tidigare beskrivits, bar det att man byter sida vid omställningen vid mittpunkten. Speciellt noga ska man ge akt på att hästen inte lägger vikten inåt vid någon av halvcirklarna. Botemedel vid fel är de samma som vid ridning av vändningar och volter. För övnings skull kan vändningar genom volten fortsättas så att det blir en åttvolt i volten. Slutligen kan man rida en volt inuti den stora volten, det blir något svårare än att rida den i hörnet. Därför är den ändamålsenliga följderna av övningar av volter följande: Minskning av den stora volten, volt i hörnet, volt i den stora volten och slutligen på vilken punkt som helst på hela banan. Viktigt är alltid: Volten måste vara rund och sluta där den började. Då uppfyller den helt meningen med utbildningen och bevisar även hästens eftergift.

Hästens utbildning ska försiggå lika på båda sidorna och inte mer på någon sida bara för att man når snabbare resultat i denna. Det är ett fel som ryttaren ofta hemfaller åt och därmed lurar sig själv. Medan sidbytet under förs-

ta utbildningsåret bara genomförts genom att vända snett igenom så står nu en mängd olika möjligheter till ryttarens förfogande. Om dessa används omväxlande kommer de att komma utbildningen, och då speciellt fullkommandet av lydnaden, till godo. Sidbyte kan alltså ske genom vändningar med sidbyte, vänd rätt upp med sidbyte, vänd halvt igenom, voltombyte och vänd igenom volten. Efter det att volten behärskas kommer volt tillbaka till: Efter halva volten leder ryttaren sin häst på en rät linje i en sned vinkel tillbaka mot samma vägg. Hjälperna börjar på samma sätt som vid volten. Så snart hästen nått voltens kulminationspunkt avbryter den yttre tygeln den cirkelformade rörelsen och leder hästen på en rät linje till väggen. Samtidigt upphör den yttre skänkelns förhållande inverkan för att rakställa hästen. Båda skänklarnas gemensamma inverkan förmår hästen att gå rakt fram mot väggen. När den kommit dit övergår den nuvarande yttertygeln till att bli innertygel och åstadkommer den nya ställningen medan övriga hjälper träder i aktion motsvarande den nya ställningen. Rörelsen måste hela tiden flyta framåt.

Volt tillbaka och volter, båda använda genomtänkt, kommer att visa sig vara ett utmärkt medel för att öka och kontrollera eftergiften. Växlingen i galopp får för tillfället vänta till en senare tidpunkt.

Som redan tidigare ofta påpekats är alltid den individuella utbildningen att föredra framför den schablonmässiga. Av detta skäl betyder den hitintills skisserade utbildningen under andra utbildningsåret inte något absolut krav på ordningsföljden av de olika övningarna. Att finna denna blir förbehållet den tänkande ryttaren, vilken måste känna till mål och medel och även sin hästs svagheter och styrka. Det är därför ingen tillfällighet att Guéirinière (1833) via Weyrother (1814) till excellens von Holbein uttryckligt säger i sina direktiv att varje tänkande ryttare måste kunna ange ett skäl till varför och vid vilken tidpunkt de kräver de olika övningarna av sin häst. En tänkande ryttare kommer att utnyttja sin hästs styrka för att hjälpa upp dess svagheter. Därigenom kommer han att underlätta inlärandet för hästen och spara mycket tid för sig själv. Framför allt får han inte fördjupa sig i sin hästs starka sida och glömma den svaga; ett fel som allt för lätt kan uppkomma genom det i varje människa inboende högmodet. Grundbetingelsen är alltså att ryttaren väl känner till sin hästs kroppsbyggnad och rätt kan bedöma den. Därutöver måste han även riktigt kunna uppskatta dess temperament. Som bekant kommer man lättare till rätta med kroppsliga fel än med temperamentsfel. Detta kommer ryttaren bara helt att kunna förstå då det lyckas honom att helt tänka sig in i sin fyrbente medarbetares väsen. Därför måste en bra ryttare även vara en bra psykolog.

Det är ett gammalt faktum att ädla och temperamentsfulla hästar alltid kommer att presentera sig vackrare och uttrycksfullare än sådan som till följd av lägre blod eller fullständig temperamentslöshet i och för sig utför alla övningar duktigt och aldrig tenderar till någon sprallighet men alltid ger ett sömnt intryck. Deras prestationer kommer alltid att verka glanslösa och tråkiga. Naturligtvis kräver de båda typerna helt olika utbildningsförlopp.

Ju livligare en häst är och ju mer hela dess temperament behövs i det krävda arbetet desto lydigare måste den vara, ty bara genom denna lydnad förhindras

att temperamentet flödar över. En sådan häst kommer då att i alla sina rörelser att utveckla sin hela skönhet och det underbara intrycket av behärskad kraft. Det kommer å andra sidan däremot att under utbildningen uppträda mycket större problem: Ett typiskt exempel på den kompensation som naturen skapar i livet.

Det är nödvändigt att ständigt hålla temperamentsfulla hästar sysselsatta både kroppsligt och själsligt så att de inte får det långtråkigt genom enformighet i arbetet och därigenom lägger sig till med olater som senare alltid kommer att störa ryttaren i dennes arbete. Sådana hästar har som regel ett mycket livligt temperament. Därför måste man vid utbildningen av dessa främst ha för ögonen att lugna dem och att få dem lydiga. Detta kommer ingalunda att bli lätt, men också här kommer ett konsekvent arbetande med hästen att leda till att hästen underordnar sig ryttarens vilja. Genom detta resultat, parat med de förtjänster naturen utrustat ett sådant väsen med kommer då ett speciellt konstverk att uppstå. Ryttaren måste bara arbeta behärskat och får inte p.g.a. otålighet föranledas till handlingar genom vilka han på ett ögonblick kan förstöra veckolångt arbete. Det är därför en bra lösning att låta lugna ryttare utbilda temperamentsfulla och känsliga hästar och därigenom få till stånd en viss utjämning. Temperamentslösa och likgiltiga hästar måste däremot väckas upp ur sin tröghet genom omväxlingsrikt arbete kryddat med alla slags överraskningar. Hos dessa hästar kommer lydnaden att befästas mycket snabbare och ryttaren måste bemöda sig om att göra dem livligare i alla rörelser: Ett mål som naturligtvis bara kan uppnås delvis. Det är ofta fördelaktigt att anförtro sådana hästar till temperamentsfulla ryttare. Även sammansättningen ryttare—häst är alltså ofta av betydelse för resultatet. En temperamentsfull häst och en temperamentsfull ryttare kan reta upp varandra till en explosion. En lugn häst utan nerver och en lugn, flegmatisk ryttare kommer inom en kort tid att försjunka i långtråkiga och intetsägande rörelser: De kommer båda att slumra in. Denna erfarenhet kan inte nog ofta tas i beaktande om utbildningen ska ge något resultat. Det kan även förekomma att en ryttare käner aversion mot en viss häst eller tvärtom. Detta är hemligheten i varför ett hästbyte kan leda till så stora positiva förändringar.

Då hästen nu förbättrat sin jämvikt, stödet och samlingen samt lydnaden befästs är den mogen för sidvärtsrörelser. Å andra sidan kommer dessa rörelser att väsenligt bidra till att fullkomna dessa redan inlärdade begrepp och då speciellt hästen lydnad för skänkelhjälperna. Som sidvärtsrörelser betecknas alla rörelser vid vilka hästen inte bara rör sig framåt utan även åt sidan. Dessa rörelser avviker från de som uppträder i naturen hos fölen på ången och kan därför först läras in efter motsvarande framsteg i hästens utbildning. Å andra sidan befrämjar de den allmänna gymnastiseringen av hästen. Vi ser återigen växelverkan mellan begreppen orsak och verkan.

Ridkonsten känner sedan århundraden följande sidvärtsrörelser, uppställningen nedan följer inte graden av viktighet eller ålder:

1. Öppna

2. Sluta (även kallad travers)
3. Förvänd sluta
4. Motställd skänkelvikning
5. Tvär slutning

Dessa sidvärtsrörelser kan utföras delvis i alla tre gångarterna detta gäller förvänd sluta och motställd skänkelvikning, delvis bara i skritt och trav, gäller t.ex. öppna och sluta medan tvär slutning enbart kan utföras ut halt.

Som förberedelse till sidvärtsrörelserna tjänar skänkelvikningen i vilken hästen görs förtrogen med verkan av de sidförande skänklarna.

Skänkelvikningen ska dock inte tillskrivas större betydelse än vad den förtjänar. Den ska bara tjäna till att göra hjälperna begripliga. Tyvärr är i den nyare epoken av ridkonsten många gånger det motsatta fallet. Detta hjälpmedel tillskrivs även i de tyska ridlärorna alltför stor betydelse. Den Spanska Ridskolan inskränker skänkelvikningen till dess ursprungliga betydelse och överberidare Niedermeyer, som verkade på detta institut under den senare hälften av 18-hundratalet, yttrade att "huvudet inåt och korset utåt" bara blivit till av mänskligt oförstånd. Använt utan förnuft och i för stor utsträckning är denna övning bara skadlig för varje häst. De första begreppen i skänkelvikning bibringas den unga hästen i halt. Då den står lugnt, med vikten jämt fördelad på alla fyra benen får man den genom den bakom gjorden verkande skänkeln, t.ex. den högra, understödd av samma sidas tygel, att följa trycket eller den lätt knackningen med denna skänkeln, mot den motsatta sidan och falla ut med bakdelen och träda sidwärts, i detta fall alltså åt vänster. Detta sidvärts-trädande kan till övning utsträckas till en fullständig framdelsvändning. Men framdelsvändningen hör ingalunda till den klassiska ridkonsten och får därför, liksom skänkelvikningen, inte bli annat än ett hjälpmedel. De ska därför inte krävas i några dressyrprogram, inte ens i nybörjarklasserna. Skänkelvikningen underlättas för hästen genom att dess huvud ställs mer åt den motsatta sidan. Alltså vid skänkelvikning eller framdelsvändning åt vänster ställs huvudet åt höger.

Har hästen på detta sätt lärt sig att följa ryttarens skänkeltryck åt sidan så utförs skänkelvikningen, men bara under rörelse, för att befästa förståelsen av hjälperna. Vid spanska Ridskolan praktiseras detta bara i skritt och det avrådes från skänkelvikning i trav. Varför ska man lära ett djur sidwärts framåtträdande med rakt motsatt ställning än vad man sedan kräver av det i den motställda skänkelvikningen? Man lär ju ett barn att skriva riktigt från grunden och bibringar den det inte via ett felaktigt skrivsätt.

Så snart den unga hästen lyder den sidförande skänkeln så är tiden kommen att lära den de verkliga sidvärtsrörelserna.

Den viktigaste rörelsen på dubbla spår är utan tvivel öppna. Denna övning bildar inte bara ryggraden för utbildningen i de övriga sidvärtsrörelserna utan har också utslagsgivande betydelse för hästens riktning.

I öppna leds framdelen in ca ett halvt steg så att dess hovspår beskriver en ny parallell linje med bakdelens hovspår som förblir kvar på samma ställe som förut. Det inre frambenet träder över det yttre och det inre bakbenet mer i riktning under hästens tyngdpunkt. Det senare kommer härvid att bära upp mer vikt och avlastar då samtidigt bogarna och får framdelen att träda friare framåt. I de gamla ridlärorna återfinner man alltid påståendet att övningen "öppna" är en uppfinning av Guérinière, vilken i sin bok "Ecole de Cavalerie" exakt har beskrivit den och ritat skisser över hästarna hovspår. Enligt dessa skisser är bogarna införda så långt att det inre fram- och bakbenet träder över de yttre och beskriver fyra hovslagslinjer. Den Spanska Ridskolan i Wien håller än idag fast vid detta utförande, vid vilket man emellertid måste observera att inte det yttre bakbenet faller ut och därigenom undandrar sig böjningen.

I den nyare tiden går meningarna isär om hur mycket hästens framdel ska ställas in i öppna. Mot Guérinières åsikter hävdas att framdelen bara får föras in så långt att den yttre fram- och bakfoten rör sig på samma linje, alltså uppkommer det inte fyra hovspår utan tre. Denna uppfattning leder mestadels till att öppna bara antyds, att hästen knappast blir mer ställd inåt och att det inre frambenet träder över otillräckligt. Därigenom går också meningen med denna övning—böjningen i lederna, frigörandet av bogarna och förbättrandet av stödet, såväl som smidighet och skicklighet—fullständigt förlorad.

Säkerligen blir den önskade böjningen i lederna inte heller uppnådd vid det av Guérinière anbefallna införandet av framdelen eftersom hästen i detta fall mestadels såväl tar in bogarna som faller ut med korset—alltså utför ett slags skänkelvikning. Genom en skänkelvikning kan man emellertid aldrig få fram en ledböjning. Vid bedömningen av öppna ska dock fackmannen aldrig inlåta sig i polemik om vilken uppfattning som är den rätta, utan ge akt på övningen utförs lika i båda varven. Om hästen rids med framdelen mindre in i det ena och så mycket som Guérinières läror kräver i det andra så företräds inte någon av uppfattningarna, utan rörelsen utförs så som hästen vill det—vilket är felaktigt och värdelöst. Ty varje häst vill lättare föra in bogarna i det ena varvet—i vilket den tar tygeln bättre—och i det andra varvet—den mjuka sidan—försöker den dra sig undan den obekväma rörelsen genom att böja sig mer i halsen.

Vid den Spanska Ridskolan lärs den unga hästen öppna, liksom de flesta andra sidvärtsrörelser, under trav. Man utgår härvid från den åsikten att varje sidvärtsrörelse kräver schvung och den är bättre i trav än i skritt. Det har visat sig fördelaktigt att göra den unga hästen förtrogen med denna rörelse på den stora volten. Förutsättningen är dock att den rör sig i livlig kort trav—bara i detta tempo kan sidvärtsrörelsen utföras—med ett jämnt stöd och att den går riktigt formad på voltpåret. Då förs bogarna in mer i volten med den inre tygeln, varvid den yttre måste förhindra att hästen förböjer sig i halsen. Innertygeln sörjer alltså för att ställningen inåt bibehålls, den yttre bestämmer graden av ställning och leder hästen i den föreskrivna riktningen. Den inre skänkeln använd vid gjorden med väl sänkt knä, ger hästens kropp en regelbunden böjning från huvud till kors och förmår den inre bakfoten att trampa under och träda över den

inre framfoten. Den yttre skänkeln bakom gjorden måste absolut förhindra att den yttre bakfoten faller ut samt sörja för att rörelsen flyter framåt. Ty hästen ska vid öppna varken bli långsammare—vilket ofta förekommer—eller påskyndas, vilket tidvis kan vara fallet hos hästar som tenderar att få för snabb steg. Först detta bibehållandet av ett jämnt tempo så väl rakt fram som i öppna kommer att göra fullkommandet av denna övning möjlig. Ryttarens vikt ska vila mer på det inre sittbenet. Han får inte genom hästens rörelse kana utåt och föra in den inre höften. I öppna är hästen, till motsats från andra sidwärtsrörelser, inte ställd åt rörelseriktningen, den ser alltså inte åt det håll den går. Vid inlärandet av öppna—som för övrigt vid varje ny övning—ska man nöja sig med några få steg. Den rids därefter genast rakt fram, dels som belöning och dels för att ånyo erhålla schvung. Så snart hästen förstår ryttarens hjälper rids öppna i första hand längs väggen eftersom den stora volten, trots alla fördelar, allt för lätt föranleder att korset faller ut. Också öppna vid väggen rids till en början bara några steg och sedan rakt fram för att få schvung. Det är mycket fördelaktigt att börja denna sidwärtsrörelse efter en hörnpassering. Hästen ställs i hörnet så som om man skulle rida en volt. Så snart framdelen kommit ett halvt steg från väggen i den påbörjade cirkeln förstärks trycket med innerskänkeln och den yttre tygeln leder hästen i öppna längs väggen.

Vid sidwärtsrörelser får man aldrig glömma bort att dessa är sammansatta av både en sidwärts- och en framåtrörelse hos hästen. Sidwärtssträdandet kan man alltid utan och vidare konstatera, då detta är tydligt synligt. Framåträdandet i sidwärtsrörelsen måste man emellertid alltid kontrollera. Alltså även i öppna måste utbildaren ständigt övertyga sig om att hästen lyder hans vilja och går framåt på hans hjälper. Ett bra prov är att avbryta öppna genom att rida en volt med bakkdelen inrättad på framdelen. Den inre tygeln leder in hästen på volten, understödd av den framåtdrivande skänkeln, placerad vid gjorden. Den yttre tygeln ges efter så mycket att hästen lämnar väggen och kan börja gå på volten. Denna övergång till en volt ska inte bara ses som ett prov utan även som verkamt medel att återhämta eller bibehålla den nödvändiga schvungen för den fortsatta öppnan. Dessutom kommer härigenom hästens lydnad för skänkeln att ökas.

En bra kontroll på framåtbjudningen och även lydnaden är att avbryta denna övning genom att rida rakt fram mot den mitt emot liggande väggen.

Så snart den unga hästen erhållit den nödvändiga skickligheten och är kapabel att röra sig framåt och sidwärts i ett oförändrat, regelbundet tempo, då—men aldrig tidigare—kan man utsträcka öppna längre och slutligen på en linje utan vägg. Hästen måste utföra sidwärtsrörelsen med en naturlig lätthet, fri från allt tvång och krampaktighet samt bibehålla vinkeln mellan väggen och kroppen oförändrad tills den, av sin ryttare, uppfordras att avsluta övningen. Då har den uppnått fulländningen av denna, för utbildningen så viktiga, rörelsen. Man får inte heller här glömma att all fulländning kräver tid och att man måste ge sin skyddsling denna tid—vilken längd är beroende så väl av kroppsbyggnad som skicklighet—och måste var nöjd med små framsteg. Det

ta medgivande är alltid lättare att komma tillrätta med än att korrigera en häst som kommit in på fel väg.

Att rida öppna genom hörnen befrämjar skicklighet och lydnad och är dessutom ett mått på den uppnådda graden av jämvikt. Då framdelen vid passerandet av hörnet tillryggalägger en kortare väg än bakdelen förhålls framdelen med båda tyglarna. Därvid kommer den inre att förhålla mer: Den ger hästen ställning och håller in bogarna. Den inre skänkeln, placerad vid gjorden, möjliggör böjningen i den inre sidan och trycker korset genom hörnet.

Sammanfattningsvis upprepas åter att vid öppna böjs lederna mer och bakbenen fås att bära upp mer vikt. Böjningen ökar elasticiteten och undertrampet av bakbenen och gör bogarna fria varigenom gången förbättras och stödet blir lättare. Genom de beskrivna fördelarna kan öppna ofta vara till värdefull hjälp för att få en uttrycksfull ökad trav. Härvid rakställs hästen vid väggen efter en energiskt riden öppna och drivs genast fram i ökad trav i övergången. Eller: Öppna avslutas genom att upphöra med sidwärtsrörelsen och rida hästen rakt fram mot motsatta väggen i ökad trav. I båda fallen kommer det att lyckas att få fram längre steg.

Dessutom understödjer öppna en rak galoppfattning. Den används även med fördel på hästar som går i en oregelbunden trav och som tenderar till att oupphörligen fatta galopp. Ja, en rätt riden öppna är ett mycket verksamt medel för att övervinna alla slags svårigheter vid utbildningen av skolhästar. Detta hade redan de gamla mästarerna konstaterat och övade även öppna i galopp, den s.k. Plié-galoppen—utan tvivel ett mycket bra medel för att rakställa hästen och öka bakdelsaktiviteten.

Sluta (travers) är en sidwärtsrörelse som knappast övas vid Spanska Ridskolan och högst sällan används. De flesta hästar tenderar i alla fall till att gå snett, så varför skulle denna tendens förstärkas genom en övning i vilken korset förs in från väggen? Nackdelarna överväger därigenom det eftersträlvade målet—att böja bakdelen, öka böjningen i sidan och befrämja lydnaden för skänkeln—vilket gör att dess användande inskränks till ett fåtal undantag. I sluta hålls framdelen med båda tyglarna på spåret, men mest med den yttre. Den inre skänkeln, placerad vid gjorden, driver hästen framåt och sörjer tillsammans med den inre tygeln för den riktiga ställningen och böjningen av kroppen i sidled. Den yttre skänkeln, som verkar bakom gjorden, förmår hästen att ställa in korset och att trampa med det yttre bakbenet över det inre. Märk alltså väl—sluta, även med bara en liten ställning inåt, är på inget sätt identiskt med en sned häst, ty vid ett korrekt utförande av denna övning ska böjningen vara jämn från huvud till kors. Ur detta krav framkommer fördelarna: Aktivering av bakdelen, ökande av smidigheten och jämvikten.

Hos hästar som hårdnackat alltid försöker gå snett åt ena sidan och göra sig motsvarande stela i den andra sidan samt värja sig mot varje ställning, vilket bl.a. kraftigt försvårar utförandet av en motställd skänkelvikning—rekommenderas det att på den sneda, alltså mjuka, sidan bara öva öppna och på den stela huvudsakligen bara sluta, för att uppnå den riktiga böjningen i denna sida och befrämja rakställandet i den andra sidan.

Många gånger kan det på hästar som är svåra och dåligt vändbara, vara fördelaktigt att rida en växling av öppna och sluta och tvärt om i en rak följd. Den därigenom ökade lydnaden för skänklarna, smidigheten och skickligheten kommer att få övergången från ett tempo eller en gångart till en annan att försiggå mer flytande.

Jämte öppna spelar vid Spanska Ridskolan förvänd sluta en stor roll vid utbildningen av en ung hingst och vid fortbildningen av skolhästen. Förvänd slut ger samma fördelar vid utbildningen som slutan och utesluter de nämnda nackdelarna. Man kan beteckna förvänd sluta som en omvändning av sluta för nu stannar bakdelen på spåret medan framdelen ställs in i ridbanan—som vid öppna, bara det att hästen är böjd i motsatta sidan och ser i rörelseriktningen. Primitivt uttryckt kan man kalla förvänd sluta för "korset ut". Guérinière kallade denna övning "Croupe au mur". Förvänd sluta är en svårare övning än sluta och t.o.m. än öppna. Därför måste ryttaren till att börja med bara kräva några få steg och huvudsakligen ge akt på att rörelsen flyter. I förvänd sluta måste till vidare framdelen ledas in från väggen. Yttertygeln sträcks därvid lätt för att erhålla hästens rätta huvudställning åt denna sida. Ryttaren ska emellertid till att börja med ta igenom en mindre ställning än vid de andra sidvärtsrörelserna, men däremot sörja för att böjningen i sidan—denna gång utåt—blir tydligt synbar och att tempot som han hade före övningen bibehålls. Sitsen och båda skänklarna verkar framåtdrivande. Den yttre skänkeln, använd vid gjorden, dominerar i framåtdrivandet och möjliggör hästens ställning och böjning utåt. (*Observera att vid Spanska Ridskolan innersidan alltid är den som är inåt ridbana och yttersidan alltid den som är ut mot väggen oavsett hästens böjning och ställning, se första sidan i boken. Översättarens anm.*) Den inre, placerad bakom gjorden, förmår hästen att träda åt sidan. Denna skänkel får inte användas för långt bak, ev. med uppdragen häla, då den därigenom förlorar sin sidförande effekt. Skulle hästen inte följa uppfordran till sidvärtsträdande kommer en kort, kraftig skänkelhjälp bakom gjorden att ge mer resultat än en allt för långt tillbakadragen skänkel. Ryttaren sitter mer på yttre sittbenet, alltså i rörelseriktningen. Kort sammanfattning: Vid förvänd sluta i höger varv krävs en måttlig ställning med vänster tygel vid samtidig framåtdrivning. Den vänstra skänkeln vid gjorden möjliggör hästkroppens böjning åt vänster. Ryttaren sitter mer på vänster sittben i sadeln och måste ta med högra bogen tillräckligt. Den högra skänkeln, bakom gjorden, sörjer för hästens böjning åt vänster och för sidvärtsträdandet.

För att underlätta börjas vanligen förvänd sluta efter en passade. En passade är en starkt förminskad volt tillbaka, vid vilken bakdelen ställs inåt och beskriver en mindre cirkel än framdelen. Utförd i skritt utgör denna en förövning till bakdelsvändning och i galopp en halv piruett. I passaden och efter dess avslutande måste hästen skritta eller galoppa vidare i samma tempo som den hade innan på raka linjen. Den korrekt utförda passaden är en utmärkt övning som befrämjar vighet och vändbarhet. Den görs begriplig för hästen på volten. Den inre tygeln leder den i en kort vändning, den uppsträckta yttertygeln bestämmer graden av ställning och understöder den bakom gjorden liggande, sidförande ytterskänkeln, som samtidigt ska förhindra att bakdelen faller ut.

Den inre skänkeln, placerad vid gjorden, sörjer för att rörelsen flyter och håller fram hästen i vändningen. Till att börja med är det tillåtet att göra passaden större, då hästen därvid lättare kan förbli i rörelse. Om den är för liten förekommer det att bakdelen p.g.a. bristande skicklighet avbryter rörelserytmen och eventuellt blir stående stilla. Passaden kan också läggas i ett hörn eller på en långsida.

Vid en "passade och förvänd sluta"—övningens benämning vid Spanska Ridskolan—rids inte hästen vidare på en rak linje efter passaden, som vid en vanlig passade, utan förs därefter in i förvänd sluta genom att den yttre tygeln inte låter framdelen komma fram till väggen och därigenom får man ställningen till förvänd sluta. De vid förvänd sluta beskrivna hjälperna sörjer för denna sidwärtsrörelse. Med de hjälper som beskrivits ovan kan man även få in hästen i en passade och förvänd sluta ur en öppna. I detta fall måste den inre skänkeln verka kraftigare vid gjorden för att förhindra att hästen faller in i passaden eller upphör med rörelsen.

Genom att växla hjälperna kan man dessutom övergå från öppna till förvänd sluta i samma riktning. Vinkeln åt sidan blir densamma, bara huvudställningen och böjningen växlar. Om hästen alltså var ställd och böjd åt vänster i öppna växlas böjning och ställning i förvänd sluta till höger utan att ändra vinkeln eller det regelbundna tempot. Ryttaren ändrar bara sina hjälper på samma sätt. Denna övning visar sig mycket effektiv för att fint avstämna hjälperna.

Förvänd sluta kan även börjas i anslutning till motställd skänkelvikning. Innan hästen når fram till väggen i denna sidwärtsrörelse förs den vidare i förvänd sluta istället för att ridas vidare rakt fram. För att uppnå detta hålls framdelen från väggen i avslutningen av den motställda skänkelvikningen med den tygel som hitintills varit yttertygel och bakdelen trycks med den yttre skänkeln ut mot väggen.

En mycket bra övning för vigheten är förvänd sluta volt. Hästen leds ur förvänd sluta vid väggen in på en volt i vilken den är ställd utåt. Framdelen går på ett mindre och bakdelen på ett större voltspår. Ryttaren sitter mer på det yttre sittbenet och måste dra tillbaka den inre axeln något för att kunna hålla ut bakdelen motsvarande med innerskänkeln. En bra, men mycket ansträngande övning, vid vilken man noga måste ge akt på regelbundenheten och lättheten i stegen. Denna livlighet måste rytaren få fram genom framåtdrivande hjälper, utan att bringa hästen ur takt i rörelsen. Motställd skänkelvikning visar tydligast den i varje sidwärtsrörelse inneboende framåt- sidwärtsrörelsen. I motställd skänkelvikning rör sig hästen i sned riktning med kroppen parallell med väggen. De yttre fram och bakbenen träder över de inre. Framdelen måste dock visa en tydlig tendens att gå före bakdelen. Hästen är ställd och böjd i rörelseriktningen. Motställd skänkelvikning kan ridas på helt korta linjer (volt tillbaka), på längre (vänd halvt igenom) och på hela diagonalen (vänd snett igenom). Den unga hästen lär sig bäst denna sidwärtsrörelse i volt tillbaka. Den yttre tygeln, understödd av innerskänkeln som är placerad vid gjorden, leder hästen in i den halva volten. Den yttre tygeln begränsar huvudställningen och böjningen samt förhindrar, i samverkan med ytterskänkeln placerad bakom

gjorden, att korset faller ut. Huvudfunktionen tillfaller innerskänkeln, som driver hästen framåt och sørjer för den riktiga böjningen. Vid slutet av den halva volten avbryter den yttre tygeln, understödd av innerskänkeln, den cirkelformade rörelsen. Sedan förs hästen med båda tyglarna, som vid en enkel volt tillbaka i sned riktning mot samma vägg. Den yttre skänkeln bakom gjorden, understödd av ytterygeln, framkallar sidwärtsrörelsen och den inre, framför gjorden, framåtbjudningen. Man får därvid bara kräva så stor ställning så att halsens böjning blir lika stor som kroppens i övrig. En överdriven ställning, vilket man ofta ser, förhindrar den fria och fjädrande rörelsen framåt och tar all glans från den motställda skänkelvikningen.

Ryttarens vikt ligger i alla sidwärtsrörelser, med undantag för öppna, i rörelseriktningen, så som det redan klargjorts för vid beskrivning av viktshjälperna. Därför måste, även vid den motställda skänkelvikningen, den inre skänkeln tryckas ned och verka lägre för att förhindra att sätet och därmed ryttarens vikt kanar utåt, vilket lätt kan förekomma vid denna typ av rörelse.

Då hästen kommit fram till väggen ställs den om och rids rakt fram. Vid inläring av denna sidwärtsrörelse föredras trav av de redan tidigare upprepade gånger förda skälen. Kan den unga hästen utföra "motställd skänkelvikning—volt tillbaka" något så när flytande—perfekthet kan man vänta först senare—stegrar man denna övning till "motställd skänkelvikning halvt igenom". Hästen leds med hjälperna för en enkel vändning från kortsidan in på medellinjen och efter tre steg rakt fram förs den in i motställd skänkelvikning i riktning mot halv ridbanan (mitten på långsidan). Dessa tre steg rakt fram är mycket viktiga, då man därmed förhindrar att hästen—om den en gång gjorts förtrogen med denna övning—faller in med hela kroppen i sidwärtsrörelsen och på det sättet förekommer ryttarens hjälper, med alla därav uppkommande nackdelar. Alltså även här, som vid alla andra övningar, måste man alltid ge akt på att inte hästens utan ryttarens vilja ska råda.

Så snart hästen är rakställd på medellinjen leder den inre tygeln i riktning mot mittpunkten på långsidan understödd av innerskänkeln, placerad vid gjorden, vilken möjliggör böjning i denna sida och samtidigt driver hästen framåt. Dessutom förhindrar den att korset faller in, ty—som redan tidigare sagts—framdelen *måste* alltid gå före. Den yttre tygeln begränsar ställningens och böjningens storlek och hjälper den inre att bibehålla den föreskrivna rörelseriktningen. Dessutom understöder den, den bakom gjorden lagda, sidförande skänkeln. Ryttaren måste dock noga förhindra att denna tygel utövar sidförande verkan genom tryck på hästhalsen. Då hästen nått väggen följer omställning, som vid volt tillbaka. Det får dock inte uppträda någon stockning av rörelsen.

Har den unga hästen blivit skicklig nog att utföra den motställda skänkelvikningen flytande på korta sträckor så kan man börja med en förflyttning från en långsida till den motsatta. Därvid leds hästen efter hörnpasseringen med den inre tygeln på en sned linje mot den motsatta väggen. Till att börja med ska denna linje vara så sned som möjligt för att först och främst bibehålla schvungen framåt i rörelsen. Den inre skänkeln, placerad vid gjorden, tillsammans med ryttarens vikt, ryttaren sitter i rörelseriktningen, sørjer för att rörelsen flyter,

den yttre skänkeln, placerad bakom gjorden, understödd av yttertygeln framkallar sidvärtsträdandet och gör att de yttre fram- och bakbenen träder över de inre. Hästkroppen är parallell med väggen och ställd i en tydlig innerböjning, alltså böjning i rörelseriktningen och framdelen ska absolut gå före.

För att komma tillrätta med denna viktiga fordring, men framför allt för att förhindra att korset faller ut och går före, tar man vid spanska Ridskolan sedan ca 40 år, in framdelen så mycket när man lämnar väggen att överträddandet av det yttre benet inte blir så märkbart. Först vid motsatta väggen är sidvärtsrörelsen så stegrad att hästen når väggen parallellt. Utan tvivel säkerställs vid detta utförande den regelbundna takten i stegen, vilket är att föredra framför en parallell ställning med oregelbundna steg. Att detta medgives under utbildningen ändrar emellertid inte föreskriften, att hästen måste vara parallell med väggen i en motställd skänkelvikning som ska benämnas "perfekt".

Förutom det regelbundna, taktmässiga steget måste hästen i denna sidvärtsrörelse—liksom förövrigt även i de andra—behålla samma stöd som vid rörelse rakt fram och får inte lägga sig hårdare på tygeln. Vid ett fastare stöd går böjningen och smidigheten förlorad och dessutom trampar inte längre bakbenen tillräckligt väl under hästkroppen. Vid den motställda skänkelvikningen måste ryttaren noga ge akt på att hästen håller den linje som ryttaren bestämt och inte slår in på en riktning som den själv valt för att denna tilltalar den mer. Denna fordring är viktigare än vad man kan tycka vid första anblicken då alla hästar utför motställd skänkelvikning lättare åt ett håll—vanligen åt den mjuka sidan—och åt det andra håller mer oregelbundet och med ojämn ställning. Ja, det förekommer ofta att de rör sig mer sidwärts än vad ryttaren kräver och formligen ramlar med hela kroppen åt denna sida. Ryttaren ska dock alltid förbli den bestämmande av de två varelserna. Det är därför fullt berättigat då det i de svårare dressyrklasserna krävs ett noggrant ridande och att övningarna utförs på exakt bestämda punkter. Genomförandet kommer att för den fackmannamässige åskådaren, vilken samtidigt själsligen rider med, att avslöja felen i utbildningen. När t.ex. en motställd skänkelvikning snett igenom avslutas redan en hästlängd innan den förskrivna punkten så är orsaken till detta inte bara slarvig ridning utan bedöms som en dålig sidvärtsrörelse då hästen helt uppenbart förekommer ryttarens vilja. Detta har inget med pedanteri att göra utan utgör ett välberättigat krav på varje dressyrryttare—hovslagets professorer, som en stor företrädare inom detta område själv kallade sig.

Inträffar det att hästen ramlar iväg i den motställda skänkelvikningen genom att den träder mer sidwärts än framåt, så måste den inre skänkeln driva hästen framåt tillräckligt och sätta bakkdelen på rätt plats. Mycket arbete för en skänkel! Denna hjälp är därför inte alltid tillräckligt verksam ensam, utan man tillgriper vid Spansk Ridskolan ofta en något kraftigare ställning som korrektion. Detta för att säkerställa framåt trädandet och motverka att bakkdelen kommer före. En bra övning och samtidigt ett utmärkt prov på hästens välridenhet är en motställd skänkelvikning till medellinjen och att därefter rida hästen rakt fram några meter. Därefter fortsätter man den motställda skänkelvikningen i den tidigare riktningen eller rider den tillbaka till samma vägg från vilken man bör-

jade. Därigenom måste hästen ge ryttaren den nödvändiga uppmärksamheten då den inte vet åt vilket håll sidvärtsrörelsen ska fortsätta.

Den tvära slutan, en rörelse vid vilken bara träder åt sidan, rids knappast alls vid Spanska Ridskolan. Denna rörelse härstammar från de militära kraven att möjliggöra en tätare uppställning mellan ryttare uppställda på linje bredvid varandra. Då emellertid de flesta övningar i grund och botten har militärt ursprung och den Spanska Ridskolan alltid måste upprätthålla kontakten med den allmänna ridningen måste varje beridare ha en klar bild över den tvära slutan, vilken krävs i de svåra dressyrklasserna i Österrike.

I den tvära slutan, som bara kan utföras ut halt, träder de yttre fötterna över de inre, fram- och bakfötterna på två parallella linjer. Hästen drivs framåt som vid framridning i skritt och så snart dess hovar lämnat marken leder den inre tygeln framdelen åt den sidan—vilken också kommer att vara den inre—åt vilken sidförflyttningen ska ske. Den yttre tygeln förhindrar att hästen går framåt och understöder den bakom gjorden verkande ytterskänkeln i sidvärtsförändret. Den inre skänkeln förhindrar bakåträdande, möjliggör den rätta böjningen och sørjer för att framdelen alltid går före. Den tvära slutan avslutas åter med en halt: tyglarna förhåller något, ytterskänkeln verkan upphör och den inre håller emot för att sidvärtsrörelsen ska avslutas. Hästen blir därefter rakställd framåt.

I det nuvarande utbildningsstadiet gör ryttaren sin häst förtrogen med en för den hitintills obekant hjälp, sporren. Men även här måste man gå individuellt tillväga: vid lugna, till tröghet tenderande hästar tas sporren i bruk tidigare och vid temperamentsfulla, känsliga och nervösa djur senare.

Inlärandet av sidvärtsrörelser, det noggranna ridandet på ridbanan samt växlingar av gångarter och tempo har nu befrämjat hästens smidighet, eftergift och jämvikt så att man kan börja med halter. Hitintills har halten bara utförts vid avsittning efter arbetets slut eller eventuellt som ett lugnt stillastående mellan de enskilda repriserna. En korrekt utförd halt hör till de svårare övningarna och fordrar därför vissa förutsättningar. Även här gäller samma regel som i ridningen i övrigt: Vänta hellre med halterna till hästen nått den nödvändiga mognaden än att göra ett felaktigt stillastående till en ovana.

Till att börja med övas halterna ur kort trav. Hästen måste avsluta rörelsen utan några mellanliggande skrittsteg (alltså inte fall ihop), bli stående rakt med undertrampade bakben och bära upp vikten på alla fyra benen—fram- och bakfötterna ska var för sig stå bredvid varandra. Hästen får varken släppa stödet eller lägga sig för hårt på tygeln och måste skänka ryttaren hela sin uppmärksamhet och alltid vara redo att påbörja den rörelse som krävs av den. Tyvärr ges halten idag bara lite uppmärksamhet, ty iögonfallande rörelser föredras framför en riktig grundutbildning. Ett beklagligt tecken på den allmänna förflackningen.

Vid halten drivs den unga hästen framåt med båda skänklarna vid gjorden och hålls fram i livlig kort trav. Den så framkallade schvungen fångas sedan upp av ryttarens spända kors och upprepade korta tygeltag, så att halten inte bara utförs i rörelseriktningen utan även så att bakbenen kan sättas under

tillräckligt. En gammal erfarenhet lär oss nämligen att varje ihållande och för hårt tygeltag verkar hämmande på samma sidas bakben och försvårar väsentligt undersättandet av det, eller t.o.m. gör det helt omöjligt. Av denna anledning kommer hästen, om den tenderar att lägga sig för hårt på tygeln, alltid att släpa efter med bakbenen och gå på bogarna. Omvänt kan ryttaren ur den eftersläpande bakdelen dra slutsatsen att stödet är allt för fast.

Den mest ideala halten uppkommer då det lyckas ryttaren att få den tillstånd genom att spänna korset. Tygeln på den mjuka sidan förblir därvid lätt uppsträckt, för att understödja verkan, medan tygeln på den stela sidan genom upprepade korta tygeltag förhindrar att ställningen blir för stor åt den mjuka sidan samt understödjer avslutandet av rörelsen. Så snart hästen stannat upphör skänkeltrycket och tygeltagen. Ryttaren förblir sittande upprätt och fast i sadeln—överkroppen får varken falla framåt eller lutas bakåt—skänkeln är lätt anlagd för att genast kunna förhindra att hästen träder bakåt. De lätt uppsträckta tyglarna sörjer för att hästen efter halten genast är i stånd att återuppta rörelsen framåt utan att först förberedas på detta genom att tyglarna samlas upp.

Vid upprepade övningar av halter kan det förekomma att hästen—som anar övningen—faller in i skritt för tidigt och därefter utför halten med vikten på framdelen. Gör därför inte halt för ofta på samma ställen och lägg in några tempoväxlingar före halten om det märks en viss tvekan i förelsen framåt!

Ur halten måste hästen genast—alltså utan mellanliggande skrittsteg—gå fram i önskad gångart. I kort trav ska den genast lyfta det diagonala benparet och därmed bevisa för ryttaren att den påbörjar gångarten bakifrån, som den klassiska skolan kräver. Till framridning i trav förstärks trycket av båda skänklarna vid jorden mer än vid framridning i skritt, tyglarna ger efter så mycket att hästen kan sätta sig i rörelse utan att samlingen går förlorad. Efter en kraftigare nedsittning i igångsättningen går ryttarens överliv med i hästens rörelse utan att falla framåt eller lutas bakåt. Speciellt måste man ge akt på att skänkelhjälperna inte sätts in överraskande och därigenom skrämmar hästen. Övergången i rörelsen måste komma till stånd mjukt och smidigt. Så enkel som framridningen kan verka lika svårt är det att utföra den korrekt, vilket återigen bevisar graden av utbildning. Mestadels börjar hästen rörelsen med framdelen, eventuellt t.o.m. med några inledande skrittsteg och därmed förloras samlingen och kravet att genast sätta igång i trav ur halten uppfylls inte. Ofta kan man lägga märke till att hästen sträcker fram huvudet vid framridningen, blir längre i kroppen och förlorar samlingen, vilken först kan återfinnas när hästen befinner sig i rörelse. Av denna orsak kan man inte nog ofta understryka fordringen att hästen ska vara samlad i igångsättningen. Ofta måste samlingen framkallas genom en avtryckning på den stela sidan med spänt, framåtdrivande kors, eftersom hästen förböjer sig vid insättandet av de framåtdrivande hjälperna eller försöker göra sig fri från tygeln. Även på hästar, som vid framridningen lägger sig på tygeln och därigenom belastar framdelen för mycket, trycks den stela sidan uppåt med tygeln vid samtidig lätt förhållning i tygeln på den mjuka sidan vid igångsättningen.

Om en häst har speciellt svårt att ställa benen bredvid varandra och fördela vikten jämnt i halten är det ofta fördelaktigt att utföra halten ur en motställd skänkelvikning—antingen i skritt eller trav. De i denna rörelse sidvårtsträdande innerbenen kommer mestadels att sättas ned bredvid de yttre.

Samtidigt med det ovan beskrivna arbetet måste man även flitigt öva galopp och göra täta galoppfattningar ur trav på stora volten och på raka linjer för att få hästen fullständigt genomgymnastiserad. Dessutom friskar alltid galopparbetet upp schvungen. Halt ur galopp kräver dock ännu förberedelse genom övergång från galopp till skritt och tvärtom. Hästen måste läras att sakta av till skritt utan mellanliggande travsteg. Detta måste läras in genom täta tempoväxlingar till en livlig kort galopp varvid förkortningen främst utförs genom att ryttaren spänner korset. Så snart målet uppnåtts ökas ryttares skänkelhjälp och den nyväckta schvungen fångas upp genom att korset spänns och genom upprepade korta tygeltag—för att få ett fastare stöd—och efter fem å sex kortare galoppsprång sker övergång till ren skritt. Vid ett korrekt utförande kommer denna övergång att ske mjukt och med väl undersatt bakdel. Skänklarnas enda funktion i denna övning är att få hästen att gå framåt regelbundet och utan störningar. Skulle hästen vid dessa starkt förkortade galoppsprång bryta av av sig själv så måste galoppsprången åter erhållas genom några tempoväxlingar så att ryttaren ånyo kan utföra skrittparaden på nämnda sätt. Hästen måste fatta galopp direkt från skritt utan att utföra några snabbare steg innan fattningen. Framförallt måste den förbli rak. Några steg öppna före fattningen befrämjar en rak fattning.

Är den unga hästen genom dessa skrittparader befast i jämvikten och därmed i stånd att förbli i samma form i de olika övningarna—alltså blivit skicklig och lydig nog—så kan man börja med halter ur galopp. Än en gång måste det påpekas att paraden bara kan betecknas korrekt så hästen gör halt direkt ur galopp—utan några mellanliggande steg av något slag.

Förberedelsen till dessa parader är exakt den samma som vid övergång till skritt: Hästen drivs med skänkelhjälperna till ett livligare undertramp med bakbenen. Ryttarens kors, understött av upprepade korta tygeltag, förhindrar emellertid att galoppsprången blir med vägvinnande, så att dessa kan bli mer upplyftade och bakbenen trampar mer under tyngdpunkten. Efter fem å sex sådana förkortade galoppsprång förstärks verkan av ryttarens spända kors och tygeltag och hästen bringas till ett omedelbart stillastående. Hästen ska stå i rörelseriktningen, med fram- och bakbenen parallellt bredvid varandra, med böjda hasor lägt bakdel och framdelen med rätt huvudställning stolt upprest: Ryttare och häst som en staty! Så snart en sådan halt erhållits lättas skänkeltrycket, skänklarna hålls nu i beredskap vid jorden för att genast kunna förhindra ett bakåträdande. Även tygeltagen upphör, utan att stödet går förlorat. Så ska hästen förbli stående, orörlig och samlad, och vänta på sin ryttares nästa önskan.

Halten ur galopp kommer att förefalla speciellt schön när det lyckas ryttaren att motverka de framåtdrivande hjälperna huvudsakligen med korset och uppsträckt tygel på den mjuka sidan, varvid korta tygeltag på den stela sidan

måste förhindra varje ökad böjning i halsen. Den uppsträckt tygeln på den mjuka sidan kommer även att förhindra en snedställning (att korset faller in åt denna sida).

Framridningen i galopp ska också ske direkt ur halten utan några mellanliggande steg. Hästens första rörelse ska vara ett galoppsprång. Korrekt utfört är detta en svår övning, som bara kommer att lyckas efter grundlig utbildning av hästen. Och åter omvänt: korrekt paraderande och framridning är et bevis på hästens verkliga utbildning.

Vid galoppfattning från stillastående läggs den yttre skänkeln an lätt bakom jorden för att förbereda hästen på denna gångart. Den ska läggas an lätt för att hästen under inga omständigheter ska förledas att vika ut och därav fås att göra en sned galoppfattning. Understödd av att ryttaren sitter hårdare på det inre sittbenet uppfordrar den inre skänkeln hästen att fatta galopp, varvid tygeln bara ges efter så mycket att hästen kan fatta utan att samlingen går förlorad. Så snart hästen fattat galopp så sörjer galoppbjälperna för en jämn rörelse. Även vid galoppfattning ur halt korrigeras uppträdande fel på samma sätt som vid fattning ur trav. För att förhindra att hästen förekommer ryttarens hjälper rekommenderas en så omväxlingsrik ordning av dessa rörelser som möjligt t.ex. halt ur galopp—framridning i trav eller halt ur trav—framridning i galopp. Den tänkande ryttaren kommer att finna en mängd olika variationer för att bibehålla hästens uppmärksamhet.

Nu är också stunden kommen att börja med arbete i samlad skritt. Nu släpper man inte genast ut tygeln efter avsaktningen till skritt för att låta hästen pusta ut, utan försöker nu att bibehålla den under den långa utbildningstiden erhållna schvungen även i skritt. Hästen ska nämligen inte gå uttryckslost i denna gångart och låta frambdelen bära upp vikten medan bakkdelen släpar efter eller t.o.m. trött släpa benen i marken (speciellt bakbenen). Den ska däremot gå med upplyftade och regelbundna steg i en ren, samlad skritt ständigt beredd på att ryttaren kan vilja växla tempo eller gångart. Ryttaren måste få den härliga känslan av att så behärska sin partner in i de finaste nyanserna så att han kan utföra alla på ryttare och häst ställda fordringar—alltså inte bara det upprepade gånger inövade dressyrprogrammet—genast och lekande lätt. Det måste alltid vara målet för varje dressyrutbildning. Den tänkande ryttaren kommer därför ständigt under sitt arbete att ge sig själv bestämda uppgifter för att se hur lågt hans häst villigt följer honom. I samlad skritt måste hästen vara så framme på hjälperna att den genast vid ett ökat skänkeltryck och motsvarande eftergift på tygeln genast övergår i ökad skritt. Därvid ska den bli något längre i halsen för att kunna sträcka ut dock utan att förlora samlingen. Då kan den genast övergå till den samlade skritten. Här måste åter påpekas att en ökad skritt ska ridas på tygeln och inte—vilket man ofta ser—på hängande tygel. Schvungen i den ökade skritten måste säkerställas genom bakkelsaktivitet och får inte förväxlas med den ökning som kommer av att tygeln släpps ut. Den samlade skritten kommer att vara resultatet av en riktig dressyrutbildning. Täta växlingar av tempot, så som var fallet i trav och galopp, är inte nödvän-

dig i denna gångart. Tvärtom skulle täta tempoväxlingar inverka menligt på de regelbundna stegen och på skritten.

Sidwärtsrörelser i skritt inskränks till det absolut nödvändiga och för att kontrollera utbildningen. Hos varje häst som förmår gå i den korrekt skritt och som kan utföra sidwärtsrörelserna i trav bereder inte sidwärtsrörelser i skritt några problem. Däremot måste bakdelsvändningar, en av de minsta vändningarna som motsvarar den halva piruetten i galopp, läras in i skritt. Bakdelsvändningen kan bara utföras i skritt.

Vid bakdelsvändningen beskriver framdelen en halvcirkel runt den på stället trampande bakdelen. Den inre bakfoten, som vänder i skritt på stället, bildar medelpunkt i halvcirkeln och den yttre rör sig på en mycket liten båge runt denna. Felaktig och helt värdelös är bakdelsvändningen då den inre bakfoten står som fastvuxen i marken och under hela vändningen lyfts högst en å två gånger helt kort. En sådan vändning är mer felaktig än en där bakdelen beskriver en helt liten båge istället för att trampa på stället. Om utförandet av bakdelsvändningar hör man ofta felaktiga åsikter. Till den som tror att den inre bakfoten ska stå stilla och skruvas runt, ska följande sägas: Ridkonsten känner hästen antingen i rörelse eller stillastående. I rörelse ska emellertid bakbenen stämma överens med frambenen, så som naturen har tänkt sig denna varelses gång. Då bakdelsvändningen är en övning under rörelse ska bakbenen röra sig i skrittens fotförflyttning, precis som de i den halva piruetten ska utföra galoppsprång. Den inre tygeln leder framdelen i vändningen, den inre skänkeln vid jorden möjliggör den riktiga ställningen och sörjer för att fotförflyttningen inte avbryts samt förhindrar—understödd av den yttre skänkeln—ett bakåträdande, vilket är ett grovt fel i denna övning. Den lätt uppsträckt ytterygeln bestämmer graden av ställning och förhindrar att hästen ev. faller inåt i vändningen eller överilar tempot. Den yttre skänkeln bakom jorden uppfordrar till rörelsen runt den inre bakfoten och griper genast in framåt drivande om hästen skulle försöka gå bakåt.

Övas bakdelsvändningen i halt så ska hästen genast stå stilla i det andra varvet. Utförs den däremot i skritt så ska hästen genast efter vändningen röra sig framåt i samma takt på en rak linje. Krävs vändningen då hästen befinner sig i trav eller galopp så måste man först sakta av till skritt. Efter avslutad vändning övergår ryttaren åter till trav eller galopp.

Om hästen har gjort framsteg i sitt kunnande och i att rätt använda sina muskler genom alla hitintills beskrivna rörelser så kan man lära den rygga. Detta kan först ske då eftergiften är befäst och lederna tillräckligt smidiga. I ryggning får inte hästen streta mot tygeln och motvilligt—släpande benen spå att spår bildas—röra sig bakåt. Istället måste de diagonala benparen tydligt lyftas från marken och steg för steg sättas ned på en rak linje bakåt, utan att det stockar sig och utan att korset skjuts ut åt ena eller andra sidan. Ryggningen börjas vanligen ur halt. Som avslutning kan man antingen göra halt eller rida fram i någon av de tre gångarterna. Då den korrekta ryggningen kräver en stark ledböjning får den inte vara för lång. Vid inlärandet av denna övning får utbildaren vara nöjd med att hästen följer tygeltagen och går ett å två steg bakåt.

Vid ryggning drivs den på alla fyra benen stående hästen som till framridning i skritt varvid tyglarna bara ger efter måttligt. Så snart hästen står i begrepp att sätta sig i rörelse framåt förmås den genom ökade tygeltag att sätta ned fötterna bakåt. Skänkeltrycket ges efter just i detta ögonblick, men upphör inte helt eftersom det inte bara ska upprätthålla samlingen utan även genast måste öka så snart hästen börjar krypa bakåt i stället för att trampa. I ryggningen ger sig graden av eftergift, smidighet och speciellt lydnad tillkänna. Men även som straff för olydnad och ouppmärksamhet är denna övning användbar. Det väsentligaste är dock ett befrämjande av ledböjningen vilket blir speciellt iögonfallande vid en korrekt ryggning. Det är även denna ledböjning som gör att det blir lättare att komma fram i galopp efter en ryggning än ur en halt. Också här fordras en korrekt övning för att hästen genast efter ryggningen kommer fram i galopp.

Härmed har den unga hästen nått målet för det andra utbildningsåret. Arbetet hitintills är i stora drag det samma som remontutbildningen vid det österikiska-ungerska kavalleriet vilket även direktiven för det kejsarliga och konungliga exercisreglementet för kavalleriet, som är en källa till utbildningsmetoderna vid Spanska Ridskolan visar på. Däremot kräver naturligtvis den Spanska Ridskolan mer noggrannhet, uttrycksfullhet och schvung av en häst i andra utbildningsåret än vad som krävdes av de tidigare "gamla remonterna" vid armén.

De båda utbildningsstadierna som den unga hästen har att genomgå ställer emellertid inte upp någon bestämd tidsåtgång. De utgör mer riktlinjer för det metodiska arbetet, ty det individuella arbetet står alltid, så länge det inte stör grundsatserna i den klassiska ridkonsten, över allt schablonarbete. Dock kommer man om man håller sig till en viss följd, som genom århundraden har utkristalliserats ur kunskaper och erfarenheter hos betydande ryttare, att ha en viss garanti för snabba, på grundsatserna byggda, resultat. Dessutom kommer utbildaren alltid att ha målet och de tillbuds stående medlen att nå detta för ögonen och kommer inte att gå vilse i en labyrint av egna, oftast praktiskt ej provade, idéer. Därmed kommer på bästa sätt varje grovt fel, som annars bittert får erfaras senare, att kvävas i sin linda. Säkerligen kommer hos en erfaren ryttare den egna, individuella formen i utbildningen att träda fram som hos en konstnär som sätter samman sina målningar av många detaljer inte alltid målar dem i samma ordningsföljd på duken. Ett måste dock föresväva båda—ryttaren och konstnären—en exakt föreställning om verket som de ska fullända. Varje metod är riktig som—utan att förkasta den klassiska ridkonstens principer—leder till resultat. Ty dessa principer är lagarna som förhindrar att den klassiska ridkonsten upplöses i olika tricks och därmed sjunker till cirkusens område. Längden av utbildningen, speciellt i det andra stadiet, är starkt beroende av utbildarens kunnighet, kroppsbyggnaden hos hästen samt dess skicklighet, men framför allt av såväl temperament och karaktär som uppfattningsförmåga hos den fyrbente skyddslingen. Vad dragonen utbildningsmässigt kunde klara av på två år kommer som regel även beridaren med sin större fackkunskap, trots de stegrade detaljkraven, att klara av. Ja, han kommer under gynnsamma förhål-

landen t.o.m. att nå målet tidigare. Framför allt måste han alltid ge sin häst tillräckligt med tid till den kroppsliga och själsliga utvecklingen. Då kommer inte frukten av detta psykologiska förfarande att utebli. Speciellt under den senare delen av det andra utbildningsavsnittet kommer det individuella förfarandet att träda mer i förgrunden och likna inläringsförhållandet hos människan: Ju intelligentare eleven är desto mer måste schablonarbetet lämna plats åt genialiteten och dess infall. För ryttaren kommer därmed det mer hantverksmässiga arbetet att långsamt omvandlas till konst.

Nu för tiden är beteckningen "konst" speciellt generöst tilltaget, ett fenomen som går hand i hand med en viss förflackning. Att benämna prestationerna i nybörjar- och de lätta klasserna för konst förefaller lika vågat som försöket att beteckna de unga hingstarnas första utbildningsår som konst. Följden av sådana övervärderingar är den i konstnärskretsar ofta ställda frågan: Varför betecknas ridning som konst och inte med den mer passande benämningen "sport"?

Det andra utbildningsåret förkroppsligar det av excellens von Holbein i sina direktiv beskrivna ridsättet: "Ridning av hästen samlad i alla gångarterna, vändningar och volter i full jämvikt—Campagneskolan. Först då genom Campagneskolan böjning, gålust, smidighet och skicklighet såväl som uthållighet uppnåtts och uppfattningsförmågan är väckt får man övergå till konsten—den högre skolan." Alltså kommer den unga hästen att efter den hittills vetenskapligt och systematiskt genomförda utbildningen att ha nått tröskeln till den högre skolan, inträdandet i konstens atmosfär.

3.3 Skolhästen

Till riktlinje i detta avsnitt kommer alltid den av excellens von Holbein sammanfattade definitionen att tjäna:

"Den högre skolan är utan de två första ridsätten och speciellt då utan att föregås av Campagneskolan, helt enkelt inte tänkbar. I den förenar sig alla tre ridsätten till ett helt."

Vid ett flyktigt betraktande kommer det att se ut som om samma övningar utförs som i det andra utbildningsavsnittet. Men utförandet består av en väsentlig skillnad: Om man hitintills bara har eftersträvat fullkomlighet så krävs det nu med järnhård konsekvens. Nu gäller det inte längre att förmå hästen att utföra en eller annan övning, utan nu är det viktigt hur det utförs. Den tänkande ryttaren måste känna till varje övnings inverkan på utbildningen i dess helhet så att han under tiden kan förhindra att felaktigheter, som kan verka hämmande på nya framsteg, smyger sig in. Bara stora kunskaper och rika erfarenheter, parat med en fin känsla och framförallt en utpräglad förmåga att tänka kommer att få ryttaren att mogna till en individuell utbildare och göra honom kapabel att övergå från hantverksmässighet till konst. Som konstnär kommer han sedan att andaktsfullt försjunka i naturens skapelse och hålla sin hästs skönhet i alla rörelser för en gudomlig gåva och alltid akta sig för att för-

lora sig i någon förkonstling, vetande att naturen utan vidare kan föda konsten men att konsten utan naturen aldrig kan bli bestående.

Liksom tidigare kommer alltid renheten i gångarterna och deras förbättrande att alltid stå i förgrunden. Ryttaren kan genom ändamålsenlig gymnastisering förbättra sin hästs gångarter—det bästa beviset på den riktiga utbildningen—han kan även genom ett felaktigt förfarande förstöra hästens av naturen skänkta gång, vilket alltid är ett dåligt tecken. Alltså framstår även i detta sista utbildningsstadium en bra gång som det väsentligaste. De förkortade gångarterna måste genom sin regelbundenhet, taktmässighet och livfullhet ge en bild av tämjd kraft. Schvungen måste komma fram lika väl i de förkortade gångarterna som den kommer att göra vid en blixtnabb ökning av tempot. Denna schvung måste ständigt kontrolleras och befrämjas. Därför kommer alltid en kraftig framåtridning i ett flott tempo att vara den bästa korrektionen vid uppkomna svårigheter.

Precis som hos människan spelar även hos hästen en bra andningsteknik en stor roll. Den riktiga andningstekniken kommer alltid att bli resultatet av en målmedveten utbildningsföljd och ger alla varelser en större uthållighet. Hos upphetsade hästar, som ännu inte riktigt vant sig vid den på dem lagda vikten, uppträder inte bara en oregelbunden andning utan de börjar flämta snabbare än väl tränade djur, varigenom deras kapacitet avtar. Regelbundna andetag, däremot, visar åskådaren att djuret är i god balans och går regelbundet och även befinner sig i själslig jämvikt. Ett stundtals uppträdande lugnt frustande är vanligen ett gott tecken för utbildaren då det visar på ett visst välbehag hos hans skyddsling. Överhuvudtaget måste ryttaren ständigt ingående betrakta sin häst och genom de allra minsta tecken få fram den rätta anledningen för att kunna få impulser till sitt arbetssätt. Utan detta betraktande är en individuell utbildning inte möjlig.

Detta betraktande måste emellertid börja redan under hästens första utbildningsår och tillskrivs sedan allts större betydelse med de stegrande fordringarna! Därför är det här på plats att sammanfattande nämna de olika fel och svårigheter vilkas orsak och verkan den tänkande ryttaren måste söka efter.

För att börja med den unga hästen ska ryttaren alltid, också under arbetet, övertyga sig om att sadeln ligger rätt så att det samtidigt med den allmänna utvecklingen hos den honom anförtrödda varelsen även bildas ett bra sadelläge, vilket är av stor betydelse för jämvikten. Tills man erhållit ett sådant är det nödvändigt att sadla om hästen ofta, speciellt om sadeln kanar framåt. Härvid avbryts arbetet, man sitter av, sadelgjorden lossas och sadeln lyfts uppåt och framåt till rätt läge. Efter det att gjorden dragits åt kan det rekommenderas—speciellt vid något känsliga djur—att före uppsittningen låta hästen gå några steg bakåt. Detta bakåt- framåträdande är, ev. upprepat två å tre gånger, det bästa medlet för att hästen blir frigjord från alla spänningar och inte reser sig och slår över vid uppsittningen.

Men än mer vikt måste från början läggas på tränningen. Den är ju av utslagsgivande betydelse för stödet, som räknas till fundamenten på vilka hela

utbildningen bygger. Å andra sidan avslöjar typen av stöd för fackmannen hur hästens utbildning varit.

Vid Spanska Ridskolan används tränbett ända fram till hingstarnas fulländade utbildning eftersom detta är bäst ägnat att erhålla ett stadigt stöd och en grundlig genomgymnastisering. Det förhindrar även att ryttaren arbetar sin häst framifrån och bakåt, vilket lätt kan uppkomma vid användandet av kandar, som verkar kraftigare. Naturligtvis är den riktiga inpassningen av tränset en grundförutsättning. Men trots det kan en mängd brister därvidlag uppkomma, vilket kan leda till olater hos hästen eller fel i utbildningen som man aldrig får överse med. Tvärtom, ju tidigare de upptäcks och bekämpas desto snabbare går korrektionen, ty till vana inrotade fel är alltid mycket svåra att komma till rätta med.

Hästen ska ta bettet med slutan mun och tungan lugnt vilande under det. Nervösa hästar tenderar till att öppna munnen—vilket ofta är början till fler olater—och är därigenom ouppmärksamma mot ryttaren. Mestadels kan redan en fastare spänning av nosgrimmorna göra att hästen håller munnen stängd. Denna får dock aldrig spännas så hårt att hästens andning försvåras eller att den förhindrar att hästen kan inta belöningar (socker, morötter mm.).

De från naturen uppträdande felen står emot sådana som slinker in under utbildningens lopp. Så kan speciellt sluga individer snart lista ut att de kan dra sig undan avtryckningen eller halvparaden genom att öppna munnen. Överser ryttaren med denna reaktion så kommer hästen bara att ge efter i underkäken och inte i ganascherna och omintetgöra resultatet. Det efterstävade målet är en lugn, skummande mun, i vilken ingen inverkan av tygeln blir märkbar för åskådaren. Detta skum kommer mindre av tuggandet på bettet, vilket ofta antas, utan av verksamhet i öronspottkörteln, vilket hänger samman med eftergift i ganascherna. Skumbildningen är olika från individ till individ—från en fuktig mule till tjockt "tvålskum". En torr mun—vilket på ryttarspråk benämns en död mun—kan föras tillbaka på bristande eftergift och anses som ett dåligt tecken. Skumbildningen är inte lika på båda sidorna av munnen—ännu ett bevis på att den är beroende av eftergiften. Så kan man observera att hästen skumar mer på den s.k. stela sidan, på vilken bettet vanligen blir utdraget, än på den andra sidan i vilken hästen inte vill ta stödet och istället böjer sig i halsen efter tygeltagen. Som tidigare sagts tar varje häst tygeln mer på den stela sidan än på den mjuka.

Störst uppmärksamhet måste ryttaren emellertid skänka uppkommandet av tungproblem, vilka inte alltid måste hänga ihop med en öppnad mun. Säkert är emellertid att dessa problem befrämjas av en öppen mun, varför man alltid ska ge akt på munverksamheten.

Tungfel—om hästen sticker ut tungan eller lägger den över bettet—hänger ofta samman med dåligt inpassat bett. Mycket ofta kan de föras tillbaka till smärta i munnen, förorsakat av en oskicklig hand hos ryttaren, de kan också utlösas av smärta i bakdelen eller hos nervösa hästar uppträda till följd av upphetsning. Med tungfel får man aldrig överse då de alltid tilltar vid ökad svårighetsgrad hos övningarna. Å andra sidan är det ett varningstecken för ryttaren

till att i tid erkänna och korrigera i utbildningen begångna fel. Vid tungfel är det alltid bra om ryttaren rannsakar sig själv för att få fram orsaken. Ett överseende skapar att kardinalfel som vid stegrade dressyrmässiga fordringar kan leda till svåra störningar.

Att söka häva tungfel med en tungrem eller andra våldsmetoder är inte någon bra lösning. Varje våldsmetod har bara ett kortvarigt resultat och utlöser vid ridning som i livet i övrigt samma reaktion: Våld föder motstånd.

Hästen kommer mestadels att sticka ut tungan på den sidan på vilken den hänger sig fast i tygeln—ofta genom oskicklighet hos ryttaren—eller söka mildra tygeltrycket på denna sida genom att lägga under tungan. Ofta leder en ökad uppsträckning av den motsatta tygeln till resultat. Då måste man emellertid genast belöna. Ryttaren ska därefter försöka att huvudsakligen verkställa ledningen med den äntligen tagna tygeln i den mjuka sidan. Naturligtvis måste alla dessa tygeltag utjämnas genom framåtdrivning så att inte rörelsen stockar sig eller avbryts. Korrektion av tungfel kräver mycket tålamod och tid.

Värre är det om hästen pressar ut tungan mellan framtänderna så att ryttaren—speciellt om han saknar tillräcklig erfarenhet—inte genast kommer att märka detta. En hårdare spänning av nosgrimman kan ofta korrigera även detta fel.

Det måste betecknas som ett mycket grovt fel om hästen drar upp tungan och lägger den över bettet. Det är ett fel som till övervägande del har sitt ursprung i en till största delen felaktig och för snabb utbildning. Det verksammaste medlet mot detta är alltid att återgå till det första stadiet i utbildningen och bemöda sig om att erhålla ett korrekt stöd. Detta medel kan understödjas av fastare spänning av nosgrimman och att bettet läggs högre upp i hästens mun. Bettet får dock inte läggas så högt att munvinklarna dras upp. Därigenom förhindras att hästen allt för lätt kan dra upp tungan under bettet. Gör den det trots allt så måste man genast göra halt och rätta till tränningen innan arbetet kan fortsätta. En korrektion som under den första tiden måste upprepas ofta.

Vissa hästar utvecklar leken med tungan till en viss virtuositet och tycker om att hänge sig åt olika variationer som dra upp, lägg över bettet och sticka ut i ena mungipan.

Även om nervösa hästar har mer tendens till dessa fel så ligger dock den största skulden härför hos ryttaren. Därför bedöms alla tungfel strängt i alla dressyrprogram, då de förutom att visa på en felaktig utbildning, visar att hästen inte ger ryttaren tillräcklig uppmärksamhet och inte har det rätta stödet—grunden för varje utbildning. Detta fastställande kan inte döljas genom lämpligt gjorda, lyckade svårare övningar som är mer iögonenfallande, ty den klassiska ridkonsten måste ha sitt mål för ögonen och akta sig för att genom enstaka tricks komma in i okända farvatten.

Vidare måste ryttaren ge akt på om hästen gnisslar med tänderna, vilket utan tvivel räknas som ett fel. Trots detta faststående faktum kan olika meningar råda om graden av felet, vilket inte alltid ska bedömas strängt ur en enkel, felsökande ståndpunkt. Vid en viss iakttagelseförmåga kan i korta drag två

sorters gnisslande urskiljas: Av vrede och av någon orsak som på intet sätt hänger samman med någon yttring av temperamentet.

Häftigt gnisslande av vrede åtföljs ofta av öppen mun och ilsket tillbakadragna öron. Denna typ måste alltid betecknas som ett gravt fel då hästen samtidigt växlar stöd och inte uppmärksammar ryttaren tillräckligt. Oavsett detta blir också övningarna vid ett sådant stöd rörelsemässigt långt ifrån fullkomliga och klassificeras därigenom av sig själva som dåliga.

Det finns emellertid hästar som med lugnt slutet mun med riklig skumbildning och största uppmärksamhet på ryttaren gnisslar med tänderna så att knappt en rörelse av käkarna blir märkbar och detta fel kan bara fastställas med hörseln. Det härvid uppkomna ljudet kännetecknas av en jämn ton och ljudstyrka och väcker snarare intrycket av välbehag än av ett pålagt tvång. Mestadels lyckas alla övningar utan invändning eftersom stödet är befast. Det vore absurt att i detta fall overse med harmonin i utförandet och bestraffa gnisslandet som ett grovt fel. Här handlar det om ett skönhetsfel. Att bedöma det annorlunda vore ungefär det samma som om man skulle betvivla den långt över Österrikes gränser kända överberidare Zrusts prestationer, eftersom en av hans hästar gnisslade med tänderna. Trots detta glänste den alltid med stor schvung och jämnhet och var för varje ryttare, som kunde behärska sin sits, lätt att rida.

För att återvända till betraktandet av de fyrbenta eleverna: Även betraktandet av öronspelet är intressant och ger vissa slutsatser. I öronspelet speglar sig temperamentet, karaktären, den psykiska känsligheten och även hästens lynne bäst. Det är därvid alltid att rekommendera att närma sig hästar som stryker öronen helt bakåt—vare sig det är av misstro eller aversion—försiktigt. Elaka hästar lägger alltid öronen bakåt då de ska slå eller bitas. Utbildaren måste dock akta sig för att övervärdera betydelsen av öronspelet och därur försöka att utveckla en mystisk vetenskap då detta är mycket individuellt hos olika hästar och inte kan dras över en kam. Ett kan dock varje ryttare, som vill göra sin häst till medarbetare, kort fastställa: Den är till övervägande del lika i sina vanor och även så i sitt öronspel.

Mestadels förräder framåt spetsade öron mer intresse för händelser i omgivningen än uppmärksamhet på ryttaren. Det senare visar hästen med uppräta, bakåtriktade öron, man får intrycket av att den vill lyssna på ryttarens hjälper.

Hästar som ständigt ändrar öronspel är mestadels nervösa, ojämna, ouppmärksamma och går inte så in för sitt arbete som det är önskvärt för samspelet mellan människa och djur. Att ställa upp en ny bedömningsgrund med dessa iakttagelser vore ett vågat företag, som bara skulle leda till att skapa än mer förvirring i begreppen bra och dåligt.

I det nuvarande utbildningsstadiet, i vilket skolhästen får sin sista slipning, ökar galopparbetets betydelse då detta förbättrar schvungen så som växling av gångarter och tempo kommer eftergiften tillgodo. Alla enkla vändningar, volter o.dyl. måste visa påfallande framsteg i korrektheten vid utförandet då de ännu inte uppnått fulländning. Men fulländningen är för oss människor alltid bara ett eftersträvat mål som vi ibland är närmre och ibland avlägsnare

ifrån. I galopp blir hästen, genom täta övergångar till trav och skritt befast i sin form och slutenhet och dessutom förbereds den för galoppombyte i språnget.

De gamla mästarnas krav, att börja med galoppombyte i språnget först då hästen är tillräckligt kraftig, har sitt fulla berättigande. Ty växlandet av fotföljden sker i svänningsmomentet, varför hästen måste stöta av tillräckligt från marken och befinna sig i jämvikt. Båda delarna kräver en kraftig bakdel. Därur ger sig redan den inslagna vägen: Att kräva byten först då hästen kan röra sig i galopp med livliga, regelbundna språng.

Inlärandet av galoppombyte i språnget fordrar alltså en grundlig förberedelse, som till en del ligger i den hitintills beskrivna utbildningen till ridhäst och dessutom ökas genom täta galoppfattningar i båda varven. Galoppfattningen, antingen ur trav eller skritt, vare sig det sker på stora volten eller på raka linjer, efter varvbyte eller voltombyte, kommer inte bara att fullkomna hästens förståelse för hjälperna utan även befrämja dess skicklighet, öka dess jämvikt och framförallt förstärka bakdelen och stegra eftergiften. Så snart dessa resultat infunnit sig krävs omväxlande rättvänd (inner-) galopp och förvänd (ytter-) galopp för att få en finare reaktion på hjälperna. Alltså fattas ur trav eller skritt omväxlande vänster- och högergalopp. Efter en kort tid kommer emellertid ryttaren att märka att vid ett flitigt upprepande av dessa övningar så förekommer hästen hans hjälper. Då måste genast ordningsföljden ändras—den tänkande ryttaren kan därvid låta hela sin fantasi få fritt utlopp—så att hans häst bara utför det som krävs av den.

Efter denna förberedelse provas det första galoppombytet i språnget. Även här måste man gå så individuellt tillväga som möjligt och välja det sätt som förefaller lättast för hästen. Detta förfarande är ingalunda en kompromiss utan är en rent pedagogisk åtgärd.

Det är ofta mycket fördelaktigt att rida snett igenom i kort galopp och ge hästen tydliga hjälper för byte just då den passerar hörnet. Dessa hjälper är precis de samma som för fattning av den andra galoppen utan att den nuvarande galoppen avbryts genom parad. Bara på skänkel- och tygelhjelper, understödda av motsvarande viktshjälp (vilken emellertid aldrig får bli synbar) ska hästen reagera. På inga villkor får ryttaren lära hästen byten genom vridningar av alla sorter, vilket man ofta kan se. Han ska hellre i lugn och ro förbereda hästen för denna övning så att han redan från början klarar av det med de härför brukliga hjälperna.

Även voltombyten i kort galopp med galoppombyte i språnget i snittpunkten är lämpligt för inlärandet av galoppombyten. När övergången utan svårigheter kan utföras genom en smidig kort skritt- eller travparad kan hästen uppfordras att byta i snittpunkten på samma sätt som tidigare beskrivits. Lyckas bytet ska man till att börja med genast belöna hästen—lämpligen genom en kort skrittrepris. Lyckas det inte så återgår man genast till förberedelserna. Ryttaren får aldrig bestraffa hästen av otålighet, ty därigenom försvårar han inte bara inlärandet av den nya övningen utan kan även få bakslag i den övriga utbildningen.

Många gånger förekommer det att hästen under det intensiva galopparbetet byter av sig själv- en chans, som ryttaren genast kan utnyttja genom att belöna sin partner. Naturligtvis accepteras denna egenmäktighet bara till en början, för att därigenom underlätta för hästen att förstå begreppen för byten. Är så emellertid efter en kort tid fallet så gäller det åter att bringa alla rörelser under kontroll. Härvid är det nödvändigt att inlärandet av galoppombytena går hand i hand med den förvända galoppen. Den förvända galoppen är en yttergalopp på en linje och skiljer sig därigenom från förvänd slutagalopp, som utförs på dubbla spår. Ur vissa synvinklar är den förvända galoppen viktigare för hästens utbildning än förvänd slutagalopp, speciellt för inlärandet av galoppombyten i språnget. I den förvända galoppen har ryttaren ett bra medel till att rakrikta en häst som speciellt hårdnackat går snett eftersom väggen förhindrar ett utställande av korset. Han måste dock ge akt på att hans partner inte överlistar honom genom att ta in bogarna från väggen och därigenom även i den förvända galoppen bli sin vana trogen att galoppa snett.

I den förvända galoppen är hjälperna motsatta mot i den "vanliga (inner-) galoppen": Den inre skänkeln bakom gjorden förbereder den förvända galoppen, den yttre vid gjorden uppfordrar till galopp och sörjer för att rörelsen flyter och möjliggör böjningen utåt. Den yttre tygeln leder hästen längs väggen, åstadkommer huvudställningen utåt och förhindrar framför allt att bogarna tränger inåt från väggen och därmed en sned galopp. Den inre tygeln begränsar ställningen utåt till den rätta graden och understödjer den yttre i ledandet. Ryttaren sitter utåt dock utan att ta den inre höften inåt. Galoppörelsen måste försiggå med samma smidighet som den rättvända så att åskådaren inte kan se någon skillnad i ryttarens sits eller hästkroppens rörelse. Å andra sidan är detta det bästa beviset på att hästen är tillräckligt smidig, speciellt i hörnen, som ska passeras på ett spår, utan tempoändring, med oförändrat fjädrande galoppssprång.

Så snart hästen förstått galoppombytet i språnget rids hörnen omväxlande i förvänd galopp och med byten för att säkerställa den absoluta skänkelyddnaden, speciellt med hästar som i sin överriver tenderar att byta galopp i språnget utan att hjälperna getts. Till att börja med tillåts en tempoökning samt en större kurva i hörnpasseringsen i förvänd galopp för att underlätta för hästen och verksamast förhindra en oönskad fotväxling. Vid bytet tas den inre skänkeln fram till gjorden och den yttra läggs bakom gjorden, huvudet ställs om inåt och ryttarens vikt läggs om, utifrån och inåt. Alla dessa förändringar ska ske samtidigt, den inre skänkeln verkar kraftigt vid gjorden och uppfordrar till bytet och sörjer, kvarvarande på detta ställe (den får i bytesögonblicket inte kana framåt) för regelbunden rörelse framåt.

Lyckas byten invändningsfritt i hörnen eller vid voltombyten så kan de övas på raka linjer, på mittpunkten av en vändning snett igenom, på medellinjen eller efter en vändning och slutligen vid väggen. Viktigt är alltid det oförändrade, regelbundna undertrampet med bakbenen och därmed den oavbrutna rörelsen liksom att galoppombytet sker absolut rakt och framåt. Att hästen förblir rak i bytet befrämjas speciellt av att övningen utförs vid väggen. Men detta

ska man inte börja med detta genast, då detta förutsätter en större fulländning av galoppombytet i språnget.

För en stor och alltid uppkommande fara måste emellertid varnas. De flesta ryttare låter sig hänryckas i glädje över lyckade byten så att de övar dem för ofta och glömmer hästens trötthet vilken då blir källa till ett otal fel. Också omständigheten att hästen inte besitter den nödvändiga kraften kan vara orsaken till många fel. Mestadels byter hästar av denna anledning först fram och sedan bak eller många gånger även tvärt om eller byter inte helt med bakbenen. Det är fel, vilkas avskaffande är svåra då hästarna kan bli så skickliga att de lyckas lura ryttaren. Detta måste redan de gamla mästarna ha erkänt, därför den trägna rekommendationen att aldrig börja för tidigt med bytena.

Det finns naturligtvis talrika andra avvikelser från korrekta byten: Att kasta ut med bakdelen åt ena sidan i bytet, då hästen galopperar snett åt denna sida; att kasta ut korset i galoppombytena åt båda sidorna då den vant sig vid att fatta galopp ur sluta; ombyte med höjt kors så att den trampar under för lite; byte med dålig vägvinning, varvid frambenen formligen borrar sig ner i marken då hästen kommer för mycket på bogarna. De båda sistnämnda felen kan ofta korrigeras redan genom en avtryckning uppåt med den blivande innertygeln i bytesögonblicket. Många hästar stormar iväg häftigt i galoppombytena eftersom de forcerats till dessa utan att vara mogna för det. Andra åter rutschar i väg med hela kroppen från den räta linjen åt ena eller andra hållet då samlingen inte nått den riktiga graden eller då hästen inte har den absolut nödvändiga framåtbjudningen. Mångfalden av möjliga fel, vilken kan utvecklas än mer, visar vilken hög grad av skicklighet och smidighet en häst måste ha uppnått innan ryttaren kan kräva denna svåra övning av den. Ty ett korrekt byte ska utföras med dansande lätthet, varvid varje rörelse helt ska ske på ryttarens uppfordran. Denne måste fullkomligt sammansmält med sin hästs galopprörelse, i svävningmomentet sätts alla hjälper in samtidigt, så att hästen genast utan minsta stockning byter om och galopperar vidare i den nya galoppen. Ryttaren måste behärska sin häst så att han genom insättandet av hjälperna säger "nu" och galoppombytet i språnget är klart. Åskådaren får inte märka något av hjälperna, lyckas däremot hästen först efterfölja ryttaren i nästa galoppsprång så är det ännu långt ifrån fulländning. Och så länge så är fallet är varje försök att upprepa bytet efter ett visst antal galoppsprång inte bara för tidigt utan t.o.m. skadligt då alla möjliga fel kan smyga sig in, vilkas avlägsnande sedan är mycket mödosamt.

Då galopprörelserna är säkerställda i de olika tempona börjar arbetet på dubbla spår, först på korta linjer, som volt tillbaka i motställd skänkelvikning och sedan på längre, som vänd halvt igenom i motställd skänkelvikning och slutligen vänd snett igenom. Hästen förs i sidvärtsrörelsen på samma sätt som i trav. Galopptrytmen ska hållas exakt lika som på enkla spår, en fordring som förutsätter jämvikt, smidighet och skicklighet. Då hästen når väggen galopperas den antingen vidare i förvänd galopp eller också utförs ett byte. I båda fallen sörjer innerskänkeln för en flytande övergång—utan den minsta stockning—från sidvärtsrörelse till rörelse rakt fram på enkelt spår. I första fallet blir detta

förbehållet samma innerskänkel som i sidvärtsrörelsen, i det andra fallet däremot, övertar den hittillsvarande ytterskänkeln den inres uppgift då hästen når väggen. En kort avtryckning uppåt med den blivande innertygeln—den hittillsvarande yttre—i bytesögonblicket, rekommenderas på hästar som tenderar att hänga fast i denna tygel. Galoppombyte i språnget efter avslutande av en motställd skänkelvikning är lättare för många hästar, ett faktum som kan utnyttjas speciellt vid inlärandet.

Den riktiga utbildningen av skolhingsten ligger i växelspelet mellan gångarterna. Därför får inte ryttaren vid inlärandet av nya övningar ensidigt fördjupa sig i sitt arbete och i sin iver glömma de andra gångarterna. Traven är även i detta avsnitt lika viktig som hitintills. Den kommer t.o.m. med tanke på förestående inlärande av piaff och passage att få ökad betydelse då dessa båda övningar av den högre skolan bara kan utvecklas ut fulländade travrörelser. Alltså blir det under det andra avsnittet påbörjade arbetet på enkla och dubbla spår fortsatt, förfinat och stegrat till perfektion.

En flitig, kadenserad trav måste alltid underhållas för att fylla de stora uppgifterna: Att inte bara bibehålla de av naturen skänkta gångarterna utan även förbättra dem. Detta är emellertid bara möjligt då man har framåtbjudning i alla tempon, jämvikten är säkerställd genom undertrampet med bakdelen och att eftergiften är avstämd på de finaste hjälper. Då är hästen i stånd att bära sin ryttare med sviktande rygg och skänka honom den högsta lycka på jorden. Denna fullständiga harmoni kommer även att återspeglas i hästens svansförling. Svansroten ska löpa rakt, som en förlängning av ryggraden, successivt välva sig nedåt, alltså varken pressas mot bakbenen eller bäras snett. Man ska inte på något sätt övervärdera svansförlingen, men den noggrant betraktande ryttaren får inte overse med en orolig svansförling eller att hästen t.o.m. vevar eller slår med svansen. Dylika fenomen visar på ojämnheter i karaktären, vilket ofta är vid handen hos nervösa hästar, eller nedstämdhet som vid bristande jämvikt eller vissa stelheter. Ett alltför kraftigt användande av sporrer resulterar mestadels i svansviftning och nedsätter därmed starkt dess värde som utbildningsmetod.

Fastställer ryttaren under den fortsatta utbildningens lopp att ökningen av tempot ur den korta traven inte flyter tillräckligt och förlorar i uttrycksfullhet, då kan orsaken mestadels sökas i bristande bakdelsaktivitet—ett fastställande som genast kräver åtgärder: Tillfällig återgång till tidigare utbildningsstadier.

Skulle det däremot inträffa att hästen börjar röra sig med mindre livliga steg och vid rörelse på enkla spår börja sätta frambenen på en linje eller t.o.m. korsas dem så måste det anses som alarmerande ty detta kan få svåra följder senare, speciellt i piaff och passage. Det förekommer ibland att hästar av naturen sätter frambenen tätt och går med dessa på en linje eller korsas dem. Målet med utbildningen måste då vara att genom inlärandet av andra övningar förbättra denna, felaktiga, gång genom att få bakbenen att arbeta mer. Hästen ska ju först läras att gå riktigt! Mycket värre är det emellertid då under arbetets gång frambenen eller t.o.m. bakbenen börjar korsas. Orsaken ligger i otillräckligt undertramp med bakbenen. En följd blir då bristande jämvikt, samling och

slutenhet. Ett överseende med denna upptäckt gör detta rörelsesätt till en vana, ett fel som man senare knappast eller med stor svårighet kan korrigera.

Ju längre arbetet fortskrider desto uppmärksamare måste ryttaren betrakta sig och sin häst om han vill höja sitt arbete till konst. Alla tecken, även de minsta, måste genast registreras. Huvudkravet är alltid att förmå bakdelen till arbete. Till kontroll av riktig bakdelsaktivitet kan betraktandet av muskelsättningen tjäna. Men också fastställandet av på vilken kroppsdel hästen svettas strakast ger ryttaren fingervisning för sitt arbete. De svaga eller speciellt intensivt arbetande kroppsdelarna blir alltid svettigare och förblir ofta våta timmar efteråt i stallet (eftersvettning). Svett och skum som man efter avsittning kan iaktta mellan bakbenen visar att dessa har arbetat bra, speciellt om framdelen är nästan torr. Är däremot hela hästkroppen svetttdrypande så härrör detta mindre från det riktiga arbetet av enstaka kroppsdelar utan av överansträngning eller för stor upphetsning.

I intresse av hästens genomgymnastisering utvecklar man även sidwärtsrörelserna vidare och stegrar fordringarna. Så krävs några motställda skänkelvikningar genom banan efter varandra och stegras till tre sidwärtsrörelser över hela banan. Ju mer sidwärtsrörelserna kommer att utföras efter varandra desto svårare blir de då man måste öka sidwärtssträdandet och minska rörelsen framåt. Det krävs alltså mycket schvung. Vid två- eller trefaldiga motställda skänkelvikningar måste man speciellt ge akta på att hästen förblir rak då den når väggen och utan att avbryta rörelsen ställs om och inte faller in med hela kroppen eller korset i den nya sidwärtsrörelsen utan leds in av ryttaren.

Det förekommer ofta att hästar vid upprepandet av flera motställda skänkelvikningar förekommer ryttaren och börjar nästa sidwärtsrörelse med bakdelen före och blir allt mer vinklad i förhållande till väggen innan den når fram till den istället för att förblir parallell. Naturligtvis faller den då än mer in i nästa sidwärtsrörelse. När man når väggen sträcks därför den i sidwärtsrörelsen varande innertygeln, den yttre skänkeln flyttas fram till jorden för att som blivande innerskänkel hålla fram hästen och möjliggöra omställningen.

Med fullkommandet av smidigheten och den jämna utbildningen på båda sidorna övas sedan korta motställda skänkelvikningar omväxlande åt höger och vänster—ofta på båda sidorna om medellinjen, s.k. zick-zack. Genom denna övning stegras hästens uppmärksamhet på ryttarens hjälper och lydningen höjs. Vid dessa korta motställda skänkelvikningar, oftast ca två meter eller ett bestämt stegantal åt båda sidorna om medellinjen, måste man noga ge akt på att hästen är lika mycket ställd åt båda sidorna, att framdelen alltid leder och att en jämn rytm bibehålls. Speciellt tydligt måste den korrekta omställningen från ena sidan till den andra ske och man måste alltid förhindra att hästen faller in i den nya riktningen. Denna övning, korrekt utförd, ger en uttrycksfull bild av fullständig lösgjordhet, smidighet, jämvikt och harmoni.

För att lära in de korta sidwärtsrörelserna är det fördelaktigt att till att börja med börja vid ena långsidan. Väggen underlättar då att man får hästen rak i omställningen åt det andra hållet. Senare, vid utförandet på båda sidor om medellinjen, är rakställandet av hästen en hästlängd för omställningen ett verk-

samt medel mot att hästen faller in av sig själv i nästa sidvärtsrörelse. Ofta rekommenderas det att rida korta motställda skänkelvikningar på hästar som vid ridandet av rörelsen snett genom rusar och kommer ur takten, deras jämvikt bevaras bättre i korta förflyttningar. Vi ser än en gång att alla övningar tjänar till att fullända hästen i dess utbildning. Å andra sidan är emellertid den bästa övning värdelös om den utförs vid fel tillfälle. Därav kan man tydligt se att den framgångsrike ryttaren inte bara måste kunna rida utan även tänka.

Även i galopp byggs sidvärtsrörelserna ut och utökas med hela motställda skänkelvikningar snett genom. Först nöjer man sig med en motställd skänkelvikning innan man kräver fler efter varandra. Rörelsen måste alltid avslutas så att hästen når väggen rakställd och byter galopp korrekt, rakt framåt, innan en ny övning eller ny skänkelvikning krävs. För utförandet av denna sidvärtsrörelse gäller de för traven uppställda reglerna. Även här har avtryckningen uppåt om hästen hänger sig fast i tygeln visat sig vara mycket verksam.

Hittills har den förvända galoppen mest ridits för raktning av hästen, men nu krävs även förvänd sluta galopp. Det kan emellertid inte påpekas nog ofta att det är stor skillnad mellan en förvänd sluta galopp och en sned förvänd galopp: I en sned förvänd galopp är bara korset utställt och hästen är inte böjd i längdriktningen—bakdelen släpar mestadels efter. I förvänd sluta galopp är kroppen regelbundet böjd från nacken till svansroten, bakdelen trampar energiskt och fjädrande under. Motställd sluta kan, som i trav utvecklas ur en passade, efter en sluta volt tillbaka eller ur förvänd galopp.

I förvänd sluta galopp ges samma hjälper som i den förvända galoppen, bara det att den inre skänkeln verkar mer bakom gjorden för att befrämja sidvärts-trädandet. Den inre tygeln sørjer för att hästen leds i den riktning som ryttaren önskar. Den yttre skänkeln tryck vid gjorden måste vara starkare för att möjliggöra böjningen i sidan och för att erhålla livliga galoppsprång, utan vilka förvänd sluta galoppen är värdelös. För att erhålla allt detta får ryttaren inte kräva någon överdriven ställning utan nöja sig med en jämn böjning av hästkroppen. Till att börja med förkortas inte galoppen så mycket som det korrekta förvänd sluta galoppen kräver, detta för att underlätta för hästen och för att bibehålla livligheten i galoppsprången och detta speciellt vid genomridning av hörnen och vid volter i förvänd sluta. I dessa båda övningar beskriver alltid framdelen en mindre cirkelbåge än bakdelen, som genom innerskänkeln verkan bakom gjorden hålls på den andra hovslagslinjen (på den större cirkelbågen). Den yttre skänkeln, vid gjorden, måste bibehålla galoppen precis som i fattningen. Precis som i travarbetet får inte ryttaren här heller glömma gången för de enstaka övningarna. Ty just den korta galoppen förleder hästen—antingen av bekvämlighet eller av trötthet—att minska baktelsaktiviteten, ett fel som ifrågasätter korrektheten och ofta t.o.m. förhindrar genomförandet av övningarna.

Vare sig det rör sig om kort, vanlig eller ökad galopp så måste man alltid tydligt kunna urskilja en regelbunden fotförflyttning. Om man emellertid får intrycket av att hästen galopperar fram och går i en oren trav bak eller trampar tungt från en fot till den andra, haltar, så finns det bara ett botemedel; Att rida vidare framåt och växla tempo för att säkerställa livligheten i den korta

galoppen i ställer för att förlora sig i övandet av figurer och få galoppen allt mer krampaktig. Ty det korrekta utförandet av varje övning är avhängigt av en riktig galopp. Detta gäller då speciellt vid piruetterna, de minsta vändningarna i galopp. I piruetterna—halva (180°), trekvarts (270°) eller hela (360°)—vänder sig hästen allt efter skicklighet i tre till åtta (tre till fyra i den halva, fyra till sex i trekvarts och fem till åtta i den hela piruetten) regelbundna galoppsprång runt bakdelen, som vrider sig i galopptrytm på stället. Den inre bakfoten utgör medelpunkt i den cirkel som framdelen beskriver.

Piruetterna kan utföras ur förvänd sluta galopp ställning, från enkla spår eller från en motställd skänkelvikning. Piruetter på enkla spår måste vara målet. Den motsvara den klassiska förebilden och är svårast att utföra. Ur förvänd sluta galopp är det lämpligast att lära in piruetten och ur en motställd skänkelvikning är den lämplig för att öka hästens uppmärksamhet för hjälperna. Samtidigt är avbrytandet av den motställda skänkelvikningen genom en piruett ett verksamt medel mot att hästen rusar i väg i rörelsen—då hästen går mer sidwärts än vad ryttaren kräver av den. Vid de tre olika sätten att inleda piruetten blir en grundbetingelse oförändrad; Hästen måste börja och sluta på samma sätt, alltså antingen på enkla spår eller i sidwärtsrörelse.

För att utföra en piruett leder den inre tygeln hästen i vändningen. Samtidigt ökas verkan av den vid gjorden liggande innerskänkeln för att erhålla galoppsprång, förhindra att rörelsen dör ut och för att förhindrar att kroppen faller eller kastas inåt. Den yttre skänkeln, placerad bakom gjorden, understödd av ytterygeln, förhindrar att bakdelen följer framdelen i volten. Den yttre tygeln får emellertid inte trycka på hästhalsen eller åstadkomma en felaktig ställning, ty i piruetten måste hästen vara böjd och ställd inåt, vilket den inre tygeln sörjer för. Ställningen får emellertid inte överdrivas, ty då faller korset ut för lätt. Ofta måste man förhindra att hästen lägger sig på tygeln eller kommer på bogarna genom en avtryckning uppåt på den stela sidan.

Piruetten fordrar en väl satt häst, vilket betyder att bakdelen måste trampa under ordentligt. Detta är emellertid bara möjligt vid ett lätt stöd, vilket även det befrämjas genom avtryckningen. Ryttarens vikt vilar, med upprät överkropp, mer på det inre sittbenet.

Vare sig det rör sig om en halv, trekvarts eller hel piruett så är hjälperna de samma, det är bara tidpunkten för avslutandet av vändningen som varierar och detta sker genom att den yttre tygeln sträcks kraftigare, sidwärtsrörelsen avslutas, den inre skänkeln driver hästen framåt och den inre tygeln ger efter så mycket att hästen kan efterkomma skänkelhjälperna. Ryttaren sätter sig kraftigare ned med vikten lika fördelad på de båda sittbenen utan att härvid föra överkroppen bakom lodplanet. Galopptrytmen före, i och efter piruetten måste förbli oförändrad. Hästen måste alltid sluta vridningen på ryttarens begäran.

Vid Spanska Ridskolan lärs hingstarna piruett ur den förvända sluta galoppen, vilket även Guérinière rekommenderade. Därför spelar den förvända slutan en så stor roll vid detta institut och övas såväl i trav som galopp i alla möjliga former. På dess fördelar har redan visats, dess mångsidiga användning kan ses i de vid Spanska Ridskolan ridna skolfigurerna.

Den vanligaste inledningen är "pasade och förvänd sluta". Denna övning kan börjas såväl på fyrkantspåret som vid en bestämd punkt på den stora volten och avslutas på denna. Då förvänd sluta på en cirkel är svårare för hästen måste detta underlättas genom en mindre ställning och ett friskare tempo. Dessutom måste alltid framdelen åter ledas inåt vid varje galoppsprång så att den förvända slutan bibehåller samma vinkling.

Vid inlärandet av piruetter på fyrkantspåret läggs från mittpunkten på kortsidan eller ur ett hörn vid långsidan en "passade och sluta med piruett". Denna övning skiljer sig från "passade och förvänd sluta" genom att vändningen görs något större och bakdelen förblir på en linje som löper tre steg från och parallellt med långsidan. I de första båda hörnen utförs en trekvarter piruett utåt medan det tredje hörnet passeras i förvänd sluta galopp. Genom ställningen i förvänd sluta underlättas denna, den minsta vändningen i galopp. Hörnpasseringsen i förvänd sluta galopp i det tredje hörnet ska öka hästens uppmärksamhet på ryttarens hjälper och förhindra ett vanemässigt förekommande av övningen (se ridskolefigurerna). Men även inlärandet av piruetter på den stora volten skapar en utmärkt möjlighet, den har gentemot den ur förvänd sluta fördelen att hästen från början lär sig att gå rak in i piruetten och inte ur en förvänd sluta ställning, vilket senare kan leda till att hästen bli sned. Även om ryttaren inte får så stor kontroll över hästens bakdel på stora volten som i den förvända slutan så behärskas den ändå bättre där än på en rak linje. Som förberedelse rids volter på cirkelspåret och då dessa går smidigt och flytande, alltså utan störning så förhålls på ytterygeln vid början av en sådan volt och den yttre skänkeln åstadkommer först en passade och senare en halv piruett. Ur en bibehållen förvänd galopp rids sedan efter hälften av den stora volten en liten volt utåt och då denna är tillräckligt perfekt, en passade och sedan en halv piruett utåt och sedan rider man vidare i rättvänd galopp och sätter eventuellt in några tempoväxlingar för att befästa schvungen. Så snart de halva piruetterna lyckas så väl inåt som utåt på den stora volten kan man börja öva hela piruetter utåt istället för de halva. Härvid kan man till en början rida i förvänd sluta galopp i stället för i förvänd galopp för att underlätta för hästen, dock med målet att även börja piruetter utåt ur rakställning (förvänd galopp). Slutligen utförs piruetter på den stora volten i rättvänd galopp, alltså inåt volten. Det har nämligen visat sig att hästen lättare ramlar iväg i piruetter inåt än utåt och att den försöker förekomma ryttarens hjälper på detta sätt. För att förhindra detta fel är det fördelaktigt att omväxlande öva volter och piruetter så att hästen aldrig vet vilken övning som följer utan alltid måste invänta ryttarens hjälper. Det är förövrigt ett effektivt hjälpmedel även vid övandet av piruetter ur förvänd sluta eller på en rät linje. För att förhindra att hästen faller in i piruetterna rekommenderas det att ställa hästen lätt i öppna ställning (plié artat) före denna övning. Även samlingen måste säkerställas. Om hästen faller isär och blir för lång före piruetten misslyckas alltid denna övning. Ryttarens sits i piruetten är av stor betydelse.

Slutligen utförs hela piruetter på en rak linje, den svåraste formen av denna övning, på diagonalen, på medellinjen efter en vändning och på olika andra

punkter. För att lyckas med denna övning har det visat sig mycket fördelaktigt att ofta växla plats då detta tvingar hästen att invänta ryttarens hjälper. Piruetten räknas till de svåraste övningarna ty den fordrar schvung, jämvikt, smidighet och eftergift. Är en av dessa faktorer otillräcklig så brister inte bara piruetten i fulländning utan misslyckas vanligen helt. Å andra sidan ger piruetten den djupaste inblicken i utbildningen och hästens genomridenhet.

Talrika är de fel som uppträder vid piruetter, därför tycks det nödvändigt med en ingående analys. Då bakdelen före vändningen lämnar den föreskrivna linjen och faller ut blir piruetten vanligen voltartad och lika dålig som då hästen kastar sig inåt och genom en snabb vridning undandrar sig varje inverkan. En piruett i vilken bakdelen visserligen vänds på stället, men upphör att galoppa (blir stående, dör ut) är sämre än en, vid vilken bakbenen visserligen beskriver en större cirkelbåge men bibehåller de regelbundna galoppsprången. Som ideal betraktas en piruett i vilken bakdelen rör sig på en cirkelbåge av en tallriks storlek. Beskriver de däremot en ellips, återspeglas däri en tidvis förlo-rad jämvikt och ett för fast stöd. Också ett pendlande efter en fulländad piruett visar ofta på nämnda brister. Lika illa är det, då hästen stannar upp och träder bakåt, då den har tagit ett allt för fast stöd i tygeln och kommer på bogarna eller kastar sig inåt i piruetten och vrider sig med helt få, mestadels oregelbundna galoppsprång runt bakdelen.

Även om detta tema har behandlats så utförligt vore det fel att därur dra slutsatsen att man med framgång kan lära piruetter genom ett oavbrutet övande. Alltid, i varje ridstund måste den totala utbildningen stå i förgrunden, då allt griper in så i vartannat att framsteg på ett område även visar sig fruktsamma på ett annat.

Den växelverkande avstämningen av schvung och eftergift låter ryttarens konstverk uppstå i hela sin skönhet och fulländning. Det finns inget så uttrycksfullt och så värdefullt för utbildningen, som att ha schvung och framåtbjudning så under kontroll att ryttaren utan minsta möda eller störning kan få sin häst att göra halt ur ökad trav eller galopp. Likaså bevisar det omedelbara framåträdandet i en ökad gångart ur halten den absoluta framåtbjudningen. För att fastställa den därvid nödvändiga graden av eftergift, tas dessa övningar med även i de svårare dressyrproven. Hur enkla de än må se ut, är dessa båda övningar mycket svåra och förutsätter en målmedveten utbildning av hästen. Å andra sidan går det intryck även på lekmannen då en häst ur absolut orörlighet kan utveckla hela glansen i sina rörelser eller ur full schvung plötsligt välbalanserat, mjukt paraderar och stannar upp formligen gjuten som ett monument. Först denna förmåga ger ryttaren den harmoni och det uttryck som musiken ger honom genom fortissimo och piano.

Därutöver blir också mognaden för utbildningen i passage märkbar därigenom. Ett omväxlande framåt-/bakåt trädande—den s.k. gungan—är en bra övning för att befästa eftergiften och lydnaden. När övergången från bakåträdande till framåt och tvärtom sker utan stockning och utan minsta motstånd, då har man det bästa beviset för att det finns eftergift, smidighet, lydnad och

framåtbjudning. Utförandet av ett bestämt stegantal ökar än mer betydelsen av denna övning som ett prov.

Med framsteg i alla rörelserna och fulländandet av de hittills inlärdade övningarna är nu tidpunkten kommen för att börja med galoppombyten i språnget efter ett visst antal språng till galoppombyte i varje spång eller tempombyten. Grundbetingelsen är dock alltid att det enstaka galoppombytet i språnget är befäst och att hästen på de minsta hjälperna från sin ryttare byter rakt fram och bibehåller en jämn galopptrytm. Det har visat sig bättre att vänta tills hästen har uppnått mognaden för detta än att försöka tvinga sig till dessa byten och den föreskrivna hållningen på grund av några principer.

Galoppombyten i olika serier, speciellt det i varje steg, hör till de mycket iögonfallande rörelserna och förleder ryttaren att återigen öva dem oftare än vad som är nödvändigt. Deras utbildningsmässiga värde är däremot relativt litet, ty dessa galoppombyten kan även utföras av hästar med mindre samling och bristande smidighet, till skillnad från piruetten, piaff och passage, vilka vid brister i de nämnda förutsättningarna helt enkelt inte lyckas.

Börjar man med galoppombyte i språnget i vart femte eller fjärde steg så kan man med tilltagande skicklighet i denna övning utan större svårigheter stegra fordringarna till byte i vartannat steg. Härvid ska man emellertid alltid ge akt på att varje byte—som tidigare beskrivits—utförs korrekt och att man för att förhindra att fel smyger sig in inte får acceptera några brister. Inte heller får det förekomma att hästen förekommer ryttarens hjälper. Erfarenhetsmässigt kommer intelligenta hästar att efter ett ofta övat bytande i serie helt automatiskt—utan att vänta på ryttaren—växla fot efter det inövade stegantalet. Även här finns det bara ett medel: Att genast avbryta övningen och kräva korrekta enstaka byten. Det är fördelaktigt att öva seriebyten antingen vid väggen eller på den stora volten, där det är lättare att förhindra att korset faller ut åt ena sidan, vanligen utåt, vid varje byte. Även vid långsidan har ryttaren en bra möjlighet att lära in raka byten: Väggen förhindrar att bakdelen kastas åt ena sidan och att korset ställs in kan förhindras genom att man i bytesögonblicket tar in framdelen med den inre tygeln.

Galoppombyte i varje steg hör till de omdiskuterade övningarna, vilka av många fackmän betecknas som cirkuskonster. Också vid Spanska Ridskolan härskade bland de gamla pålitliga överberidarna meningsskiljaktigheter om detta, vilka emellertid aldrig ledde till någon entydig förklaring. Man kan varken finna entydiga grunder för att ta avstånd från eller för en rekommendation av dessa övningar. Då de emellertid av FEI, det högsta internationellt erkända forumet för ridning, anses höra till den klassiska ridkonsten och tagits upp i de olympiska dressyrproven, är det fullkomligt överflödigt att här diskutera dess för och emot. På det utbildningsmässiga värdet har hur som helst redan visats.

Då en häst är kapabel att utföra byten i vartannat steg smidigt, korrekt och med lätthet, då kan man börja med byten i varje steg.

Som förövning utför man till att börja med två byten efter varandra vid långsidan eller på den stora volten. Hästen uppfordras med de tidigare använda hjälperna att byta till förväntad galopp och sedan omedelbart byta tillbaka till

rättvänd galopp. Med ökade framsteg i utbildningen kommer hästen att utan svårigheter kunna efterkomma dessa krav, ett bevis för att galoppombyte i varje steg inte är så naturvidrigt som dess motståndare vill påskina. Ett ytterligare bevis därpå är att hästar, som ännu inte lärt sig byten i varje steg ofta vid korrektion av fel i bytena, utan ryttarens medverkan, utför byten i två steg efter varandra. Lyckas dessa två byten efter varandra i båda varven och på olika platser så kan man kräva tre byten efter varandra. Denna stegring kommer att ge många hästar svårigheter och utgör det egentliga kriteriet på denna övning. Ty då hästen behärska tre byten efter varandra, utför dem korrekt i båda varven och efter några galoppsprång rakt fram är beredd att upprepa övningen, då är ryttaren i stånd att få hästen att utföra varje bestämt antal sådana byten efter varandra. Ryttaren måste dock alltid vara den som bestämmer antalet byten, det får han aldrig överlåta åt hästen. Inte heller får vägvinningen, det noggranna bibehållandet av rörelseriktningen, gå förlorad i bytena, vilket ofta kan förekomma vid för täta övningar av byten i varje steg. Även det att hästen inte byter helt med bakbenen är ofta en följd av för överdrivet övande av byten i varje steg. I alla dessa fall gäller samma korrektion: Gå tillbaka till korrekta enstaka byten och inskränk bytena i varje steg till två, korrekta!

Som å ena sidan avrundning av galopparbetet och å andra sidan som prov på den uppnådda graden av fulländning, hör serpentiner och motställd skänkelvikning med ett bestämt antal galoppsprång åt båda sidorna.

Serpentiner kan utföras med olika antal bågar med galoppombyte i språnget vid varje överträdande av medellinjen. Med ökat antal bågar stegras svårighetsgraden och lydnaden, jämvikten och skickligheten sätts på prov. Även för att höja perfektionen i byten är denna övning effektiv, speciellt om bågarna rids omväxlande i förvänd och rättvänd galopp. Den förvända galoppen på böjda linjer kräver stor smidighet alltså resultatet av en riktig genomgymnastisering. Även ridandet av en åttvolt i rättvänd och förvänd galopp ger samma resultat och har samma betydelse som prov som serpentina har.

Den motställda skänkelvikningen på båda sidor om medellinjen med ett bestämt antal galoppsprång—även kallad zick-zack—fordrar den högsta graden av lydnad, skicklighet och schvung och hästen ska från första till sista sidvärtsrörelsen upprätthålla samma rörelserytm. Mestadels börjar man i t.ex. höger galopp med en skänkelvikning i tre eller fyra steg till höger om medellinjen och efter galoppombyte i språnget en skänkelvikning i sex eller åtta språng åt vänster, efter ytterligare ett byte följer åter motställd skänkelvikning åt höger o.s.v. tills denna övning åter avslutas med en motställd skänkelvikning i tre eller fyra galoppsprång till medellinjen. I alla dessa skänkelvikningar ska vägvinningen vara lika stor sidwärts som framåt—en fordring som förutsätter en hög utbildningsgrad. För att lära in dessa korta motställda skänkelvikningar är det fördelaktigt att börja med en motställd skänkelvikning på några galoppsprång från långsidan till mitten av ridbanan och där utförs ett byte i språnget och hästen leds tillbaka till väggen med samma antal galoppsprång. På detta sätt kontrolleras bäst att man har samma vägvinning åt båda sidor, vilket på inget sätt är självklart i början av utbildningen.

Redan vid detta förberedande måste man noga ge akt på att hästen inte faller in i nästa skänkelvikning och därmed får bakdelen före, utan att den helt och hållet anförtror sig till att följa sin ryttare. Även galoppombytet ska ske korrekt och inte för hastigt utan i samma rytm som de övriga galoppsprången. Försöker hästen lägga sig på den blivande innertygeln, så reses den upp med denna, varigenom man ska förhindra att den kommer på bogarna och till följd därav byter orent. Detta är speciellt nödvändigt vid hästar som tenderar till att i galoppombytet bli efter med en bakfot. Till den beskrivna tygelhjälpen kommer naturligtvis även ett tydligt användande av skänkeln. Den blivande ytterskänkeln griper in bakom gjorden för att avisera den ändrade galoppen, men utan att föranleda att korset faller ut, den blivande innerskänkeln vid gjorden ska bibehålla framåtbjudningen och förhindra att hästen av sig själv faller in i rörelsen.

Kronan på verket vid utbildningen av skolhingsten erhålls vid inlärandet av piaff och passage. Dessa båda gångarter ur den högre skolan utgör inte bara de mest uttrycksfulla, redan från antiken kända, rörelserna—vilket framgår av Xenophons beskrivning av passage—utan de är resultatet av en lång och systematiskt uppbyggd utbildning. Detta faktum ska varje ryttare ständigt ha för ögonen, då kommer han att låta bli att försöka lära sin häst piaff eller passage innan den har nått mognaden för dessa övningar. Hur självklara dessa fordringar än kan tyckas, så lämnas i den numera så hektiska och efter snabba resultat sökande tiden, den klassiska ridkonstens grundsatser utan beaktande vilket resulterar i att bara karikatyrer blir kvar av dessa så underbara rörelser hos hästen. En korrekt passage, som hänrycker den fackmannamässiga åskådaren, men än mer en sådan piaff, är idag en sällsynthet och kommer snart bara att ses på gamla bilder och fotografier. Hur väl det än är uppenbart för oss människor att man kan nå högskolan bara på vägen via folk- och mellanskolan, så kan ofta ryttare ha så lite förståelse för den nödvändiga stegringen av fordringarna i utbildningen av den honom anförtrödda varelsen. Det som balletmästaren, trogen de honom givna reglerna att genom årslång, systematisk gymnastisering av sina elever nå målet, så vill ryttaren i dag allt för ofta, alla ridkonstens grundsatser till trots, nå målet på mycket kortare tid än sina föregångare varvid han grundar denna förkortning på en modernare uppfattning eller på modernare metoder. Resultatet är emellertid till övervägande del inte övertygande.

Man får aldrig overse med att nästan alla rörelser i den högre skolan fordrar schvung, då de formligen är födda ur schvungen. Som t.ex. piaffen, uppkommen ur en förhindrad framåtbjudning och passagen framkommen ur översvalande temperament utlöst av ett tillfälle av upprördhet. T.o.m. kapriolen kan tacka en blandning av övermod och framåtbjudning för sin uppkomst.

Att bringa dessa, av naturen givna rörelserna, under ryttarens kontroll är ridkonstens uppgift. Det kan därför när det lyckas, med fullt berättigande kallas "konst". Till konsten hör emellertid även att förhindra att hästen tar dessa rörelser till vapen mot sin ryttare. För att komma tillrätta med alla dessa fordringar

är tid och hänsynstagande till alla de i utbildningen tillkommande momenten nödvändigt.

Mestadels lärs hästen piaff först och sedan passage—vid Spanska Ridskolan även kallat spanskt steg. Detta förfarande utgör emellertid inte något absolut krav. Det är desto mer individuellt vilken av de båda övningarna man väljer att börja med. Ty eftersom piaffen påminner om trav eller en travartad rörelse på stället betecknar de franska mästarna piaff som en passage på stället. Därför kan man redan med hjälp av litteraturen tycka det berättigat att ge passagen företräde framför piaffen. Ryttaren får dock aldrig söka bibringa sin häst en passage om denna under utbildningens lopp visar tendens att sväva i traven. Ett överseende med denna passageartade rörelse skulle leda till att hästen vid uppfordran till samlad trav skulle värja sig med dessa steg och därigenom omöjliggöra gymnastiseringen av bakdelen och störa hela utbildningen. Framför allt kommer en sådan passage att brista i det väsentligaste, schvungen. Den kommer bara att befrämja en minskad framåtbjudning.

Därför kommer utbildningen i piaff att överväga den i passage. Piaffen kan man lära hästen vid handarbete—vilket vanligen sker vid Spanska Ridskolan—eller under ryttare. Handarbete utgör ett kapitel för sig och ska därför behandlas separat.

När man börjar utbildningen i piaff underryttare måste visa bestämda förutsättningar föreligga: fullkomlig jämvikt, absolut framåtbjudning och till högsta graden stegrad eftergift. Dessa tre faktorer är grundstenen i fundamentet på vilket man kan bygga piaffen eller passagen. Kunskaper om detta faktum ger ryttaren det bästa beviset för när hans häst är mogen att lära piaff och hur han ska gå tillväga vid utbildningen i denna övning.

Precis så som människan föst måste funnit sin jämvikt i ett riktigt gående innan hon är i stånd att springa på stället eller dansa, just så måste hästen genom regelbundenhet i stegen i alla tempon och genom smidiga mjuka övergångar från förkortade till ökade gångarter och tvärtom, bevisat sin fullständiga jämvikt—ett av målen med utbildningen hittills—innan man kan tänka på att börja med piaffen. Denna jämvikt ger också en säkerhet för att bakdelen är tillräckligt kraftig och kapabel till att medverka. Schvungen—ett av de först eftersträvade målen i hästens utbildning—måste komma fram i livliga steg i kort trav lika väl som den ska framträd i en omedelbar övergång till ökad trav, ty denna framåtbjudning behöver hästen för att trampa på stället, istället för att bli stående. Schvungen kan man emellertid bäst fastställa i de förkortade gångarterna, ty ju korrektare dessa utförs desto mer schvung måste finnas hos hästen. Den mjuka övergången till kort trav, framkallad genom spänt kors och lätta förhållningar i tygeln, förråder graden av eftergift, som är en av de viktigaste förutsättningarna vid inlärandet av piaff. Ty bara vid en hög grad av eftergift kommer livligheten och smidigheten i stegen att kunna bibehållas i förkortade gångarter, vilket ju är nödvändigt för inlärandet av piaffen. Därmed avtecknar sig alltså utbildningsvägen mycket exakt.

Ryttaren ska öva tempoväxlingar i trav vid väggen och vid förkortandet alltmer minska vägvinningen tills hästen slutligen bara träder framåt en hovlängd.

Det rekommenderas att genomföra detta förberedande arbete vid väggen då varje häst vid detta starka förkortande genom snedställning (mestadels åt den sida i vilken den tenderar att bukta in sig) söker undandra sig ryttarens inverkan och såväl den ökade samlingen som den ökade böjningen i bakbenen. Väggen underlättar alltid rakriktningen, som är mycket viktig just i detta fall. Man väljer till att börja med det varv i vilken sida hästen tenderar att ta ett fastare stöd, ty då underlättar väggen för ryttaren att förhindra att bakdelen faller ut åt den andra sidan. Den första tiden ska denna övning alltid utföras i samma varv då ett sidbyte till en börjas skulle förvirra hästen. Dessutom måste ryttaren till att börja med nöja sig med bara några få sådana förkortade steg—ofta är två till fyra fullständigt tillräckligt—så att inte rytmen i rörelsen går förlorad. Därefter gör man genast halt och belönar för att på bästa sätt förklara för hästen att den tillfredsställt sin ryttare. Men denna avslutning används bara under den första tiden, ty annars kan det lätt leda till att hästen av gammal vana upphör att trampa efter några få steg så att rörelsen dör ut, vilket kommer att hämma den vidare utbildningen. Senare ska man efter de första lyckade, starkt förkortade stegen åter övergå till samlad trav för att säkerställa framåtbjudning och schvung hos hästen, vilket ju är nödvändigt för piafferande rörelser. Först efter flera lyckade tempoväxlingar på detta sätt belönas hästen med en skrittrepris.

Vid inlärandet av piaff på detta sätt kommer inte alltid ryttaren att klara sig enbart med sina framåt drivande hjälper—vilka som bekant vanligen är svagare än de förhållande—utan behöver en medhjälpare på marken. Medhjälparen får emellertid aldrig överskrida sin uppgift—att med ett lämpligt bruk av piskan sörja för att schvung erhålls—vilket man ofta kan se. Den ledande förblir alltid ryttaren, piskföraren ska bara understödja vid erhållandet av schvungen.

Ryttaren ska vid övergången från den starkt samlade traven till piaffen sätta sig kraftigare ned i sadel och förstärka trycket på hästryggen genom att spänna korset. Samtidigt trampar han med sänkta hälar kraftigt i stigbyglarna, så att vadmusklerna spänns och de i sadeljordsläge anlagda skänklarna driver hästen framåt för att upprätthålla det livliga undertrampet med bakbenen. Med tyglarna får ryttaren dock bara ta upp så mycket att rörelseföljden bibehålls. Lämpligen uppnås detta genom upprepade tygeltag, vilka även bäst förhindrar att hästen hänger sig fast i tygeln och kommer på bogarna. Skulle steget sackas av och kadensen gå förlorad så måste skänkeltrycket öka och om inte enbart detta hjälper ska hjälpen med piska eller långt spö från marken sättas in. Här kan emellertid inte nog poängteras att denna hjälp aldrig får överstiga betydelsen av en uppmuntran eller förmaning. Det ska räcka med att piska eller spöföraren går framåt något raskare mot hästens bakdel, eventuellt höja spöet manande och först då dessa maningar inte efterföljs berörs hästen lätt i sadeljordsläge. Aldrig ska dock piskan eller spöet föras mot hästens bakdel för att förmå denna till livligare steg eller kraftigare undertramp, ty då utförs inte längre piaffen med hästens inneboende schvung utan först beröringen med piskan förmår hästen att lyfta benen. Om man beaktar detta så utesluts en källa till många fel som kan förstöra fulländandet av piaffen. Vid Spanska Ridskolan avskaffades denna typ av beröring av hästens bakben, även kallad touchering,

som varande medel till en cirkusartad ridning. Speciellt om ryttaren förlitar sig på piskhjälp och glömmer att sätta in inverkan av sitt kors och sina skänklar kommer piaffen som erhålls aldrig att få den erforderliga glansen och senare, utan pisk- eller spö hjälp kommer det att sluta i ett mer eller mindre regelbundet trampande på stället.

Piaffen kommer bara att visa upp en dansande lätthet då hästen är lösgjord och därigenom utför rörelsen med avspända leder. Ty i piaffen svänger sig hästen från det ena diagonal benparet till det andra och trampar eller stiger inte från ett ben till ett annat, vilket mestadels blir resultatet av toucheringen. Därför har det visat sig fördelaktigt att före övandet av piaffen lösgöra hästen genom trav med korta steg på långa tyglar.

Hästar, vilka man lär piaff med tvång genom för kraftiga pisk- eller spö hjälper kommer alltid att bli häftiga i dessa rörelser, då allt tvång motverkar så väl kroppsligt som själsligt lösgörande av hästen. Varje stelhet gör emellertid alla längre varande piaffliknande rörelser obekväma för hästen, detta leder till att den söker göra sig fri genom ett språng framåt eller andra motspänsheter. Tvång leder ju alltid förr eller senare till motstånd.

Mycket av det felaktiga piafferande som man kan se har sin grund i för tidigt och felaktigt inlärande av denna övning. Speciellt felaktigt hanterande av piska och spö har stor del i skulden till misslyckanden. Så kommer hästen att vid upprepade uppfordringar med spöet att lyfta bakbenen högre än vad piaffen kräver medan frambenen knappt kommer att lämna marken. En sådan rörelse, utan jämvikt, är värdelös. Som ytterligare följd därav kommer inte det diagonala benparet att lyftas och sänkas samtidigt därigenom går rytmen fullkomligt förlorad och hästen ger intryck av att stå och trampa på stället. Den kan även spreta ut med frambenen från rörelseriktningen och därigenom utföra en felaktig piaff, då denna saknar framåtbjudning och övergången till trav är svår att utföra. Orsaken till detta fel ligger även delvis i att hästen hänger sig för hårt fast i tygeln och i uppträdandet i något slags ångestkänslor. Ännu sämre är det då frambenen trampar över varandra, korsas, då detta är ett fel—om det inte korrigeras i tid—knappast alls kan tas bort. Men även ett sidwärts pendlande med benen, i stället för att lyfta dem uppåt—på cirkus kallat piaffe-balancé—är ett fel som om det blivit en vana, senare inte kan gallras ut. Det samma gäller också en piaff vid vilken korset höjs och bakbenen stöter av från marken utan att fjädra i brist på den nödvändiga, regelbundna böjningen i lederna (alltså i alla tre lederna).

Naturligtvis kan inte hjälpgivning med spö eller piskas lastas för alla dessa beskrivna fel. Orsaken till alla dessa fel ligger desto mer i systemet i utbildningen och ryttaren själv, som ensam är ansvarig för utbildningen av sin häst. Han måste därför moget överväga utbildningens förlopp och målmedvetet ta alla tänkbara uppkomna företeelser med i bilden. Detta gäller under hästens hela utbildning, men har speciell betydelse då den kommit så långt som till inlärandet av rörelser ur den högre skolan.

Den viktigaste grundsatsen vid inlärandet av piaffen måste alltid lyda: Nöj er med lite och bygg vidare på det uppnådda men försök aldrig tvinga fram nå-

got. Ett par steg i regelbunden rytm skapar en bättre grund än ett oregelbundet trampande på stället. Piaffen, utförd på stället, utgör fullkomligheten. Den får dock bara uppnås genom ständiga minskningar av vägvingningen i den piaffartade rörelsen. Men även då en häst helt behärskar piaffen kommer ett växlande i vägvingningen till en hovslängd—som det övas vid Spanska Ridskolan—att befrämja och befästa den nödvändiga schvungen och speciellt tjäna som förberedelse till övergångar till trav eller passage, vilka oftare är svårare än piaffen i sig själv. Ofta är det nödvändigt att vid inlärandet av piaffen tillåta en djupare ställning av huvud och hals. Detta får emellertid inte leda till att hästen lägger sig på tygeln och får vikten på bogarna eller tenderar till rulla ihop sig (överbetslas), varigenom all framåtbjudning går förlorad. Har hästen, genom att man på detta sätt förenklar för den, lärt sig att utföra taktmässiga steg, så förmåa den genom ökad uppresning att lyfta frambenen högre och att finna den diagonala fotföljden. Denna uppresning uppnås genom att lyfta upp huvudet högre och driva på bakdelen energiskt varvid man övergående åter låter hästen gå framåt. Försöket att få ned bakdelen får emellertid inte i något fall urarta i ett för ryttaren uttröttande tryckande med skänklarna utan märkbart resultat. Snarare ska hästen formligen ryckas upp till piaffen, så att säga lyftas upp, så att rörelsen vid bibehållen lugn sits utförs med regelbundenhet. Är de livliga, men taktmässiga och tillräckligt undertrampade, stegen med bakbenen befästa är tidpunkten kommen att fordra en än högre resning—även med ett avkall på huvudställningen—för att ge denna rörelse ur den högre skolan den sista putsen. Därmed har ryttaren nått sitt mål: En piaff med regelbundna, från marken energiskt trampande steg, som ser fjädrande och lätta ut. Genom de tillräckligt undertrampade bakbenen sänks bakdelen och den korrekta uppresningen uppkommer. Hästen får aldrig trampa bakåt, ty en piaff bakåt talar emot det naturliga uppträdandet av denna rörelse (den förhindrade framåtbjudningen) och visas bara på cirkus, liksom galopp baklänges och mycket annat.

Under loppet av den hittills beskrivna utbildningen ska man även byta varv, vilket innebär en svårighet för skolhästen liksom det första varvbytet på linan för unghästen. Ytterligare en stegring av fordringarna blir att utföra piaffen utan vägg. Den första tiden kommer hästen därvid att känna sig lika osäker som en ung remont av vilken man kräver att den ska gå på en rak linje utan vägg.

På vägen till den fulländade piaffen är det ofta fördelaktigt att vid början av denna övning ha hästen i en lätt öppna-ställning, då den under loppet av den ökade samlingen tenderar att ta in korset och därigenom förhindra ett tillräckligt undertramp med bakbenen. Dessutom kommer en öppna alltid att leda till en ökad aktivitet av den inre bakfoten, vilket kan komma förberedelsen till piaff till godo.

En sak måste ryttaren som vill tränga in i den högre ridkonstens sfärer vara klar över: Inlärandet av piaffen kommer inte bara ofta att misslyckas utan ofta även ha till följd att det uppkommer bakslag i den övriga utbildningen. Med denna kännedom ska han alltid skaffa sig det nödvändiga tålmodet och akta sig för allt handlande i affektionssyfte, för att inte omintetgöra sina tidigare re-

sultat. Därför får han inte heller i detta stadium glömma den totala utbildningen! Denna måste varje dag föras vidare liksom en dansare alltid återvänder till grundformen. Dessutom kommer ett ständigt övande och användande av råa metoder inte att förbättra en misslyckad piaff. Däremot kommer ett befrämjande av schvung, jämvikt och eftergift—alltså den totala utbildningen—att göra hästen mogen för piaffen och ge den förmågan att inte bara förstå rytturen utan även att kunna följa hans vilja.

I undantagsfall rekommenderas att lära in passage för piaff. Speciellt då den för utbildningen nödvändiga schvungen saknas av naturen eller då det finns en tendens till att frambenen korsas, faktorer som kommer att framträda än tydligare i piaffen.

Passagen—riktigt utförd—kommer att befrämja schvungen och dessutom utveckla så väl det energiska avtrampet med bakbenen från marken och ett diagonalt trampande med benparen som en fjädrande rygg. Därmed förhindras bäst den befintliga tendensen att helt enkelt trampa från ett benpar till det andra, vilket ofta iakttas i piaffen.

Naturligtvis måste denna passage utvecklas framåt och får inte vara resultatet av en bristande framåtbjudning, vilket tidigare beskrivits. Behärska hästen passagen fullständigt och om rytturen är i stånd att reglera vägvinnningen eller förändringar i fotföljden, så förhålls denna framåtbjudning försiktigt samtidigt med tillräckligt framåt drivande hjälper tills dess att hästen inte går fram längre än en hovlängd och slutligen rör sig på stället. Liksom alla övningar kommer även piaffen, efter övervinnandet av de bakslag i totalutbildningen vilka ofta till att börja med uppträder, att befrämja hästens vidare utbildning. Den i denna rörelse ur den högra skolan bearbetade jämvikten och eftergiften kommer inte bara att få hästen att se vackrare ut utan även ge alla hittills inlärd övningar mer glans. Piaffen kommer speciellt att utveckla och förstärka bakdelen vilket åter kommer de andra gångarterna till godo. Så kan en korrekt piaff som utförs före en ökad trav ge denna ett alldeles speciellt uttryck.

I motsats till piaffen lärs passagen—det spanska steget—bara in under rytturen. Denna gångart kräver samma betingelser som piaffen men schvungen och jämvikten måste vara än mer utpräglade. Även rakställningen måste under alla omständigheter bevaras, då en snett gående häst inte sätter under sig tillräckligt och dessutom tenderar till oregelbundna steg. Snedheten hos en häst som är så långt gånge i sin utbildning kan till stor del härledas till försök att undandra sig den ökade böjningen av bakbenen och på så sätt underlätta arbetet för sig.

Passagen lär man hästen antingen ur trav eller ur piaff. Den kan emellertid även läras in från skritt. Vilket sätt man väljer hänger helt samman med temperament och den nådda utbildningsgraden. Vanligen är det lättast att lära in passagen ur trav, då hästen har mer schvung i trav än i skritt.

Inlärandet av passage ur trav inleds lämpligen med distinkta tempoväxlingar. Hästen måste öka tempot på det lättaste skänkeltryck och till följd av ryttares spända kors och upprepade tygeltag åter förkorta det. Lyckas dessa tempoväxlingar utan invändning så upprepas de tätt efter varandra för att be-

främja lydnaden för skänkeln, eftergiften och inte minst jämvikten till högsta möjliga grad. Ryttaren ska sedan uppfordra sin häst till övergång från korttill ökad trav och genast, då den ska till att börja denna, åter förkorta tempot. Dessa snabbt på varandra följande hjälper med så motsatt verkan föranleder hästen till några svävande steg, varefter den genast ska belönas—lämpligen med en skrittrepris—så att den lär sig förstå ryttaren.

I passage används samma hjälper som i trav men ett ökat tryck med korset minskar vägvinningen i stegen. Ryttaren måste förbli sittande upprätt i sadeln, så att hästen känner korsets inverkan, och lägga an skänkeln fastar, så att framåtbjudningen inte minskar. Ju starkare ryttaren på detta sätt sätter in sina hjälper desto mer upplyfta blir stegen. En högre handställning, för att uppnå en bättre uppresning—även med risk för att man övergående måste göra avkall på den redan erhållna huvudställningen—kommer att än mer befrämja detta upplyftande. Förutsättningen är naturligtvis att det lätta stödet bibehålls och att ryttaren med sin sits förhindrar att hästen rusar i väg p.g.a. den ökade inverkan av skänkeln. Härvid måste tygeln ha den rätta längden. För kort tygel skulle befrämja ett för kraftigt stöd, att hästen kommer på bogarna och till och med att hästen rusar iväg och därmed förstör förutsättningarna för passagen. För långa tyglar skulle däremot få till följd att ryttaren måste dra tillbaka händerna mot magen, vilken han då mestadels drar in och kommer att sitta för långt bak i sadeln. Därigenom omöjliggörs den rätta inverkan av korset och det ifrågasätts om passagen lyckas.

Även vid inlärandet av passage är en medhjälpare med piska mycket fördelaktigt. Men här måste åter understrykas att piskhjälperna måste stämma överens med ryttarens hjälper. Alltså får hästen känna piskan först då ryttaren, med ökad inverkan av sitt kors och ökat skänkeltryck, uppfordrar den till övergång till passage. Piskan får emellertid under inga omständigheter föras mot bakbenen utan ska sättas in strax bakom ryttarens skänkel. Senare måste hästen övergå till passage enbart på ryttarens hjälper och piskan får bara ingripa då hästens aktivitet försvagas. Låter sig däremot ryttaren hjälpas av piskföraren utan att samtidigt sätta in sina egna hjälper kommer hästen bara att ge akt på piskhjälpen i stället för att successivt vänja sig vid att följa ryttarens uppfordran. Då kommer alltid samma situation att uppstå: så länge mannen med piskan står bakom hästen går den i den begärda passagen men upphör genast när den bara har ryttarens hjälper. Det är en iakttagelse man alltid åter kan göra när ryttaren litar för mycket till hjälpen från en andra person.

De fåtaliga passagestegen ökas undan för undan men de får aldrig vara längre än vad som hästens kraft och fräschör tillåter. Även i passagen gäller regeln att avbryta övningen innan trötthetssymptom uppkommer så att hästen ur belöningen kan känna igen när han löst en uppgift tillfredsställande.

I passagen kommer talrika bakslag att uppträda, vilkas orsak ofta ligger hos ryttaren. Den vanligaste är oregelbundenhet i trampet med bakbenen förorsakat av att de travar med olika vägvining. Vid dessa felaktiga steg befinner sig ryttarens skänkel för lite intill hästens sidor (den inverkar för lite på hästkroppen) på den sidan som utför det kortare steget. Ofta framkallar dessa olika

steg även snedhet. Olika steg med bakbenen kan emellertid även uppstå av att ett ben är mer böjt och hålls längre lyftat än det andra emedan hästen antingen är sned eller att ryttarens skänklar inte inverkar lika på båda sidorna. Ur detta fastställande ger sig botemedlet: Rakrikta och använd skänkeln kraftigare vid den sidan på vilken hästen inte håller benet upplyftat så länge. Ett understödjande av skänkelhjälpen genom att lägga på spöet är i detta fall att rekommendera. Detta sätt att utföra olika steg betecknas vid spanska Ridskolan med "kickandet".

Inte mindre felaktig är en passage i vilken hästen visserligen lyfter frambenen men inte trampar av på samma sätt med bakbenen utan snarare släpar dessa efter sig. Då lyfts inte det diagonala benparet samtidigt—ett klart bevis på bristande jämvikt. Denna typ av passage kan man ofta se på cirkus och den stegras där till den s.k. Spanska skritten (till skillnad från det Spanska steget vid ridskolan i Wien) där hästen bara lyfter frambenen effektivt och naturvidrigt sträckta medan bakbenen knappt lämnar marken—en rörelse som den klassiska ridkonsten tar avstånd från.

Det finns även hästar vilka ger sken av en fjädrande rygg fast de rör sig med stela ben då de inte behärskar den riktiga passagen eller p.g.a. en felaktig utbildning har kommit på hur de ska göra arbetet lättare för sig. Det bästa botemedlet vid de flesta här beskrivna avvikelserna är alltid att övergående rida hästen med något större vägvinning för att sedan vid förkortningen säkra sig om upplyftandet och regelbundenheten i stegen. Först då kommer intrycket att hästen med stolta, långsamma steg formligen svävar över marken att uppkomma.

Inlärandet av passage ur piaff är svårare men har emellertid den fördelen att övergången ur denna gångart övas upp. Förutsättningen är emellertid att hästen behärskar en användningsfri piaff som utförs enbart med ryttarens hjälper. För att lära in den nya gångarten måste hästen till att börja med distinkt gå över till trav. Redan då denna övning lyckas belönas hästen genast och efter en kort paus upprepas övningen. Är denna inledande övning något så när befäst så förstärks de framåtdrivande hjälperna ytterligare och den så väckta framåtbjudningen fångas upp av ryttarens spända kors, vid ett lätt stöd och högre resning, så att hästen utför svävande steg, vilket genast belönas. Ett omedelbart belönande är absolut nödvändigt för att göra det hela begripligt för hästen. En medhjälpare med piska, som tidigare beskrivits, är att rekommendera. Huvudsaken är att hästen genast, energiskt går fram i passage med några korta upplyftade steg. Först då detta är säkerställt återställs den eventuellt förlorade huvudställningen och stegantalet ökas. Lyckas det att i övergången bibehålla hästens hittills inlärd huvudställning så blir stegen i passagen än mer upplyftade.

En misslyckad passage är det, däremot, då stegen istället för att bli långsammare och mer upplyftade sätts snabbare framåt. I detta fall saknas mestadels den ur bakkdelen utvecklade schvungen i piaffen. Denna kännedom tvingar till att antingen låta piaffen mogna till fulländning innan man kräver passagen eller att man lär in den ur trav eller skritt.

Inlärandet av passage ur skritt är lättare än ur piaff men svårare än ur trav, då den i traven inneboende schvungen saknas i skritten. Å andra sidan erbjuder denna metod fördelen att ryttaren kan sätta in sina hjälper mer korrekt p.g.a. de mindre kroppsrörelserna hos hästen i skritt. Inledningsstadiet—det distinkta framåtgåendet på de framåtdrivande hjälperna—så väl som det övriga utbildningsförloppet är nästan det samma.

Ryttaren som väl känner sin häst temperamentmässigt, kroppsligt och karaktärsmissigt måste avgöra vilken utbildningsmetod han ska välja för att lära in passagen på det sätt som blir lättast för sin skyddsling.

Så snart skolhingsten behärskar dessa båda gångarter ur den högre skolan måste man börja renodla övergångarna, vilket alltid är svårare än själva gångarterna. Vanligen är övergången från piaff till trav lättare än övergången från trav till piaff, precis som det är lättare med en ökning av tempot än en förkortning. I samma takt som hästen trampar i piaffen ska den genom förlängning av stegen övergå till trav. Genom att denna övergång lyckas förbereds bäst passagen. Hjälperna förblir de samma som i piaffen bara det att ryttarens inverkan med korset minskas och tygeln ges efter något så att de framåtdrivande hjälperna kommer till full rätt. Samlingen får emellertid inte gå förlorad.

Övergången från trav till piaff kräver ett stort mått av eftergift. Lyckas emellertid denna övergång kommer det att befrämja livligheten i piaffen mycket. Om ryttaren aldrig glömmer att alla övningar ska gripa in i varandra som kugg-hjulen i en maskin så kommer han att kunna använda den kunskapen i utbildningen. Hjälperna börja med en ökad drivning vid samtidig uppsamling av bjudningen med sitsen och med upprepade korta tygeltag, för att förkorta stegen vid upprätthållandet av rytmen, till dess att hästen trampar på stället.

Övergången från trav till passage kommer att vara relativt lätt eftersom hästen redan har lärt sig detta vid inlärandet av passage. Även övergången från passage till trav ger, om den rätta schvungen är för handen, inga problem. De i passagen använda framåtdrivande hjälperna blir oförändrade bara det att ryttarens inverkan med korset minskas, så även de förhållande tygeltagen vilket tillåter hästen att minska uppresningen. Var passagen korrekt så blir stegen därefter utan svårighet snabbare och mer vägvinnande. Består emellertid en långsammare travrytm trots ökad vägvinning så var passagen felaktig och hästen rör sig i den så ogillade och fruktade svävtraven.

Övergången från piaff till passage är redan den mycket svårare. Den erbjuder emellertid en utmärkt kontroll på om den för piaffen nödvändiga schvungen och framåtbjudningen, vilken ryttaren inte låter få utlopp, är för handen. Hästen sätter de i piaffen på stället trampande benen i rörelse framåt i en långsammare rytm och mer upplyftade steg och ger därigenom uttryck av att sväva över marken. Till hjälp ökar ryttaren skänkeltrycket och låter den så stegrade framåtbjudningen få lite friare utlopp genom att ge efter på tygeln. De upplyftade händerna sörjer för bibehållen uppresning, vilket är nödvändigt för att hästen ska övergå till passage och inte falla in i trav. Denna övergång underlättas till en början genom att man först låter piaffen bli något lite vägvinnande innan man kräver passagen. På detta sätt säkerställs bäst att takten i stegen

bibehålls och övergången blir mjukare. På inga villkor får man tåla att hästen vid övergången från piaff till passage försöker rusa iväg i passagen. Därvid skulle den lägga sig på tygeln och rörelsen skulle—bortsett från en för svag bakdelsaktivitet—bli för spänd.

Övergången från passage till piaff är den svåraste och utgör det bästa provet på den verkliga utbildningen och om fullständig eftergift är för handen. Blir den riktigt utförd så visar den fyrbente dansören sig i hela sin skönhet. De upplyftade, med otrolig behärskning av alla muskler och leder, utförda stegen ger utan stockning eller störning upp vägvinningen och ger därmed övergången till piaff.

Ryttaren sörjer med sina skänkelhjälper för att rörelsen bibehålls medan samtidigt den förstärkta, mothållande inverkan med korset och de upprepade korta tygeltagen strävar efter att minska vägvinningen i steget tills hästen slutligen övergår till piaff. Händerna, som i passagen lyfts upp något högre, sänks åter ned för att förhindra att någon spänning uppkommer och för att befrämja det ökade undertrampet med bakbenen. Det smidiga arbetet med benen får inte minska lika lite som rörelsen får visa någon avsaktning. Dessa fordringar kan bara uppfyllas då hästens genomgymnastisering är fulländad. Även då en skolhingst behärskar passagen måste denna gångart ständigt underhållas genom riktigt arbete, det ligger ju i sakens natur att en varelse som en gång gjorts förtrogen med en fordrande övning alltid söker underlätta arbetet. Så kommer hästen att försöka att trampa under mindre energiskt med bakdelen varigenom rörelsen blir flackare. Denna förenkling beror mycket på att stegföljden i passagen påskyndades och det då uppstår en gångart mellan trav och passage. Om åskådaren inte genast kan känna igen passagen är denna felaktig.

Hästens utbildning når sitt slut med betslingen med kandar eller stång. Allt efter de på hästen ställda fordringarna kan man börja med träningsning med stång eller kandar redan vid slutet av det andra utbildningsåret, om ryttaren strävar efter ett högre mål. Som regel ska dock hästen läras alla rörelser och övningar på träns innan man kräver att de ska utföras på kandar. Det kan ofta visa sig effektivt att övergående rida hästen på stång mellan det andra och tredje avsnittet i dess utbildning för att därefter fortsätta utbildningen på träns. Även den fullt utbildade skolhingsten ska alltid åter ridas på träns emellanåt för att bibehålla sin mjukhet i munnen och för att lättare kunna genomföra den uppfräschande gymnastiken.

Valet av kandar eller stång måste ske mycket omsorgsfullt så att alltid bettets skärpa är avstämt mot munnens känslighet. Det träffade valet måste ibland underkastas en korrektion efter det första arbetet med den så tränade hästen och inpassningen måste kanske förbättras tills hästen känner sig väl tillrätta och tar samma stöd som på tränset.

Ridning på kandar betyder för hästen ett speciellt ingrepp i hans tidigare vanor. Detta måste ryttaren ständigt ha för ögonen och anpassa sitt handlande därefter. Till att börja med läggs därför stången an lite lättare än vad som föreskrivs och bridongtygeln sträcks upp mer än stångtygeln till dess att hästen

vant sig vid denna nya träningsning och låter sig ledas med alla fyra tyglarna lika uppsträckta.

Som regel rids under de första dagarna på kandar flott framåt och i traven rids t.o.m. lätt för att till att börja med erhålla det riktiga stödet och schvungen på detta skarpare verkande bett. Ett övergående förkortande av tempot avlöses genast av normaltempo eller t.o.m. ökat tempo så att inte schvungen man erhållit i det tidigare arbetet går förlorad. Av samma anledning är det olämpligt att öva sidvärtströrelser och övningar ur den högre skolan strax efter det att man börjat rida på kandar. Detta skulle bara leda till att schvungen går förlorad och att framåtbjudningen minskar. Därigenom skulle det kunna smyga sig in fel vilkas korrigerande skulle kosta mycket möda—från överbetsling till att livligheten i rörelsen går förlorad och t.o.m. uppträdandet av oregelbundna steg, för att inte tala om ett orent utförande av figurerna. Ryttaren måste med den numera med kandar tränade hästen genomgå samtliga utbildningsstadier än en gång, bara det att tiden härför nu kan förkortas till ett minimum. Förfar han på detta sätt så kommer han inte att gå miste om frukterna av sitt tidigare arbete. Även här ska orden tålmod och förnuft skrivas med stora bokstäver.

Som upprepade gånger påvisats måste varje för stor fordran och överanstängning av hästen undvikas. Därför inskränkes den dagliga arbetstiden för hingstarna vid den Spanska Ridskolan till 45 minuter. Under denna relativt korta tid krävs maximal koncentration och uttryck av hästarna.

Ser man tillbaka på den långa utbildningsvägen måste man emellertid fastställa att denna ingalunda alltid varit så lätt att gå som det har upptecknats här. Liksom i livet så kan man även i ridningen iakta ett ständigt upp- och nedgående. I båda fallen måste emellertid steget nedåt följas av ett högre steg uppåt, så att riktningen alltid är uppåt. Ryttaren måste inte bara i tid lägga märke till dessa bakslag utan även exakt veta vilka medel han har till förfogande för att övervinna dem. Aldrig får han emellertid glömma att vid uppträdandet av svårigheter först bringa sin ur fattningen bragda häst i ordning, både kroppsligt och temperamentsmässigt, innan han går in på att övervinna själva svårigheterna. Då kommer det aldrig att hända att hästen blir rädd för sin utbildare, vilket inte bara är ett dåligt tecken för denne utan även på grund av den fyrbente varelsens goda minne även kan leda till oanade följder. Hästar som är rädda för ryttaren eller piskan är ett bevis på en felaktig och rå utbildning som avviker från den klassiska uppfattningen. Detta fastställande kan inte vederläggas ens av uppnådda resultat, vid vilka alltid den fulla harmonin kommer att saknas.

Det första budet i utbildningen lyder, gymnastiseringen av den anförtrodda skyddslingen får aldrig stagnera. Ryttaren ska, lika varje dag, genomgå hela den hittills passerade utbildningen i ett till minimum förkortat program, för att kunna stanna på den uppnådda nivån. Ty ju mer han närmar sig det högsta målet i dressyren, desto mer måste han iakta bibehållandet av grunden, som kommer att få sin högsta uttrycksfullhet genom förbättrande av gången. Först denna högsta uttrycksfullhet, parad med fullkomlig lösgjordhet, upplyfter ridandet till konst. Bara då kommer den högre skolan att uppstå i sin vackraste form, utstrålade glädje och fri från all krampaktighet och även göra intryck på

de skönhetsälskande lekmännen. Då kommer alla de fina nyanserna och schatteringarna, som även musiken behöver för att inte sjunka ner till lekmananivå, att finnas.

Ryttarens och utbildarens paroll måste alltid lyda: Framåt!

Framåt i rörelsen hos den honom anförtrödda hästen!

Framåt i strävan att nå det uppställda målet!

Framåt vid uppträdande av varje stillastående!

Stillastående är likvärdigt med tillbakagående eller åtminstone början till ett tillbakagående.

Framåt mot bergstoppen strävar även bergsbestigaren och ändock stannar han till då och då för att genom en tillbakablick fastställa vilken väg och vilka svårigheter han redan övervunnit. Ur detta fastställande kommer han att hämta nytt mod och nya krafter.

Just så måste även ryttaren göra för att skaffa sig klarhet över om han verkligen övervunnit svårigheterna eller släpar med sig fel, som senare kan skapa problem. Ryttaren kommer då att berika sina erfarenheter och kanske i tid hinna vända om från en inslagen irrväg. Under alla omständigheter kommer han emellertid att erkänna att framåtridningen—även vid en tillfällig paus i inlärandet av nya övningar och rörelser—aldrig är en tidsförlust och alltid är en fördel.

3.4 Arbetet vid handen

Arbetet av hästen vid hand, även kort kallat handarbetet, faller inom området för den specialutbildning som sker vid Spanska Ridskolan. Dock har denna typ av utbildning av dressyrhästar vunnit så stor anklång att den i dag inte längre uteslutande finns vid detta institut så även med t.ex. pilararbetet. Hur mycket popularitet arbetet vid hand än har vunnit eftersom det, riktigt använt och korrekt utfört, erbjuder så stora fördelar, så är det mycket beklagligt att denna värdefulla utbildning på grund av oförstånd, dålig kännedom oftast får motsatt effekt. Framför allt måste det visas på att handarbetet är ett bra hjälpmedel för utbildningen men ingalunda tjänar till att spara ryttaren eller till dennes bekvämlighet. Utövas det med denna baktanke så är det inte bara värdelöst utan ofta även skadligt. Det måste alltså inledningsvis fastställas att det riktiga arbetet vid hand till att börja med är mycket ansträngande för ryttaren, då det ju gäller att erhålla och utveckla hästens schvung för att fånga in den till rörelserna ur den högre skolan—förs och främst då piaffen.

Till handarbetet kommer hästen till ridbanan sadlad och tränad med vanligt tränsbett och försedd med kapson. Bara i sällsynta undantagsfall—då ryttaren i anslutning till detta arbete vill sitta upp—kan den vara tränad med kandar. För handarbetet krävs en fast avgränsad ridbana—alltså med väggar eller plank—så att hästen inte kan vika av utåt. Den spänns nu in, stående i mitten av ridbanan, man ska ge akt på att inspänningstyglarna bara spänns in så hårt att hästen får den hittills inlärd huvudhållningen. Det har även vi-

sat sig fördelaktigt att till att börja med spänna inspänningstygelin djupare då hästen mestadels tenderar till att av upphetsning ta upp huvudet högre. Senare övergår man till att spänna in normalt. Mitten av ridbanan är lämplig för denna procedur för där har hästen större rörelsefrihet åt alla sidor, vilket är fördelaktigt om det skulle uppträda några svårigheter.

Redan vid inspänning av hästen ska man betrakta dess uppträdande för att bibringa den detta ny arbete på ett ändamålsenligt sätt. Vill den inte lugnt stå stilla tyder det på nervositet och upphetsning över de ovana förehavandena. Denna upptäckt får ryttaren under inga omständigheter overse med utan måste med alla medel söka lugna hästen för att förhindra varje stegring av nervositeten för att därigenom förhindra att det uppstår spänningar, vilket kan förorsaka stora svårigheter speciellt vid handarbetet.

Nu tar ryttaren den i kaponen fästade ledtygelin i den vänstra handen och spöet i den högra, för hästen till väggen och går där i vänster varv. Erfarenheten visar att det är lämpligare att börja handarbetet, liksom longeringen, i vänster varv än i höger. Följer inte hästen villigt sin i boghöjd gående ryttare och går fram ordentligt så uppfordras den till det genom beröring med spöet i sadeljordsläge samt med tungslag. Så snart den lugnt och rakriktad går en å två långsidor i skritt så försöker ryttaren att få fram den i trav. Denna övergång måste ske helt frivilligt och får på intet sätt urarta till en plötslig igångsättning med alla möjliga störningar och upphetsning. Inte heller får man glömma vikten av det första intrycket och handarbetet är i detta fall något nytt för den fyrbente eleven. Lämpligen börjar ryttaren att springa långsamt och får på detta sätt hästen att börja trava. Ryttaren får dock aldrig dra i ledtygelin. Börjar den inte trava på detta kommando så hjälper man till med spöet där skänklarna vanligen verkar. Försöker hästen däremot rusa iväg i traven så saktas den åter av till skritt genom upprepade korta tag i ledtygelin och försöket återupprepas efter det att man lugnat hästen. Skulle inte heller upprepade försök lyckas så måste man tillsvidare ge upp handarbetet och under inga omständigheter får man bestraffa hästen. Det samma gäller även då den inte eller bara med starka spöehjälper börjar trava. I det första fallet är det ännu felande eftergift och i det andra schvung som förorsakar hästens omognad för handarbete. Och just detta arbete kan bara ge resultat då tillräcklig schvung är för handen. Även om hästen genom handarbetet väsentligt försämras i de övriga övningarna, vilket ofta kan förekomma, måste dessa tillsvidare sättas åt sidan och man ska återgå till den grundläggande utbildningen, då denna motsvarar lösgörandet av hästen och får den i jämvikt, precis som när musikern stämmer sitt instrument före varje konsert. Utan riktigt stämda instrument ingen bra konsert och utan riktig smidighet och eftergift ingen jämnhet vid ökade fordringar, så även vid handarbetet.

Travar hästen, ledd i ledtygelin, lugnt utan upphetsning vid sidan av den springande ryttaren, saktas den efter ett par hästlängder ned till skritt och belönas. Vid uppreparandet av denna inledande övning ska man nu bli mer noggrann med att hästen förblir rak—ett huvudkrav för ett framgångsrikt handarbete. Blir hästen sned genom att den ställer in bakkdelen så tar man med ledty-

geln ut bogarna något från väggen för att uppnå rakriktning, precis som vid tillridning av en unghäst. Tränger den inåt med framdelen, vilket ofta kan förekomma vid strävan att dra sig undan undertrampet med bakbenen, så hålls handen som håller ledtygeln mer utsträckt och håller ev. med ett lätt tryck på ganaschen hästens bogar vid väggen och rakriktar därigenom hästen.

Fortlöper dessa korta travrepsor utan minsta svårighet så förkortas tempot genom upprepade korta förhållningar med ledtygeln så mycket att hästen travar med korta energiska steg bredvid den i skritt gående ryttaren. Därvid används, om det är nödvändigt, spöet i till framtådrivande hjälp i sadeljordsläge, där det sätt in genom beröring eller lätt knackande. Däremot får man aldrig använda ett ihärdigt smackande—vilket ofta kan noteras—så att hästen inte blir avtrubbad mot denna verksamma, hörbara hjälp. Tungslag ska bara användas vid ökning av tempot eller som uppmuntran.

Efter en bra och inte allt för lång repris i detta ytterst förkortade tempo låter man hästen gå i skritt—som belöning och för att samla nya krafter—innan samma övning upprepas vid nästa vägg. Sedan paraderas den även och belönas. Därvid måste alltid ryttare ställa sig framför hästens huvud så att den märker en tydlig skillnad om den ska stanna eller övergå i skritt. Speciellt måste man därvid ge akt på att den verkligen står lugnt och avspänt, vilket inte alltid till att börja med är fallet. Nervösa hästar kommer att försöka att trampa åt sidorna och bakåt och därigenom förråda sin orolighet. Detta måste ryttaren ge akt på och i början inskränka halten till ett kort stillastående, men kräva absolut lugn i detta moment, som senare successivt förlängs till en längre halt. Under inga omständigheter får man bemöta denna oro med något straff. Vid igångsättning till trav, som ska krävas ur halten, går ryttaren åter bredvid hästens bog och uppfordrar den genom tungslag till en omedelbar, energisk övergång till trav. Reagerar den inte genast på tungslagen så uppmuntras den med spöet dock måste hjälpen genast upphöra när man uppnått resultat för att vinn hästens fulla förtroende, ty utan förtroende är handarbetet inte möjligt. Ty man får aldrig glömma hästens styrka. Blir den medveten om denna så är ryttaren i det närmaste hjälplös med ledtygeln inspänd i kaponen. Att framkalla denna hjälplöshet genom grovhet vore inte bara ett brott mot den klassiska ridkonsten utan även oskönt och oklokt. Vid konsekvent förhållning av den uppträdande framåtbjudningen kommer redan ett raskt åt sidan trädande av ryttaren att få hästen att gå framåt i rörelsen.

Har hästen blivit förtrogen med det nya arbetssättet så kan man långsamt ytterligare förkorta dessa redan förkortade travsteg tills hästen slutligen utför några steg på stället—alltså piafferar. Men detta resultat kommer att inte att infinna sig vid samma tidpunkt. Hos temperamentsfulla hästar kommer det tidigare, hos flegmatiska senare. Ty en ytterligare förkortning kommer till att börja med att leda till att hästen faller i skritt. Skulle så ske måste tempot genast ökas för att säkerställa travrörelsen. Denna tempoväxling, understödd av framtådrivande spöehjälper, kommer inom kort att göra hästen så rörlig att den utför några travsteg med mycket liten vägvinning, ungefär en hovlängd. Även fast målet förblir att hästen ska trampa på stället så är det absolut att föredra

några travsteg med mycket liten vägvinning framför ett bakåträdande eller oregelbundna steg. Denna grundsats måste ryttaren alltid ha för ögonen. Skulle därför hästen vid piafferandet utföra oregelbundna steg så får man på inga villkor göra halt—vilket skulle vara lika med en belöning—utan man måste genast komma fram i trav.

I detta stadium görs hästen förtrogen med pisk- och spöhjälper. Såsom redan beskrivits under hjälperna vid longering berör man mjukt hästkroppen med spöet eller piskan och stryker den över korset mot bakbenen utan att hästen därvid får bli orolig eller börja rör på sig. Riklig belöning kommer att öka förtroendet och därmed få hästen att lugnt stå stilla.

Det största fel som en som är ovan vid handarbete kan göra är att framkalla piaffartade steg genom touchering med spö eller piska och knappast alls tillåta hästen att tråda framåt. Med andra ord, man börjar arbetet i slutstadiet, vartill hästen ännu saknar de nödvändiga förutsättningarna. Som tidigare nämnts uppstår piaffen—vilket man även kan iakttä i naturen—ur en framåtjudning som förhindras. Alltså måste först framåtjudningen, viljan att trava, vara för handen innan man kräver denna rörelse med mindre vägvinning eller på stället. Ställer sig däremot utbildaren med hästen vid väggen och uppfordrar den att trampa genom beröring av bakbenen med piskan utan att ge den möjlighet att utveckla en travrörelse så uppstår en sorts piaff som man ofta kan se idag—hästen sätter bakbenen för långt in under kroppen och kan därigenom inte trampa av ordenligt och trampar mindre energiskt mer eller mindre från ett ben till det andra, eller den trampar av energiskt bak men framdelen står som klistrad vid marken, eller den antyder bara rytmiska piaffsteg, varvid benen knappast lyfts alls. Handarbetet fyller bara någon funktion då hästen efter de hittills genomförda förberedelserna genast börjar trampa efter ett tungslag och utför denna rörelse villigt och utan tvång. Hur lång tid som åtgår tills detta ögonblick kommer kan man inte exakt säga och det är olika från individ till individ. I vilket fall måste man räkna med minst några veckors systematiskt arbete med jämt ställda fordringar. Handarbetet är ansträngande för hästen och måste därför inskränkas till fem å tio minuter dagligen före eller efter det andra arbetet under ryttare. Före det andra arbetet kommer det att ha en lösgörande effekt, efter arbetet utför man det bara då man har svårigheter p.g.a. hästens temperament. Detta emellertid bara i början av arbetet vid hand.

För att intensifiera handarbetet kan detta genomföras tillsammans med en medhjälpare som leder hästen i ledtygeln. Han måste sörja för att hästen förblir vid väggen och går rakt framåt. Han får emellertid inte dra den framåt med ledtygeln. Utbildaren knäpper fast linan i kaptionens ytterring och låter den löpa över framvalvet till innersidan varvid han antingen uppehåller sig i höjd med korset eller ett steg bakom alternativt följer hästen. Linan hålls i den hand i vilket varv hästen går (i detta fall den vänstra) och övertar nu ledningen och förmår hästen att förkorta stegen, piskan i den andra (den högra) handen driver hästen framåt och sörjer för energin i stegen. Genom samverkan av de framåt drivande och förhållande hjälperna förmås hästen till flitigare steg och ökat undertramp, vilket även märks i energiskare avtramp. Utbildaren måste

noga ge akt på att han inte för piskan mot bakdelen. Därigenom skulle hästen trampa under för mycket, speciellt om den inte bjuder framåt tillräckligt resp. inte tillåts gå fram tillräckligt. Därför måste piskhjälpen även i detta fall sättas in där ryttarens skänkel skulle ha verkat.

Så snart piaffstegen bak är befästa—till att börja med nöjer man sig med två á tre steg—kan man genom lätt beröring få frambenen att lyftas högre, om inte detta redan uppnåtts genom det tidigare arbetet. Detta hjälpmedel får emellertid inte urarta till den vid cirkusen använda toucheringen. Antingen uppfordrar man frambenen, vid samtidig drivning med piskan, att lyftas högre just i det ögonblick som de lyfter från marken genom att spöet förs bakifrån och framåt eller att frambenen stöter emot spöet som hålls framför dem. Dessa små hjälper får emellertid bara användas ibland och får inte bli en vana. Framdelen ska alltid lyftas genom den från bakdelen kommande schvungen.

Kommer hästen ur takten, sackar väsentligt efter i energin i stegen eller om stegen blir ojämna så finns det bara ett medel—att driva framåt några steg i regelbunden kort trav och sedan börja piaffen på nytt. Att korrigera oregelbundenheten genom pisk- eller spöehjälper vore i grunden fel, ty då skulle hästen bli upprörd och få svårare att finna takten.

Till att börja med arbetas hästen i samma varv, här vänster, för att underlätta de nya kraven och för att inte förvirra den. Med tilltagande förståelse kommer tidpunkten för att byta varv. Denna tidpunkt är helt individuell och kommer att ge sig ur hästense beteende. Ett måste i alla fall betonas—i andra varvet måste arbetet börjas på samma sätt som beskrivits, bara det att framstegen kommer att visa sig snabbare eftersom hästen ju redan vet vad dess lärare vill att den ska göra. Ryttaren får emellertid aldrig bli förvånad över att det till en början inte fungerar så i det nya varvet som det gjorde tidigare, han får varken förarga sig över hästens bristande förståelse eller än mindre förledas att bestraffa den. Därigenom skulle han omintetgöra en bra bit av uppbyggnaden och förlora mer tid än om han i lugn och ro gör hästen förtrogen med arbetet som i det andra varvet. Med sidbytet byter även utbildaren och medhjälparen sida eftersom dessa alltid ska uppehålla sig på insidan.

Sidbytet utförs alltid genom en vändning i hörnet eller mot den andra väggen. Hästen leds alltså från väggen, då träder även ryttaren över till den andra sidan och hästen leds i en liten båge i det andra varvet mot väggen. Leder utbildaren hästen i en lina så förhåller sig hjälperna som redan beskrivits, linan förs över i den andra handen och hästen förs därefter ut till väggen.

Här måste än en gång påminnas om att hästen under handarbetet måste ha stöd på ledtygeln eller linan som ju övertagit tygelns funktion. Utför den övningarna utan detta stöd så kommer ryttaren senare att få svårigheter, då hästen inte piafferar eller vill gå fram på uppsträckta tyglar.

Som avslutning på handarbetet har det visat sig fördelaktigt att låta en ryttare sitta upp så att hästen vänjer sig vid att piaffa med belastning. Därvid ändras ingenting i ledandet eller hjälpgivningen mot det tidigare arbetet, ty handarbetet förblir alltid bara ett hjälpmedel vid utbildningen i piaff, det måste dock vid ett riktigt förfarande leda till att hästen senare piafferar under sin

ryttare bara på dennes hjälper. Det är lämpligt om ryttaren inleder piaffen just så som det sker vid handarbetet. På inga villkor får han dock förlita sig på en medhjälpare, ty därmed vore en stor del av det långvariga handarbetet gagnlöst. Hästen skulle bara piaffera så länge som en man med spö eller piska stod bredvid eller bakom.

Handarbetet framkallar nästan alltid till en början ett bakslag i helhetsutbildningen, vilket även kan yttra sig i försämring av gången. Hästen förhålls i handarbetet för att få högre lyft och större samling i stegen och försöker därför under ryttare att istället för längre utföra kortare och snabbare steg. Så länge detta fenomen bara utgör ett övergångsstadium kommer ryttaren att genom ett schvungfullt arbete kunna få till stånd en utjämning. Märker man emellertid att detta bakslag inte bara dröjer kvar utan även förvärras måste man genast, som tidigare påpekats, avbryta handarbetet och trava hästen framåt med låg hals i längre repriser varvid lätttridning är att föredra. Går hästen åter fram ordentligt under lätttridning så börjar man försiktigt med nedsittning (som vid unga remonter) och ger huvudsakligen akt på att schvungen och rytmen även bibehålls vid nedsittningen och att hästen ger efter i ryggen. Detta yttrar sig i mjukare, angenämare rörelser. Detta är å andra sidan åter bevis för att stegen inte längre blir snabbare utan längre. Ett lämpligt omväxlande med handarbete och den övriga utbildningen av hästen kommer att tids- och resultatmässigt visa sig mycket fördelaktigt förutsatt att ryttaren har tillräcklig kunskap och erfarenhet. I annat fall är det bara en nackdel och urartar till för ridningen högst skadliga tricks.

Naturligtvis är inte handarbetet uttömt i och med piaffen, det utgör även förberedelse till skolorna över marken, vilka utövas vid Spanska Ridskolan. Detta berörs dock mer i kapitlet—Pelararbetet.

4

Ryttarens utbildning

Målet med hästens utbildning är att göra den lydiga och få den att underordna sig ryttarens vilja. Utbildningsmålet för ryttaren däremot består i att han så väl själsligt som kroppsligt ska bli så skicklig och smidig att han är i stånd att förstå sin fyrbente partners väsen. Han ska även vara i stånd att utveckla hästens alla rörelser så att den kan utföra dem med honom och han ska kunna följa hästen med kraft och smidighet och när det är nödvändigt även kunna sitta emot.

Den bäst utbildade hästen utan ledning av en skicklig ryttare är värdelös. Säkerligen är en dressyrmässigt välutbildad ridhäst i de flesta fall en angenämare partner vid promenadridning dock blir ryttarens funktion i denna typ av ridning bara att bli transporterad—vilket inte längre kan kallas att rida. För att förena de båda varelserna — häst och ryttare — till ett konstverk måste båda lämna sitt bidrag. Redan för att visa upp en skolhäst måste ryttaren besitta rika erfarenheter och kunskaper, så mycket mer behöver han då detta då han vill, skall eller måste utbilda sin partner.

Hästens utbildning går i många fall hand i hand med ryttarens och delvis kan man finna viktiga hänvisningar i föregående kapitel, som berör hästens utbildning. Detta enbart räcker naturligtvis inte, varför även ryttarens utbildning måste få en ordentlig grund.

För en framgångsrik utbildning av en ryttare är följande tre viktiga grundförutsättningar nödvändiga:

1. Förståelse av den djupare meningen med all ridning
2. Erhållandet av den rätta känslan
3. Uppövandet av den kroppsliga skickligheten att praktiskt kunna utföra ridningen

Den första förutsättningen—den rätta förståelsen — kommer i de flesta fall att kunna uppfyllas lättare och tidigare än de båda andra. Många ryttare kommer kanske att snabbare erhålla den kroppsliga skickligheten än den rätta känslan, vilket oftast tar längst tid i anspråk. Ryttarens känsla är jämförbar med musikerns gehör. Båda måste ha tillräcklig talang för att kunna spela på de tillförfogande stående instrumenten — levande västen eller dött material. Dessutom måste varje ryttare som strävar efter en framgångsrik utbildning förbehållningslöst underordna sig den skola vilken han uppsökt och helt ge sig hän åt dessa läror. Inget är skadligare än om ryttaren söker ursäkt sin egen otillräcklighet genom att skjuta skulden på sin lärare. Läraren drar upp den röda tråden i utbildningen, vilken eleven måste följa. Först vid slutet av utbildningen kan resultatet fastställas. Men om eleven inte följer den röda tråden så förhindras redan från början varje resultat. Det finns olika metoder och olika vägar. Hur tillvida en är bättre och en annan mindre bra kan man först fastställa då man tillryggalagt en väg utan avvikelser. Då först kan man bilda sig en uppfattning. Därför blir det första budet för varje elev att kompromisslöst stå sin lärare till förfogande eller att lämna skolan. Något mellanting finns inte. Först den utexaminerade eleven är det förbehållet att stå på egna ben och slå in på sin egen väg. Erfarenheter under århundraden lär oss att den klassiska ridkonstens grundsatser besitter ett oförgångligt värde som är anpassat till en av naturen skapad varelse och inte en av tekniken underkastad maskin.

Ryttarens första utbildning består i erhållandet av en korrekt sits, ty detta är grunden för all sorts ridning, speciellt för skolridningen. En smidig och följsam och samtidigt upprätt och djup sits är nödvändig för att kunna ge de rätta hjälperna och för att inte störa hästens jämvikt, speciellt vid de svåra övningarna. Det är emellertid även viktigt av estetiska skäl. Redan vid första intrycket ska ridningen uppenbara sig som konst—ryttare och häst måste i alla rörelser uppvisa en harmonisk bild av en fullkomlig sammansmältning av två varelses.

4.1 Utbildningen på linan

Bäst erhålls den av skolryttaren krävda sitsen genom longering utan stigbyglar. Under detta arbete slipper ryttaren tänka på att leda hästen och kan helt öva sig på att behärska sin kropp i de olika gångarterna. På detta sätt lärs han snabbast en korrekt och oavhängig sits, vilket han absolut behöver för att i rörelserna i högre skolan kunna använda skänklar och tyglar uteslutande som hjälper åt hästen och inte som hjälpmedel till att återvinna sin förlorade balans. Absolut självbehärskning är grundförutsättningen för varje ryttare. Han måste inte bara kunna kontrollera sin kropp utan även alltid kunna tygla sitt temperament. Bara då kommer han att kunna underordna den andra varelsen sin vilja och får den att utveckla sina av naturen givna talanger.

Vid uppsittning vid longeringen står ryttaren så nära hästens vänstra sida som möjligt med ansiktet mot denna, tar med vänster hand i framvalvet på

sadeln och med den högra i bakvalvet och svingar sig upp till stödjande ställning. Linföraren står framför hästen och med ansiktet mot denna och sörjer för att den lugnt står stilla. Ryttaren fattar sedan med den högra handen på den högra sadelputan, stöder sig på denna för att—genom att svänga den högra foten över hästens kors — erhålla ryttarsits. Han sätter sig ned helt lätt. Låter han hela sin vikt falla ner på hästryggen så skulle det irritera denne eller till och med förorsaka smärta.

Läraren förklarar nu, under stillaståendet, den eftersträvade sitsen för ryttaren. Han formar honom så att säga som en bildhuggare. Därvid börjar han från grunden—sätet. Det skjuts så långt fram i sadeln att det kommer att vila mitt på. De båda sittbenen vilar lika fast i sadeln så att svanskotan befinner sig mitt på sadelns medellinje. Sätet ska vara öppet, inte sammanknipet, så att ryttaren sitter så djupt i sadeln som möjligt. De båda sittbenen — vilande på sadeln och svanskotan (som emellertid inte berör sadeln) — bildar den i många äldre ridläror beskrivna sitstrekanten.

De båda höfterna, ur vilkas riktning överlivets hållning kommer, måste befinna sig lodrätt över sadeln och sitstrekanten.

Kommer ryttarens höfter bakom detta lodplan så uppkommer stolsitsen. Ryggen kröker sig, ryttarens knän lyfts ur sadeln och skänklarna kommer för långt fram. Denna sits är lika felaktig som hängsitsen, som uppkommer då höfterna kommer framför lodplanet och därmed gör att skänkel och knä kommer för långt bak. En sådan sits är i sin verkan ännu skadligare än stolsitsen, eftersom ryttaren lätt förlorar säkerheten i överlivet och därmed kommer ur sin jämvikt eftersom han sitter mer på låren än på sätet. Dessutom går varje framåtdrivande vikhjälp förlorad vid denna sits. Även att föra höfterna inåt är felaktigt ty det utlöser sidverkande viktshjälper vilka påverkar jämvikten ogynnsamt och får ryttarens axel på samma sida att sjunka ned. Detta fel orsakas mestadels av att ryttarens sittben kanar åt ena sidan—alltså inte vilar i sadelns mitt — och överlivet bara kan hållas upprätt genom att föra in motsatta sidans höft. Ryttarens rygg ska vara upprät med spänt kors, ryggraden får emellertid inte till följs av detta bli konkav och ryggen måste förbli smidig och böjlig. Detta är framför allt viktigt för att ryttaren ska kunna sitta som fastvuxen på hästryggen i alla rörelser. Upprät och stadig måste ryggen förbli så att ryttaren vid hjälpgivningen kan inverka med sitt kors. Bara då är han i stånd att vid behov förhindra att hästen drar honom ur sadeln om den lägger sig på tygeln.

Här visar sig åter tydligt hur kontrasterna förenas till högsta harmoni i ridningen—ryttaren ska sitta upprät i sadeln och trots det inte vara stel. Han ska slappna av fullständigt utan att sjunka ihop. Denna harmoni kan bara bli följden av en lång och systematisk utbildning av den mänskliga kroppen, på liknande sätt som hos en dansör.

Axlarna ska föras tillbaka så långt att bröstet välver sig lätt utan spänning och skulderbladen bildar en jämn linje med ryggen. De får varken dras upp eller falla framåt så att ryggen blir rund, eller dras tillbaka så att bröstet välver

sig överdrivet och gör ryttaren stel. En genom ryttarens axlar dragen linje ska alltid bilda en rät vinkel med hästens ryggrad.

Huvudet ska bäras med fast men inte stel hals och hakan ska vara lätt indragen. Denna får inte sträckas fram och huvudet får inte böjas framåt, då speciellt det sistnämnda felet medför en krokig rygg vilket inverkar menligt på jämvikten och förhindrar korsets korrekta inverkan. Ryttarens blick ska vara riktad framåt över hästens öron. Vid ett nedåtseende, vilket ofta kan iakttas hos ryttare som är fördjupade i sitt arbete, kommer huvudet att böjas framåt och hakan kommer att falla ned.

Överskänkeln ska, från höften och nedåt, vila med den flata sidan fast och lugnt vid sadeln, utan att pressas fast, vilket skulle leda till stelhet. Ju flatare skänkel desto fastare är ryttarens anslutning med vilken han håller sig fast i sadeln. De flata, omvridna skänklarna befrämjar även ett öppnare säte vilket gör ytan som ryttaren sitter på större. De ska ha en lätt sned ställning inåt så att känna kommer att ligga mot sadelputorna. Tas de för långt fram eller t.o.m. dras upp, befrämjas stolsits. Kommer de för långt bak och bildare en nästan lodrät linje till marken så uppkommer hängsits.

Knäna måste emellertid alltid ligga platt mot sadeln och får aldrig avlägsnas från denna. Kan man se mellan knä och sadel så förlorar sitsen all fasthet. Underskänkeln måste bilda en trubbig vinkel med överskänkeln och utan tvång ligga mot hästkroppen, formligen hänga vid denna av sin egen tyngd. Foten befinner sig vid sadelgjordsstaden, tåspetsarna är vända mot hästen och blir burna. De nedtrampade hälar utgör fotens lägsta punkt. En tänkt förlängningslinje från överkroppens lodplan ska beröra hälar och en likadan linje, dragen från knäna, ska beröra ryttarens tår.

Det kommer att krävas en längre tids övning av ryttaren och framförallt en stor behärskning av sin egen kropp för att han ska kunna bibehålla denna sits på en häst i rörelse. Här kommer läraren att få sin första inblick i elevens karaktär och temperament.

Vid en korrekt sits förblir säte och överskänklarna, till knäet, liggande invid hästen, som sammanvuxna med den och bara överlivet, från höfterna och uppåt samt underskänkeln, från knäet och nedåt, förblir rörliga. Men denna rörlighet måste överensstämma med hästens rörelser. Ryttaren får inte falla bakåt vid igångsättning eller framåt vid avsaktning.

Tills vidare gäller det att i alla gångarter bibehålla den föreskrivna sitsen på linan i alla gångarter. Även detta blir resultatet först av stegrade fordringar. Det som ryttaren lärt i halt och skritt kommer, till att börja med att förefalla svårt i trav. Därför krävs, för att underlätta, till en början inte någon uttrycksfull trav, så att hästens rörelser inte blir för häftiga. Av stor betydelse är även att hästen rör sig mjukt och inte har för stela och hårda rörelser. En välriden häst är alltid den bästa läromästaren. Har ryttaren svårigheter med att sitta kvar i hästens rörelser kan man tillåta honom att hålla sig i sadeln, eller bättre uttryck, man ger honom möjlighet att dra ner sitt säte i sadeln. Ty ryttaren ska inte balansera på hästryggen utan sitta med knäslut.

På linan lär han även känna de första vändningarna genom cirkelrörelsen som hästen beskriver. Därvid måste man kräva att han sitter ned på det inre sittbenet och tar med sig den yttre axeln tillräckligt, varken drar upp den för mycket eller låter den falla ned. Axeln linje ska ju alltid bilda en rät vinkel mot hästens ryggrad. En förlängning av axellinjen löper då till den i cirkelns mitt stående läraren.

Om eleven håller sig fast i sadeln ska han gör det med den yttre handen i framvalvet och med den inre i bakvalvet. Görs tvärtemot, vilket bara krävs i korrektionssyfte, kommer den yttre axeln för långt bak och den räta vinkeln till hästens ryggrad går förlorad.

När ryttaren vant sig vid hästens travrörelser och är i stånd att—då han håller sig fast — förbli sittande lugnt i sadeln, så släpper han först bakvalvet och senare även framvalvet i sadeln. Nu måste ryttaren kunna förbli sittande lugnt och oavhängigt i sadeln, utan att förlora sitsen vid hästens stötande. Är emellertid sitsen inte tillräckligt befäst så förlorar ryttaren hållningen efter några steg och då måste han genast åter hålla sig fast. Därmed ger man honom den bästa möjligheten att under hästens rörelse sätta sig tillrätta i sadeln och framför allt att vrida skänklarna så flata att det möjliggör en fastare sits. Är sitsen tillräckligt befäst så kan man för att erhålla smidighet och för att förhindra stelhet utföra olika ledövningar. Vid alla dessa övningar måste emellertid sätet, överskänkeln och knäet förbli oförändrat fasta vid sadeln. Till att börja med, på linan, krävs bara sådana ledövningar som leder till avspänning av alla muskler och den nödvändiga smidigheten men även som befrämjar behärskning av jämvikten. Speciellt med unga ryttare, som har liten eller ingen erfarenhet alls av hästar, kan denna gymnastik senare utvecklas till voltige. Därigenom kan man göra dem förtrogna med den andra varelsen och även stärka deras självförtroende samt ge dem lite omväxling i det mer eller mindre enformiga arbetet på linan.

För att mjuka upp överlivets muskulatur och för att förbättra hållningen av axlarna är det speciellt lämpligt att svänga armarna framåt eller bakåt. Dessa lyfts och svängs kretsformigt åt ena eller andra hållet, antingen båda armarna samtidigt på samma nivå eller efter varandra. Därvid måste man ge akt på att överlivets hållning inte förändras och framförallt att ryttarens säte förblir fast i sadeln. Därför är det att föredra att armarna svängs bakåt då detta befrämjar en kraftigare nedsittning i sadeln medan däremot ett framåtsvängande lätt kan leda till att överlivet förs framåt och att sätet lyfts.

Genom en framåtböjning mot det högra eller vänstra frambenet förhindras att överlivet stelnar till och ökar samtidigt ryttarens självkänsla samt hans säkerhet i sadeln. På linan utförs denna övning lämpligen mot det inre frambenet. Men inte heller nu får sätet lämna sadeln och knäslutet får inte gå förlorat. Samtidigt ska ryttaren smeka sin häst på bogen eller framtill på bogspetsarna så att den inte blir orolig av den ändrade viktfordelningen.

En bra övning för att öka skickligheten och för att kontrollera sitsens fasthet är bålvriddningar: Båda armarna lyfts åt sidan och sedan vrids överlivet så långt

som möjligt från höfterna åt båda sidorna utan att minsta förändring i sätet, överskänkeln eller knäet får märkas.

Huvudvridningar, vid oförändrad hållning av överlivet, kommer att befrämja ett allmän lösgörande av kroppen och förbereda en riktig huvudställning hos ryttaren. Även underskänkeln kan lösgöras genom framåt—bakåt svängningar, överskänkeln och knäets ställning får inte förändras vid denna rörelse. En cirkelformad rörelse med fötterna kommer att förebygga all stelhet och bringa ryttaren den riktiga fotställningen: Tårna ska vara bärande och riktade i hästens längdriktning och hälarna ska vara sänkta.

Bakåtböjning av överlivet till dess att detta berör korset utgör gränsen till voltige.

Alla dessa övningar har bara något värde om säte, överskänkel och knä förblir oförändrade i sadeln. De är mer skadliga än nyttiga om de förorsakar någon förändring i sitsen grundställning. Man får aldrig overse med att dessa ledövningar bara är ett medel till att nå målet.

Har ryttaren erhållit en fast sits på den energiskt travande hästen kan man övergå till galopparbete. Detta kommer många gånger att omintetgöra det hitintills nådda resultatet och man måste därför börja lika systematiskt som i travarbetet. Då galoppen till att börja med kommer att anstränga ryttaren mer än traven så krävs bara korta repriser för att förhindra uttröttnings—all utbildnings dödsfiende. Huvudkravet måste vara inriktat på att ryttaren sitter precis så i galoppen som han gjorde i traven och att sätet inte kanar framåt och bakåt, vilket militärridandet på sin tid felaktigt lärde ut. Även underskänkeln, speciellt den inre, kommer genom galopprörelsen att förledas till ett pendlande, vilket man redan från början måste förhindra, utan att därför lära in en stel hållning av underskänken. Alla övriga framsteg uppnås sedan på samma sätt som i trav genom ständiga sitskorrektioner och ledövningar.

Så snart ryttaren behärskar sitsen i alla rörelser, utan att hålla i sig ens då och då, så kan man jämte ledövningar börja med inlärandet av en korrekt armställning. Överarmarna måste, från axeln löst nedåthängande, ligga an mot överlivet. Armbågen får varken stå ut från överlivet, som ett handtag, eller pressas mot detta. Spretandet med armbågarna gör ryttarens hand ostadig och pressar han fast dem ger detta honom en tvungen hållning. Oavsett detta åstadkommer det lätt ett uppdragande av axlarna.

Underarmen ska hållas så att den bildar en i det närmaste rät vinkel med överarmen och att händerna kommer på samma höjd, mitt framför koppen.

Handen ska hålla i en rak linje med överarmen. Händerna böjs hel lätt i handleden, mot kroppen och får inte vridas utåt för då omintetgörs handledens fjädrande verkan. Fingrarna ska vara slutna till en knytnäve och vila mot tummen med naglarna uppåt, sträckta och i riktning mot varandra. Lillfingret ska tas något mot överlivet så att ryttaren, om han ser nedåt, kan skymta naglarna. Vid en riktig handställning möjliggörs en elastisk förbindelse med hästmunnen via axel-, armågs- och handled.

I detta stadium av utbildningen ska läraren befrämja resp. pröva sitsens fasthet genom övergångar mellan olika gångarter. Därvid låter han eleven lyfta

armarna åt sidorna vid igångsättning till trav, och senare även till galopp. Han ger därvid akt på att elevens överliv inte faller bakåt och kommer efter i rörelsen. Ryttarens måste behärska sitt överliv, från de lodrätt ställda höfterna, vilket en fast sits med riktigt knäslut möjliggör.

På samma sätt förfars med avsiktningen och det ges akt på att överlivet följer minskningen i rörelsen och inte faller framåt. En gammal erfarenhet lär att en elev som inte ridit tidigare snabbare lär in den korrekta sitsen än en som redan vant sig vid en felaktig sits. Det är svårare för honom att vänja sig av med dessa fel än vad man kan tro. Den erfarna läraren måste genom korrektion hjälpa eleven med detta. Denna korrektion skiljer sig väsentligt från de sitskorrektioner som används för nybörjare. Medan det för en nybörjare räcker att kräva den riktiga hållningen måste läraren hos en elev med speciellt inrotade ovanor, först kräva avvikelser från de uppställda reglerna för att åstadkomma en snabbar förbättring av sitsen. Var ryttaren t.ex. van vid att rida med tillbakalutade höfter och uppdragna knän så ska läraren kräva att skänklar och knän dras tillbaka mer än vad som är föreskrivet och överlivet ska föras fram mer. Hos en ryttare med hängsits förfars tvärtemot. För att räta ut en krokig käpp måste man först böja den mer åt andra hållet tills den slutligen blir rak.

Längden på utbildningen på linan är beroende av såväl ryttarens skicklighet som kvalitén på den till förfogande stående hästen. Som regel uppnås framstegen snabbare och lättare ju bättre utbildad hästen är och ju bättre den är i stånd att röra sig i jämvikt. En sådan häst underlättar väsentligt för nybörjaren att få den korrekta hållningen. Dessutom lär eleven genast känna de riktiga gångarterna och får på så sätt redan från början den rätta känslan. Vid ridning är som i livet i örigt de första intrycken bestående. Hästar med mycket kraftiga rörelser kommer att starkt befrämja förbättrandet av jämvikten hos den vane ryttaren men hämma framstegen hos en nybörjare då denne blir osäker av rörelserna och får svårare att lära in den riktiga hållningen. Det räcker gott och väl att dagligen rida 30 till 45 minuter på linan. Dessutom ska ständiga skrittrepriser och pauser läggas in så att ryttaren med friska krafter och god vilja kan gå in för att uppfylla sin lärares krav. Läraren får aldrig overse med att ett målmedvetet arbete med sitsen är mycket ansträngande och han måste akta sig för att trötta ut sin elev.

När longeringsarbetet avslutas låter läraren hästen ställa upp. D.v.s. han leder in hästen till sig med linan, står rakt framför den och håller den med linan medan ryttaren stöder sig med båda händerna på sadelputorna eller framvalvet, svänger benen bakåt och hoppar av åt vänster.

Vid Spanska Ridskolan utbildas ryttaren så länge på linan att den korrekta sitsen erhålls och befästs. Mestadels kräver detta en tid på ett till ett och ett halvt år. Under den senare tiden av denna utbildning får emellertid ryttaren vanligen, jämte longerhästen, en välriden skolhäst, för att på så sätt successivt gå över till ett mer självständigt arbete. Ofta kommer emellertid även en längre kommen ryttare att få gå tillbaka till longeringsarbetet för att ta bort insmugna fel, vilka är svårare att korrigeras på en skolhäst, som ju ryttaren själv måste leda.

Innan övergången från longeringsarbetet till arbetet med skolhästen, lektionen, låter man ryttaren ta tyglarna och rida en tid på linan för att göra honom förtrogen med att självständigt leda hästen. Lina och pisk används bara till korrektion och hjälp då hästen ska ledas av sin ryttare, som inte längre bara har sin sits att ge akt på. Härvid spänns inspänningstygel under tränstygel, så att tygel kan verka utan att störas. Ryttaren tar tygel i handen så att den löper flat in i handen mellan lillfingret och ringfingret och lämnar handen liggande på pekfingret. Den utsträckta tummen håller fast den över pekfingret löpande tygel. Öglan som bildas av de båda tygeländarna hänger fritt mellan den högra sidan av hästhalsen och tränstygel. Ryttarens hand ska via tygel ständigt uppehålla en lätt förbindelse med hästmunnen, varför den rätta tygellängden är av stor betydelse.

Vid en riden häst ska redan en vridning av handen, vid vilken lillfingret närmar sig kroppen och pekar mot den motsatta sidans höft, förstärka trycket på hästmunnen och därigenom verka som en hjälp.

Tygels längd är beroende av underarmens längd. Är tygel för lång så står antingen armbågarna, på grund av otillräckligt utrymme, ut från överlivet eller också kommer hela överlivet för långt bakom lodlinjen och ryttarens sits blir efter i hästens rörelser. Varken överarmarna eller överlivet ska alltså föras bakåt. Därför hålls händerna hos en ryttare med längre underarmar något längre från överlivet och tyglarna kortas upp mer än vad som är fallet om ryttaren har kortare underarmar, då händerna kommer att ligga närmre överlivet och tygel måste vara längre.

De båda upprätt hållna händerna ska med rundade handleder hållas så nära varandra som möjligt och på samma nivå, en å två handsbredder över mankammen. De ska på inga villkor hållas för högt, då ryttarens handställning därav blir orolig och den korrekta vinkeln mellan över- och underarmen går förlorad. Än mindre får de hållas för lågt, med handryggen uppåt eller t.o.m. stöddas mot hästhalsen för då går finheten i tygeltagen förlorad och ryttarens hand blir hård.

Man måste dessutom speciellt ge akt på att båda händerna är lika långt från mankammen. Denna bildar den absoluta gränsen mellan höger och vänster, vilken inte får överskridas av någon hand så att inte en felaktig tygelföring över hästhalsen uppkommer. En av de viktigaste grundsatserna är att—på en fullt utbildad häst—ryttarens överarm aldrig får ta del i tygelhjälperna.

Så lär ryttarens i det sista stadiet av utbildningen på linan, jämte den korrekta sitsen, känna det rätta insättandet av tygel-, skänkel- och viktshjälper. Denna förberedelse visar sig mycket värdefull vid den fortsatta utbildningen på skolhästen.

4.2 Utbildningen på skolhästen

Om utbildningen på linan mer var ett medel så tecknas nu vid utbildningen på skolhästen ryttarens egentliga mål—Att helt underordna den andra varelsen sin vilja.

Detta mål kommer dock ryttaren endast stegvis att nå. Först får han i skolhästen, vid Spanska Ridskolan även kallad lektionshäst, en fyrbent läromästare, som lär honom det rätta användandet av hjälperna vilket han sedan ska göra begripligt för en ännu oriden häst. För denna undervisning räcker naturligtvis inte bara förberedelserna på linan. Eleven måste komplettera sin erhållna kroppsliga skicklighet med teori. Denna teori måste även omfatta den exakta kännedomen om hästens skötsel och anatomi. Det är därför ingen tillfällighet att de äldsta läromästarna gav hästkännedom en stor plats i sina böcker. I det nuvarande utbildningsstadiet kommer ryttaren att få höra mycket av det som redan förklarats i kapitlet om hästens utbildning. Det måste därvid än mer betonas att hästens och ryttarens utbildning bildar en odelbar helhet.

Sist men inte minst måste läraren suveränt behärska området för sin undervisning och inneha ett jämt temperament som inte tillåter några lynnesbetingade variationer. Han måste dessutom vara psykolog för att helt förstå sina elever. Detta är för övrigt inget nytt då det redan visats på dessa för läraren nödvändiga egenskaperna vid utbildningen av hästen.

I skolhästen har läraren en mycket viktig, nära nog ovärderlig hjälp. Den fyrbente medhjälpare blir emellertid bara värdefull om läraren helt känner den. Det stora värdet i Spanska Ridskolans lektioner ligger i att beridaren undervisar sina elever på den av honom utbildade skolhingsten, vars styrka och svagheter han exakt känner till.

Varje framgångsrik lärare ska därför först själv rida lektionshästen för att exakt lära känna den. Bara då kan han visa sin elev att han inte kräver några omöjligheter av honom vid uppkomna svårigheter. Därigenom befäster han inte bara sin auktoritet utan erhåller även de bästa alternativen till att finna lämpliga hjälpmedel vid uppträdande svårigheter, vilket alltid sker mer eller mindre i varje utbildning.

Undervisningen på lektionshästen börjar med uppsittningen. Ska undervisningen byggas upp solitt och grundligt så får man inte förutsätta några som helst kunskaper hos eleven. Så börjar även undervisningen på gymnasiet med begrepp som redan blivit flyktigt behandlade i grundskolan.

Före uppsittningen på skolhästen ska ryttaren under lärarens ledning övertyga sig om att hästen är korrekt sadlad och tränad. De därtill erforderliga kunskaperna ska belysas i ett senare kapitel.

Vid uppsittningen släpps de vid införandet upplagda stigbyglarna ner och den ungerfärliga stiglåderslängden ställs in. Därvid måste hästen stå lika på alla fyra benen och sadeln ligga exakt mitt på, vilket man bäst kan övertyga sig om då man betraktar hästen bakifrån. Då lägger ryttaren sina fingerspetsar i stiglåderspännena och förlänger eller förkortar stiglådet tills stigbygelns fotplatta når armhålan på hans utsträckta arm. Därvid måste han kontrollera

att båda stiglädrena blir lika långa. Nu ställer sig ryttaren på hästens vänstra sida, så när som möjligt. Han ska stå vänd mot sadeln och i höjd med denna. Så tar han den vänstra handen den vänstra tygeln och låter den lugnt glida till hästens mankam. Den högra handen lägger den över mankammen liggande högertygeln tillsammans med spöet i den vänstra. Tygeln sträcks upp lätt och förblir i kontakt med hästmunnen så att ryttaren får hästen att stå lugnt. Den vänstra handen fattar nu antingen en slinga av manen eller stöder sig helt enkelt på mankammen. Sedan fattar ryttaren med den högra handen den vänstra stigbygeln och sätter sin vänstra fot i denna framme vid trampdynan. Det vänstra knät trycks fast mot sadeln men tårna får inte beröra hästkroppen, då detta skull göra en känslig häst orolig. För att understödja det vänstra benet kan fotspetsen vid uppsittning vila vid sadelgjorden. Den högra handen fattar nu i sadelns bakvalv och ryttaren stampar kraftigt av med den högra foten. Med lätt framåtböjd överkropp svingar han sig så högt att den högra foten befinner sig bredvid den vänstra. Då stöder han den högra handen på den högra sadelputan, lyfter det högra benet med böjt knä högt över bakvalvet och sänker sig lugnt ned i sadeln. Under inga omständigheter får ryttaren falla ned med hela sin tyngd i sadeln. Efter uppsittningen söker ryttaren reda på den högra stigbygeln med den högra, inåtvända fotspetsen och tar tyglarna i båda händerna. Skulle sadeln vid uppsittningen förskjutits till vänster så trampar ryttaren kraftigt i den högra stigbygeln och drar den eventuellt i rätt läge med den högra handen.

Om man befarar att sadeln dras snett och hästen därigenom kommer att oras kan man ta hjälp av en man, lämpligen hästskötaren som hästen ju känner. Medhjälparen ställer sig på hästens högra sida, håller eventuellt hästen i det högra sidstycket med sin högra hand så att den står lugnt, och belastar med sin vänstra hand den högra stigbygeln.

Rider eleven för första gången ska läraren bestämma den exakta längden på stiglädren. Efter det att han övertygat sig om att hästen står lika på alla fyra benen fastställer han, stående bakom hästen, om sadeln ligger mitt på och om ryttaren sitter så att svanskotan befinner sig mitt i sadeln. Därefter går han fram till hästens huvud och säger till eleven att släppa stigbyglarna och sätta sig så som han hitintills blivit lärd på linan. Sedan justeras stigbyglarna så att fotplattan ligger två fingerbredder över klacksömmen. Den korrekta längden på stiglädren är viktig så väl för en korrekt sits som för den rätta hjälpgivningen. Vid för långa läder sänks tårna, sitsen blir inte tillräckligt fast och skänkelhjälperna försvåras. För korta läder, däremot, förorsakar att knäna dras upp och att underskänkeln öppnas vid användandet vilket befrämjar stolsits. Dessutom kommer sätet för långt bak i sadeln.

Till en korrekt sits hör det riktiga hållandet av spöet. Liksom allt i ridningen ska även detta vara ändamålsenligt och elegant. Men just vad gäller hållandet av spöet finner man i dag som en följs av slarv med detaljarbetet många avvikelser från reglerna, vilket inte på något sätt bidrar till att försköna anblicken. Vid ridning på träns ska spöet alltid hållas i den inre sidans hand. Ryttaren tar det i änden (och inte mitt på, vilket man ofta ser) och håller det vilande

på låret i riktning mot flanken på hästen. Undantag görs bara om spö hjälpen vid ridning av unga hästar eller som nödvändig korrektion ska sättas in på bogen. Den så beskrivna spöföringen är inte bara naturlig och elegant utan ger samtidigt den bästa kontrollen av en korrekt handställning hos ryttaren. Ty bara då handlederna är så upprättstående som tidigare beskrivits kommer spöet att kunna hållas rätt. Spöet är samtidigt ryttarens tecken, som alltid värdigt ska träda i kraft. Detta kommer till uttryck redan genom den beskrivning de gamla mästarernas föreskrift, att med det uppresta spöet i högerhand och med enhandsfattning av tyglarna med den vänstra kunna visa fram sin häst så att de utgör anblicken av ridkonstens främsta mål. Ryttaren får aldrig glömma att spöet bara ska sättas in då alla andra, finare inverkan hjälper, inte längre räcker.

Hit hör också påpekandet—utlöst av iakttagelser bland allmänheten—att till hälsning ska tygel och spö hållas i vänster hand och hatten ska lyftas med den högra.

Ryttarens utbildning kommer nu att få en liknande uppbyggnad som skolhästens. Det gör att man kommer att finna många anvisningar, speciellt gällande hjälperna, i kapitlet om hästens utbildning. Den grundläggande skillnaden består nu i att skolhästen behärskar övningarna och inte först måste lära in dem, som vid utbildning av remonten. Han ska nu lära ryttaren med vilka medel hans kunnande ska lockas fram.

Läraren ska därvid jämte att förklara de använda hjälperna huvudsakligen koncentrera sig på att få fram och renodla den rätta formen hos häst och ryttare. Åter ser vi hur kraven på häst och ryttare griper in i varandra i ridkonsten. Bara på en välriden häst kan ryttaren sitta perfekt i alla rörelser. Därför är speciellt erfarna och vana befäl utsedda till, att med hänsyn till remontens utbildningsgrad och hästens sätt att röra sig, bedöma rekrytens sits och framsteg.

Även fast det militära ridandet hör till förgången tid så vore det absolut fel att ta avstånd från de efterlämnade lärorna och kunskaperna. Ty dagens ryttare får aldrig glömma att det militära ridandet utgör grunden för ridsporten och att ridsporten först har utvecklats därur.

Efter det att ryttaren satt sig tillrätta under halt ska han söka bibehålla denna sits i alla rörelserna trots den nödvändiga hjälpgivningen. Läraren måste speciellt ge akt på att hästen inte tillåter sig några bekvämligheter utan rör sig på ett sådant sätt och i en sådan form som han lärt sig. Redan framridningen ska ske under samling, till att börja med åtminstone i skritt. Ryttaren ska därvid bemöda sig om att inte falla bakåt med överlivet eller att försöka hålla sig i rätt läge med hjälp av tygeln.

Den första tiden inskränker sig utbildningen huvudsakligen till att hästen går i en bra form på ridbanan, rakriktad och rätt ställd. För att uppnå detta är det nödvändigt med en motsvarande förberedelse på den stora volten. Här är det lättare att erhålla hästens form och varje korrektion från läraren kan komma snabbare då han här bättre kan iakttä eleven i varje fas av rörelsen. Läraren ska emellertid inte alltid stå inuti volten, utan ofta välja att stå utanför för att även kunna forma elevens yttre sida. Från denna position kan han framför

allt kontrollera om ryttaren sitter precis mitt över hästen, inte drar upp den yttre axeln och därigenom viker in den inre höften—ett fel som för övrigt även uppkommer om ryttarens säte genom hästens rörelse kanar utåt och han då från denna sneda ställning bemödar sig om att sitta lodrätt i sadeln. I varje vändning, så även i volten, tar hästen nämligen kortare steg med de inre benen än med de yttre varigenom ryttaren förleds att sitta mer utåt. På samma sätt kommer en häst som gör sig konkav i ena sidan (t.ex. den vänstra) att förleda ryttaren att sitta mer åt den andra sidan (alltså höger) och att föra höfterna in åt den konkava sidan. Allt detta måste läraren ta med i bilden vid sin korrektion av elevens sits, ty för att avlägsna fel gäller det att känna till deras rätta orsak.

Läget på den yttre underskänkeln är lättare att observera från en plats utanför volten. Den ska med nedtrampad häl ligga något bakom gjorden. Stående i cirkeln kan läraren bäst övertyga sig om att ryttarens yttre axel går med tillräckligt och att den inre skänkeln förblir lugn—formligen fastklistrad—i alla hästkroppens rörelser. Även hästens korrekta ställning—inte mer böjd i halsen än i kroppen i övrigt—kan bättre fastställas från denna position. Det är viktigt att det lilla som nu krävs av ryttaren utförs korrekt. Detta detaljarbete har man senare mångfalt igen.

Läraren får aldrig glömma att även de enklaste övningar förefaller svåra för nybörjaren. Denna kunskap måste användas så att fordringarna stegras genom en systematisk uppbyggnad. Man börjar därvid med skrittarbetet, i vilket ryttaren lättare kan bibehålla den inlärdasitsen, och först senare kommer travarbetet, vilket precis som vid utbildningen av den unga hästen kommer att utgöra ryggraden i utbildningen av ryttaren och omfatta det mesta arbetet. Vi ser åter att ryttarens utbildning följer samma röda tråd som hästens, så den bästa kompletteringen av det som beskrivs här är att slå upp avsnittet om motsvarande utbildning av hästen. Då det är svårast att bibehålla korrekt sits i travrörelserna så väljer man antingen en skolhäst med mjuka rörelser eller förkortar tempot så långt att den unge ryttaren inte längre behöver kämpa mot svårigheter med sitsen. Ökningen av tempot kommer sedan med framstegen i behärsksningen av sitsen.

Det finns ännu en omständighet som en bra lärare aldrig får overse med och därigenom skiljer han sig från den genomsnittlige utbildaren. Det är att man inte kan avhjälpa alla ryttarens fel på en gång! Detta försök skulle göra honom förvirrad och dessutom framkalla fysisk och psykisk krampaktighet. Och just ridningen kräver, om det ska utvecklas till konst, fullkomlig lösgjordhet hos båda parter.

Inte mindre felaktigt är set att skrika åt sina elever i stället för att bemöda sig om att göra sina fordringar så begripliga för dem att de verkligen fattar vad som krävs av dem. En riktig lektion kan vara så rikhaltigt utformad att den gör all ridteori i lektionssalen överflödigt och bevisar praktikens fördelar framför all teoretisk genomgång vid svarta tavlan. Läraren ska ju avlägsna sin elevs fel såsom en bildhuggare formar: först måste man komma tillrätta med de grundläggande felen—alltså orsakerna—vilka för med sig de många små felen—verkan—innan man går in på detaljarbetet, den sista slipningen. Alltför

lätt kan ett fördjupande i dessa detaljer göra att de stora linjerna går förlorade och därmed även framgången.

Hit hör även ett annat ofta iakttaget utbildningsfel: Genom arbetet på volten glöms utnyttjandet av hela banan bort. Volten förblir alltid bara medlet och arbetet på hela ridbanan målet. Naturligtvis förleds lärare och elev av att det är lättare att nå resultat på volten till att arbeta längre än nödvändigt på den för att undvika bakslag, vilka inträder vid ridandet rakt fram. Det är en ovana som måste tas bort.

Arbetet på volten ska alltid omväxlas med ridning på hela banan. Till att börja med krävs emellertid bara exakta hörnpasseringar, enkla vändningar och volter och dessa görs till en början t.o.m. något avrundade och större än vad som föreskrivs. För att kunna utföra dessa få övningar exakt krävs en längre tidsrymd än vad som vid första anblicken kan tyckas. Det förvånade även de till Spanska Ridskolan kommenderade officerarna, som redan tidigare måste ha varit skickliga ryttare, att de först efter veckolångt övande kunde utföra dessa enkla figurer i alla hänseenden helt korrekt. Sedan förmådde de emellertid att utföra de på dessa fundament uppbyggda svårare övningar relativt lätt och framföra allt med större korrekthet än vad som tidigare varit möjligt.

Vid de hitintills nämnda övningarna, tills vidare i skritt och trav, sedan stegrade till att utföras i galopp, har läraren att ge akt på att de förlöper så som det redan utförligt beskrivits i avsnitten om hästens utbildning. Dessutom ska han ständigt övervaka den korrekta sitsen och den riktiga hjälpgivningen och hjälpa ryttaren att förstå känslan i de olika tempona och jämnheten och livligheten i stegen i alla rörelser. Han ska inte bara anmärka på felen utan även göra sin undervisning väsentligt rikhaltigare genom väl avpassat beröm. Ett Bra på vägen mot den än på länge ej uppnådda perfektionen kan ofta åstadkomma under. Inläggande av haltparader och framridningar kommer ytterligare att berika ryttarens erfarenheter och framförallt göra honom förtrogen med hjälpernas verkan. Här kan man även börja med övergångar i skritt, fordringarna stegras sedan till övergångar ur trav och når slutligen sin höjdpunkt i galopp. Hela tiden förblir ryttarens hållning och hjälper de samma, bara det att kraften i inverkan stegras med de olika gångarterna.

Tyglarna, som hålls i de lätt rundade händerna, förhålls genom vridning av händerna så att lillfingrarna närmar sig kroppen. Eventuellt förhålls upprepa-de gånger tills hästen gör halt. För detta fina förhållande är det nödvändigt att tygellängden är korrekt, vilket medför att ryttaren ständigt måste korta upp tygeln, som hästen försöker dra ur hans hand. Här måste man bekämpa de hos ryttaren vanligen uppkommande felen:

Tygeltagen utförs genom att armbågarna dras bakåt eller genom att överlivet förs bakåt,

Skänklarna åker fram eller lyfts av rörelsen istället för att verka drivande på hästen,

Överlivet faller framåt vid halten

Ryttaren lyfter sätet ur sadeln i stället för att sitta emot

Alla dessa fel inverkar inte bara menligt på ryttarens jämvikt utan stör även hästens balans. Vid framridning ges tyglarna efter genom omvridning av händerna—varvid lillfingrarna närmar sig hästhalsen i riktning från ryttarens kropp—så mycket att hästen kan sätta benen framåt utan att samlingen går förlorad. Skänkeltrycket ökas successivt tills hästen övergår till den önskade rörelsen. Detta skänkeltryck är naturligtvis mindre vid skritt och starkare vid trav och galopp. Skänkelhjälpen får dock aldrig sättas in överraskande. Åter spelar ryttarens överliv en stor roll. Det får inte falla bakåt i igångsättningsögonblicket och därigenom göra hjälpgivningen osäker och störa hästens jämvikt. Ryttaren får heller inte för överlivet framåt, då han därigenom orsakar liknande följder.

Vid noggrannare betraktande av alla tygelhjälp visar sig det faktum att en tygel alltid verkar på samma sida av hästen. Därför omöjliggör ledandet över halsen (då t.ex. den högra handen hålls på vänster sida av mankammen) varje finare hjälp. Detta ofta förekommande fel måste ryttaren speciellt ge akt på—från första början till högre skolan. Han måste även ge akt på att den inre tygeln i en vändning inte avlägsnas från hästhalsen istället för att ligga an mot den, då ryttaren när så är fallet rider med falskt stöd och överdriven ställning. Överhuvudtaget ska det riktiga—elastiska—stödet klargöras för eleven så att hans tygelhjälp inte urartar till ett dragande i tygeln och därmed gör även den bäst ridna häst hård i munnen.

Inte mindre måste läraren ge akt på elevens huvudställning. Huvudet ska hållas rakt med lätt indragen haka, ryttarens blick ska vara riktad framåt över hästens öron. En människa kan bara gå snörrätt om hon behåller målet för ögonen, på samma sätt kan man bara leda sin häst rakt—ett av huvudkraven vid ett seriöst ridande. Ju längre ryttaren kommit, ju mer ha fördjupar sig i sitt arbete, desto mer tenderar han att se nedåt (på hästöronen) och begår därigenom ett fel som inte bara försvårar bibehållandet av riktningen utan även verkar menligt på hans jämvikt och även på hans hjälpgivning.

Vid den ständigt nödvändiga sitskorrektionen måste det korrekta skänkelläget övervakas. Detta är ganska lätt så länge inte ryttarens skänkel används som hjälp. Ju mer den emellertid används desto starkare blir tendensen att dra upp hälsarna i den falska föreställningen att hästen på detta sätt skulle drivas fram bättre. Till följd därav blir skänkeln mestadels inte längre vriden med den flata sidan mot hästen och dessutom minskas knäslutet. Därmed försvinner nästan den framåt drivande hjälpen. Den bakom gjorden lagda skänkeln kommer inte bara att bli utan inverkan om hälen är uppdragen utan detta kan även förorsaka att sitsen förskjuts åt den sidan, vilket man ofta kan se i motställd skänkelvikning och sluta.

Så snart ryttaren erhållit den nödvändiga säkerheten och framförallt oavhängigheten i sitsen även vid ökade travrörelser—vilket mycket snart är fallet efter det föregående longeringsarbetet—kan man börja med galopparbetet. Man ska dock aldrig överväga att börja med detta arbete så länge sitsen inte är tillräckligt fast eftersom galoppen kräver ett mycket kraftigare insättande av ryttarens hjälper än de andra gångarterna. Vid galoppfattningen måste rytta-

ren upprätthålla hästens samling så att de första galoppsprången blir slutna. Faller hästen emellertid isär dessförinnan så blir mestadels denna övergång häftig och hästens rörelser obekväma och det blir svårt för ryttaren bibehålla den korrekta sitsen. Denna sits behöver han emellertid till en behärskad galopp då han vid varje galoppsprång ska upprepa hjälperna för fattning. Av samma skäl är det nödvändigt att ryttaren blir sittande i sadeln och inte lyfter sätet. Den med sänkt häl, vid hästkroppen liggande, innerskänkeln kommer att underlätta denna sits och förhindra att sätet rutschar utåt i galopprörelsen och därigenom stör jämvikten. Dessutom förebyggs därigenom bäst att innerskänkeln pendlar, den måste lugnt bli liggande vid hästkroppen för att ständigt kunna upprepa hjälpgivningen.

Det finns olika uppfattningar om hur man ska börja galopparbetet med den unga ryttaren. Den ena lär galoppfattning ur skritt den andra ur trav. Båda metoderna har både för- och nackdelar. Vid galoppfattning ur skritt är ryttaren, genom de lugnare rörelserna hos hästen i denna gångart, bättre istånd att behärska sin kropp och noggrannare sätta in sina hjälper. Han måste bara ge akt på att inte falla bakåt med överlivet i fattningsögonblicket eller att hämma rörelsen framåt genom kraftigare uppsträckning av tygeln. I alla fall måste hästen vara tillräckligt långt kommen i sin utbildning och besitta tillräcklig schvung för att genast kunna övergå till galopp. Denna typ av galoppfattning föredras vid Spanska Ridskolan. Vid galoppfattning ur trav blir övergången lättare för hästen och det blir lättare för ryttaren att gå med i den nya gångarten då mer schvung är för handen. Däremot blir det, om sitsen ännu ej är tillräckligt befäst något svårare att sätta in skänkelhjälperna på det sätt som föreskrifterna kräver. Vid utbildningen vid det Österrikisk-Ungerska kavalleriet vandes rekryterna att fatta galopp på detta sätt.

Den fortsatta utbildningen får nu exakt samma förlopp som hästens utbildning, från början med sidvärtsrörelserna till galoppombytet i språnget och piruetter. Bara några speciellt markanta kännemärken ska här belysas.

Vid den viktigaste sidvärtsrörelsen, öppna, måste man speciellt ge akt på att ryttaren verkligen sitter inåt, att den inre skänkeln verkligen ligger vid jorden och inte bakom och att hästen drivs framåt med ytterskänkeln bakom jorden. Båda händerna ska vara lika långt från hästens mankam, axlarna inåtförda och ryttarens blick över hästens yttre öra och riktad framåt. Då öppna är grunden för alla sidvärtsrörelser, kan ryttarens nödvändiga sits och inverkan inte nog ofta upprepas.

Hjälperna för de övriga sidvärtsrörelserna belyses i avsnitten om hästens utbildning.

Ett speciellt påpekande kräver—framkallat av ständigt återkommande iakttagelser—att hästen inte får kastas in i galoppombyten. Ryttaren utgör därvid en långt ifrån vacker bild. Är han inte i stånd att erhålla galoppombyten i språnget med de brukliga hjälperna så är varken häst eller ryttare tillräckligt långt komna i utbildningen, eller hästen utför inte tillräckligt kraftiga galoppsprång. Det brister alltså i mognad hos en av parterna. Omogna prestationer är lika lite värda som omogen frukt är hälsosamt.

Även för en annan oskön bild och absolut felaktig hjälpgivning vid galoppombyte i språnget måste det varnas. Det är att rytaren lyfter sätet med avsikten att betona sina hjälper ytterligare, och ser samtidigt nedåt för att övertyga sig om att bytet lyckats. Det är överflödigt att visa på hur mycket detta avlägsnar sig från föreställningen om ett fullständigt sammansmältande av de båda varelserna.

Vid ryttares utbildning måste man alltid tillskriva hästtilldelningen en stor betydelse. Härvid måste läraren känna båda—ryttare och häst—temperaments- och kunskapsmässigt för att kunna göra en lämplig sammansättning. Har detta en gång lyckats så ska man, speciellt under den första tiden i görligaste mån undvika täta hästbyten. Rytaren ska få möjlighet att lära känna sin partner och göra sig förtrogen med dess vanor—till vilka även olaterna räknas. Därigenom förstärks hans självförtroende, vilket är viktigt för varje framgångsrik utbildning. Så som utbildaren måste söka förhindra att remonten kastar av sin ryttare (så att inte avkastningen inte blir till en vana) så måste läraren genom ett lämpligt utbildningsförfarande söka förhindra att eleven faller av (så att den unga ryttares självförtroende inte skadas).

Har rytaren gjort tillfredsställande framsteg så ska enklare övningar utföras med hästen på kandar. Först måste emellertid tygelfattningen noggrant förklaras och under den första tiden strängt övervakas, så att ingen felaktig handställning uppkommer.

Sedan FEI präglade uttrycket tygelfattning valfri skapar de uppfinningsrika ryttarna de mest olika former av tygelfattningar, inte alltid till ridsportens fromma och än mindre till hästens. Det är överflödigt att gå in på några detaljer.

Vid Spanska Ridskolan lärs den tygelfattning som den klassiska ridkonsten krävt sedan urminnes tider och som även föreskrevs av det Österrikiska-Ungerska kavalleriet. I dag kallas denna tygelfattning ofta tre och en dvs. :Den vänstra handen håller tre tyglar och den högra en.

De båda stångtyglarna tas i den vänstra handen, delas med ringfingret och dras igenom med den högra handen så att det rätta stödet uppkommer. Den vänstra bridongtygeln tas i samma hand, skild från samma sidas stångtygel av lillfingret. Den högra bridongtygeln tas mellan lill- och ringfingret i den högra handen och sträcks upp. Den vänstra, knutna handen hålls mitt för kroppen, lätt avrundad så att den befinner sig över sadelns framvalv dock utan att vila på detta. Den högra handen hålls strax bredvid den vänstra och så rundad att de båda händernas tummar är riktade mot varandra och så att rytaren kan se en skymt av naglarna. Tyglarnas ändar hänger ned på hästkroppens högra sida innanför höger bridongtygel. Spöet hålls vid ridning på kandar alltid i höger hand. Det är viktigt att ge akt på att alla tyglar är lika långa, vilket den högra handen ständigt ska korrigera. Erfarenhetsmässigt vet man att tyglarna långer sig och långsamt glider ur handen, speciellt om handen inte är tillräckligt hårt knuten. Därigenom blir tyglarna ofta olika uppsträckta, vilket under alla omständigheter måste förhindras.

Tygelfattningen är felaktig om den vänstra handen istället för att ligga mitt för kroppen ligger till vänster om hästhalsen. Därvid förs den högra stångtygeln över halsen och den vänstra blir mestadels inte uppsträckt.

Vid vändning till vänster eller ett tygeltag åt vänster vrids den vänstra handen så åt höger att lillfingret blir riktat mot ryttarens högra höft. Därvid ger den högra handen efter genom en lätt vridning framåt. Tygeltag åt höger utförs genom att vrida den vänstra handen åt vänster varvid lillfingret avlägsnar sig något från ryttarens kropp. Den högra handen (med den vänstra bridongtygeln) vrids även den åt vänster så att lillfingret pekar mot ryttarens vänstra höft.

Ridandet på kandar utgör slutstadiet i utbildningen för många ryttare. Som regel ska ryttaren vid ridning på kandar även börja använda sporrar för de båda hör enligt tradition samman. Ofta visar det sig dock ändamålsenligt om ryttaren redan vid ridning på tränsgjorts förtrogen med användandet av sporrar så att inte allt för mycket nytt—sporrar och kandar—införs samtidigt. Ofta är detta t.o.m. nödvändigt om till förfogande stående skolhästar är för flegmatiska och bara tveksamt följer de framåtdrivande hjälperna.

I detta utbildningsstadium ska den unga ryttaren rida kortare repriser med tyglarna i en hand för att pröva sitsens oavhängighet. Han tar den högra bridongtygeln mellan tummen och pekfingret i den vänstra handen, rättar med en högra till tygellängden så att alla fyra tyglarna är lika sträckta, varvid tummen håller fast alla fyra över pekfingret löpande tyglarna. Den högra handen hänger antingen fritt nedåt—enligt de tyska ridföreskrifterna—eller hålls slutet, mitt på överskänkel så att handryggen är uppåt och lillfingret ligger vid byxsömmen utan att den högra armbågen spretar utåt. Spöet hålls alltid i den högra handen. Hålls handen enligt den tyska föreskriften så ska man ge akt på att den hänger helt avspänt och inte genom stelhet får ryttaren att dra axeln bakåt.

Tygelfattning med en hand på blank stång är den högsta fulländning som den klassiska ridkonsten sätter som mål. Först tas tyglarna som ovan beskrivits i vänster hand, sedan förlängs bridongtygeln så att den hänger i en lös båge vid hästhalsen och botten av denna tygel hålls tillsammans med stångtygeln fast av den vänstra handens tumme. Ryttarens hand har nu alltså förbindelse med hästmunnen bara med stångtygeln och leder med den finaste inverkan genom alla övningar. Den högra handen, hållen strax bredvid den vänstra, håller det stolt uppåtriktade spöet. Skänkel och viktshjälper förblir de samma som vid ridandet på alla fyra tyglarna.

Under den första tidens ridlektioner föreskriver läraren gångart och övningar då han på det sättet bäst systematiskt bygger upp arbetet och kan avpassa det efter elevens uppnådda kunskaper. Så snart denne visar några färdigheter ska läraren övergående låta honom rida självständigt och inskränka sig till korrektion. På detta sätt utbildas eleven till en tänkande ryttare—det slutliga målet för undervisningen—och han tvingas dessutom till större noggrannhet så att läraren är i stånd att entydigt fastställa figurer och tempon men framför allt att se den logiska uppbyggnaden av arbetet. Först efter denna grundliga ut-

bildning är ögonblicket kommet att successivt föra in den unga ryttaren i den högre skolan. Det kommer att stärka hans självförtroende och betydligt öka hans ambitioner om hans lärare låter honom göra några lektioner ur den högre skolan som belöning för speciellt bra arbetsprestationer. Naturligtvis måste en bra skolhäst—den andra läraren—då stå till förfogande för att förmedla den rätta känslan till ryttaren. Piaff, passage eller andra uppmärksamhetskrävande rörelser måste emellertid alltid förbli lönen för ett bra arbete och får inte utföras för att tillfredsställa den unge ryttarens fåfänga. Han kan då allt för lätt glömma bort det alvarliga och mindre iögonenfallande grundarbetet och därmed ofta förstöra sina chanser till framgång. Oavsett detta kommer även den fyrbente läraren att på grund av allt för ofta övade ansträngande rörelser ur den högre skolan att försöka göra arbetet bekvämare för sig. Övningarna förlovar då allt med i glans och till slut kan eleven inte längre uppfylla kraven på en riktig piaff eller passage!

Med tanke på konsekvensen i den unge ryttarens utbildning får inte läraren glömma att avsluta arbetet vid rätt tidpunkt så att hans elev inte tycker att det är för påfrestande. Likaväl som lektionsstunden måste omväxlas genom fordringar och belöningar för korrekt utförda övningar så måste läraren även ge akt på att han slutar med en lyckad övning, så att det sista intrycket för båda—man skulle kunna säga all tre—är positivt. Denna metod, använd ända till avslutningen av den totala utbildningen, kommer att låta den unga ryttaren uppleva denna jordens lycka.

Att ange en tidsrymd för denna utbildning är svårt eller nära nog omöjligt. Det är oftast de största ryttarna som erkänner att de aldrig lärt färdigt. Kanske har just den kunskapen banat väg för dem till en höjd som bara är förbehållet vissa utvalda.

Det kommer alltid att föreligga två olika utbildningsmål: Färdigheten att rida en färdig skolhäst så att alla i honom inneboende och utvecklade färdigheter kommer till sin fulla rätt. Därtill fordras, med en lämplig tidsperiod använd för den högre skolan, två till tre år. Med inriktning på kompetens att själv utbilda en skolhäst från en remont måste den unga ryttaren utbildas minst fyra till sex år. Men även då är det att rekommendera en övergångstid då eleven har en erfaren utbildare att fråga till råds. I dag, i vår tid som söker påskynda allt—åberopande den tekniska utvecklingen—förefaller denna utbildningstid allt för lång. Man får dock inte glömma att målet lyder: Högsta perfektion, jämförbar med den klasiska baletten. Balanchine, den berömda balettmästaren, avslög ett förkortande av utbildningstiden med följande förklaring: Att människan ännu bara har två ben och den nödvändiga smidigheten att forma samma kropp, vilken är den samma som förut. Varför skulle det vara annorlunda för häst och ryttare? Naturligtvis kan vissa fordringar uppfyllas på kortare tid av en skicklig ryttare. Man ska dock aldrig, varken vid hästens eller ryttarens utbildning, fastställa någon bestämd tid eftersom allt för många faktorer är med i spelet. Däremot måste man absolut hålla fast vid grundsatsen att ryttaren måste behärska grunden själv för att kunna använda den på en honom anförtrodd varelse.

Däri ligger ju den djupare meningen i ridningen som utbildningsmetod. Så var det förr, så är det idag och så måste det alltid vara om ett arbete ska krönas med framgång. Så här lyder ett uttalande av ryttmästare von Oeynhausen (1845) fullt giltigt än i dag:

Människan kan bara bli herre över hästen då hon är herre över sina egna handlingar.

5

Den Spanska Hovridskolan

Ett institut som kan blicka tillbaka på en fyrahundraårig tradition och som är ensam i sitt slag har en stor förpliktelse gentemot sitt förgångna. Denna förpliktelse måste samtidigt bli en lag, ett oomstörtligt reglemente. Så har, trots enbart muntlig tradition från de framstående överförarna blivit fallet vid Spanska Hovridskolan, till skolans stora lycka. Men trots det visar det sig nödvändigt med en skriftlig uppteckning av det som överförts till idag så att inte stormar som utlöses av vår tids hets river stora hål i denna under århundraden tillverkade vävnad och slutligen förintar den. Ty med traditionen står och faller Spanska Hovridskolan. Denna tradition får emellertid inte bara skapas i ord utan måste understödjas av handlingar. Det är bevisat att den Spanska Hovridskolan är den äldsta ridskolan i världen. Det föreligger bara sparsamma anteckningar över grundandet och historiken—en brist som beklagansvärt även kan fastställas ända till den nyare tiden. Medan vid skolan undervisande storheter inom ridkonsten bara efterlämnat få och ofullständiga skrifter till oss har deras elever offentliggjort omfattande verk och detta mestadels utomlands. Bara de i hovarkivet befintliga akterna kan ge något ljus i mörkret som omger skolans grundande och bedrivande under loppet av århundraden.

Med absolut säkerhet kan fastställas att den nyligen upptäckta ridkonsten höll sitt intåg i Wiens mäktiga kejsarhov under 15-hundratalet, liksom vid de flesta av Europas kejsardömen. Ur olika akter, funna i hovarkivet, framgår att det redan år 1565 utfärdades en order att upprätta en "hästidrottsplats" i borgen—alltså en för ridövningar bestämd plats.

År 1572 dyker för första gången beteckningen "Spanska Ridsalen" upp. Det fanns alltså redan år före Pluviens första ridbana i Frankrike en ridhall i Wien, ett faktum som var möjligt bara tack vare en utomordentligt gynnsam utveckling av den i Europa nyligen uppblommade ridkonsten.

Skolan har även denna tid att tacka för sitt namn. Det kan föras tillbaka på att man vid den tiden huvudsakligen använde sig av spanska hästar p.g.a. deras speciella anlag för den klassiska ridkonsten. Ännu idag använder den Spanska Ridskolan sig uteslutande av Lipizzanerhingstar, avkommor av den tidigare använda spanska hästrasen, för denna konst.

Efter hand fick Spanska Ridskolan ökat intresse även i utlandet. Ca 1770, alltså vid en tidpunkt då de franska ridmästarna hade inflytande över nästan hela Europa, företrädde redan friherre von Sand i kurfurstendömet Köln åsikter från ridskolan i Wien. Men den stora tiden och den ledande rollen för Spanska Hovridskolan kom först under överberidare Max Ritter von Weyrother. Beklagansvärt nog har Weyrother inte efterlämnat något skriftligt åt eftervärlden förutom två små böcker så det blev förbehållet åt hans elever att överföra den stora mästarens läror i värdefulla ridböcker. Weyrothers läror används än i dag vid Spanska Ridskolan—varigenom han väl lär ha fått en värdig minnesvård.

Krig, revolutioner, ja inte ens donaumonarkins sammanbrott kunde inte förstöra denna, en gång österrikiska institution—det bästa beviset för att Spanska Hovridskolan inte är något av en kvarvarande hovlig inrättning utan en konst- och kulturkälla av högsta rang, som bibehållit sig ända till vår tid och samtidigt utgör ett stycke levande barock. Om den även i fortsättningen förblir de gamla traditionerna trogen och strängt håller sig till de gamla mästarna kommer den ännu i framtiden att alltid befrämja den allmänna nivån i ridningen. Deras prestationer kommer att ge varje ryttare en bild av högsta harmoni—en harmoni mellan häst och ryttare som den klassiska ridkonsten kräver. Framförallt kommer de emellertid att föresväva dressyryrarna som ett ideal och sporra dem att försöka efterlikna detta.

Spanska Hovridskolans historia vore ofullständig om man inte även nämnde den underbara ridbanan som sedan mer än 225 år utgör dess egentliga ram. Det finns väl inte någon besökare som inte får en ärlig känsla av beundran, ja t.o.m. gripenhet, då han för första gången beträder denna ridsal. Ridbana vid Josefplatz, vilken tidigare gällde för Europas vackraste—även fast alla furstendömen sedan 1700-talet hade paktfulla ridhallar—är den högtidligaste i hela världen.

Mitt i Wiens hjärta, mellan Michaeler- och Josefplatsen, ligger ridbanan, angränsande till Hofburg. Utav dess yttre kan man knappast sluta sig till dess funktion—desto mer överväldigande är dess inre. Orört av århundraden som gått sedan dess uppförande erbjuder ridhallen med sina två gallerier besökaren en oefterhärmlig förnämhet med ett festligt, ljusfyllt rum, som en härlig symfoni i vitt. Mitt emot ingången i det första galleriets loge hänger målningen av byggherren, Karl VI, den enda färgglada utsmyckningen i det jättelika rummet. Kejsare Karl VI lät, under tiden 1729 till 1735, Josef Emanuel Fischer von Erlach, den yngre av de båda genialiska barockmästarna, uppföra byggnaden på Josefplatz. Hans önskan var att Spanska Ridskolan, som ursprungligen höll till i ett träridhus på "hästidrottsplatsen"—den nuvarande Josefplatz—skulle få en ny hemvist för sin speciella konst. Även om ridbanans mått, med en längd på 55 m och en bredd på 18 m samt en höjd på 17 m, är ovanliga så förenar sig de

barocka byggnadsdelarna till en bild av högsta samstämmighet, vars harmoni i alla tider har tilldragit sig beundran.

Under århundradenas lopp blev ridbanan vittne till talrika fester, fester av oerhörd glans och i dag knappt föreställbar prakt. Först vid sekelskiftet 18- 19-talet öppnades dörrarna bara för uppvisningar av Spanska Hovridskolan. Nu väckte inte längre bara den paktfulla inredningen åskådarnas hänförelse och beundran, utan framför allt det höga kunnandet om ridning hos aktörerna.

Arbetet vid Spanska Hovridskolan omfattar den dagliga morgonträningen och de då och då förekommande uppvisningarna. Båda utspelas inför allmänheten. Det medför naturligtvis vissa förpliktelser att ständigt stå i rampljuset inför allmänheten och det förefaller därför självklart att ett institut som kan blicka tillbaka på en så lång historisk utveckling och som samtidigt utgör det levande arvet av en gammal tradition, strängt måste iaktta de nedärvda rutinerna. Därigenom hålls å ena sidan traditionen bäst vid liv och å andra sidan kommer besökarna att genom de förnäma formerna att få ett värdigt intryck av denna gamla ridskola.

5.1 Ridskoleordningen

De från gamla tider överförda traditionerna beaktas strängt, såväl vid morgonarbetet som vid de festligare uppvisningarna, så att denna umgängesform även går in i den yngre generationens medvetande och en gång högaktas på samma sätt av deras elever.

Under morgonarbetet måste varje beridare, men även varje elev, som tilldelas utmärkelsen att få rida vid den Spanska Ridskolan, noga hålla sig till den sedan århundraden bestående ridskoleordningen och på bästa sätt bevara den. Varje enskild beridare måste göra det till sin främsta plikt att, inte bara under den vanliga arbetsdagen utan även vid de då och då förekommande uppvisningarna, genom ett föredömlig disciplin och ett ständigt korrekt uppträdande ge denna i sitt slag enastående kulturinrättning ett högt anseende. Oavsett detta fordras det takt av ryttaren så att varje ryttare kan arbeta sin häst utan att hindras eller störas av någon annan.

Ridskoleordningen innehåller även traditionella vanor, vilka ständigt måste beaktas. Till dessa hör att man vid inträdandet på ridbanan, till häst eller till fots, ska hälsa på bilden av byggherren kejsare Karl VI, för att därigenom symbolsikt tacka för den stora förmånen att få rida i en så praktfull sal. Efter arbetets slut hälsar ryttaren, avsutten, på sin lärare, båda skänker sedan (eller den ensamme, självständigt arbetande beridaren) Spanska Ridskolans ledare sin ärebetygelse innan de lämnar sandbanan.

Uppsittning sker antingen i hästgången eller på själva ridbanan. Sker uppsittningen på ridbanan så kan detta ske såväl vid "framdelen" som mitt på banan, parallellt med kortsidan. I det senare fallet ska hästen ställas upp så att ryttaren vid uppsittning aldrig har ryggen vänd mot den täckta logen. Före uppsittningen kontrollerar varje beridare den till honom framledda hästen

med avseende på skötsel, sadling och tränsning och förblir, så länge han rider ansvarig för den korrekta sadlingen och tränsningen. Finner han någon brist ska denna genast rättas till. På samma sätt ska ryttaren efter uppsittning och innan arbetets början ordna sin klädsel och först därefter rida fram, så att den osköna bilden av ryttare som ordnar sin klädsel under rörelse, vilket mycket ofta iakttas vid civilridskolorna i dag, förhindras.

Till ryttarens utrustning hör dessutom alltid ett långt naturspö, vilket vid ridning på träns vanligen bärs i den inre och vid ridning på kandar i den högra handen med spetsen riktad nedåt. Överflyttandet av spöet sker samtidigt med att hästen ställs om, vid ett diagonalt varvbyte i höjd med pelarerna. Härvid tar den nya spöförande handen spöet under den tidigare och för det med spetsen uppåt över till hästens andra sida. Rids på kandar med enhandsfattning så ska spöet hållas i höger hand och riktas uppåt.

Så snart ryttaren sitter till häst ska han inskränka eventuellt nödvändiga påpekanden till ett minimum och göra dessa med dämpad stämma. Motsägningar från hästryggen ska under alla omständigheter underlåtas. Skulle det finnas skäl till en motsägning så ska detta ske först efter avsittning och under bevarandet av den nödvändiga ordningen.

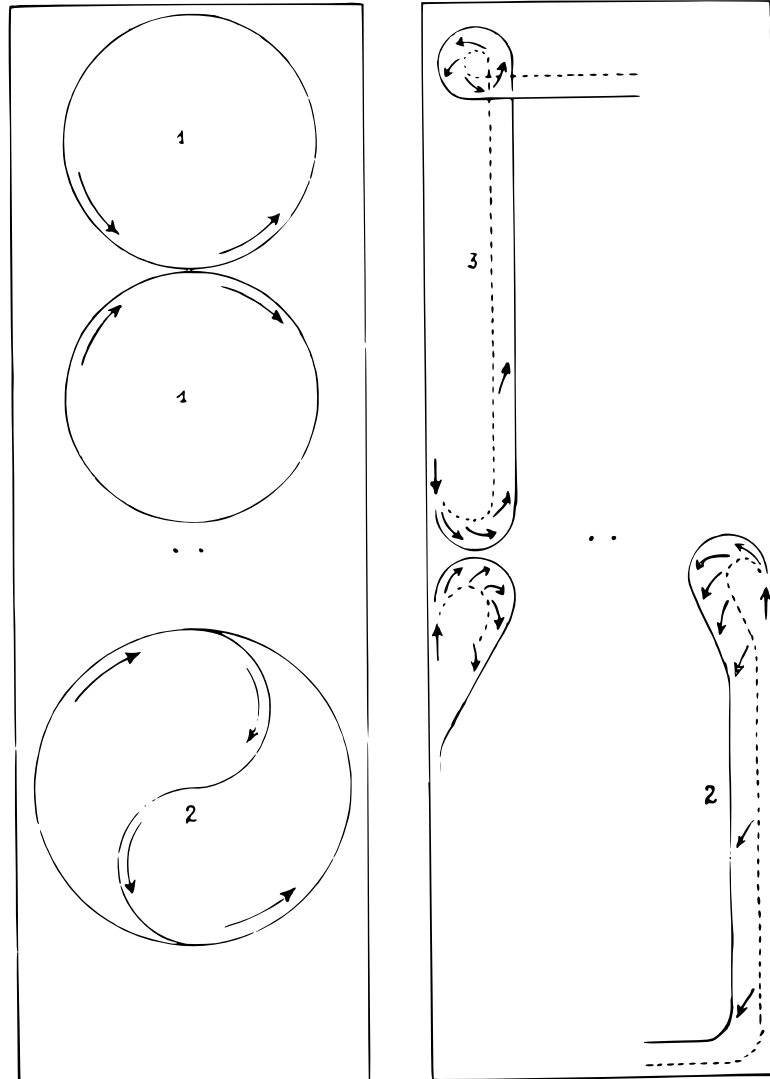
Man börjar alltid rida i höger varv. Ryttaren rättar sig som regel efter den äldsta, såvida inte hans eget arbete väsentligt störs därigenom. Så snart det rids i båda varven gäller följande regler:

- Möts två ryttare så viker alltid den ryttare som befinner sig i höger varv åt sidan, så att han tar sin häst ett å två steg åt höger och fortsätter parallellt med väggen till nästa hörn.
- Om en ryttare övar öppna, motställd skänkelvikning eller förvänd sluta, likgiltigt i vilket varv, ska han alltid hålla undan för de mötande ryttare som rider på rakt spår.
- Befinner sig två ryttare i öppna, motställd skänkelvikning eller förvänd sluta, så ska den som är i höger varv vika av från väggen.
- På samma sätt måste ryttare som rider längre skrittrepriser lämna spåret fritt och det så mycket att de övriga får tillräckligt med plats vid väggen.
- Förtur att förbli vid väggen i båda varven har bara ryttare som utför sluta, piaff, passage eller någon annan ovanlig övning. Möts i dessa övningar två ryttare så har den som befinner sig i vänster varv rätt att bli kvar på spåret.
- Förbridning förhindras, eftersom detta är opassande, genom att den snabbar ryttaren vänder över till motsatta långsidan bakom den långsammare ryttaren för att på detta sätt få tillräckligt med plats.
- Stora volten rids alltid så att de vid väggen arbetande ryttarna får tillräckligt med plats.

- Om flera ryttare har lektion för lärare har dessa förturen vid väggen. I ett sådant fall rider de ensamma, självständigt arbetande beridarna antingen i samma varv eller också håller de undan.

Principiellt får bara de linjer, volter och vändningar, som föreskrivs av den Spanska Hovridskolan, ridas. Dessa figurer måste tydligt kunna kännas igen av såväl lärare som av de övriga ryttarna resp. åskådarna. Ingen ryttare får så fördjupa sig i sitt arbete att han bara ser öronen på sin egen häst och därigenom stör arbetet för alla andra. Hans blick måste istället vara fri och riktad över hela banan, inte bara för att genast kunna överblicka var de andra ryttarna befinner sig för att kunna rätta sig efter dem, utan även för att ridkonsten betecknar ett nedåtseende som felaktigt.

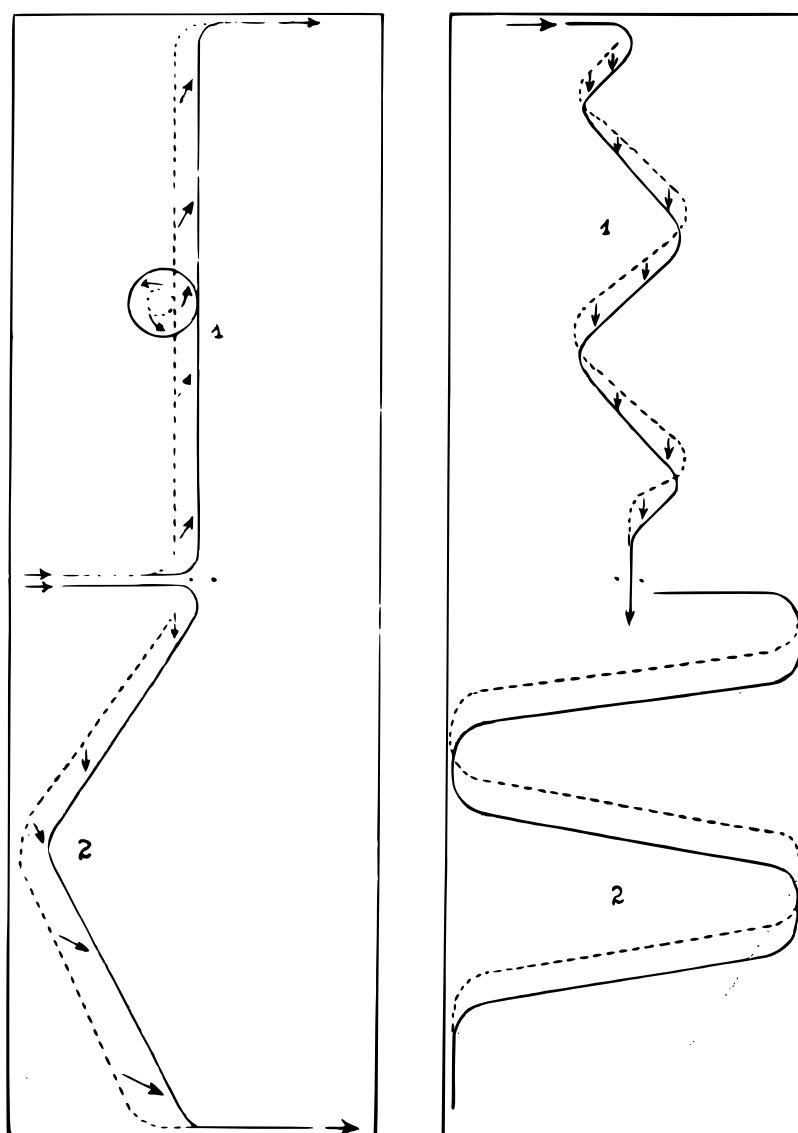
5.2 Ridskolefigurerna

RIDSKOLEFIGURERNA

VÄNSTER: 1 = VOLTOMBYTE I FORM AV EN ÅTTA
2 = VÄND IGENOM VOLTEN

HÖGER: 1 = PASSAD
2 = PASSAD, HÖRNPASSERING: FÖRVÄND - SLUTA
3 = PASSAD, FÖRVÄND SLUTA MED PIRUETT I HÖRNE

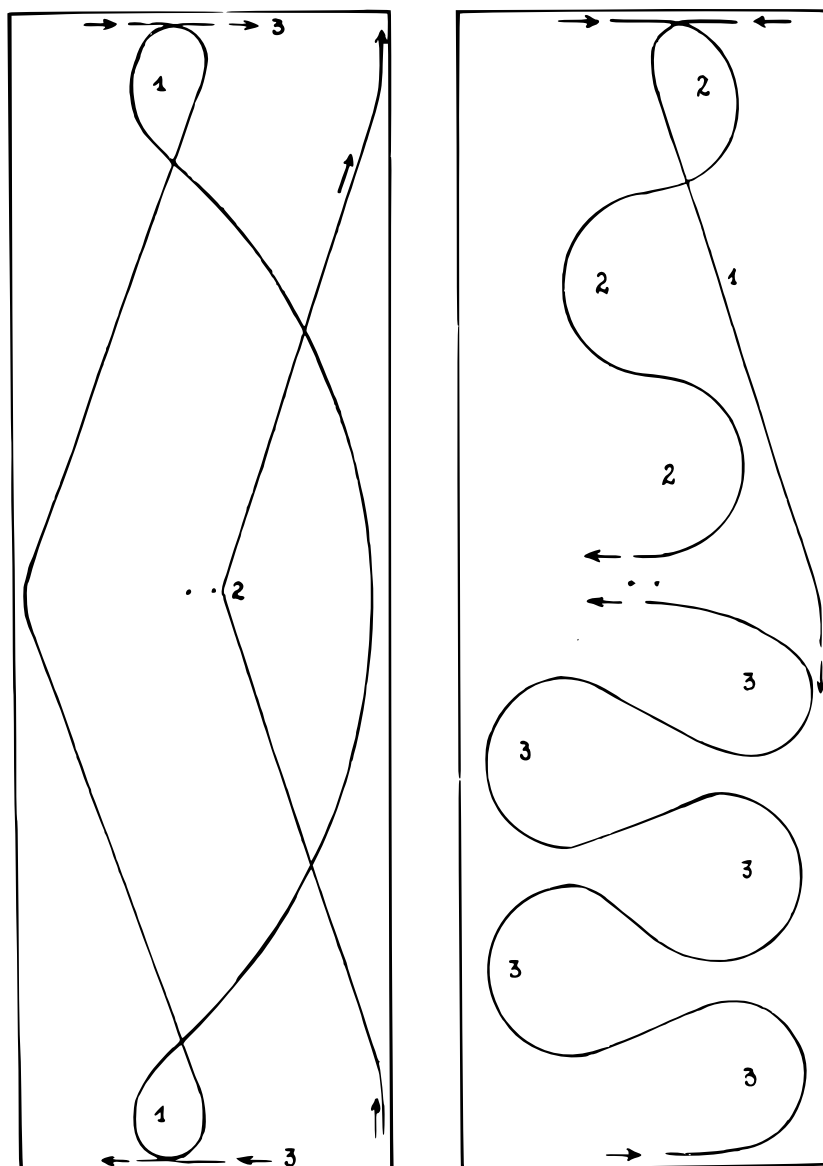
RIDSKOLEFIGURERNA

VÄNSTER: 1 = SLUTA GENOM MITTEN MED PIRUETT

2 = FRÅN MITTEN TILL MITTEN

HÖGER: 1 = KORTA MOTSTÄLLDA SKÄNKELVIKNINGAR PÅ B
SIDOR MEDELLINJEN

2 = TREFALDIG MOTSTÄLLD SKÄNKELVIKNING

RIDSKOLEFIGURERNA

VÄNSTER: 1 = HALVT IGENOM - I MITTEN VOLT TILLBAKA

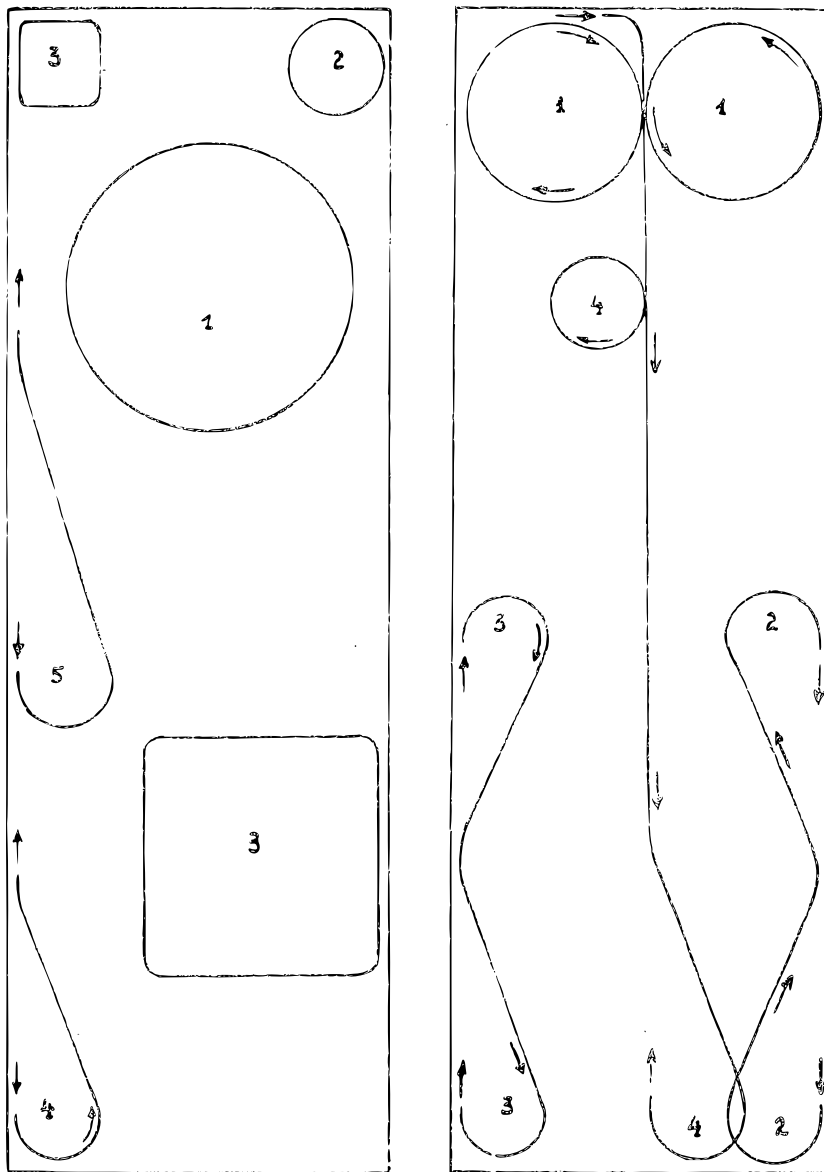
2 = FRÅN VÄGGEN - TILL VÄGGEN

3 = ENKEL SERPENTINBÅGE

HÖGER: 1 = VÄND HALVT IGENOM

2 = SERPENTINVOLT I TRE BÅGAR

3 = SERPENTINLINJE I FEM BÅGAR

RIDSKOLEFIGURERNA

VÄNSTER: 1= STORA VOLTEN

2= VOLT

3= _FYRKANTS VOLT

4= UR HÖRNET VOLT TILLBAKA

5= VOLT TILLBAKA

HÖGER: 1= TVÅ VOLTER SOM EN ÅTTA

2= UR HÖRNET VOLT TILLBAKA - VOLT TILLBAKA

3= VOLT TILLBAKA - I HÖRNET VOLT TILLBAKA

4= UR MITTEN VOLT - I MITTEN VOLT TILLBAKA

Vid Spanska Ridskolan övas följande volter, vändningar och figurer:

Runt hela banan på raka linjer längs väggarna. Därvid läggs speciell vikt vid att hörnen rids på en kvarts cirkelbåge med en radie på högst tre steg. Bara vid ridning av helt unga hästar och i ökade gångarter får hörnen rundas mer. Vid "halva banan" vänds från mitten på långsidan (i höjd med pelarerna) varigenom banan delas i två hälfter. Fortsättningsvis rids på halva banan tills dess det kommenderas "rakt fram" eller "hela banan". Även vid ridning på halva banan ska hörnpasseringsarna vara noggranna. Vid Spanska Ridskolan arbetas mycket på halva banan.

De enkla vändningarna ("vänd vänster-höger") utförs vid långsidan. Härvid vänds hästen med en kvarts cirkelbåge med tre stegs radie inåt i ridbanan, förs vinkelrätt mot den motsatta väggen och vänds på samma sätt åter till samma varv.

Vid "vänd rätt upp" utförs en enkel vändning men nu från mittpunkten på kortsidan. Både vid den "enkla vändningen" och vid "vänd rätt upp" kan vid framkomsten till den motsatta väggen kommenderas varvbyte, t.ex.—"ställ hästen höger alt. vänster" eller "vänster alt. höger varv" eller "byt varv".

"Vänd snett igenom" utförs från långsidan. Härvid rids, efter sex steg från hörnet, på diagonalen tvärs över ridbanan och den motsatta långsidan nås sex steg från hörnet. Rids det snett igenom åt två håll, så möts man alltid med yttersidorna mot varandra.

"Stora volten" kan ridas i båda halvorna av ridhuset. Den ska ha en diameter på minst 18 steg, men får dock inte vara större än att det blir tillräckligt med plats över för de ryttare som arbetar vid väggen. Den stora volten är en ständig vändning och slutar först med "rid rakt fram!"

"Volter" är små cirklar med en diameter på sex steg och kan utföras såväl i hörnen som vid väggarna. Volten rids, till skillnad från stora volten, bara ett varv och upprepande av samma volt (dubbel volt) måste uttryckligen begäras. Ridandet av volter i hörnen rekommenderas vid Spanska Ridskolan som en mycket nyttig övning.

"Förvänd-sluta-volt" skiljer sig från den enkla volten därigenom att den utförs i förvänd-sluta ställning. Bakdelen beskriver alltså en större cirkelbåge än framdelen och hästen är böjd och ställd utåt.

Vid "fyrkantiga volter" beskriver hästen en kvadrat i stället för en cirkel. Hörnen rids med mycket små vändningar. Storleken på den fyrkantiga volten bestäms av hästens skicklighet och utgör ca. sex till tolv steg.

"Två volter sammanbundna till en åtta" utförs mellan en kort- och två långsidor, så att i det första hörnet påbörjas en volt med ca. tolv stegs diameter i ena varvet (t.ex. vänster) och den övergår vid beröringen med medellinjen till en lika stor volt i andra varvet (höger), vilken sedan leder ut till det andra hörnet.

"Volt tillbaka" består av en halv volt och en rät linje, som leder tillbaka till väggen i en 450°-ig vinkel. Volt tillbaka måste som regel börja och sluta vid samma vägg.

"Ur hörnet-volt tillbaka" är en volt tillbaka som börjar exakt i hörnet före en kortsida.

“I hörnet–volt tillbaka” är däremot motsatsen till den ovan beskrivna övningen. Det betyder att hästen förs på en linje snett från långsidan och byter sedan varv genom en halv volt i hörnet. Vid “volt tillbaka i hörnet” utförs varvbytet ur ställningen i den halva volten.

Vid “ur hörnet volt tillbaka, volt tillbaka” utförs i hörnet före kortsidan en volt tillbaka och sedan i höjd med halva ridbanan en “volt tillbaka i hörnet”. Hela övningen ska alltså utföras på samma långsida.

“Volt tillbaka, volt tillbaka i hörnet” bildar samma linje som övningen ovan bara det att denna övning börjar i höjd med halva ridbanan och slutar i hörnet på samma långsida.

Serpentinvolter och serpentinlinjer kan övas såväl med som utan omställning. Figurerna blir de samma bara det att bågarerna i det andra fallet rids motställda eller i motställd sluta.

Vid “i mitten volt tillbaka” leds den på medellinjen befintliga hästen utåt från denna linje och når därefter åter medellinjen vid kortsidan efter en volt tillbaka i samma varv som den tidigare befann sig i och förs tillbaka till medellinjen. Denna övning är den samma som “i hörnet volt tillbaka” bara det att den utförs på medellinjen i stället för vid långsidan. Ännu bättre är dock följande övning: “Vänd rätt upp”, på första halvan av ridbanan “volta” på den andra halvan “i mitten volt tillbaka” och därefter tillbaka till medellinjen. Efter “i mitten volt tillbaka” följer sidbyte.

Vid “vänd halvt igenom” vänds från mitten på kortsidan rätt upp på medellinjen och efter en hästlängd rids på enkla spår mot mittpunkten på långsidan och där ställs hästen om.

“Halvt igenom–i mitten volt tillbaka” utförs på följande sätt: Från mitten på kortsidan rids på enkla spår mot mittpunkten på långsidan (alltså en vänd halvt igenom) och där åter tillbaka till den motsatta kortsidan, vid vilken man åter rider i samma varv som man befann sig i före denna rörelses påbörjande.

Vid “från väggen–till väggen” däremot, rids hästen på enkla spår från vändningspunkten till ridbanans mittpunkt, ställs där om och rids på samma sätt till nästa vändningspunkt på samma vägg och ställs åter om vid denna.

“Voltombyte” tjänar till att byta arv på volten. Härvid avslutas en volt vid beröringspunkten med långsidan på halva ridbanan, hästen rids på en rät linje diagonalt till den andra halvan av ridbanan, så att man kan börja den nya volten i det andra varvet.

“Voltombyte” kan också utföras i form av en åtta. I detta fall måste den stora volten antingen vara så liten att det för plats med två stora volter mellan pelarerna och kortsidan eller också måste den förläggas så vid mitten (pelarerna) att en figur av nedan beskrivna form får plats: Den stora volten ska i det ena varvet (ex. vänster) avslutas i beröringspunkten mellan de två volterna, hästen ställs om och den stora volten i det andra varvet (höger) påbörjas så att en halv åtta uppstår.

Vid “vänd igenom volten” sker däremot varvbytet inuti volten. Man beskriver en mindre halvcirkel från voltspåret i höjd med pelarerna eller mitt för kortsidan in till voltens medelpunkt. Där ska hästen ställas om och föras tillba-

ka till voltspåret i andra varvet. Det uppstår då en figur med formen av en halv åtta inuti den stora volten.

Den "enkla serpentinbågen" börjar mitt på kortsidan med en större vändning (ex.vis åt höger) och när man nått medellinjen rids hästen i en vid båge åt andra hållet (vänster) till mitt på den motsatta kortsidan, för att vid överkorsandet av medellinjen åter föras i en stor vändning till samma varv som man befann sig i när övningen påbörjades. Härvid når serpentinbågen nästan fram till långsidan.

"Serpentinvolt i tre bågar" böjar mitt på kortsidan och består av tre lika stora, i varandra övergående halvcirklar, som är så placerade att de slutar mitt på motsatta kortsidan. Varje gång medellinjen överkorsas ställs hästen om så att den första och tredje halvcirkeln rids i ett varv (ex.vis vänster) och den andra i andra varvet (höger).

"Serpentinvolt i fem bågar" rids på samma sätt som vid tre bågar bara det att halvcirklarna, på grund av att de är fler, rids mindre (ca sju stegs radie).

"Serpentinlinje i fem bågar" rids som serpentinvolten bara det att denna figur är sammansatt av päronformade bågar i stället för av runda samt att dessa närmar sig varandra på medellinjen där varvbyte sker. På samma sätt kan även serpentinlinje ridas i fler än fem bågar, varvid mestadels ett udda antal är att föredra för att denna övning ska börja och sluta i samma varv.

Till de nu beskrivna figurerna, som rids på enkla spår, kommer sådana som rids på dubbla spår, sidvärtsrörelser.

"Öppna" börjas vanligen vid Spanska Ridskolan efter genomridandet av det andra hörnet på en kortsida. Hästen rids i öppna till dess denna övning avslutas med kommandot "rid rakt fram". Vid "öppna" rids hörnen på följande sätt: Framdelen, som beskriver en kortare väg, förhålls något så att bakdelen, som tillryggalägger längre väg kan passera genom hörnet. "Öppna" rids bara i undantagsfall på volten för att lära in denna sidvärtsrörelse. "Öppna" kan avbrytas genom inläggandet av en volt på enkla spår, efter vilkens slutförande sidvärtsrörelsen fortsätts.

"Sluta" (vid civila ridskolor ofta kallad "travers") börjas mestadels, som öppna, efter hörnpassering vid kortsidan och slutas även den först efter kommandot "rid rakt fram". Vid genomridandet av hörnen förhålls bakdelen p.g.a. att den har en kortare väg att tillryggalägga, så att framdelen som har längre väg kan passera genom hörnet. "Sluta" övas mycket sällan vid Spanska Ridskolan och aldrig på stora volten.

"Motställd skänkelvikning ur mitten" rids på samma linje som "vänd halvt igenom" bara det att hästen går i motställd skänkelvikning, alltså sidwärts, till mittpunkten på långsidan.

Vid "volt tillbaka med motställd skänkelvikning" förs hästen efter den halva volten, som vid vanlig volt tillbaka, mot väggen i motställd skänkelvikning.

I "förvänd sluta" (av de gamla mästarna kallad "korset vid väggen") leds framdelen in på samma sätt som vid öppna, bara det att hästen är böjd och ställd åt motsatta sidan. "Förvänd sluta" börjar ofta efter den "motställda skänkelvikningen", varvid vid avslutandet av denna övning framdelen förblir en

bit från väggen och bakdelen förs ut till den. Genomridandet av hörnen sker på samma sätt som vid "öppna" fast med hästen ställd utåt. I "förvänd sluta" övas även volter. En bra övning är övergången mellan "öppna" och "förvänd sluta" och tvärtom, varvid man med bibehållen fotförflyttning bara ändrar hästens böjning och ställning.

"Passade" är en starkt förminskad volt på dubbla spår och den rids vanligen från mitten på långsidan. Bakdelen vänder på en mycket liten cirkelbåge, nästan på stället, medan framdelen leds runt bakdelen. Passaden kan även övas på stora volten.

"Passade i förvänd sluta genom hörnet" består av en passade, efter vars avslutning hästen förblir i förvänd sluta, alltså framdelen förs inte ut till väggen, och hästen leds i denna ställning genom ett eller två hörn. Mycket ofta övergår man från "öppna" till "förvänd sluta" via en "passade", varvid övningen ska genomföras i nämnd ordning utan avbrott.

Vid "från mitten-till mitten" rids som första del i denna figur, från halva ridbanan som vid "motställd skänkelvikning från mitten", sedan från mitten av halva långsidan i "förvänd sluta" till mitten på kortsidan och där byter man varv.

"Från mitten till mitten med en föränd-sluta-volt" utförs på samma sätt som föregående övning, bara det att man vid övergången från motställd skänkelvikning till förvänd sluta lägger in en förvänd-sluta-volt.

"Motställda skänkelvikningar" utförs som "motställd skänkelvikning halvt igenom" fast över hela banan. På en halv ridbana kan upp till tre "motställda skänkelvikningar" ridas. De motställda skänkelvikningarna börjar efter andra hörnet på en kortsida, eller vanligare efter halva långsidan och bli allt efter antalet mer eller mindre vinklade mot den motsatta långsidan. Varje motställd skänkelvikning börjar med en tydlig ledning av framdelen och slutar genom ökad drivning på bakdelen så att hästen når långsidan parallell med denna. Där ställs hästen om och en ny motställd skänkelvikning mot den andra långsidan påbörjas. Som regel rids de motställda skänkelvikningarna så att åskådarna ser ryttaren framifrån.

"Korta motställda skänkelvikningar på båda sidor om medellinjen" utförs på samma sätt som beskrivs i föregående övning, bara det att riktningen ändras efter ett bestämt stegantal eller avstånd och sidvärtsrörelsen fortsätts därefter åt andra hållet.

Vid "sluta genom mitten" förs hästen från den öppna kortsidan på halva ridbanan på dubbla spår till kortväggen på så sätt att framdelen rör sig på mittlinjen. Till att börja med är hästens vinkel mot kortsidan större men den minskas under sidvärtsrörelsen så att hästen när den når väggen är nära nog parallell med den och kan ställas om där.

"Sluta genom mitten med piruett" rids som ovanstående övning i galopp och på halva ridbanans mitt utförs en piruett, vilket hästen här är speciellt väl förebredd för genom det inåt ställda korset.

Vid "passade, förvänd sluta med piruett i hörnet" rids först en större passade från halva ridbanan efter vilken hästen inte förs ända ut till väggen utan

förblir ca. tre steg från väggen, parallell med den i en förvänd sluta. I höjd med nästa hörn på kortsidan utförs sedan en trekvarts piruett utåt. Om inget annat kommenderas så passeras de följande hörnen i förvänd sluta och vid pelarerna ställs hästen om. Härvid ska man speciellt ge akt på att hästen går på en rak linje före och efter piruetten. Alla övningar kan dessutom utföras en bit från väggen eller på medellinjen, till en del t.o.m. på stora volten.

“Bakdelsvändning” (en kort vändning liknande passaden) övas bara i skritt. Härvid träder bakbenen nära nog på stället medan framdelen beskriver en halvcirkel runt denna. Utförs denna övning i galopp talar man om en halv piruett.

“Vändning om mitten” kan utföras både från stillastående och från skritt. Härvid förs hästen först in tillräckligt från väggen. Ryttarens inre skänkel bildar en axel runt vilken framdelen rör sig åt ett håll och bakdelen åt det andra.

“Tvär sluta” vilken bara kan utföras från stillastående, övas på medellinjen eller mitt på banan. Hästen går med fram- och bakbenen uteslutande i sidled och kroppen förblir parallell med väggen. Inte heller i denna sidwärtsrörelse får bakdelen gå före framdelen!

Vid ryggning ska platsen väljas så att de övriga ryttarna inte störs, alltså tillräckligt långt från väggen eller mitt på ridbanan.

De här uppräknade rörelserna kan sättas samman till olika figurer som visas vid uppvisningar i kadriljer, i pas de deux etc.

5.3 Pelararbetet

Pelararbetet, så som det utfördes av de gamla mästarna, återfinns i dag bara vid Spanska Ridskolan. Visserligen står även vid kavalleriskolan i Saumur, Cadre Noir, pelarerna till utbildarens förfogande, men där fyller de en annan funktion. De tjänar där till att befästa ryttarens sits vid olika häftiga rörelser hos hästen.

I allmänhet betecknas Pluvinel som pelarernas uppfinnare. Men redan de gamla grekerna kände troligen till pelararbetet. Det berättas att Eumenes, försvararen av det kapadiniska bergsfästet Nora, trampade sin häst mellan två stolpar och gav den därigenom den motion den behövde och höll den frisk. I varje fall har Pluvinel renodlat pelararbetet, till att börja med vid en stolpe, senare mellan två, och höjt upp det till en viktig utbildningsmetod. De många ännu bevarade sticken ger jämte Pluvinels bok (1623) ett klart bevis för detta. Hur viktigt och fördelaktigt pelararbetet än må vara så får inte de talrika svårigheterna och nödvändigheten av ett solitt kunnande och rika erfarenheter undervärderas. Så säger excellensen von Holbein i sina direktiv att “pelararbetet får emellertid inte bli till ett piskarbete, vilket det, utfört av en oskicklig hand allt för lätt kan bli”. Man ska heller inte overse med att detta arbete även vid Spanska Ridskolan under det sista halva århundradet vunnit allt mindre anklang och sjunkit från medel att nå målet till ett självändamål för att kunna visa upp det vid uppvisningarna. Det ursprungliga ändamålet med pelararbetet var, att genom lämplig gymnastik göra hästen stark och smidig för att kunna

stegra dess prestationer. Bakdelen ska sänkas mer och förmås att bära upp mer vikt, fjädringen i samtliga leder ökas och därigenom avlastats framdelen som då kan resas upp mer. Oavsett denna fördel ger emellertid pelararbetet den bästa möjligheten att upptäcka hästens slumrande talang och göra den användbar för skolorna över marken.

Av utbildaren kräver detta arbete emellertid som redan nämnts—stor förståelse, mycket kunnande, utomordentligt tålamod och framför allt tid. Är inte dessa faktorer för handen så kommer pelararbetet att göra mer skada än nytta. Den på många håll härskande föreställningen att man helt enkelt kan ställa hästen mellan pelarerna och sedan med piska tvinga den att piaffera är grundfalsk. Hästen skulle då genom ett språng framåt eller genom tillbakakrypande slita sönder pelargrimman eller tyglarna, eller skulle genom ett stelt stöd på pelarerna undandra sig varje inverkan.

Hästen måste innan pelararbetet påbörjas behärska piaff vid handarbetet. Är den förberedd så långt så sätter man på den pelargrimman och den förs till att börja med i skritt mellan pelarerna. Lämpligen utförs detta efter handarbetets avslutande och hästen förblir inspänd. Går den genom pelarerna lugnt utan att skygga från båda hållen så gör man halt mellan pelarerna och klappar hästen. Då den stått stilla en stund spänner man som belöning loss inspänningstyglarna och för hästen till stallet. Oftast är det tillräckligt att upprepa detta förfarande två å tre gånger tills hästen vunnit förtroende för pelarerna och man kan börja med det egentliga arbetet.

Först förefaller det dock nödvändigt med en kort beskrivning av pelarerna, pelargrimman och pelartygeln.

Pelarestolparna, svarvade i hårt trä, är fast förankrade i ridbanans golv så att de står emot varje tryck på ett avstånd av 1,45 m från varandra. På en höjd av 1,05 m till 1,75 m sitter fyra ringar fästade under varandra. I dessa späns pelartyglarna fast.

Pelargrimman är en mycket bekväm och vid grimma. Den består av två i nacken förbundna sidstycket, en käkrem, en mjukt stoppad nosrem och en från nackstycket under pannbandet löpande rem som ska förhindra att nosremmen glider ned. Dessutom är käkremmen mycket vid och är bara till för att förhindra att hästen kan krypa ur pelargrimman.

Pelartyglarna är tillverkade av mycket starkt läder och är i ena änden försedda med en karbinhake som ska fästas i en ring som finns på pelargrimmans nosrem. Med stropp och spänne fästes tygelns andra ände i ringen på pelarerna.

Lämpligen börjar man det egentliga pelararbetet med att man lägger på hästen, som redan blivit bekant med pelarerna, pelargrimman och spänner fast två ledtyglar i kaponens sidringar. Hästen leds sedan av två medhjälpare över medellinjen så att den står med bogarna i höjd med pelarerna. De båda medhjälparna går nu, samtidigt som de förlänger ledtyglarna tillbaka mot pelarerna så långt att de kan luta sig med den yttre axeln mot dem. De inre händerna, som håller ledtygeln stöder de i pelarerna i höjd med ringen i vilken pelartygeln (som ännu hänger ned) är fästad. Hästen har ett lätt stöd i ledtygeln och den

måste stå stilla och får under inga omständigheter träda bakåt. Nu uppfordrar utbildaren, som går snett bakom hästen, denna genom tungslag och upplyftad piska att sätta sig i rörelse. Vill den träda framåt förhindrar de båda ledtyglarna detta. Man måste dock ge hästen tid att finna sig tillrätta och att bli nöjd så att den vid uppfordran villigt rör sig mellan pelarerna och träder framåt eller åt sidan. Under inga omständigheter får den få en känsla av tvång eller panik, ty då kommer den att sätt in all sin kraft för att värja sig. I sällsynta fall visar hästen genast ansats till piaffartade steg p.g.a. förberedelsen genom handarbetet. Men oftast förbli den stående utan att reagera på uppfordran. Det vore helt förkastligt att söka tvinga hästen med hjälp av piska, ty då befarar man att hästen genom ett språng framåt försöker undandra sig det ovana arbetet, en rörelse som inte ledtygeln—och inte heller pelartygeln—förmår förhindra. Ledtygeln i medhjälparnas händer ger emellertid efter i första ögonblicket, för att senare åter söka få hästen under kontroll, medan hästen om den är inspäänd i pelartygeln kommer att utkämpa en kamp ur vilken den för det mesta går som segrare. Och just vid pelararbetet måste all strid förhindras. Detta är också skälet till att man till en början använder ledtyglar istället för pelartyglarna. Förbli hästen lugnt stående så försöker utbildaren, eventuellt genom beröring med piskan, att träda åt sidan med bakdelen, vilket mestadels lyckas då den har mer rörelsefrihet åt sidan än framåt. Går hästen villigt med på denna uppfordran så är ögonblicket kommet att genom ökad inverkan med piskan bakifrån uppnå rörelse framåt. Man måste emellertid nöja sig med mycket få steg och huvudsakligen koncentrera sig på att upprepa detta igångsättande tills de första piaffstegen, som hästen redan lärt sig vid handarbetet, kommer till stånd. Däremellan ska hästen alltid förbli lugnt stående med stöd i ledtygeln, ett tecken på att den vunnit förtroende och är fri från upphetsning. Ty med upprörda hästar kan man inte komma någon vart vid pelararbetet. Upphetsning leder till kamp och varje kamp göra allt pelararbete dömt att misslyckas.

Förbli hästen alltså lugnt stående, försöker varken rusa i väg eller krypa bakåt, bjuder den villigt framåt, för att genast därefter åter förbli lugnt stående så är det dags att spänna fast pelartyglarna. Ihakandet av karbinhakarna i pelargrimman ska ske så ljudlöst som möjligt då det ofta inträffar att hästen blir orolig redan vid det knäppande ljudet.

Nu fästs ledtygeln, som en framför hästen stående medhjälpare håller lätt uppsträckt, i kaponens mittring. Ledtygeln ska i första hand förhindra att hästen kryper bakåt och samtidigt förmå den att ta ett lätt stöd i pelartyglarna. Dessa måste vara fastspända så att hästens bogar är i höjd med pelarerna, vid framdrivning eller piaffering befinner sig då sadelgjordsstaden i jämnhöjd med pelarerna.

Medhjälparen understöder även rakriktningen med hjälptygeln, för oavsett om det rör sig om hand- eller pelararbete så infinner sig resultatet bara då hästen är rak. Skulle den t.ex. vika ut med bakdelen åt höger så ska utbildaren förmå den att träda till vänster med hjälp av piskan på hästens högra sida. Medhjälparen måste understödja detta genom ett tag i ledtygeln åt höger.

Har hästen vant sig vid att genast på uppfordran bjuda framåt och piaffera regelbundet, varvid reprimen successivt förlängts så kan utbildaren klara sig utan medhjälparen. Därvid ska han hålla sig till exakt samma förlopp i rörelserna som vid handarbetet. Han leder in hästen mellan pelarerna med ledtygeln, spänner fast pelartyglarna och för hästen så långt fram att stödet i dessa blir det rätta. Ledtygeln läggs över halsen och stoppas in i grimman så att den inte kan kana ned. Utbildaren går snett bakåt på ett sådant sätt att hästen kan iakta hans rörelser. Med tungslag och höjd piska manar han hästen till piaffering. Skulle stegen blir oregelbundna eller släpiga så ingriper han uppmuntrande med piskan, precis som vid handarbetet. Efter några bra steg avslutas reprimen, utbildaren går åter till hästens huvud och belönar den för att efter en kort paus åter upprepa övningen.

Resultatet av ett korrekt pelararbete är en energisk och regelbunden piaff, utan speciella hjälper, vid vilken bakdelen trampar av energiskt från marken och framdelen avlastats till ett högre benlyft. Detta arbete fordrar ett ökat sänkande av bakdelen. Därigenom förleds lipizzanern att antingen lyfta framdelen eller att ur detta lyftande utföra ett språng varvid den visar om den har anlag för skolsprång eller levader.

5.4 Skolorna över marken

Under skolorna över marken sammanfattar man alla övningar i den högre skolan vid vilka hästen lyfter fram- eller bakdelen från marken. Dessa rörelser och språng var en gång målet med den högre skolan, ja de utgjorde enligt Steinbrecht "dressyrens högsta fulländning". De vårdades och omhuldades från 15- till 17-hundratalet i alla länder i Europa och överlämnas till eftervärlden via otaliga stick och målningar. I dag finns de bara bevarade i klassisk renhet vid Spanska Ridskolan då detta institut har förmått att bevara dessa som levande minnesmärken från den högsta ridkonstens glanstid trots krig, revolution och Donaumonarkins sammanbrott.

Till skolorna över marken utbildas idag bara lipizzanerhingstar, detta p.g.a. deras kroppsbyggnad och kraft parad med smidighet. Men även bland företrädarna för denna hästras kommer bara få, mycket begåvade varelser i fråga. Dessa ska inte bara vara mycket skickliga utan även besitta speciell förmåga att förstå. Först då hingsten uppnått en mycket hög grad av välridenhet är den mogen för denna utbildning för att han inte ska utnyttja de inlärdas skolorna över marken till olater och därigenom bereda sin ryttare svårigheter.

Som redan nämnts förbereds lipizzanern för skolorna över marken genom hand- och pelararbete. Vid detta arbete avslöjar den för sin lärare vilka övningar den har speciella anlag för. Det krävs emellertid en utomordentligt god iakttagelseförmåga och en stor inlevelse för att ur den minsta antydning rätt känna igen hingstens talang. Man för inte föreställa sig att skolhingsten genast, genom en regelrätt levad eller kapriol förråder sin begåvning. I stället måste minsta tecken uppmärksammas och utvecklas genom mödosamt och

tålamo­ds­prö­van­de ar­be­te. Först då lipiz­za­nern uppnått nödvändig säkerhet i dessa svåra övningar utan ryttare kan de visas upp under ryttare. Vid handarbetet, men än mer vid pelararbetet, kommer den uppmärksamme iakttagaren att mycket bättre lära känna sin hästs temperament, skicklighet och anlag än vad som oftast är fallet vid ridningen. Det är ingen ovanlighet att hästar—även andra än Lipizzaner—vid forcerat handarbete, då de förmås till energiskt och ökat undertramp, plötsligt, utan inverkan utför en levad. För övrigt visar de därmed att vikten är rätt förlagd till bakdelen. Är sådana hästar temperamentsfulla kommer de att med ett hopp försöka komma från denna upplyftning—antingen det är av förskräckelse över det egna modet eller för att de inte längre orkar stå på de böjda bakbenen—och då utför de ibland ett regelrätt skolsprång. Då kan den noggranne iakttagaren inte bara se sin hästs talang för vissa övningar ur skolorna över marken utan han kan även tydligt se utbildningsvägen. Den tänkande ryttaren kommer det aldrig att falla in att kräva några skolor över marken, vilka han just fått lust till utan bara de som hästen med alla tecken visar honom på.

Levaden och passaden utgör båda inledningen till skolorna över marken. Men de har dessutom en ännu viktigare funktion då de utgör förberedelsen till skolsprången och därför även kallas för dessas förstadium. Fram till 1800-talet kände ridkonstens mästare bara till passaden, vid vilken hästen med hela vikten på den djupt sänkta bakdelen lyfter framdelen så att kroppen bildar 450 vinkel med marken. Först under 1900-talet kallar man ett mindre upplyftande från marken levadställning och ett kvarstående i denna ställning för levad. Då hästen alltså lyfter sig så att kroppen bildar en vinkel på ca 300 med marken så kallas i dag denna ställning, som för övrigt stått som förebild för åtskilliga ryttarstatyer, för levad. Levaden är svårare att utföra än passaden. Reser dig hästen ännu mer än 450 från marken så har detta inte längre med de klassiska övningarna att göra utan hästen stegrar sig helt enkelt. Karaktäristiskt för detta är den mindre böjda bakdelen.

Har hingsten väl en gång lärt sig levaden så utför den denna ofta utan uppfordran, vilket inte under några omständigheter får accepteras då den annars kan utnyttja detta till ett mycket oangenämt vapen mot ryttaren. Bara under ryttarens kontroll ska levaden visas. Därför ska den alltid utföras med stöd på tygeln—vid handarbetet på ledtygeln—och i möjligaste mån avslutas på ryttarens begäran. Bara då blir ryttaren och inte hästen, vilket är fallet då hästen t.ex. levaderas bakom hand, herre över situationen.

Vid handarbetet krävs det att piaffen utförs med allt mindre vägvinning men med mer energi. Spöet, anlagt under hasleden, förmår till ett ökat undertramp och förhållning uppåt med ledtygeln uppfordrar till högre resning och slutligen till att hästen reser sig med kroppen vinklad och frambenen uppdragna. Skulle det förekomma att hästen inte lyfter upp framdelen så kan man till att börja med göra detta begripligt för honom genom att beröra frambenen med spöet. Riklig belöning kommer snart att visa sig fruktsamt, eventuellt kan man genast föra in hästen till stallet. Som ytterligare stegring måste utbildaren även sträva efter att avsluta resningen på sin egen vilja. Bara han ska bestämma le-

vadens längd. Han måste dock vara klar över hur länge hans häst p.g.a. sin kroppsliga styrka kan orka stå på bakbenen utan att förlora balansen. Under utbildningens lopp kommer sedan längden på levaden att successivt ökas så att hingsten formligen stelnar till ett monument under några sekunder.

Skulle den tendera till att lyfta framdelen för högt kan man för att motverka denna ovana spänna in inspänningstyglarna hårdare och eventuellt försiktigt hålla ned huvudet med ledtygeln. Oftast uppnår man med detta även en större sänkning av bakdelen.

Levaden övas fördelaktigast vid väggen eftersom detta förhindrar att det yttre bakbenet faller ut vilket innebär en värde full hjälp. Man får dock inte glömma att resultatet i skolorna över marken är en licksidig och jämn böjning i lederna. Därför kan en sned häst aldrig visa några perfekta skolor över marken. Sidbyte utförs först efter tillfredsställande framsteg då allt som kan göra hästen orolig ska undvikas. Därför ska man vänta till ett senare stadium med att utföra levader i pelarerna eller på någon annan plats i mitten av banan.

När hästen uppnått nödvändigt säkerhet i levaden vid väggen, utförd vid handen, så övas den även under ryttare och även detta först vid väggen. Uppfordran följer ur piaff genom ökad inverkan med skänkel och en något upp-lyftad tygel för att visa på att framdelen ska lyftas. Tungslag kan underlätta för hingsten att förstå hjälpen men ryttare måste dock vara sparsam med detta. Man ska noga ge akt på att hästen inte går ifrån tygeln då den just vid en levad måste vänta på ryttarens hjälper via stödet i tygeln. Hästen ska vid denna rörelses avslutande varken låta framdelen sjunka ned mot marken eller sätta ner den hårt utan helt lätt och graciöst sätta ned den. På uppfordran ska han sedan genast bjuda framåt i piaffsteg, ett tecken på att han inte på något sätt hindras i sin framåtbjudning. Alla dessa fordringar kan emellertid bara uppfyllas då ryttaren inte genom sitt förhållande bringar hästen ur jämvikt. Därför får han inte belasta framdelen genom att föra fram överlivet utan tvärtom genom en fastare nedsittning i sadeln bidra till att vikten förläggs till bakdelen. Ryttarens hållning är korrekt då hans överliv hela tiden är vinkelrätt mot marken. Genom att förhålla sig så lugn som möjligt ska ryttaren bemöda sig om att inte störa hästen jämvikt, vilken just vid levaden är så viktig, och enbart ingripa då det gäller att bevara balansen. Är vikten förlagd för mycket till framdelen och tenderar hingsten att avsluta levaden för tidigt så motverkas detta av ett fastare stöd. Har jämvikten däremot gått förlorad genom för stark belastning av bakdelen, vilket tvingar hästen att träda bakåt, så ökas skänkeltrycket och eftergift ges på tygeln.

Levaden utgör inte bara inledningen till skolsprången utan ur den utvecklas även kapriolen, courbetten etc. detta faktum understryks av iakttagelsen att hästar, som aldrig blivit lärda några skolsprång, under handarbetet plötsligt kan sänka bakdelen till en levad och, om de har livligt temperament, ur denna upplyftade resning utföra en kapriol. Därav ger sig även det faktum att bara en temperamentsfull häst är lämpad för skolsprång medan en lugnare är lämpad för levader. Ur sättet på vilket hingsten ur en levad, i vilken han har samlat hela kraften till bakdelen, stampar av från marken kan man avgöra vilket skol-

språng han är speciellt lämpad för. Stöter han av tyngden av med bakben från marken så att hans rygg och kors närmar sig ett vågrätt läge så förråder han talang för kapriol, ballotad eller croupad. Lyfter han däremot bakbenen bara lite från marken och bibehåller kroppens vinkel till marken mer eller mindre som i levaden, så passar han bättre för courbette.

I kapriolen stampar alltså hästen av så från marken att han i det ögonblick då hans kropp svävar vågrätt i luften kan slå ut energiskt med bakbenen. Detta i ögonenfallande skolsprång, som fordrar mycket kraft och inte desto mindre mod, lärs även det först in utan ryttare, vid hand. Hingsten börjar detta arbete med en medhjälpare som leder honom i en ledtygel till den önskade riktningen och utbildaren håller linan så som det redan beskrivits i kapitlet om handarbetet. Medhjälparen sörjer för att hästen förblir rak, vid väggen och inte undandrar sig under trampet genom att vika ut med korset. Trots detta får han inte sträcka ledtygeln, tvärtom, ha måste hålla den så att den i uppsprångsögonblicket hindrar framdelen att hoppa upp. Utbildaren sörjer med lätt sträckt lina för att hingsten bara rör sig mycket litet framåt i de piaffartade stegen. Linan bestämmer alltså graden av vägvining, förmår hästen att minska före kapriolen och inverkar sedan genom starkare förhållning till upplyftandet. Så snart hingsten sänker sig till levaden så förmås den genom piskhjälp i sadelgjordsstaden samt tungslag att stampa av och linan ges efter så mycket som behövs. Befinner han sig sedan med alla fyra benen i luften så förhindrar den sträckta linan varje vidare vägvinning samt att framdelen sänks, varigenom det vågräta svävandet underlättas. Skulle han i detta ögonblick inte av sig själv slå ut med bakbenen så uppfordras han till detta med piskan. Vanligen sker detta genom att korset berörs med piskslängen. Det förekommer emellertid att hingsten hoppar glatt och högt men är för godmodig för att slå ut på denna hjälp. I det fallet har det i praktiken visat sig att det är verksammare att sätta in piskhjälpen på bakbenen i höjd med hasleden eller att vid behov t.o.m. beröra kotorna. Vid speciellt motsträviga hingstar blir det t.o.m. nödvändigt att inte föra piskslängen bakifrån, utan på bakbenen framifrån och bakåt. Ger inget av dessa medel resultat så lär man den på marken stående hästen att slå ut genom att föra piskan uppifrån mot hans kors och belöna honom så snart han slår ut på denna hjälp.

Kapriolen är den svåraste av skolorna över marken och når sin fulländning via de övriga, med denna övning besläktade skolsprången. Detta faktum, som redan de gamla mästarna fastställt, ska utbildaren alltid ha för ögonen för då kommer han att kunna uppbringa det nödvändiga tålmodet.

Den första fasen på den långa vägen till kapriolen är croupaden, i vilken hästen från levaden stampar av från marken i en vinklad kroppsställning, liknande den i pesaden, och drar upp benen under magen. P.g.a. att kroppsställningen inte är vågrät kan emellertid croupaden anses som en förövning till courbetten då landningen, precis som i denna, sker på bakbenen. Erfarenheten lär att skolsprången blir högre ju mindre hingsten lyfter upp framdelen i levaden eftersom den fjädrande kraften då bättre aktiverar bakbenen. Ju högre han utför skolsprången desto mer närmar sig kroppen vågrätt läge. Därmed

inträder han i den andra fasen, ballotaden. Bakbenen är beredda att slå ut, så uppdragna under kroppen att man vid betraktandet av hästen bakifrån ser skorna, men de slår emellertid inte ut. Detta är förbehållet kapriolen. I varje fall utgör ballotaden en förövning till karpriolen. Därmed är värdering av dessa utomordentligt effektfulla skolsprången skisserad och utbildaren har fått en riktlinje. Här är det emellertid nödvändigt att påpeka att även vid skolhingstar som redan lärt sig kapriolen kan det förekomma att han en eller annan gång istället för denna bara utför en ballotad. Detta är en känsla av osäkerhet, vilket kan drabba varje sportsman. Alltså är detta inte skäl till någon bestraffning.

Så snart det lyckats att inte bara få hingsten att förstå dessa skolsprång utan även att utföra dem korrekt, kan man avvara medhjälparen. Utbildaren har nu två möjligheter. Antingen leder han hästen med linan, som tidigare då han hade medhjälpare. Detta förfarande är han och hans fyrbente elev förtrogen med varför detta är det vanligast förekommande sättet. Hingsten måste emellertid förbli absolut rak och gå framåt så att den bakom honom gående ryttaren kan styra med linan. Det andra alternativet är att ryttaren istället för linan använder ledtygeln. Då ska han uppehålla sig i boghöjd med lipizzanern och kan då lättare visa vägen för denne, däremot kan han inte sätta in piskhjälpen så verkningsfullt, vilket ofta är nödvändigt vid skolsprången som fordrar mycket schvung.

Vid övergången till kapriol under ryttare är det ofta lämpligt att öva kapriol vid handen med uppsutten ryttare några gånger varvid ryttaren bara tjänar som vikt. Dessutom ska ryttaren ha en medhjälpare med piska vid de första kaprioler som han kräver av hästen. Framför allt ska ryttaren se till att hingsten vid denna svåra övning bibehåller korrekt hållning och har stöd i tygeln. Stödet ska hellre vara för fast än för lätt, vilket innebär att hingstar som tenderar att gå bakom hand inte lämpar sig för skolsprång. Ryttaren måste även noga ge akt på att hingsten inte slår upp med huvudet p.g.a. det kraftiga avstampet och kraften i rörelsen eftersom han då skulle trycka ned ryggen och förlora balansen. Oavsett detta blir det då mycket obekvämt för ryttaren att sitta på hästen. Även ryttaren måste på sitt sätt bidra till att hästens jämvikt inte blir störd. Han måste förbli sittande upprätt och får under inga omständigheter luta överlivet framåt. Han ska ju med sits och tygel förhindra att hästen genom skänkeln och eventuellt även sporrens inverkan rör sig för mycket framåt och därigenom utvecklar mer skjutkraft än fjädring i bakdelen. Ju mer kapriolen utförs på stället desto mer ska frambenen dras upp och desto kraftigare måste bakdelen slå ut. Då måste ryttaren sitta upprätt—eller kanske föra bak överlivet lätt—och just i svävningsögonblicket sträcka upp tygeln ordentligt så att inte framdelen kommer närmare marken och landar före bakdelen. Då kommer också frambenen att dras upp ordentligt, utslaget granteras och hästen landar på alla fyra, om dock inte först med bakbenen, på nästan samma ställe som han hoppade upp på. En kapriol är däremot dålig om han slår ut i samma ögonblick som frambenen—mestadels nedåthängande—är nära marken. Ett sådant skolsprång betecknas som förvänd kapriol. Men helt förkastligt är det och

kan inte längre benämnas med det klassiska namnet—vilket ofta görs—då bara bakdelen slår och framdelen befinner sig på marken.

Courbette, som den visas i dag vid spanska Ridskolan, skiljer sig väsentligt från den övning med samma namn som de gamla mästarna utförde. De gav detta namn till ett skolsprång som vid Spanska Hovridskolan var känt under namnet Mézairé. Detta språng är en rad på varandra följande korta levader efter vilka framdelen alltid bara berör marken helt kort, bakdelen följer efter med ett språng och levaden upprepas igen så att en liten vägvinning framåt uppstår. Denna övning har inte visats vid Spanska Ridskolan under de senaste 35 åren och har aldrig tagits på alvar även fast den otvivelaktigt räknas till de klassiska skolsprången.

Guénière skriver att courbette utgör en stegring av Mézairé eftersom hästen i courebetten lyfter framdelen högre och hoppar långsammare med bakdelen. Utan tvivel har den nutida courbetten utvecklats ur detta långsamma, taktmässiga hoppande under den senare hälften av 1800-talet. Beröringen med framdelen vid marken mellan sprången uteblir varigenom detta språng blivit mycket mer uttrycksfullt, men även svårare.

Courbetten är alltså utförandet av flera språng på bakbenen utan att hästen därvid berör marken med frambenen. Man kan därvid urskilja tre olika faser, den ut piaffen utvecklade levaden, upphoppet i levadställning och landningen på bakbenen i samma ställning. Dessa språng på bakbenen upprepas allt efter skicklighet två till fem gånger efter varandra innan lipizzanern åter kommer ned med framdelen på marken.

Även courbetten måste hästen först läras vid hand. Till att börja med behövs tre man till detta. En leder hingsten i ledtygeln, som är fästad i kaponens mitt-ring. Han sörjer bara för att hingsten förblir rak, vilket är relativt enkelt då även courbetten vid hand till en början övas vid väggen. En andra man, gående bakom hingsten, håller ett jämnt stöd med den i båda sidringarna spända linan och understödjer därmed bibehållande av riktningen och framför allt bestämmer han graden av vägvinning i piaffstegen. Den tredje går med piskan bakom hästens bakdel och sörjer genom att ingripa i rätt tid för undertrampet med bakbenen, ledböjningen, framåträdande och upphopp. De beror på omständigheterna om utbildaren övertar piskförarens funktion eller ledningen med de båda linorna, båda dessa uppgifter är ungefär lika viktiga. I vilket fall måste han kontrollera och anvisa sina medhjälpare. Då det är lite ovanligt för hingsten att tre personer bemödar sig om honom samtidigt så måste till att börja med hans förtroende befästas, allt efter temperament och attityd, genom ett å två varv i vanlig skritt runt väggarna. Först därefter krävs piaffartade steg, med så stor vägvinning som möjligt för att säkerställa schvungen. Har man uppnått detta så uppfordras lipizzanern av pisk- och linföraren till en energisk piaff med helt liten vägvinning. Med övergången till piaff på stället är tidpunkten att genom upprepade korta förhållningar med linan uppfordra hästen till en levad. Linan förs ganska djupt och sträcks för att lyfta framdelen. Piskan eller spöet läggs på bakbenen, under hasleden för att befästa undertrampet med bakdelen, förhindra ett bakåträdande samt säkerställa att de båda bakbe-

nen ställs bredvid varandra. Att bakbenen ställs bredvid varandra är inte bara nödvändigt för levaden utan detta krävs för alla skolsprång då endast detta garanterar den högsta och mest regelbundna spännkraften i lederna. I levadställningen måste linföraren genom en låg handställning säkerställa att linorna löper längs hästkroppen och vid upplyftandet inte avlägsnas från denna, vilket skulle leda till en felaktig inverkan. Vid behov kan linorna löpa genom de uppdragna stigbyglarna. Så snart hingsten har rest sig till levadställning måste ledtygeln hållas allra längst ut i änden för att inte förhindra upphoppet. Piskföraren uppfordrar nu hingsten genom tungslag och energisk beröring av bakbenen till upphopp. De ordentligt sträckta linorna måste sörja för att språnget utförs mer uppåt och mindre framåt och att hingsten åter landar på bakbenen och förblir på dessa ännu en stund i levadställning innan framdelen går ner till marken. Allt efter skicklighet kan courbetten upprepas till tre eller flera språng på helt små hjälper, ofta bara med tungslag, med full kraft, regelbundenhet och elasticitet. Före avslutandet av handarbetet ska ryttaren sitta upp, för belastningens skull. Han ska till att börja med bara ge akt på att inte störa hästens jämvikt. Han ska föra sin kropp så långt framåt att denna högst är vinkelrät mot marken och eventuellt hålla sig fast med en hand i framvalvet så att han inte kanar bakåt.

Vid övergången från courbette vid handen till den under ryttare tas som första steg ledtygeln bort. Ryttaren fattar nu tyglarna, han måste nu sitta ännu försiktigare och hålla sig fast med knä och överskänkel så att inte under några omständigheter tygeln sträcks upp mer för att han ska få tillbaka sin egen jämvikt, utan att han enbart använder tygeln till att leda hästen. I nödfall är det att föredra att han övergående håller sig i framvalvet i stället för att han blir hängande i tygeln och därigenom stör hästen.

I nästa fas tas linorna bort så att även detta stöd försvinner och nu mera allt ligger i ryttarens händer. Det ställs nu stora krav på ryttarens kunnande. Han får nu bara pisk- eller spöhhjälper från marken som stöd till sina skänkelhjälpersom nu måste bli allt verksammare. Till slut arbetar han helt självständigt. Pisk- eller spöhhjälper inskränker sig därefter till beröring av bakbenen för att uppfordra till språng. Ryttaren uppfordrar alltså genom inverkan av skänkel och kors till piaff, går ur denna genom ökat skänkeltryck och förhållning i tygeln över i levad och uppfordrar sedan genom energiskt skänkeltryck eventuellt understött av spöhhjälper till upphopp. I denna fas måste tygeln sörja för att hästen bara får helt liten vägvinning framåt i språnget eftersom han bara då kan behålla balansen och därigenom upprepa språnget ett antal gånger. De regelbundet starkt verkande skänklarna måste även sörja för att bakbenen står på samma höjd, bredvid varandra i luften. Är så inte fallet kommer hingsten att förledas till att i stället för att hoppa på bakbenen, springa på dessa, vilket man ofta ser vid frihetsdressyr på cirkus. Detta springande på bakbenen är otvivelaktigt lättare än ett skolsprång och måste därför redan från början förhindras eftersom hingsten annars—som för övrigt alla andra varelser—skulle tendera att dra nytta av att detta underlättar arbetet.

I skolorna över marken förvandlar sig lipizzanern samtidigt från fyrbent balettdansör till akrobat, av vilken det förutom skicklighet och mod krävs ett oerhört utvecklande av kraft. Redan för över hundra år sedan beklagade sig ryttmästarna över att antalet hästar med anlag för skolsprång blev allt mindre, en upptäckt som idag är av än större vikt då det under de senaste 50 åren även kunnat iakttas bland lipizzanerna.

5.5 Uppvisningen

Uppvisningarna vid den Spanska Hovridskolan var ursprungligen bara förbehållna kejsarens personliga gäster och blev först efter sekelskiftet tillgängliga för en större krets av befolkningen.

Dessa uppvisningar höll sig inom en mycket snäv ram. Vanligen förevisades bara några få skolhingstar av överberidaren, i alla gångarter ur den högre skolan och i skolorna över marken samt även på lång töm. I vissa fall utökades programmet med en pas de deux och som avslutning utfördes en kadrilj med fyra beridare. Efter Donaumonarkins sammanbrott år 1918 måste den Spanska Hovridskolan bidra till sitt fortbestånd genom talrika offentliga förevisningar och utökad ridundervisning. Därför utökades uppvisningarna motsvarande för att föra den Spanska Ridskolan, detta speciella Österrikiska kulturarv, närmre de breda kretsarna av befolkningen. Dessa uppvisningar verkar redan helt ytligt betraktat festliga. Beridarna i de traditionella uniformerna—brun frack, Napoleonhatt, vita vildläderridbyxor och kragstövlar—vilka under 200 år med undantag för mindre detaljer p.g.a. tidens smak ex.vis. bredd och höjd på hatten, ty av krage och liknande småsaker, inte undergått några väsentliga förändringar, tycks som skapta för den praktfulla ridsalen skapad av mästaren Fischer von Erlach. Den traditionella sadlingen och guldbeslagna munderingen fullkomnar bilden som erinrar om ett ärorikt förflutet. Dessa förevisningar—såväl programmet som dess utförande—är omfattat av en strängt fastslagen ram. T.e.x. utför beridarna varje gång vid in- och utridning på banan den traditionella hälsningen på medellinjen med ansiktet vänt mot hovlogen. Undantaget från detta är avdelningen med unga hingstar, handarbetet och arbetet på långa tömmar. I dessa uppvisningar får besökarna se avsnitt ur utbildningen och kan på så sätt följa utbildningsförloppet med lipizzanerna.

Vanligen omfattar uppvisningarna följande programpunkter:

1. Med de unga hingstarna, de som kommer som fyraåringar från stuteriet, visas inte bara den kommande generationen utan framförallt att dessa hästar går fram med lust och schvung och villigt lyder hjälperna, vilket som utgångspunkt måste krävas av varje remont och varje bra ridhäst.
2. I alla gångarter och figurer ur den högre skolan visar den färdiga skolhingsten, till musik, i underbar rytm, de graciösa rörelserna och svårasse övningarna som sidvärtsrörelser, piruetter, galoppombyten, piaff och passage med lekande lätthet. Han glänsar i de svåra övningarna ur den

klassiska skolan från uttrycksfull skoltrav och kort galopp till de utomordentligt krävande fordringar som ställs på en dressyrhäst i olympiaklass. Då ryttaren för sin häst på blank stång, med piskan upprest i höger hand så liknad sammansmältandet av de båda varelserna bilderna från den klassiska ridkonstens blomningstid.

3. I pas de deux eller pas de trois visas fullkomligt genomridna hingstar som låter sig föras av sina ryttare så väl gällande tempot som figurerna vilka utförs med största exakthet.
4. Arbetet vid hand visar hur hingstarna förbereds för skolorna över marken. Där visas piaff vid väggen och i pelarerna, och även levad, kapriol som courbette vid handen.
5. På lång töm visar den bredvid hästen gående beridaren lipizzanern i alla de svåra övningar som skolhingsten visat under ryttare. Hingsten måste härvid vara fullständigt genomriden och väl avstämd på de finaste hjälper för att kunna ledas och behärskas med bara tygelhjulper.
6. Skolorna över marken visar fram de stora fyrbenta konstnärerna som under sekunder stelnar inför oss i levader likt statyer över prins Eugen i Wien. Eller i väldiga språng utför de kaprioler, courbette och andra övningar över marken. Samtliga skolor över marken rids utan stigbyglar.
7. Skolkadriljen, med tolv, åtta eller fyra ryttare, är alltid den traditionella avslutningen på uppvisningen. Den påminner om hästbalettens glanstid. Då skolhingstarna, till klanger av musik av den gamla stilen, utför samma övningar med pedantisk noggrannhet förefaller denna kadrilj vara en sagolik överklighet. Vad som här med självklar lätthet, som en spelande lätt dans av sköna varelser, erbjuds åskådaren, fordrar väl genomridna och lydiga hingstar som med fullständig harmoni underordnar sig sina ryttare. I skolkadriljen utgör de överlägsna skolhingstarna samtidigt ett minnesmärke.

Efterskrift

Då jag år 1939 blev anförtrord ledningen av Spanska Hovridskolan var jag fullkomligt på det klara med att jag därmed hade tagit på mig en svår uppgift. Den största svårigheten vid ledningen av en sådan institution består alltid i att, utan eftergifter, hålla nivån på ridningen vid en oförändrad höjd och att bevara traditionen—som just vid Spanska Ridskolan i Wien spelar en så stor roll. Denna uppgift försvårades genom en speciell omständighet—Spanska Ridskolan hade inget skriftligt fastställt reglemente till förfogande. Så väl dess utbildningsmetoder som även de sedan gammalt överförda rutinerna är till idag bara bevarade genom muntlig tradition.

Detta faktum för med sig en stor fara. Bara en strak personlighet har nämligen förutsättning att bibehålla och för vidare traditionerna. Saknas denna starka personlighet så går viktiga erfarenheter och kunskaper förlorade. I deras ställe upphöjs bekvämlighet till tradition, förflockning eller allmänt sänkt nivå inom ridningen är då den oåterkalleliga följden.

Då detta inte inträffat under skolans århundraden långa existens—en växling mellan speciella höjdpunkter och övergående nedgångar kommer väl alltid att förekomma—så talar detta för storheten hos de män som hitintills varit utövare av ridkonsten vid detta institut. Vi bugar oss i vördnad för dem, de som varit de sanna mästarna i sitt fack.

Detta erkännande kan emellertid inte låta oss blunda för den absoluta nödvändigheten av ett skriftligt fastställt reglemente. Därför höll jag från börja det som min främsta plikt att sammanfatta alla vid Spanska Ridskolan gällande regler i en lärobok. Därvid var jag full medveten om de stora svårigheterna i detta arbete och jag hade väl aldrig fattat modet till genomförandet om jag inte sedan årtionden utbildat mina egna hästar efter denna skolas principer och med dem haft framgångar vid talrika internationella tävlingar och dressyrprov.

För att sammanställa en lärobok av de muntliga traditionerna skulle dessutom de rika kunskaperna hos de tre stora överberidarna Zrust, Polak och Lindenbauer komma till användning. Vår plan var att genom gemensamma samtal skriftligt fastställa allt väsentligt. Tyvärr kom vi inte längre än att börja arbetet, ty krigsutbrottet avbröt det knappt påbörjade arbetet. Sedan avled överberidare Zrust år 1940 och 1942 även ryttmästare Polak. Inte heller över-

beridare Lindenbauer kunde, fast han var kvar vid skolan ända till 1950, p.g.a. andra arbetsbelastningar hjälpa mig.

Så griper jag mig då äntligen an denna lärobok och därtill kommer även de praktiska erfarenheter som jag kunna samla under mitt mångåriga arbete vid Spanska Ridskolan. Möjligen hade denna senarelagda nedteckning till och med en fördel. Genom min långa verksamhet som ledare av institutet—en uppgift som inte enbart omfattade ledning utan även undervisning av beridare och personlig utbildning av lipizzanerhingstarna—är jag kanske nu bättre än tidigare i stånd att sammanställa de i muntliga traditioner givna reglerna och komplettera dem så att de blir lättare att förstå. Enligt min mening så gäller den klassiska ridkonstens grundsatser just genom sin enkelhet och klarhet för varje form av ridning. De uppstod i en tidsålder då hästen som riddjur spelade en roll i det dagliga livet och dessutom var uttrycksform för en speciell kultur i en epok då människan intensivt ägnade sig åt att grunda en samverkan mellan de två varelserna—människan och hästen. I dag, då hästen genom den fortskridande motoriseringen och mekanisering helt trängts ut i fråga om betydelse kommer vi knappast mer att göra några nya upptäckter inom detta område. Tror vi att vi funnit någon ny erfarenhet så kan vi vara säkra på att den redan funnits tidigare och bara övergående fallit i glömska.

Därför kommer en bok om den klassiska ridkonstens grundsatser—som de än i dag oförfalskat används vid Spanska Ridskolan—även alltid att vara en värdefull lärobok och uppslagsverk för den allmänna sportridningen, speciellt då för dressyryttarna.